

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Факультет економіки та управління
Кафедра фінансів
Європейська Асоціація Економістів
Міжнародна Асоціація Науковців

ЗБІРНИК ТЕЗ

XII Всеукраїнської науково-практичної конференції

«СУЧАСНА ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

12 грудня 2024 р.

Київ
2024

*Рекомендовано до друку Вченою радою факультету економіки та управління
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 12 від 25 грудня 2024 р.)*

Редакційна колегія:

Рамський А.Ю. – д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

Житар М.О. – д.е.н., професор, професор кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

Казак О.О. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

Обушний С.М. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

Нечипоренко А.В. – к.е.н., доцент кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

Васечко Л.І. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

Сулима М.О. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

Загарій В.П. – к.е.н., доцент кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

Віровець Д.В. – PhD, доцент кафедри фінансів Факультету економіки та управління Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

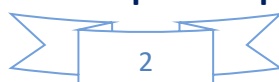
«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи» [Текст]: матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 12 грудня 2024 р.) / Київський столичний університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2024. 290 с.

Викладено тези доповідей учасників XII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи», яка відбулася у м. Києві 12 грудня 2024 р.

Висловлені у тезах думки та пропозиції можуть не збігатися з точкою зору редакційної колегії. Відповідальність за достовірність інформації, точність назв, статистичних даних, прізвищ та цитат несуть автори. Матеріали опубліковані в авторській редакції. У випадках виявлення плагіату відповідальність несуть автори наданих матеріалів.

© Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2024

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

**СЕКЦІЯ 1. ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ**

Аскеров З.С., Ткаченко І. П. МОДЕЛЮВАННЯ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В УКРАЇНІ: РОЛЬ ОБЛІКУ І ПОДАТКІВ	9
Базарник І. В., Васечко Л.І. ОСОБЛИВОСТІ ПРИБУТКОВОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	12
Балута С. Д., Бобирь О. І. БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА ДНІПРОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	14
Вознюк К.В., Васечко Л.І. ЛІКВІДНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	17
Граділь К.А., Сідельникова Л.П. ОЦІНКА ПАРАМЕТРІВ МОБІЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ	20
Григор'єва А. Г., Ткаченко І. П. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	25
Гуцул І.А., Рамський А.І. ВЕКТОРИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	28
Донцова Д. А., Обушний С.М. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО АВТОМАТИЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	32
Захарченко А.С., Бутко М.П. ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТИМУЛЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	35
Зелінська Є.Ю., Олешко А.А. DETINIZATION OF THE ECONOMY AS A PRIORITY OF UKRAINE'S FINANCIAL POLICY IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION	40
Корноухова К. С., Бурбела А. Л. ТРАНСФЕРТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В ЕПОХУ ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	45

Кучеровська В.О., Сулима М.О. РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ	48
Литвин А.М., Кужелєв М.О. ВПЛИВ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ НА РОЗВИТОК ФІНАНСОВИХ РИНКІВ В УКРАЇНІ	51
Мельниченко Є.О., Бобирь О. І. РОЗВИТОК ІНСТИТУТІВ СТИМУЛЮВАННЯ ГУМАНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	54
Міан Самір - Джавед Шакіль, Бобирь О. І. ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	57
Осадчий М.Л. ЕКОНОМІЧНІ МОЖЛИВОСТІ МОРСЬКИХ ПОРТІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСУВАННЯ ТА ПОЛІТИКИ	62
Палига А. В., Бурбела А. Л. ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ УКРАЇНИ: БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ КРИЗИ	66
Палій В.В., Палій Я.В. ІНТЕГРАЦІЯ БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЙ У ФІНАНСОВУ ПОЛІТИКУ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	69
Пиресєв М.Ю., Тимошенко А. О. ФІНАНСОВА СПРОМОЖНІСТЬ ТА СТАЛЕ ЗРОСТАННЯ ОТГ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	71
Плахотнюк В.В. ВЕКТОРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ	76
Поботаєва Е.І. РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ, ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ ТА НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ	80
Попадюк А. Л., Самарічева Т. А. ВАЖЛИВІСТЬ РЕВЕРСНИХ ДОТАЦІЙ: ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ	85
Савчук Т.О., Ключка О.В. СУТНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ	88
Сирко Д.О. ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ОБМІНУ ПОДАТКОВОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ	91
Страшна І. О., Заїчко І. В. ДЕРЖАВНА ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ У СФЕРІ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ	95

Ткаченко І.П. ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ: РЕАЛІЇ КРАЇНИ ЯКА ВІДСТОЮЄ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ	<i>99</i>
Цехоцький Л.Ю., Пінті А.В. ФОНДОВИЙ РИНОК ЯК ПЕРСПЕКТИВА ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ	<i>104</i>
Чирва О.В. МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ СПОЖИВАННЯ	<i>108</i>
Чукіна І.В. СПЕЦИФІКА УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АДАПТИВНІ МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ	<i>111</i>
СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСІВ, БАНКІВНИЦТВА ТА СТРАХУВАННЯ	
Антонова А.О., Шевалдіна В.Г. БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	<i>114</i>
Бойко Т.Р., Качала С. В. АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСІВ, БАНКІВНИЦТВА ТА СТРАХУВАННЯ	<i>117</i>
Бруцький Є. Й. ТРАНСФОРМАЦІЯ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ	<i>120</i>
Волошук А. В., Нечипоренко А.В. СУЧАСНИЙ СТАН ФОНДОВИХ БІРЖ В УКРАЇНІ	<i>123</i>
Ганцяк М.О., Фомов Д.О. РОЛЬ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНОМУ БАНКІНГУ	<i>126</i>
Гвінсадзе А.А., Житар М.О. РОЗРОБКА ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ В СИСТЕМІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ПІДПРИЄМСТВА	<i>130</i>
Герасименко Д.В., Кужелєв М.О. АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	<i>134</i>
Грязнов В.С., Кужелєв М.О. ВРЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ	<i>138</i>
Гусарська О.В., Кужелєв М.О. ВПЛИВ FINTECH НА ТРАНСФОРМАЦІЮ БАНКІВСЬКОЇ ІНДУСТРІЇ	<i>142</i>
Єременко А.В. СПЕЦИФІКА ОЦІНЮВАННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ	<i>146</i>
Йовенко М.О. ОСОБЛИВОСТІ ФІСКАЛЬНОЇ КРИЗИ 2019-ГО РОКУ В УКРАЇНІ	<i>149</i>

Камінна О. В., Ткачук Н. М. ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	154
Качмарська О. І., Кужелєв М.О. ОСОБЛИВОСТІ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ЧАС	158
Климчук Д.Є., Богач О.В. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ	162
Колісник А.М., Обушний С.М. ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПІДХОДІВ ДО ОПТИМІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ЛОГІСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА	165
Коренюк Д. С. ФІНТЕХ І РИТЕЙЛ: НОВІ ГОРИЗОНТИ ДЛЯ ФІНАНСОВИХ ОПЕРАЦІЙ У ТОРГІВЛІ	169
Корчков О.С. ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСІВ	172
Кубіна А.П., Ткачук Н.М. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	174
Літвінова Л.Р., Пінті А.В. ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТУВАННЯ В СФЕРУ НЕРУХОМОСТІ В УКРАЇНІ	177
Малік О.С., Ткаченко І.П. ОБЛІК ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО	179
Мачульська І.В., Сисоєнко І.А. ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	182
Мельник Я. М., Ткачук Н.М. РИНОК ЕЛЕКТРОННИХ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	185
Миколаєнко Ю.В. ФІНТЕХ ІННОВАЦІЇ У ФІНАНСОВОМУ БІЗНЕСІ	188
Мирончук Ю.В. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ІНШУРТЕХУ	193
Михальченко Н.В., Чеховська М.М. SWOT-АНАЛІЗ ТОКЕНІЗАЦІЇ ЦІННИХ ПАРЕПІВ	196
Онопрієнко Ю.Ю. СУЧАСНІ ВИКЛИКИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ	198

Павленко І. Л. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГЕННЯ НА БАНКІВСЬКУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ	201
Палига А.В., Пухальський В. В. РОЛЬ АУДИТОРІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОЗОРОСТІ ФІНАНСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	204
Печоріна Н. О., Васечко Л.І. ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	206
Плющ М.В., Кужелев М.О. ФІНАНСОВІ КРИЗИ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК	209
Поботаєва Е.І. АКТУАЛЬНИЙ СТАН ТА ОЦІНКА СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	212
Позур Р.С. ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	217
Попель С.А., Кліпацька А.Ю. ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ НІМЕЧЧИНИ	221
Починкова Д.Д., Кужелев М.О. РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ВАЛЮТИ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ	223
Проценко Є. А. ІТ-ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА СУЧАСНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	227
Процюк І.О., Кужелев М.О. ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВІЙНИ	229
Савченко К.Д., Адонін С. В. РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ ІНСТИТУТІВ ФІНАНСОВОГО РИНКУ	232
Сокальський А. О., Ткачук Н. М., БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	237
Солошенко М.О., Жадько К. С. ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СФЕРІ КРЕДИТУВАННЯ	240
Тивоняк В. І. ВПЛИВ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ (FINTECH) НА ТРАНСФОРМАЦІЮ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ	243
Тріфан М.В. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА ІННОВАЦІЇ У ФІНАНСАХ	246

Цимбалюк Я.О., Кужелєв М.О. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БАНКІВНИЦТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ	250
Чуднівєць А.Б., Нечипоренко А.В. КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ	255
Шавурська Л.В., Житар М.О. НАПРЯМИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКОЮ УСТАНОВОЮ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОГО РИНКУ	259
Яцюк О.С. УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕДУРОЮ АВТОСАНАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇЇ ФІНАНСУВАННЯ: ДОСВІД КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ	263
СЕКЦІЯ 3. ВПЛИВ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНО-СТРУКТУРНИХ ЗМІН НА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ	
Ахновський Д.В. РОЗВИТОК ФІНТЕХ СТАРТАП-ЕКОСИСТЕМИ В УКРАЇНІ	267
Гущин Р.М., Бобирь О. І. ВПЛИВ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНО-СТРУКТУРНИХ ЗМІН НА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ	271
Данилюк А. І. СУЧАСНІ МЕТОДИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	273
Дацко Т.І. ІНСТИТУЦІЙНІ РЕФОРМИ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	276
Коберняк Д.О., Сергієнко Т. І. ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ЗМІН: СТРАТЕГІЇ ВІДНОВЛЕННЯ ПІСЛЯ ВІЙНИ	280
Кузьменко Д.С. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЕКОНОМІЧНОГО ВПЛИВУ МІСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЙ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	283
Лемешко В.В. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЗБЕРЕЖЕННЯ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ	286
Палига А.В., Ткачук Н.М. РОЗВИТОК ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ БАНКІВ ТА ІНВЕСТОРІВ	289

СЕКЦІЯ 1. ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Аскєров З.С.,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Ткаченко І. П.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів та обліку
Дніпровський державний технічний університет

МОДЕЛЮВАННЯ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В УКРАЇНІ: РОЛЬ ОБЛІКУ І ПОДАТКІВ

Відновлення економіки після війни є надзвичайно важливим завданням, оскільки від нього залежить не лише соціальна стабільність, але й довгострокова конкурентоспроможність України на міжнародній арені. Основними елементами цього процесу є облік та податкова політика, які забезпечують фундамент для прозорого управління ресурсами, відновлення довіри інвесторів і залучення капіталу.

Післявоєнний період відкриває унікальну можливість для глибоких реформ, спрямованих на створення сприятливого інвестиційного клімату. Такі реформи повинні враховувати не лише внутрішні економічні виклики, але й міжнародний досвід відновлення економіки після збройних конфліктів.

Необхідність визначення впливу війни на економічну ситуацію та інвестиційний клімат в Україні не втратять актуальності ще тривалий час. Воєнні дії на території України призвели до руйнування понад 30% критичної інфраструктури, втрати 15% промислового потенціалу та падіння ВВП на понад 30% у 2022 році [1]. Це створило масштабні виклики для інвестиційної привабливості (рис.1).

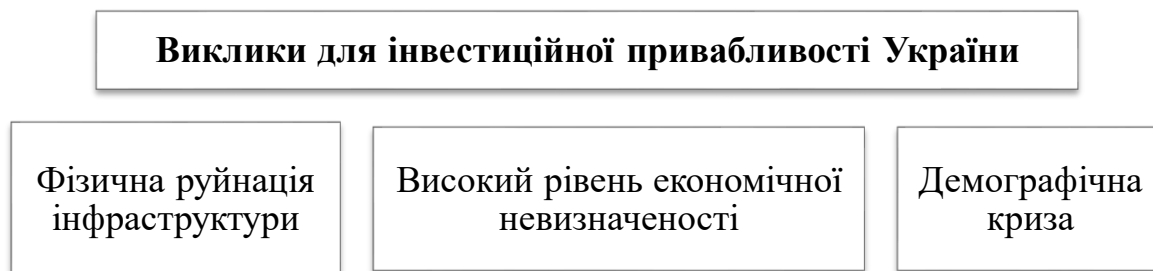

Рис.1. Виклики для інвестиційної привабливості через воєнні дії в Україні

Фізична руйнація інфраструктури (дороги, залізниці, енергомережі) значно ускладнює бізнес-операції. За високий рівень економічної невизначеності інвестори уникають ризикових вкладень, враховуючи невизначеність щодо тривалості та наслідків конфлікту. Демографічна криза, спричинена міграцією та людськими втратами, які на сьогоднішній день важко визначити. Проте

післявоєнний період може стати поштовхом для інвестицій через відновлення зруйнованих секторів економіки. Особливо перспективними є галузі енергетики, аграрного сектору та ІТ.

Важливим кроком у відновленні інвестиційного клімату та післявоєнного відновлення економіки вважаємо моделювання післявоєнних заходів податкової політики країни, яка здатна піднятися на високий рівень конкурентоспроможних позицій. (рис.2).

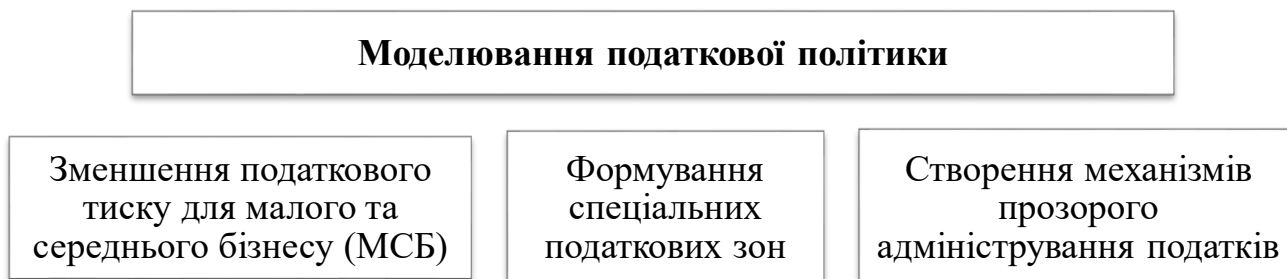

Рис. 2. Заходи моделювання податкової політики України

Податкова політика є одним із найважливіших інструментів стимулювання економічної активності. Післявоєнні заходи повинні включати:

1. Зменшення податкового тиску для малого та середнього бізнесу (МСБ), що дозволить швидше відновити економічну активність у постраждалих регіонах.
2. Формування спеціальних податкових зон, у яких інвестори отримують податкові преференції, що стимулюватиме розвиток інфраструктури.
3. Створення механізмів прозорого адміністрування податків. Електронні сервіси (як-от e-Tax) зменшать корупцію та пришвидшать надходження до бюджету [2, с 110].

І як би тривіально не звучало, роль обліку у процесі відновлення легше недооцінити ніж переоцінити. Облікові системи відіграють центральну роль у забезпеченні прозорості та довіри до процесу відновлення (рис.3).

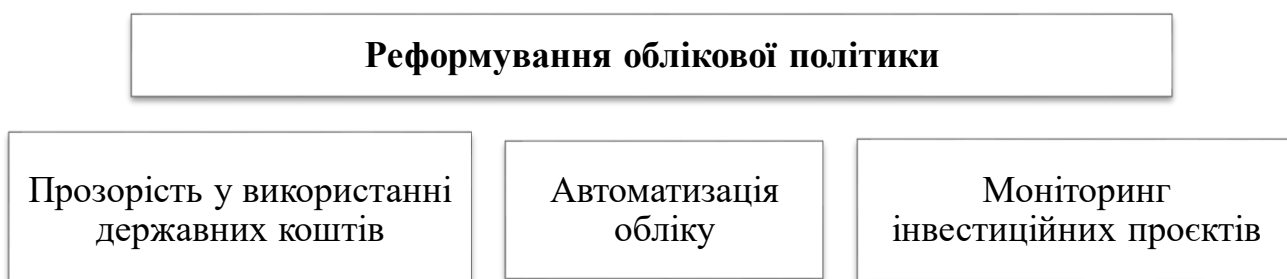

Рис. 3. Заходи реформування облікової політики України

Основними напрямками реформування облікової політики мають стати:

1. Забезпечення прозорості у використанні державних коштів, для чого необхідно запровадити міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS) та здійснювати на постійній основі звітування перед суспільством і міжнародними донорами.

2. Імплементация автоматизації обліку, яка передбачає використання сучасних інформаційних систем, що зменшить людський фактор та мінімізує ризики маніпуляцій та корупції.

3. Здійснення моніторингу інвестиційних інфраструктурних та інших проєктів, який має забезпечити дієвий фінансовий контроль їх реалізації [3].

Післявоєнні перспективи відновлення економіки України залежить від взаємодії з міжнародною спільнотою, ключовими напрямками визначають наступні (рис.4):

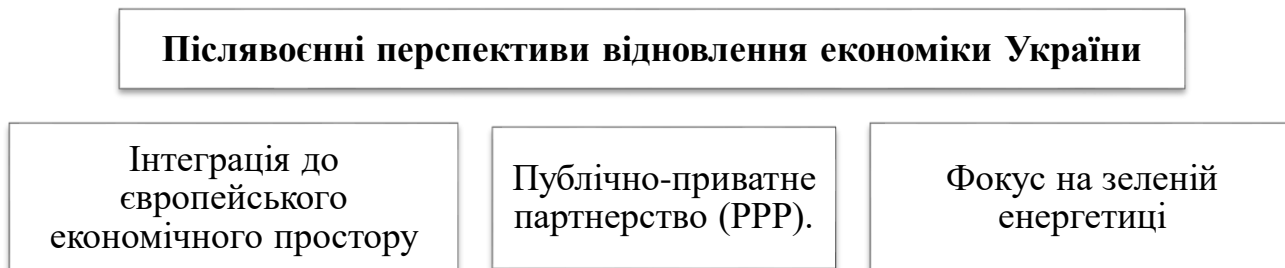

Рис. 4. Напрями післявоєнного відновлення економіки України

1. Інтеграція до європейського економічного простору, в тому числі через гармонізацію податкового законодавства із стандартами ЄС, що сприятиме залученню інвестицій.

2. Публічно-приватне партнерство (PPP), що забезпечить реалізацію великих інфраструктурних проєктів у співпраці з міжнародними компаніями та інвесторами.

3. Фокусування на зеленій енергетиці - через використання екологічно чистих технологій для відновлення енергетичної інфраструктури [1].

Моделювання післявоєнного відновлення інвестиційного клімату України є багатогранним процесом, що потребує інтеграції податкової політики, сучасних облікових технологій та міжнародної підтримки. Реалізація запропонованих заходів дозволить створити умови для економічного зростання, підвищити інвестиційну привабливість України та забезпечити сталий розвиток у довгостроковій перспективі.

ДЖЕРЕЛА

1. Панченко В. Вплив війни на інвестиційний клімат Екраїни: оцінка ризиків та перспектив для іноземних інвесторів. Економіка. Управління. Інновації. Серія: Економічні науки. 2024. Вип. 1. URL: <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0001491942>. (дата звернення 04.12.2024р.)

2. Венгуренко Т.Г, Плахотнюк В.В. Аналіз інвестиційної привабливості // Бізнес-інформ, №4, 2020. С. 103-111.

3. Нікольчук Ю., Лопатовська О. Інвестиційна привабливість України: основні тенденції, проблеми та ключові вектори рішення // Innovation and Sustainability. 2022. №1. С. 164-175. URL: <https://doi.org/10.31649/ins.2023.1.164.175>. (дата звернення 04.12.2024р.)

Базарник І. В.,
студентка факультету економіки та управління
Васечко Л.І.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПРИБУТКОВОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

У складних умовах повномасштабної війни російської федерації проти України вітчизняні підприємства демонструють неабияку стійкість та адаптивність. Економічна система країни зазнала суттєвих випробувань, проте зберегла спроможність генерувати прибуток та підтримувати національну економіку.

Воєнний стан кардинально змінив умови ведення бізнесу в Україні. Підприємства змушені були терміново трансформувати свої бізнес-моделі, переорієнтовуватися на нові ринки та адаптуватися до нових викликів. Незважаючи на значні труднощі, багато компаній не лише вижили, але й знайшли нові можливості для розвитку [1].

За даними Державної служби статистики України, у 2022 році загальний фінансовий результат підприємств до оподаткування становив 56,7 млрд грн прибутку. Це свідчить про значний потенціал вітчизняної економіки протистояти воєнним викликам. Близько 59,5% підприємств змогли завершити рік з позитивним фінансовим результатом [2].

Розглядаючи більш детально галузеві особливості прибутковості, аграрний сектор демонструє винятково стійкі показники прибутковості. Незважаючи на складнощі з логістикою та окупацією значних сільськогосподарських територій, галузь продовжує бути драйвером економічного розвитку. У 2022 році валовий збір зернових культур склав 53,9 млн тонн, що забезпечило мільярдні надходження від експорту [3].

Інформаційні технології стали одним з найбільш стійких секторів економіки. За оцінками Міністерства цифрової трансформації, обсяг ІТ-експорту у 2022 році перевищив 7,3 млрд доларів США. Багато компаній не лише зберегли, але й наростили прибутковість, переорієнтувавшись на міжнародні ринки [4].

Підприємства оборонно-промислового комплексу отримали додаткові замовлення та можливості для нарощування виробництва. Виробництво озброєння та військової техніки стало критично важливим напрямком економічної діяльності, що забезпечив значні прибутки підприємствам [5].

Уряд та міжнародні партнери запровадили низку механізмів підтримки вітчизняних підприємств: податкові пільги та канікули, доступні кредитні програми, компенсації за пошкоджене майно, грантова підтримка для малого та середнього бізнесу. Зокрема, Фонд підтримки підприємництва надав фінансову

допомогу понад 5 тисячам підприємств на загальну суму близько 2,5 млрд гривень [6].

Водночас підприємства стикаються з низкою серйозних викликів: часткова або повна окупація промислових регіонів, руйнування логістичної інфраструктури, складнощі з експортом та міжнародною торгівлею, дефіцит кваліфікованих кадрів через мобілізацію. За даними Торгово-промислової палати України, близько 30% підприємств призупинили або суттєво скоротили свою діяльність [7].

Успішні підприємства демонструють креативні підходи до подолання воєнних викликів: диверсифікація виробництва, перехід на воєнні замовлення, розвиток експортних напрямків, цифрова трансформація бізнес-процесів. Наприклад, низка машинобудівних підприємств перепрофілювала виробництво для випуску військової техніки та екіпіровки [8].

Експерти прогнозують поступове відновлення економіки України. Очікується, що у 2024 році зростання ВВП становитиме близько 4-5%, що свідчить про потенціал відновлення прибутковості підприємств [9].

Ключовими факторами підтримки бізнесу є: міжнародна фінансова допомога, відбудова зруйнованої інфраструктури, продовження курсу на євроінтеграцію, підтримка вітчизняного виробника. Підприємства України демонструють неймовірну стійкість в умовах воєнного стану. Попри значні виклики, багато компаній не лише зберегли, але й наростили прибутковість, довівши спроможність вітчизняної економіки адаптуватися до найскладніших умов.

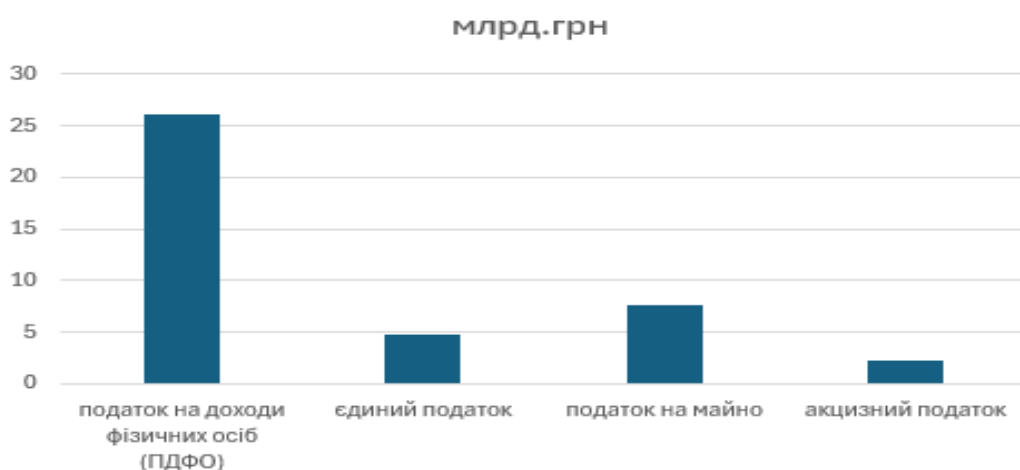
ДЖЕРЕЛА

1. Міністерство економіки України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://me.gov.ua/?lang=uk-UA>
2. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Міністерство аграрної політики та продовольства України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minagro.gov.ua/>
4. Міністерство цифрової трансформації України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://thedigital.gov.ua/>
5. Укроборонпром. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukroboronprom.com.ua/>
6. Фонд підтримки підприємництва. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.asme.com.ua/>
7. Торгово-промислова палата України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ucsi.org.ua/>
8. Державна служба з питань праці України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dsp.gov.ua/>
9. Кабінет міністрів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/>

Балута С. Д.,
здобувач ступеня бакалавра
Бобирь О. І.,
канд. екон. наук, доц. доцент
Дніпровський національний
університет імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА ДНІПРОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Бюджетна політика Дніпровської міської територіальної громади є важливим елементом реалізації сучасної фінансової політики України. У контексті децентралізації, що триває з 2014 року, місцеві бюджети стали основою для забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів. Проте сучасні умови, зокрема війна, економічна криза та інфляційні процеси, створюють нові виклики для громад. Дніпровська міська територіальна громада є прикладом адаптації до цих умов, демонструючи як досягнення, так і проблеми у сфері бюджетного управління. Основними джерелами доходів бюджету громади є податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), місцеві податки і збори, а також міжбюджетні трансферти. У 2023 році найбільшу частку доходів склали надходження від ПДФО, що становить близько 60% загального обсягу бюджету [1]. Завдяки децентралізації громада отримала більше фінансових ресурсів для самостійного розподілу та управління. Проте бюджетна автономія досі залишається відносною через значну залежність від субвенцій і дотацій із державного бюджету [2]. На рисунку 1 представлено основні джерела надходжень до місцевих бюджетів територіальних громад області у 2023 році.

Рис. 1. Основні джерела надходжень до місцевих бюджетів територіальних громад області у 2023 році [7]

Значна частина видатків бюджету Дніпра у 2023 році була спрямована на соціальний захист населення, зокрема допомогу внутрішньо переміщеним особам та підтримку постраждалих від війни. Також великі кошти виділялися на ремонт і

підтримку критичної інфраструктури, а також на фінансування освітніх та медичних закладів [2]. Окрім цього, війна внесла корективи у розподіл бюджетних коштів: громада спрямувала значні ресурси на облаштування укриттів, закупівлю гуманітарної допомоги та підтримку територіальної оборони [3]. На рисунку 2 представлено ТОП-10 громад з найбільшими в Україні зростаннями надходжень у 2023 році в порівнянні з 2022 роком.

Рис.2. Громади з темпами росту надходжень за 2023 рік відносно 2022 року [7].

Однак бюджетна політика громади стикається з низкою проблем. По-перше, економічна нестабільність, викликана війною, негативно впливає на економічну активність, що призводить до зменшення податкових надходжень [3]. Міграція населення та скорочення діяльності бізнесу також знижують можливості наповнення бюджету. По-друге, громада має обмежену фінансову автономію через високий рівень залежності від державних трансфертів [4]. Це створює ризики у випадку скорочення державного фінансування або зміни умов розподілу субвенцій. По-третє, ефективність використання бюджетних коштів потребує покращення. Існує потреба у більш прозорому та цільовому плануванні, що дозволить уникнути корупційних ризиків і марнотратства [3].

Для вирішення цих проблем і вдосконалення бюджетної політики громади необхідно реалізувати низку заходів. Зокрема, доцільно розширювати базу оподаткування, стимулюючи розвиток малого та середнього бізнесу, який є основою для збільшення податкових надходжень [5]. Важливим кроком є впровадження електронних платформ, таких як "Відкритий бюджет", для забезпечення прозорості використання бюджетних коштів і підвищення довіри громадян до органів влади [6]. Також варто розробити антикризові програми, які

включатимуть підтримку бізнесу, створення нових робочих місць і стимулювання економічної активності.

Залучення міжнародної допомоги є ще одним перспективним напрямом для фінансування великих інфраструктурних проектів. Умови співпраці з міжнародними донорами передбачають підвищення рівня прозорості та відповідальності органів місцевої влади, що також сприятиме більш ефективному використанню бюджетних ресурсів [7].

Отже, бюджетна політика Дніпровської громади, попри значні виклики, є прикладом успішної адаптації до сучасних умов фінансової політики України. Реалізація заходів, спрямованих на збільшення доходів, підвищення прозорості та ефективності управління, сприятиме фінансовій стабільності громади та підвищенню рівня життя її мешканців. Досвід Дніпровської громади може бути корисним для інших територіальних громад України, що стикаються з подібними викликами.

ДЖЕРЕЛА

1. Закон України "Про Державний бюджет України на 2023 рік".
2. Офіційний сайт Дніпровської міської ради. URL: <https://dniprorada.gov.ua>
3. Про внесення змін до Інструкції про складання органами Державної казначейської служби України бюджетної звітності про виконання місцевих бюджетів. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0047840-22#Text>
4. Аналітичні матеріали Національного інституту стратегічних досліджень. URL: <https://mof.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Асоціації міст України. URL: <https://auc.org.ua/>
6. Офіційний сайт Всеукраїнської асоціації громад, 2023. URL: <https://hromady.org/>
7. У громадах Дніпропетровської області зросли доходи: які прогнози на рік – Сайт телеканалу Відкритий. Відкритий. URL: <https://opentv.media/ua/u-gromadah-dnipropetrovskoyi-oblasti-zrosli-dohodi-yaki-prognozi-na-rik>

Вознюк К.В.,
*студентка II курсу спеціальності «Фінанси,
банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Факультету економіки та управління
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка*

Васечко Л.І.,
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка*

ЛІКВІДНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Вступ. В умовах економічних перетворень та нестабільності української економіки питання оцінювання і прогнозування ліквідності підприємств набуває особливої актуальності. Забезпечення фінансової стабільності є важливою умовою ефективного функціонування будь-якого підприємства.

Основна частина. Ліквідність підприємства визначається співвідношенням високоліквідних активів (грошові кошти, цінні папери, дебіторська заборгованість) та короткострокових зобов'язань. Незадовільна ліквідність виникає, коли потреба в коштах перевищує їх надходження. Для оцінки ліквідності важливо аналізувати надходження коштів від діяльності, залишки після сплати зобов'язань і структуру кредиторської заборгованості (стійка чи прострочена). Основою аналізу є порівняння поточних зобов'язань із наявними ліквідними коштами. [1]

Недостатня ліквідність підприємства створює значні проблеми: обмежує можливість скористатися вигідними комерційними пропозиціями, ускладнює управлінські рішення, а у крайніх випадках може призвести до неспроможності погашення боргів, розпродажу активів, банкрутства. Для власників це означає зменшення прибутковості, втрату контролю та капіталу, а для кредиторів — ризик невчасної сплати боргів чи втрату коштів. Також недостатня ліквідність може погіршити стосунки з постачальниками та клієнтами, підриваючи виконання контрактів.

Оцінка ліквідності здійснюється за абсолютними й відносними показниками. Основним абсолютним показником є власний оборотний капітал (ВОК), що показує частку власного капіталу, спрямовану на покриття поточних активів. Його значення залежить від структури активів і джерел фінансування, а збільшення в динаміці свідчить про позитивні зміни. ВОК розраховується двома способами:

1. $ВОК = ВК + ДЗ - НА$, де ВК — власний капітал, ДЗ — довгострокові зобов'язання, НА — необоротні активи;

2. $ВОК = ОА - ПЗ$, де ОА — оборотні активи, ПЗ — коротко-строкові зобов'язання. [2]

Візьмемо за орієнтир другий спосіб розрахунку. Нижче представлені дані про оборотні активи та поточні зобов'язання українських підприємств за період 2020-2023 років.

Оборотні активи та поточні зобов'язання вітчизняних підприємств
у 2020-2023 рр.

Рік	Оборотні активи	Поточні зобов'язання	Власний оборотний капітал (ВОК)
2020	58	58,6	-0,6
2021	59,8	57,7	2,1
2022	61,6	59,5	2,1
2023	62	58,5	3,5

Джерело: складено авторами за даними [3]

Як бачимо, оборотні активи українських підприємств збільшувались протягом досліджуваного періоду, що є позитивною тенденцією і свідчить про розширення господарської діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання. Водночас поточні зобов'язання залишались приблизно на одному рівні, зменшись в кінцевому підсумку на 0,1, що свідчить про послаблення залежності українських підприємств від позикових фінансових ресурсів. Власний оборотний капітал, показник якого використовувалися для оцінки ліквідності, показував тенденцію до стійкого зростання, різко вирісши у 2021 році та продовжуючи зростання до кінця 2023; з цього зробимо висновок про позитивну динаміку ліквідності. Наведені нижче графіки наочно демонструють зміни у вищезгаданих показниках.

Рис. 1. Співвідношення оборотних активів та поточних зобов'язань підприємств в Україні на кінець відповідного року, %

Джерело: складено авторами за даними [3]

Дані рисунку 1 свідчать про переважання оборотних активів над поточними зобов'язаннями, що є позитивним явищем, відповідно ми можемо спостерігати позитивний показник власного оборотного капіталу, наочно це представлено на графіку нижче.

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

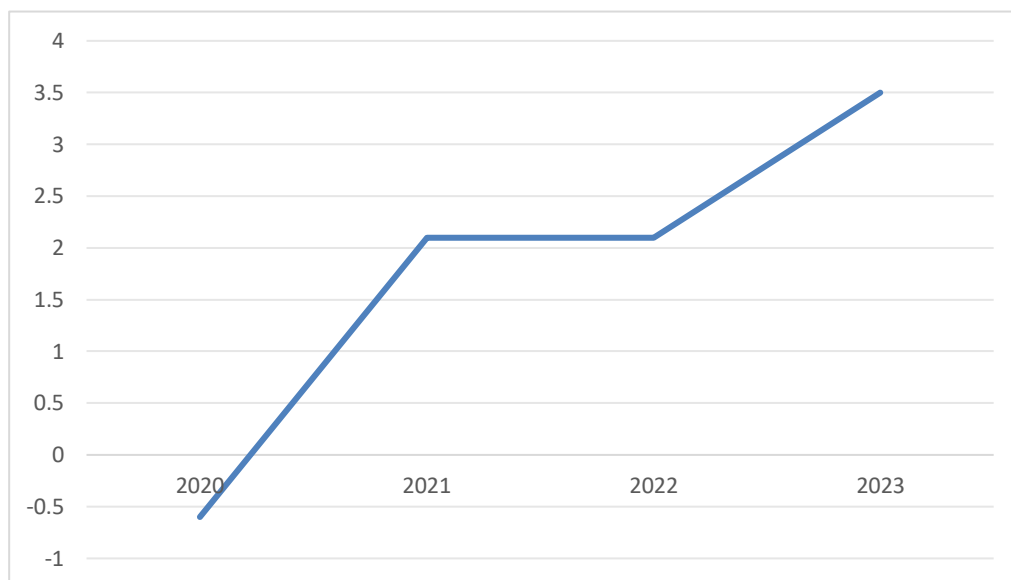

Рис. 2. Динаміка показника власного оборотного капіталу підприємств в Україні (ВОК) в період 2020-2023 рр.

Джерело: складено авторами за даними [3]

Висновки. Аналіз динаміки ліквідності українських підприємств у 2020–2023 рр. виявив зростання оборотних активів на 4 одиниці та зниження поточних зобов'язань на 0,1, що свідчить про поступове зміцнення фінансової позиції. Показник власного оборотного капіталу (ВОК) зріс із -0,6 у 2020 році до 3,5 у 2023 році, демонструючи позитивну динаміку забезпечення підприємств ліквідними ресурсами.

В цілому, незважаючи на складні умови, включаючи вплив воєнного стану, підприємства показали здатність адаптуватися, знижуючи залежність від позикових ресурсів і зберігаючи стабільність. Це підкреслює важливість управління оборотними активами та підтримки позитивного рівня ВОК для забезпечення конкурентоспроможності та стійкості бізнесу.

ДЖЕРЕЛА

1. Малюкіна А. О. Суть та основні ознаки ліквідності українських підприємств [Електронний ресурс] / А. О. Малюкіна. – 2017. URL: https://dspace.megu.edu.ua:8443/xmlui/bitstream/handle/123456789/2020/68_%D0%A%D0%BD%D1%8F%D0%B7%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=77. (дата звернення 04.12.2024)

2. Люта О. В. Теоретичні засади управління ліквідністю та платоспроможністю підприємств [Електронний ресурс] / О. В. Люта, Н. Г. Пігуль, Глядько К. // Вісник СумДУ. Серія «Економіка», № 4. – 2019. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/76919/1/Liuta_Pihul_Nliadko_Teoretychni.pdf. (дата звернення 04.12.2024)

3. Статистичний щорічник України 2023. – 2024. – С. 223–224. (дата звернення 04.12.2024)

Граділь К.А.,
здобувач ступеня бакалавра
Сідельникова Л.П.,
д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів,
обліку та оподаткування
Херсонський національний технічний університет
м. Хмельницький, Україна

ОЦІНКА ПАРАМЕТРІВ МОБІЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Державний бюджет України виконує ключову функцію в соціально-економічному плануванні, забезпеченні макроекономічної стабільності та економічного зростання, регулюванні сукупного попиту й пом'якшенні короткотермінових коливань економічної кон'юнктури. Через бюджет держава акумулює фінансові ресурси, необхідні для реалізації соціально-економічних завдань, і спрямовує їх на виконання своїх функцій, закріплених за головними розпорядниками бюджетних коштів. При цьому бюджетні орієнтири слугують основою для розробки планів розвитку суб'єктами господарювання та формування споживчих очікувань населення.

Процес формування доходів державного бюджету є однією з найважливіших складових фінансової політики держави. Ці доходи відіграють значну роль у перерозподілі ВВП як потужний інструмент державного регулювання економіки. В умовах посилення кризових явищ в економіці України та поглиблення дисбалансів у сфері публічних фінансів, спричинених повномасштабною російською агресією, зростає необхідність посиленої уваги до державного регулювання соціально-економічних процесів. Як було зазначено вище, доходи державного бюджету є одним з найбільш ефективних інструментів впливу на національну економіку.

В таблиці 1 розглянемо роль доходів Державного бюджету України у формуванні бюджетних ресурсів держави та їхню частку у ВВП, визначивши фіскальну ефективність як показник, що відображає наскільки оптимально і результативно державні доходи використовуються для досягнення економічних, соціальних та інших стратегічних цілей країни.

Таблиця 1
Фіскальна ефективність доходів Державного бюджету України *

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Валовий внутрішній продукт	5 459 574	5 191 028	6 537 825
Доходи Зведеного бюджету України, млн. грн.	1 662 242,7	2 196 273,3	3 104 306,6
Доходи Державного бюджету України, млн. грн.	1 296 852,9	1 787 395,6	2 671 998,0
Фіскальна ефективність доходів державного бюджету			
Питома вага доходів державного бюджету у ВВП, %	23,75	34,43	40,87
Питома вага доходів державного бюджету у доходах Зведеного бюджету України, %	78,02	81,38	86,07

* Примітка. Складено автором за даними джерел [1; 2].

Як бачимо з таблиці 1, через дохідну частину державного бюджету перерозподіляється вагома частина виробленого в Україні валового внутрішнього продукту, причому під час повномасштабної війни цей показник стрімко зростає: 2021 рік - 23,75%; 2022 рік - 34,43%; 2023 рік - 40,87%.

Аналогічну тенденцію щодо поступового зростання в умовах воєнного стану спостерігаємо і щодо частки доходів державного бюджету у доходах Зведеного бюджету України: 2021 рік - 78,02%; 2022 рік - 81,38%; 2023 рік - 86,07%, що свідчить про тимчасове згорання децентралізаційних процесів і посилену централізацію бюджетних ресурсів у державному бюджеті.

Відповідно до бюджетної класифікації всі доходи державного бюджету згруповані до 4-х основних груп – податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом, трансферти.

Розглянемо та проаналізуємо динаміку доходів Державного бюджету України у розрізі розділів бюджетної класифікації, однак ще виділимо показники «Цільові фонди» та «Надходження від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ» (табл. 2).

Таблиця 2
Динаміка доходів Державного бюджету України*

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення, 2022/2021		Відхилення, 2023/2022	
				абс. відх., млн. грн.	темп при- росту, %	абс. відх., млн. грн.	темп при- росту, %
Податкові надходження	1107090,9	949764,4	1203544,1	-157326,5	-14,21	+253779,7	+26,72
Неподаткові надходження	175357,9	346327,7	991601,7	+170969,8	+97,50	+645274,0	+186,32
Доходи від операцій з капіталом	328,7	611,0	100,3	+282,3	+85,88	-510,7	-83,58
Офіційні трансферти	12576,1	9465,6	42915,3	-3110,5	-24,73	+33449,7	+353,38
Від ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	1289,9	481090,7	433404,5	+479800,8	+37196,7	-47686,2	-9,91
Цільові фонди	209,4	136,2	432,1	-73,2	-34,96	+295,9	+217,25
Всього	1296852,9	1787395,6	2671998,0	+490542,7	+37,83	+884602,4	+49,49

*Примітка. Складено автором за даними джерел [2].

Як бачимо з таблиці 2, навіть у надскладних умовах воєнного стану доходи Державного бюджету України поступово зростають: у 2022 році - на 490542,7 млн. грн., або 37,83%; у 2023 році - на 884602,4 млн. грн., або 49,49%.

Разом з тим, динаміка складових дохідної частини бюджету є доволі неоднорідною.

Так, обсяги податкових надходжень суттєво знизилися у 2022 році (на 157326,5 млн. грн., або 14,21%) через скорочення ділової активності суб'єктів господарювання, тимчасову окупацію частини українських територій, ведення активних бойових дій, вимушену активізацію міграційних процесів. Скорочення ВВП України у перший рік повномасштабної війни становило 29,1%, причому у II кварталі – 36,9% у річному вимірі; у III кварталі – 30,6%; у IV кварталі – 31,4%, що негативно відбилосся і на наповненні державного бюджету податками.

У 2023 році вдалося дещо стабілізувати ситуацію та навіть збільшити ВВП на 5,3% порівняно з попереднім роком, оскільки вітчизняний бізнес поступово переоцінював ризики та адаптувався до умов невизначеності. Відповідно і обсяги податкових надходжень до державного бюджету зросли на 253779,7 млн. грн., або 26,72% порівняно з попереднім роком.

Аналогічна ситуація простежується і відповідно до офіційних трансфертів та цільових фондів: у 2022 році їхні обсяги зменшилися на 3110,5 млн. грн., або 24,73% та на 73,2 млн. грн., або 34,96% відповідно; у 2021 році – зросли на 33449,7 млн. грн., або 353,38% та на 295,9 млн. грн., або 217,25% відповідно.

Протилежна ситуація фіксується щодо доходів від операцій з капіталом. Так, у 2022 році їхні обсяги зросли порівняно з попереднім роком на 282,3 млн. грн., або 85,88%; у 2023 році – скоротилися на 510,7 млн. грн., або 83,58%.

Обсяги неподаткових надходжень Державного бюджету України протягом аналізованого періоду поступово зростають: у 2022 році - на 170969,8 млн. грн., або 97,50%; у 2023 році - на 645274,0 млн. грн., або 186,32%.

Особливо хочеться відмітити тенденції щодо надходжень від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ. Так, у 2022 році обсяги зазначених надходжень збільшилися колосально: на 479800,8 млн. грн., або 37196,74% відповідно, що засвідчує потужну підтримку України цивілізованим світом у протистоянні російській агресії. Разом з тим, у 2023 році іноземна допомога поступово переформатовується з безповоротних грантів на кредитні джерела, що у підсумку скорочує показники цієї складової дохідної частини державного бюджету на 47686,2 млн. грн., або 9,91% порівняно з попереднім роком.

Ключовим інструментом мобілізації фінансових ресурсів для формування доходів державного бюджету є податки. Об'єднаємо податкові надходження за формою оподаткування: прямі податки, непрямі податки, ресурсні платежі та розрахуємо частку кожної з цих груп податків і податкових платежів (табл. 3).

Таблиця 3

Структура податкових надходжень Державного бюджету України за формою оподаткування, % *

Показник	2021 рік		2022 рік		2023 рік	
	сума, млн. грн.	питома вага,%	сума, млн. грн.	питома вага,%	сума, млн. грн.	питома вага,%
Прямі податки	285 306,9	25,77	265 477,2	27,95	350 781,9	29,15

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

Непрямі податки	737 117,6	66,58	595 599,8	62,71	788 703,3	65,53
Ресурсні платежі	84 665,3	7,65	88 687,4	9,34	63 995,6	5,32
Інші податкові надходження	1,1	0,00	0,0	0,00	63,3	0,01
Всього	1 107 090,9	100,00	949 764,4	100,00	1 203 544,1	100,00

*Примітка. Складено автором за даними джерел [2].

Частка прямих податків є більш ніж вдвічі меншою, разом з тим, вона поступово зростає: 2021 рік - 25,77%; 2022 рік - 27,95%; 2023 рік - 29,15%.

Питома вага ресурсних платежів у податкових надходженнях державного бюджету не є значною та не має чітких тенденцій впродовж досліджуваного періоду: 2021 рік - 7,65%; 2022 рік - 9,34%; 2023 рік - 5,32%.

Отже, можна зробити висновок, що податкова політика в Україні орієнтована на збільшення частки непрямих податків, які в основному мають фіскальну спрямованість, оскільки вони оподатковують споживання, що є більш стабільним і менш гнучким у порівнянні з прибутками підприємств та доходами громадян. Такі податки є джерелом інфляційних процесів і мають регресивний характер, оскільки суттєво впливають на ціноутворення. Водночас непрямі податки мають низку переваг, серед яких – регулярність і оперативність надходжень до бюджету, можливість обмежувати споживання товарів, що шкодять здоров'ю, а також прозорий механізм розрахунку податкових зобов'язань. До того ж, уникнути сплати таких податків значно складніше, і їх можна ефективно контролювати за допомогою сучасних технологій, таких як реєстратори розрахункових операцій або розрахункові квитанції.

Крім доходів державного бюджету, мобілізованих податковим методом, важливу фіскальну роль, особливо в умовах воєнного стану, відіграють доходи, сформовані за допомогою неподаткового механізму, а саме: неподаткові надходження; доходи від операцій з капіталом; цільові фонди; офіційні трансферти; кошти, отримані від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ.

В умовах повномасштабної війни істотно зросли саме обсяги іноземної допомоги, яка надходить до дохідної частини Державного бюджету України у вигляді безповоротних грантів (табл. 4).

Таблиця 4
Структура іноземної допомоги в доходах Державного бюджету України*

Показник	2021 рік		2022 рік		2023 рік	
	сума, млн. грн.	питома вага,%	сума, млн. грн.	питома вага,%	сума, млн. грн.	питома вага,%
Кошти, отримані від секретаріату ООН, НАТО, ЄС, ОБСЄ або іншої міжнародної організації за участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки	701,6	54,39	432,3	0,09	87,7	0,02

Гранти (дарунки), що надійшли до бюджетів усіх рівнів	159,6	12,37	456270,5	94,84	427239,9	98,58
Надходження в рамках програм допомоги ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	428,7	33,24	24 387,9	5,07	6 076,9	1,40
Всього	1 289,9	100,00	481090,7	100,00	433404,5	100,00

*Примітка. Складено автором за даними джерел [2].

Як бачимо з таблиці 4, більше половини іноземних надходжень у 2021 році складали кошти, отримані за участь України у миротворчих операціях.

Повномасштабне вторгнення РФ змінило структуру іноземної допомоги. Якщо до 2022 року Збройні сили України брали участь у трьох миротворчих операціях, а Україна посідала дев'яте місце серед країн за кількістю військовослужбовців, які брали участь у миротворчих місіях ООН, то 7 березня 2022 року українських миротворців було відкликано зі всього світу. Це скоротило питому вагу коштів, отриманих від миротворчих операцій, до 0,09%.

Разом з тим, у 2022 році Україна отримала колосальні обсяги іноземної допомоги у вигляді грантів, що зробило цю статтю бюджетних доходів домінуючою, її питома вага склала 95%. Серед найбільших донорів грантової допомоги були США, Німеччина та Євросоюз. Ці гранти сприяли компенсації втрат податкових надходжень, забезпечуючи бюджетну стійкість і загальну фінансову стабільність держави.

2023 рік продовжив тенденції попереднього року. Домінуючою була частка грантових коштів, яка ще збільшилася і склала 99%. Сполучені Штати Америки стали найбільшим донором грантової підтримки державного бюджету України. Окрім цього, ми отримали безповоротне фінансування від Німеччини, Іспанії, Фінляндії, Ірландії, Швейцарії, Бельгії, Ісландії тощо. Усі ці кошти були спрямовані до державного бюджету через Цільовий фонд Світового банку.

На завершення варто підкреслити, що формування доходів державного бюджету є ключовим елементом у забезпеченні стабільного функціонування держави. Прозорість і ефективність цього процесу мають вирішальне значення для розв'язання соціальних проблем, фінансування діяльності органів державного управління та підтримання належного рівня обороноздатності країни.

ДЖЕРЕЛА

1. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні. *Сайт Міністерства фінансів України*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (дата звернення: 02.12.2024).

2. Доходи Державного бюджету України. *Open Budget*. URL : <https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes> (дата звернення: 15.11.2024).

Григор'єва А. Г.,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Ткаченко І. П.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів та обліку
Дніпровський державний технічний університет

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Фінансова система України стикається з багатьма викликами, які значно ускладнюють її стабільне функціонування та розвиток [1]. Серед основних проблем (рис.1) можна виділити хронічний дефіцит державного бюджету, викликаний систематичним перевищенням видатків над доходами, що призводить до зростання державного боргу.

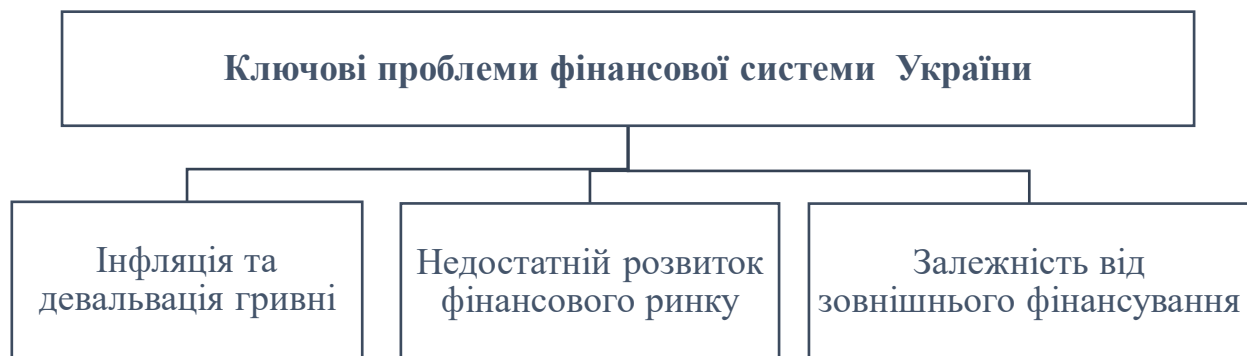

Рис.1.Ключові проблеми фінансової системи України

Так, за даними Міністерства фінансів, у 2023 році дефіцит державного бюджету України становив близько 1,5 трлн грн, значна частина якого покривалася за рахунок зовнішніх запозичень. Це створює додатковий тиск на економіку, призводить до зростання державного боргу та обмежує можливості фінансування соціально-економічних програм.

Ще однією суттєвою проблемою є високий рівень тіньової економіки. За оцінками Міністерства економіки, близько 30-40% ВВП України формується в тіні. Це означає, що значна частина доходів підприємств і громадян залишається поза офіційним обігом, що знижує податкові надходження до бюджету, викривлює конкурентне середовище та ускладнює реалізацію державної податкової політики. Наприклад, у 2022 році недоотримання податків через ухилення від сплати сягнуло понад 200 млрд грн.

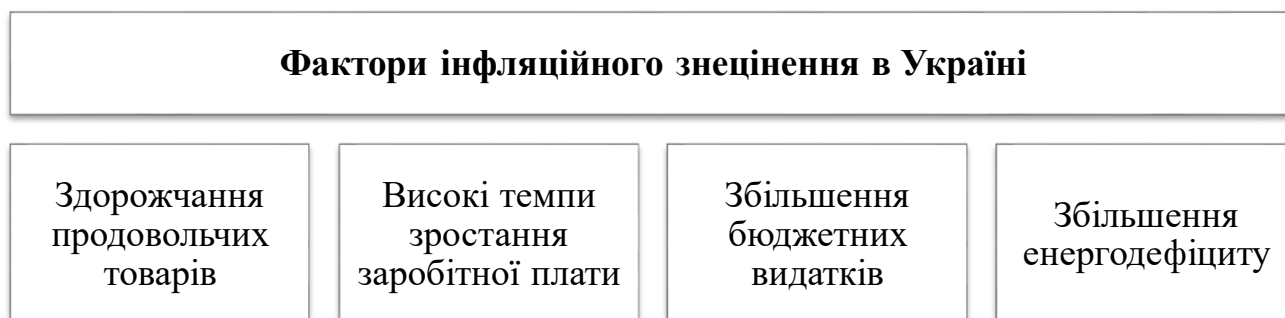
Недостатній розвиток фінансових інструментів, зокрема фондового ринку, також є суттєвим бар'єром для економічного зростання. Фондовий ринок України досі залишається нерозвиненим у порівнянні з іншими країнами.

Наприклад, загальний обсяг торгів на українських біржах у 2023 році становив близько 300 млн доларів, тоді як у Польщі цей показник перевищував 100

млрд доларів. Це ускладнює доступ бізнесу до альтернативних джерел фінансування, а населення — до вигідних інвестиційних можливостей.

Постійні інфляційні процеси та нестабільність гривні створюють невизначеність для бізнесу та громадян. За даними НБУ, рівень інфляції в Україні у 2022 році становив 26,6%, що значно перевищує середньоєвропейські показники. Це підриває довіру до фінансових установ і стимулює населення тримати заощадження в іноземній валюті.

За офіційними даними в 2023 році рівень інфляції становив 5,1%, однак на думку експертів він значно вищий – біля 30% і головними причинами цього є низька продуктивність капіталу та девальвація гривні, що визначається також однією з ключових невирішених проблем фінансової системи України та зростання цін на продукти харчування, медикаменти і послуги. НБУ визнає, що в Україні ціновий тиск відбувається і зберігатиметься, в першу чергу, через здорожчання (пропозицію) продовольчих товарів, високі темпи зростання заробітних плат (однак, слід зазначити, що заробітна плата зросла не для усіх працівників і службовців, а лише для окремих категорій), розширення та збільшення бюджетних видатків, які пояснюються необхідністю соціального забезпечення вразливих категорій населення, кількість яких зростає, та збільшення енергодефіциту під час опалювального сезону, який покривають через придбання енергоресурсів з-за кордону (рис.2).

Рис.2. Фактори інфляційного знецінення в Україні

Для подолання зазначених проблем необхідно впровадити комплексний підхід. Наприклад, впровадження автоматизованої системи перевірки податкових декларацій, подібно до тієї, що працює в Естонії, дозволить значно знизити рівень ухилення від сплати податків. Також важливим кроком є розвиток фінансових ринків. Успішним прикладом може слугувати модель Польщі, де фондовий ринок активно залучає малий та середній бізнес, пропонуючи спрощені механізми IPO.

Ефективна монетарна політика є ще одним ключовим фактором. Національний банк України може скористатися досвідом Чехії, яка, контролюючи інфляцію, забезпечила довгострокову стабільність національної валюти та стимулювала зростання заощаджень у національній валюті.

Цифровізація фінансових послуг також має великий потенціал. Наприклад, впровадження системи «Дія» вже зробило державні послуги доступнішими для громадян. Додаткове розширення її функціоналу на фінансовий сектор, включаючи

мікрокредитування або доступ до інвестиційних продуктів, може суттєво підвищити фінансову доступність для населення.

Окрему увагу слід приділити боротьбі з корупцією. Наприклад, запровадження системи «Prozorro» стало одним із найбільш успішних кроків у напрямку прозорості державних закупівель. Подальше розширення її використання на інші сфери, включаючи управління державними активами, може знизити корупційні ризики.

Активна міжнародна співпраця також відіграє важливу роль у вдосконаленні фінансової системи. Наприклад, інтеграція України до європейської платіжної системи SEPA дозволить значно спростити транзакції між Україною та ЄС. Використання грантів Європейського Союзу для модернізації фінансової інфраструктури також сприятиме впровадженню передових технологій.

Тільки комплексний підхід до вирішення зазначених проблем, що включає реалізацію фіскальної та монетарної політики, цифровізацію, боротьбу з корупцією та міжнародну співпрацю, дозволить Україні створити ефективну й конкурентоспроможну фінансову систему. Це стане фундаментом для сталого економічного зростання та підвищення добробуту населення.

ДЖЕРЕЛА

1. Проблеми розвитку фінансової системи України.
URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/UV/article/view/16716/24021> (дата звернення 03.12.2024р.)

2. Проблеми розвитку фінансової системи України та шляхи їх вирішення.
URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/01001ops-8832.doc.html>. (дата звернення 03.12.2024р.)

3. Сучасний стан фінансової системи України
URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2016/No3/50.pdf>. (дата звернення 03.12.2024р.)

4. Інфляція, дефіцит бюджету, курс та зарплати: головні цифри про стан економіки від НБУ URL: <https://minfin.com.ua/ua/2023/03/10/102049257/>. (дата звернення 03.12.2024р.)

5. Інфляція залишиться помірною, а економіка і далі відновлюватиметься – Інфляційний звіт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiya-zalishitsya-pomirnoyu-a-ekonomika-i-dali-vidnovlyuvatimetsya--inflyatsiyniy-zvit-nbu>. (дата звернення 03.12.2024р.)

Гуцул Інна Анатоліївна
*доцент кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та фондового ринку
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова,
кандидат економічних наук, доцент,*
Рамський Антон Ігорович
*здобувач вищої освіти на магістерському рівні
факультету управління та економіки
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова*

ВЕКТОРИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах сучасної економічної кризи усі підприємства стикаються з проблемами зниження фінансово-економічних показників. Для уникнення таких наслідків необхідно постійно вдосконалювати існуючі підходи та розробляти нові методи, форми й інструменти, спрямовані на нейтралізацію негативного впливу на фінансову сферу діяльності підприємств.

Податки відіграють ключову роль у формуванні доходів бюджету, виступаючи важливим інструментом регулювання економічної системи країни та діяльності підприємств. Ефективно розроблена податкова політика може суттєво впливати на розвиток екологічної, інноваційно-інвестиційної та стійкої складових економіки підприємств, сприяючи їхньому загальному прогресу.

Теоретичним і практичним аспектам формування податкової політики промислового підприємства присвячено праці вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема: А.Крисоватий, О.Десятнюк, В.Синчак, І.Гуцул, А.Луцик, Н.Синютка, В.Валігура, Ю.Іванов, В.Мельник, К.Швабій, С.Юрій та ін.

Оцінка ресурсного потенціалу підприємства не обмежуються лише оцінкою фінансових ресурсів, також оцінюються матеріальні, трудові та інші види ресурсів наявні на підприємстві.

Рациональне використання матеріальних ресурсів – один з найважливіших факторів зростання обсягу продажу та зниження собівартості продукції, а отже, і зростання прибутку та рентабельності матеріали, що використовуються при виробництві продукції, що безпосередньо впливають і на якість виробленої продукції, і ціни її реалізації.

Виокремлюють 6 етапів аналізу фінансового стану підприємства, які зображені на рис. 1

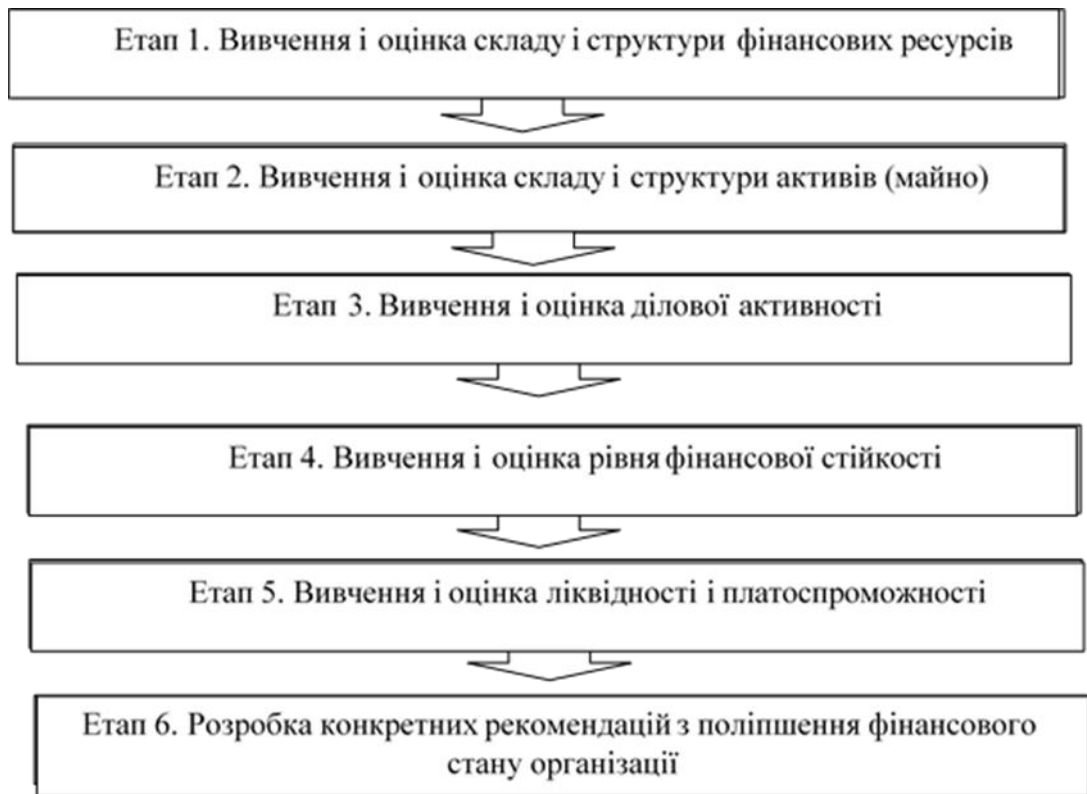

Рис. 1 – Етапи аналізу фінансового стану підприємства [2].

Сьогодні існують методичні рекомендації для проведення аналізу фінансового стану організацій, які регламентують систему показників для оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. Однак немає єдиних нормативних критеріїв для цих показників, оскільки їх значення залежать від численних факторів, таких як галузева приналежність підприємства, принципи кредитування, структура джерел фінансування, оборотність оборотних коштів, репутація підприємства тощо.

Нерівномірний розвиток територій України вимагає адаптації податкової політики до специфіки економіки кожного регіону з метою підвищення ефективності оподаткування та формування стійкої доходної бази для кожного регіону. Це забезпечить збалансованість регіональних бюджетів, необхідну для виконання всіх видаткових зобов'язань.

Зростання витрат бюджетів суб'єктів держави, що випереджає зростання доходів, призвело до розбалансованості регіональних бюджетів. Водночас, зниження частки інвестиційних видатків обмежує можливості розвитку регіональних економік.

У сучасних умовах економічних змін важливим завданням є трансформація та реформування податкового стимулювання. Податкові інструменти горизонтального стимулювання в межах секторів є ефективним способом досягнення економічного зростання. Однак важливо правильно визначати цільові орієнтири під час податкового стимулювання в рамках існуючої податкової системи.

Однією з найсуттєвіших загроз є тіньова економіка. Це явище властиве будь-якій економічній системі, але в країнах з трансформаційною економікою воно набирає загрозливих масштабів. Складовими тіньової економіки є три види ухиляння від податків, а саме:

- приховування доходу від бізнесу;
- приховування реальної кількості найманих працівників;
- приховування реальних розмірів виплаченої зарплати або ж зарплата «у конвертах» [1].

Високий рівень тіньової економіки перешкоджає зниженню податкового навантаження та створює спотворення у конкурентних умовах. Податкове навантаження є результатом податкової політики держави та є важливим показником ефективності будь-якої системи оподаткування. У міжнародній практиці цей показник визначається як відношення фактичних податкових надходжень до валового внутрішнього продукту.

Економічний розвиток підприємства залежить від ряду факторів, таких як інноваційний потенціал, технологічний прогрес, обсяг і тип залучених інвестицій тощо.

Основою успішної господарської діяльності підприємства є фінансова стратегія, яка забезпечує ефективне використання фінансових ресурсів. Вона відіграє ключову роль, оскільки фінанси відображають усі види діяльності підприємства та сприяють досягненню функціональних цілей.

Формування фінансової стратегії в довгостроковій перспективі, з визначенням мети, завдань і стратегічних цілей, здійснюється засновниками підприємства та контролюється керівництвом. Окремі аспекти формування фінансових ресурсів для вирішення завдань на кожному етапі розвитку підприємства, через перегрупування фінансових ресурсів та зміни у способах організації фінансових відносин, реалізуються на рівні фінансових управлінь та їхніх підрозділів.

Послідовність формування фінансової стратегії здійснюється за такими етапами:

- визначення загального періоду формування фінансової стратегії;
- формування стратегічних цілей фінансової діяльності;
- стратегічний аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства;
- генерування стратегічних альтернатив та формування стратегічного фінансового плану;
- розробка фінансової політики в окремих аспектах фінансової діяльності;
- конкретизація показників фінансової стратегії по періодах її реалізації;
- оцінка розроблюваної фінансової стратегії.

По окремих напрямках фінансової діяльності підприємства формується за рахунок фінансової політики, що є складовою формування фінансової стратегії. Фінансова політика включає політику формування активів і структури капіталу, політику управління активами та інвестиціями, політику управління фінансовими ризиками та запобігання банкрутства та політику формування фінансових ресурсів, до складу якої входить податкова політика.

Податкова політика є ключовим фактором управління підприємством і може бути важливим критерієм коригування напрямків його операційної діяльності. Ефективна податкова політика має враховувати всі особливості та динаміку розвитку підприємства.

При формуванні податкової політики необхідно враховувати специфіку діяльності підприємства, оскільки податки суттєво впливають на фінансово-господарські показники, такі як обсяг реалізації, собівартість продукції, прибуток, платоспроможність і фінансова стійкість. Кожне підприємство прагне мінімізувати податкові витрати та максимізувати прибуток, що сприяє його розвитку.

ДЖЕРЕЛА

1. Податковий кодекс України від 02.12.2012 № 2755-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2013. № 13-14, № 15-16, № 17. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

2. Податкова система: навч. посіб.; за заг. ред. І. С. Волохової, О. Ю. Дубовик. Харків : Видавництво «Діса плюс», 2019. 402 с.

3. Матвійчук Л., Олійник Л. Податкове навантаження вітчизняних підприємств в умовах воєнного стану: методичний аспект. Вісник Хмельницького національного університету. 2022. № 3. С. 192-198.

Донцова Д. А.,
здобувач ступеня бакалавр
Обушний С. М.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО АВТОМАТИЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Цифрова трансформація управлінського обліку є важливою складовою розвитку сучасних підприємств, оскільки забезпечує ефективне управління фінансовими та інформаційними потоками. В умовах сучасного бізнесу, де швидкість прийняття рішень і точність інформації мають вирішальне значення, автоматизація управлінського обліку допомагає значно покращити ці процеси. Однак на шляху до автоматизації виникає кілька етапів, кожен з яких вимагає ретельного підходу.

Перше, з чим стикаються підприємства на етапі автоматизації управлінського обліку, — це визначення задач. Важливо уникати надмірних амбіцій і не намагатися автоматизувати кожен крок в управлінському обліку. Якщо система буде занадто складною, вона може виявитися непридатною для підприємства. Тому потрібно чітко визначити основні функції підприємства і ключові бізнес-процеси, що дозволить створити систему, яка відповідає реальним потребам і не вимагає зайвих витрат часу та ресурсів [1].

У сучасних умовах для автоматизації управлінського обліку використовують різноманітні програмні засоби. Одним із найбільш поширених є електронні таблиці, такі як Excel, які забезпечують базову автоматизацію процесів управлінського обліку. Вони дозволяють створювати різноманітні звіти та графіки, що робить роботу з даними зручною та доступною. Проте цей інструмент має серйозні недоліки, зокрема високий ризик помилок і втрати даних, а також значні витрати часу на обробку та узагальнення інформації. Крім того, Excel ускладнює ефективне формування звітів за будь-який обраний період, що може призвести до втрат в управлінських рішеннях [2].

Наступним етапом є впровадження програм бухгалтерського обліку, що також містять функції для ведення управлінського обліку. Ці програми дозволяють швидко вводити дані, оскільки інформація, що вводиться бухгалтером, автоматично потрапляє і в управлінську звітність. Однак, оскільки бухгалтерський облік і управлінський облік мають різні цілі і вимоги до даних, часто виникають труднощі при інтеграції цих двох систем. Крім того, такі програми можуть бути складними у впровадженні та обслуговуванні, що вимагає додаткових витрат.

Іншим варіантом є самостійна розробка програмного забезпечення, яке дозволяє постійно коригувати програму відповідно до змінюваних вимог підприємства. Це може бути вигідно для компаній, які мають у своєму штаті кваліфікованих програмістів, однак цей процес вимагає багато часу та ресурсів, а

також потребує постійної підтримки та оновлень. З часом це може стати важким для підприємства, якщо розробка програми не буде здійснюватися на належному рівні.

Крім того, існують спеціалізовані профільні програми, призначені виключно для управлінського обліку. Вони швидко налаштовуються під потреби підприємства і досить недорогі в порівнянні з іншими варіантами. Проте ці системи мають свої недоліки, зокрема необхідність звертатися до програмістів для внесення змін, якщо це стане необхідно в майбутньому.

Найбільш розвиненим рішенням є впровадження ERP-систем, які дозволяють автоматизувати всі процеси на підприємстві, включаючи управлінський облік. Такі системи дають змогу забезпечити високий рівень автоматизації і інтеграції, що позитивно впливає на загальну ефективність роботи підприємства. Однак впровадження ERP-систем є дорогим і складним процесом, що вимагає значних затрат часу та ресурсів, а також труднощів з внесенням змін у систему після її впровадження [3].

Таблиця 1.

Переваги та недоліки програм автоматизації управлінського обліку [4-5]

Вид програми	Переваги	Недоліки
Електронні таблиці (Excel)	- найдешевший варіант; - не потрібно спеціально навчати працівників; - можливість формування звітів та графіків.	- висока ймовірність помилок; - ненавмисне знищення даних; - «напівавтоматизований» режим; - формування загальної звітності вимагає значних витрат часу на об'єднання даних; - підвищений ризик помилок в управлінських рішеннях.
Програми бухгалтерського обліку, які мають спеціальні функції управлінського обліку	- оперативне введення даних, оскільки інформація, внесена бухгалтером, автоматично відображається в управлінській звітності.	- бухгалтерська та управлінська звітність відрізняються, тому для їх формування необхідні різні дані; - виникають труднощі з впровадженням і технічним обслуговуванням системи; - заміна програмного забезпечення потребує додаткових фінансових ресурсів.
Самостійно написані програми («власні» розробки)	- можливість постійного коригування програми під вимоги, що змінюються.	- високі вимоги до кваліфікації програмістів; - розробка потребує значного часу; - програму слід постійно налаштовувати та підтримувати; - можливі помилки в програмному продукті.
Профільні програми, спеціально призначені для управлінського обліку	- мають низьку вартість; - легко налаштовуються та відповідають всім вимогам управлінської звітності.	- при внесенні змін необхідно звертатися до програмістів, які налаштовували програмне забезпечення
ERP-системи	- можливість автоматизувати майже всі бізнес-процеси на підприємстві.	- висока ціна; - вимагає багато часу на впровадження; - ускладнене внесення змін після впровадження.

Таким чином, вибір програми для автоматизації управлінського обліку залежить від конкретних потреб підприємства, його розміру та можливостей. Кожен етап автоматизації має свої переваги та недоліки, і в кожному випадку необхідно обирати оптимальне рішення, що відповідатиме вимогам підприємства та дозволить ефективно управляти бізнес-процесами. Важливо пам'ятати, що успішна автоматизація управлінського обліку не лише полегшує роботу, а й забезпечує підприємству конкурентні переваги в умовах швидко змінюваного ринку.

ДЖЕРЕЛА

1. Гладій І. О., Бондар Т. Л. Інформаційні системи і технології в обліку. Опорний конспект лекцій. Вінниця. 2019. 75 с.
2. Шквір В. Д., Загородній А. Г., Височан О. С. Інформаційні системи і технології в обліку та аудиті. Львів: Львівська політехніка. 2019. 404 с.
3. Краєвський В. М., Титенко Л. В., Паянок Т. М., Параниця Н. В., Богдан С. В. Управлінські інформаційні системи в обліку та оподаткуванні: навч. посіб. Університет ДФС України. Ірпінь. 2020. 288 с.
4. Новаківський І. І., Грибик І. І., Смолінська Н. В. Інформаційні системи в менеджменті: адаптивний підхід. Вид-во «Кондор». 2019. 440 с.
5. Пантелеєв В. П. Застосування сучасних технологій внутрішнього аудиту підприємств для збалансованості фінансової системи. Колективна монографія *Modern Technologies in Economy and Management. Collective Scientific Monograph*. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2019. С. 345-360.

Захарченко А.С.
здобувач ступеня доктора філософії

Бутко М.П.
*д.е.н. професор кафедри менеджменту і адміністрування
Національний університет «Чернігівська політехніка»
м. Чернігів, Україна*

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТИМУЛЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Роль малого та середнього бізнесу в економічній системі держави є надзвичайно важливою та багатогранною. Підприємства цього сектору виступають потужним каталізатором економічного розвитку, створюючи робочі місця, стимулюючи інновації та забезпечуючи гнучкість державної господарської системи. Малий та середній бізнес становить значну частку валового внутрішнього продукту в більшості розвинених країн, демонструючи свою здатність швидко адаптуватися до мінливих ринкових умов та реагувати на потреби споживачів [1, 6].

Економічна значущість малого та середнього підприємництва виявляється в його спроможності створювати конкурентне середовище, яке сприяє підвищенню ефективності виробництва та якості товарів і послуг. Такі підприємства часто стають джерелом інноваційних рішень, оскільки мають більшу гнучкість у впровадженні нових технологій та бізнес-моделей порівняно з великими корпораціями. Крім того, вони відіграють критичну роль у диверсифікації економіки, зменшенні рівня безробіття та забезпеченні сталого місцевого економічного розвитку, особливо в регіонах з обмеженими економічними можливостями.

Підтримка та розвиток малого та середнього бізнесу є стратегічним пріоритетом для будь-якої держави, яка прагне забезпечити економічну стабільність та конкурентоспроможність. Це передбачає формування сприятливого інституційного середовища, зокрема через спрощення адміністративних процедур, надання фінансової та консультаційної підтримки, створення податкових пільг та механізмів кредитування. Ефективна державна політика у сфері підтримки малого та середнього підприємництва не лише стимулює економічне зростання, але й сприяє соціальній стабільності, розвитку підприємницької культури та формуванню середнього класу як основи демократичного суспільства [1, 6].

Глобалізація, як складний соціально-економічний феномен, справляє суттєвий деструктивний вплив на конкурентоспроможність малого та середнього бізнесу в сучасному глобальному економічному просторі. Процеси інтернаціоналізації ринків, лібералізації торгівлі та посилення міжнародної конкуренції створюють системні виклики для локальних підприємств, які не мають достатніх ресурсів для ефективною адаптації до глобальних трансформацій.

Одним з ключових негативних наслідків глобалізації є посилення конкурентного тиску з боку транснаціональних корпорацій, які володіють значними фінансовими, технологічними та маркетинговими перевагами. Малі та середні підприємства опиняються в надзвичайно складних умовах через обмежені можливості щодо масштабування виробництва, диверсифікації ризиків та впровадження інноваційних технологій. Крім того, глобальні ланцюги постачання та виробництва сприяють домінуванню великих гравців ринку, що призводить до витіснення локальних виробників та руйнування традиційних економічних екосистем.

Додатковим деструктивним фактором виступає посилення фінансової нестабільності та уніфікація споживчих стандартів, що створює системні бар'єри для локальних підприємств. Малий та середній бізнес змушений витратити значні ресурси на адаптацію до міжнародних стандартів, впровадження складних комунікаційних та логістичних систем, а також постійне оновлення технологічної бази. Наслідком цих процесів є поступова маргіналізація локальних виробників, зниження їхньої спроможності конкурувати на відкритих ринках та поступова втрата економічної автономії в умовах конкурентного глобального середовища.

Державне регулювання та підтримка становлять критично важливий механізм забезпечення конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу в сучасних економічних системах. Ефективна державна політика створює інституційне середовище, яке не лише захищає інтереси підприємців, але й формує стратегічні передумови для їхнього сталого розвитку та успішного функціонування в умовах динамічних ринкових трансформацій [2-5,].

Ключовими напрямками державного стимулювання конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу є фінансово-кредитна підтримка, інфраструктурне забезпечення та нормативно-правове регулювання. Зокрема, держава може впроваджувати спеціальні кредитні програми з пільговими відсотковими ставками, створювати грантові механізми підтримки інноваційних підприємницьких проєктів, надавати податкові преференції для стартапів та молодих підприємств. Важливим інструментом є також розвиток спеціалізованих бізнес-інкубаторів, центрів підтримки підприємництва та освітніх програм, спрямованих на підвищення професійної компетентності підприємців.

Стратегічна роль держави полягає у формуванні сприятливого інституційного середовища, яке максимально мінімізує адміністративні бар'єри та створює прозорі механізми взаємодії бізнесу та влади. Це передбачає послідовну дерегуляцію підприємницької діяльності, спрощення системи реєстрації та звітності, запровадження ефективних антимонопольних механізмів та забезпечення рівних конкурентних умов для різних суб'єктів господарювання. Комплексна державна політика підтримки малого та середнього бізнесу виступає потужним інструментом забезпечення економічної стабільності, створення робочих місць та досягнення сталого соціально-економічного розвитку держави [2-5].

Розглянемо більш детально ключові механізми фінансової політики держави в рамках стимулювання конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу в

умовах глобалізації, для чого скористаємося нижченаведеною блок-схемою (Рисунок 1).

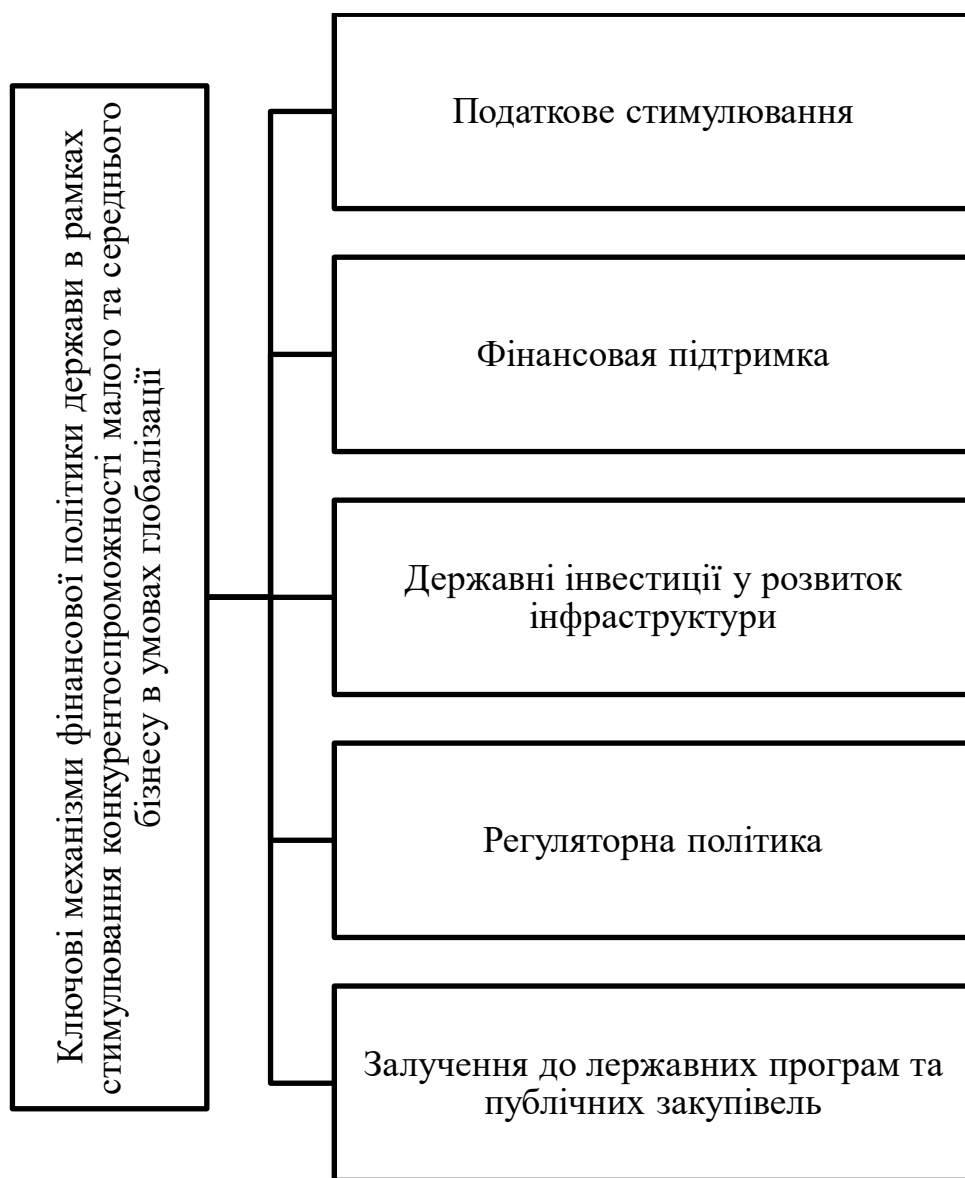

Рисунок 1 – Ключові механізми фінансової політики держави в рамках стимулювання конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу в умовах глобалізації

Джерело: авторська пропозиція

Податкове стимулювання виступає фундаментальним інструментом державної фінансової політики у контексті підтримки конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу в умовах глобалізаційних трансформацій. Механізм передбачає диференційований підхід до оподаткування, що характеризується запровадженням знижених ставок, тимчасових податкових канікул та цільових пільг для підприємств, які демонструють інноваційну активність, створюють нові робочі місця або здійснюють діяльність у стратегічно важливих секторах економіки. Такий диференційований підхід дозволяє не лише зменшити фіскальне

навантаження на підприємців, але й створити економічні стимули для розвитку пріоритетних напрямків підприємницької діяльності, забезпечуючи більш сприятливе інституційне середовище для становлення та розширення малого та середнього бізнесу в умовах жорсткої міжнародної конкуренції.

Фінансова підтримка як інструмент державної економічної політики становить комплексний механізм цільового забезпечення малого та середнього бізнесу фінансовими ресурсами. Державні грантові програми, цільові субсидії та пільгове кредитування виступають ключовими складовими стимулювання підприємницької активності. Особливої ваги набувають програми мікрофінансування, які дозволяють підприємцям отримувати доступні кредитні ресурси для реалізації інноваційних проектів, технологічного оновлення виробництва та розширення економічної діяльності. Такий цілеспрямований фінансовий супровід підприємств створює додаткові конкурентні переваги в умовах глобальної економічної нестабільності та посилення міжнародної конкуренції.

Державні інвестиції у розвиток інфраструктури підтримки малого та середнього бізнесу є стратегічним напрямком економічної політики, спрямованим на створення сприятливого інституційного середовища для підприємницької діяльності. Формування індустріальних парків, бізнес-інкубаторів та технопарків забезпечує системну підтримку підприємств через надання спеціально облаштованих виробничих площ, доступу до комунікацій, консультаційних та освітніх послуг. Такі інфраструктурні утворення виступають каталізаторами інноваційної активності, створюють умови для горизонтальної та вертикальної кооперації підприємств, сприяють трансферу технологій та підвищенню економічної ефективності малого та середнього бізнесу в контексті глобальних економічних трансформацій.

Регуляторна політика держави в контексті підтримки малого та середнього бізнесу являє собою комплексний інструмент інституційного забезпечення підприємницької діяльності. Ключовими напрямками виступають дерегуляція економічних процесів, спрощення адміністративних процедур та мінімізація бюрократичних бар'єрів. Впровадження електронних сервісів, уніфікація звітності, скорочення кількості дозвільних документів та перевірок створюють більш сприятливе середовище для розвитку підприємництва. Такий підхід не лише полегшує входження на ринок нових суб'єктів господарювання, але й суттєво знижує трансакційні витрати, підвищує інвестиційну привабливість та конкурентоспроможність малого та середнього бізнесу в умовах глобальної економічної динаміки.

Інтеграція малого та середнього бізнесу в систему державних програм та публічних закупівель виступає ефективним механізмом економічної підтримки підприємств. Встановлення квот та преференцій для локальних виробників у процедурах державних закупівель створює додаткові конкурентні можливості для вітчизняного бізнесу. Цільові програми підтримки, спрямовані на пріоритети місцевих підприємств при реалізації державних контрактів, забезпечують системну економічну стабільність та сприяють розвитку національного виробничого

потенціалу. Такий підхід дозволяє не лише підтримати вітчизняних виробників, але й сформувати стійку економічну екосистему, здатну ефективно функціонувати в умовах глобальної конкуренції.

Комплексна фінансова політика держави щодо стимулювання конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу в умовах глобалізації постає багатовекторним інструментом економічного розвитку. Ефективність державної стратегії забезпечується системним підходом, який інтегрує диференційовані механізми підтримки: від податкового стимулювання до прямої фінансової підтримки та створення сприятливого інституційного середовища. Ключовим результатом такої політики є формування стійкої економічної системи, здатної адаптуватися до динамічних глобальних викликів, підвищувати інноваційний потенціал вітчизняного підприємництва та забезпечувати економічну стійкість в умовах посиленої міжнародної конкуренції. Стратегічна роль держави полягає у створенні комплексного механізму підтримки, який не лише захищає інтереси локальних підприємців, але й стимулює їхній сталий розвиток.

ДЖЕРЕЛА

1. Демків І. (2023). Засоби стимулювання розвитку малого бізнесу як чинника подолання депресивності віддалених населених пунктів територіальних громад. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*, 318(3), 151-155.
2. Белогурова А.Ю., Собченко Т.С. (2022). Державна фінансова політика у сфері малого підприємництва. *Стратегія інноваційного розвитку аграрних формувань України*, 160-162
3. Коваль П.М. (2024). Державна політика підтримки розвитку сектора малого і середнього підприємництва: механізми та інструментарій реалізації. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*, (79), 113-118.
4. Мельник, Т. Ю. (2022). Державна підтримка та стимулювання розвитку бізнесу в Україні під час дії воєнного стану. *Економіка, управління та адміністрування*, (2 (100)), 3-11.
5. Поліщук, В. Г. (2022). Особливості фінансової політики в умовах військового стану. *Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан*, 217-219.
6. Фецин, Т. (2024). Роль малого та середнього бізнесу у відновленні економіки України після завершення війни. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах»*, зб. тез доповідей, 48-50.

Зелінська Єлизавета Юріївна,
аспірантка кафедри Смарт-економіки
Олешко Анна Анатоліївна
Зав. кафедри смарт-економіки, д. е. н., професор
Київський національний університет технологій та дизайну (КНУТД),
м. Київ, Україна

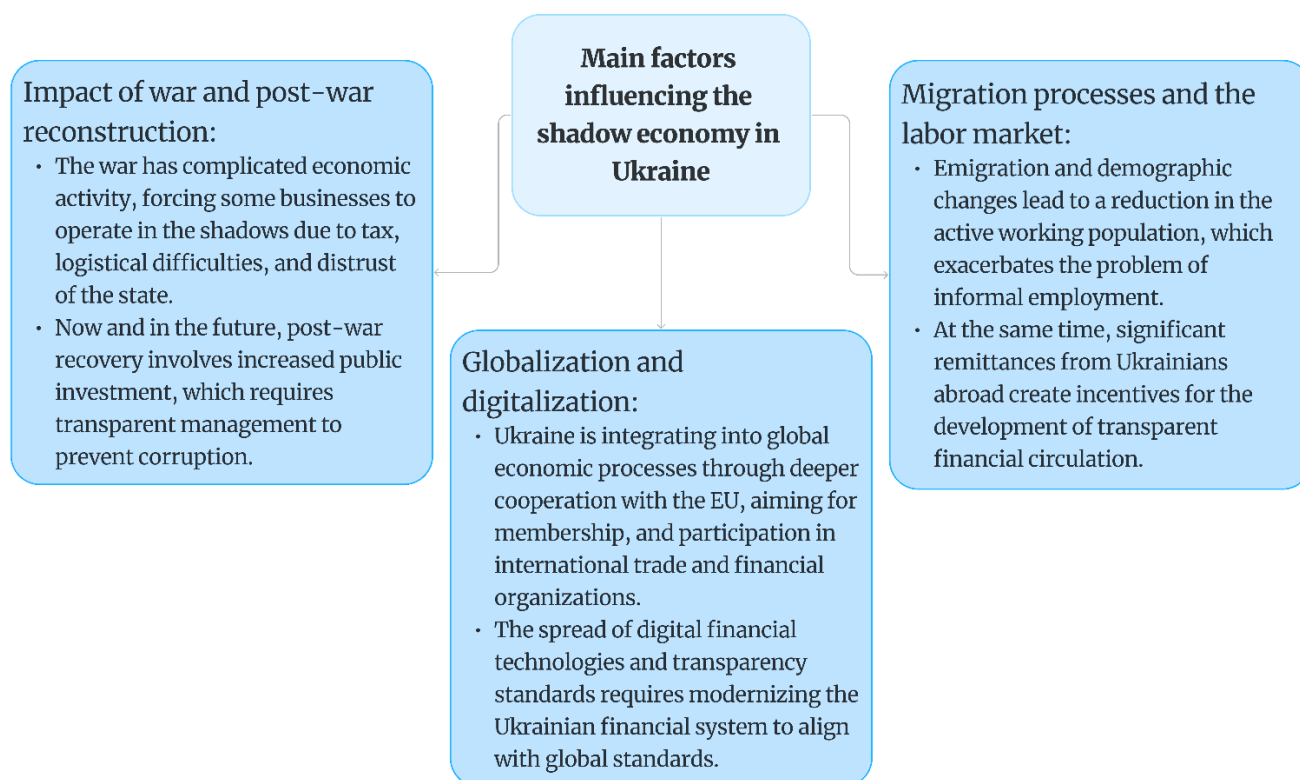
DETINIZATION OF THE ECONOMY AS A PRIORITY OF UKRAINE'S FINANCIAL POLICY IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

Detinization of the economy is a key task for Ukraine at the moment, due to the current challenges of globalization, increased integration into the European economic space and the need to ensure the financial stability of the state [1, p.120]. The shadow economy, which includes tax evasion, shadow employment, corruption and illegal trade in goods, creates significant risks for Ukraine's economic growth, reduces budget revenues and limits opportunities for socio-economic development. As of 2024, the informal sector of Ukraine represents approximately 44.2% of GDP, placing substantial strain on the formal economy and constraining the resources available for development [2, p. 55]. The purpose of this work is to analyze the role of the shadow economy of Ukraine as a key subject for priority regulation by financial policy in the context of globalization, to reduce the shadow economy and increase economic stability.

Figure 1 describes the main factors influencing the shadow economy in Ukraine, including war and post-war reconstruction, globalization and digitalization, and migration processes. The war forced businesses to operate in the shadows due to taxes and distrust of the state, and post-war reconstruction requires transparent governance. Globalization and digital technologies require modernization of the financial system, and migration reduces the active labor force, which exacerbates the problem of informal employment. Understanding these factors is important, as addressing these problems can improve the economic situation and contribute to the sustainable development of the country [3, p. 4].

Main factors influencing the shadow economy in Ukraine

Source: author's own development

The factors influencing the shadow economy in Ukraine are closely related to globalization and financial policy, as they determine how Ukraine integrates into the world economy and adapts to international standards. First, the impact of war and post-war reconstruction requires significant financial injections and reforms that require transparency and effective governance. Globalization, in turn, requires Ukraine to comply with international standards, such as the fight against corruption and money laundering. This stimulates the country to develop control mechanisms, transparency and improve financial policy. Second, globalization and digitalization create requirements for the modernization of the financial system. In Ukraine, this includes the automation of financial transactions, the integration of new digital technologies and the fight against terrorist financing. Such changes require corresponding changes in financial policy to ensure transparency and increase confidence in the country's economy. Third, migration processes caused by globalization reduce the active labor force in Ukraine and exacerbate the problem of informal employment. This poses the task of financial policy to improve the conditions for attracting labor migrants and ensure the transparency of financial flows, which will reduce the scale of the shadow economy and stimulate the development of legal financial systems. Thus, all these factors interact in the context of globalization, which requires the adaptation of Ukraine's financial policy to international standards to ensure economic stability and development. Table 1 lists the importance of globalization through its main factors contributing to the de-shadowing of the Ukrainian economy.

Table 1

The importance of globalization for the de-shadowing of Ukraine's economy

No.	Reason	Description
1	Integration into the global economy	Requires Ukraine to comply with international standards of financial transparency, in particular in the fight against money laundering and terrorist financing. This requires the implementation of the norms of international organizations such as FATF.
2	International cooperation with financial institutions	First of all, with the World Bank and the IMF, helps to introduce modern monitoring technologies, improve legislation and public administration, which increases trust in Ukraine as a partner and investment platform.
3	Exchange of experience with countries that have successfully reduced the shadow economy	Allows Ukraine to adapt best practices, for example, e-government in Estonia or tax administration in Germany.
4	Strengthening Ukraine's competitiveness in international markets	Requires, first of all, transparency of economic processes for doing business, etc. A de-initiated economy will ensure the competitiveness of Ukrainian goods and services.

Source: author's own development

Therefore, Ukraine's integration into the global economy and the implementation of strategies to reduce the shadow economy are key to ensuring its economic prosperity. The application of international standards of financial transparency and the fight against money laundering allow for the creation of a more stable economic environment. Involving international partners and exchanging experience with successful countries helps to improve domestic legislation and governance institutions. This creates favorable conditions for the development of a transparent business environment and increasing the level of investment attractiveness of Ukraine on the world stage [4, p.231].

Financial policy instruments for de-shadowing the economy include a number of measures aimed at reducing the size of the shadow economy and increasing the transparency of financial transactions in Ukraine. Here are the main ones:

1. Tax reforms:

- Reducing the tax burden: Simplifying the tax system for small businesses reduces the incentive to work in the shadows.
- Tax amnesties: Temporary amnesties promote the legalization of income and the removal of assets from the shadows.
- Simplified taxation: Simplified systems for small businesses encourage the transition to formal activities.

2. Digitalization of the economy:

- Electronic platforms for taxes: Online systems reduce corruption and increase transparency.
  - Digital tools for business: Platforms for accounting for income promote legalization.
3. Anti-corruption measures:
- Strengthening control: Anti-corruption bodies and transparent procurement reduce abuse.
  - Asset confiscation: Strengthening measures to confiscate illegally obtained assets.
4. Tax administration:
- Monitoring and control: Using technology to detect violations reduces the shadow economy.
  - Tax transparency: Publication of financial statements by companies allows for control of their income.
5. Stimulating employment:
- Legalization of labor relations: Stimulating formal employment and fines for violators.
  - Improving social conditions: Increasing social guarantees for those officially employed.
6. International cooperation:
- Compliance with international standards: Cooperation with FATF, IMF, World Bank to combat money laundering.
  - Tax cooperation: Participation in initiatives to combat tax havens [5, p.6].

Therefore, financial policy is an important tool for reducing the shadow economy and achieving macroeconomic stability. Tax reforms reduce the tax burden, which contributes to the transition of small and medium-sized businesses from the shadow to the official activity. The introduction of digital tools, such as electronic platforms for paying taxes, increases transparency and reduces opportunities for corruption. Anti-corruption measures and strengthening state institutions make it possible to combat illegal schemes more effectively, creating conditions for a fairer business environment. Reducing the level of the shadow economy increases revenues to the state budget, which allows financing social and infrastructure projects. Stimulating formal employment through benefits for employers reduces the number of illegal workers. International cooperation in the field of finance and combating money laundering contributes to the integration of Ukraine into the global economy. The introduction of international standards increases investor confidence and helps attract foreign capital. Financial policy creates the foundations for the country's sustainable development in the context of globalization. And globalization, in turn, opens up new opportunities for the development of trade, investment, and technological innovation. For Ukraine, globalization means the need to adhere to international standards in financial policy, combating money laundering, and ensuring the transparency of economic processes.

ДЖЕРЕЛА

1. Kaplenko, H., Pikulyk, O., Podvirna, N., Kazarian, O., Semchenko-Kovalchuk, O. and Halimon, P., 2023. Public management of the detinization of economic relations in the conditions of globalization. *Khazar Journal of Humanities and Social Sciences*, 26(1), pp.119-133. doi: <https://ejournal.khazar.org/index.php/kjhss/article/view/34>.
2. European Commission. *Ukraine 2024 Report*. Brussels, 30 October 2024. SWD(2024) 699 final. Accompanying the Communication on EU enlargement policy. Available at: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine%20Report%202024.pdf.
3. Alina Bukhtiarova, Arsen Hayriyan and Nataliia Vynokurova (2018). Level of shadow economy in Ukraine: reasons and ways to overcome. *Public and Municipal Finance*, 7(1), 6-11. doi:10.21511/pmf.07(1).2018.01
4. Berdiev, A. N. and Saunoris, J. W., 2018. Does globalization affect the shadow economy? *The World Economy*, 41(1), pp. 222–241. doi: <https://doi.org/10.1111/twec.12549>
5. Pirnykoza, P., 2018. Analysis of the shadow economy and its fiscal effects in Ukraine. *EUREKA: Social and Humanities*, (2), pp.30-38. doi: <https://doi.org/10.21303/2504-5571.2018.00577>.

Корноухова К. С.,
здобувачка ступеня бакалавра
Бурбела А. Л.,
викладачка кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
м. Хмельницький, Україна

ТРАНСФЕРТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В ЕПОХУ ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

У сучасних умовах глобальної економічної нестабільності та воєнного стану, система місцевих бюджетів України пізнає суттєвої трансформації. Трансфери стають ключовим інструментом забезпечення фінансової стійкості територіальних громад, що дозволяє компенсувати дисбаланси та підтримувати соціально-економічний розвиток на місцевому рівні.

Особливістю сучасного етапу є посилення ролі цільових субвенцій, спрямованих на подолання наслідків бойових дій, відновлення інфраструктури та забезпечення соціальних потреб населення. Трансфери перетворюються на критично важливий інструмент підтримки життєздатності регіонів, зокрема тих, що відзначили безпосередніх воєнних руйнувань.

Децентралізація бюджетної системи набуває нового змісту – від суто фінансової оптимізації до механізму забезпечення стійкості та адаптивності місцевих громад в умовах форс-мажорних особливостей. Кожен трансферт розглядається не просто як фінансове забезпечення, а як стратегічний ресурс відновлення та розвитку.

Відповідно до Бюджетного кодексу України[1], міжбюджетні трансфери - кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого. Міжбюджетні трансфери виникають через нерівномірний розподіл податкових надходжень та обов'язків щодо їх використання між різними рівнями органів влади. Вони є ключовим інструментом бюджетного регулювання, який сприяє забезпеченню громадян суспільними послугами, а також виконанню важливих соціально-економічних програм. Завдяки міжбюджетним трансфертам на місцевому рівні компенсуються витрати бюджетів нижчого рівня на реалізацію делегованих повноважень, коли їхня вартість перевищує фінансові можливості місцевих органів влади. Крім того, такі трансфери дозволяють вирішувати питання, пов'язані з нерівномірністю мобілізації бюджетних доходів, та розв'язувати соціальні проблеми, зумовлені регіональними особливостями й економічними умовами розвитку.

На сьогодні механізм функціонування міжбюджетних відносин зазнає змін під впливом воєнного стану. У зв'язку з цим доцільно розглянути динаміку частки офіційних трансфертів та їх обсягів у структурі доходів місцевих бюджетів (табл. 1):

Таблиця 1. Грошова динаміка компонентів доходів місцевих бюджетів,
млн. грн.

Складові дохідної частини бюджету	2021		2022		2023	
	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%
Податкові надходження	346713,1	59,71	393460,6	70,88	434540,9	66,59
Неподаткові надходження	27183	4,68	22041,1	3,97	36511,3	5,59
Доходи від операцій з капіталом	3462,2	0,6	2275,9	0,41	3621,8	0,55
Офіційні трансферти	202733,2	34,91	136753,7	24,64	177385,1	27,18
Від ЄС	36,043	0,01	223,2	0,04	197,9	0,03
Цільові фонди	517,3	1,1	342,2	0,06	351,7	0,05
Разом	580699,1	100	555097	100	652609,1	100

* Джерело: складено на основі [2]

З таблиці бачимо, що протягом 2021–2023 років спостерігається стабільне зростання доходів місцевих бюджетів у абсолютних значеннях, що свідчить про поступове посилення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування навіть в умовах воєнного стану. Основним джерелом доходів залишаються податкові надходження, частка яких у структурі доходів коливалася: зростання у 2022 році до 70,88% змінилося зниженням до 66,59% у 2023 році, хоча в абсолютних обсягах вони зросли. Неподаткові надходження продемонстрували поступове збільшення як у відсотковому, так і в абсолютному вираженні, що свідчить про активізацію пошуку додаткових джерел доходів. Водночас частка офіційних трансфертів суттєво скоротилася – з 34,91% у 2021 році до 27,18% у 2023 році, що вказує на тенденцію до посилення фінансової самостійності місцевих бюджетів, але може створювати додаткові виклики для регіонів з низьким рівнем податкових надходжень. Це зумовлено зростанням витрат на оборонну сферу за рахунок зменшення фінансування соціальних потреб. У результаті місцеві бюджети втрачають частину фінансових ресурсів, а пріоритетність фінансування видатків змінилася через вплив воєнного стану в Україні. Загалом місцеві бюджети демонструють стійкість і здатність адаптуватися до нових умов, хоча збереження фінансової стабільності залежить від ефективності управління фінансовими ресурсами та підтримки з боку держави.

Аналіз структури доходів місцевих бюджетів актуалізує дослідження міжбюджетних трансфертів як визначального механізму фінансової підтримки території (рис. 1):

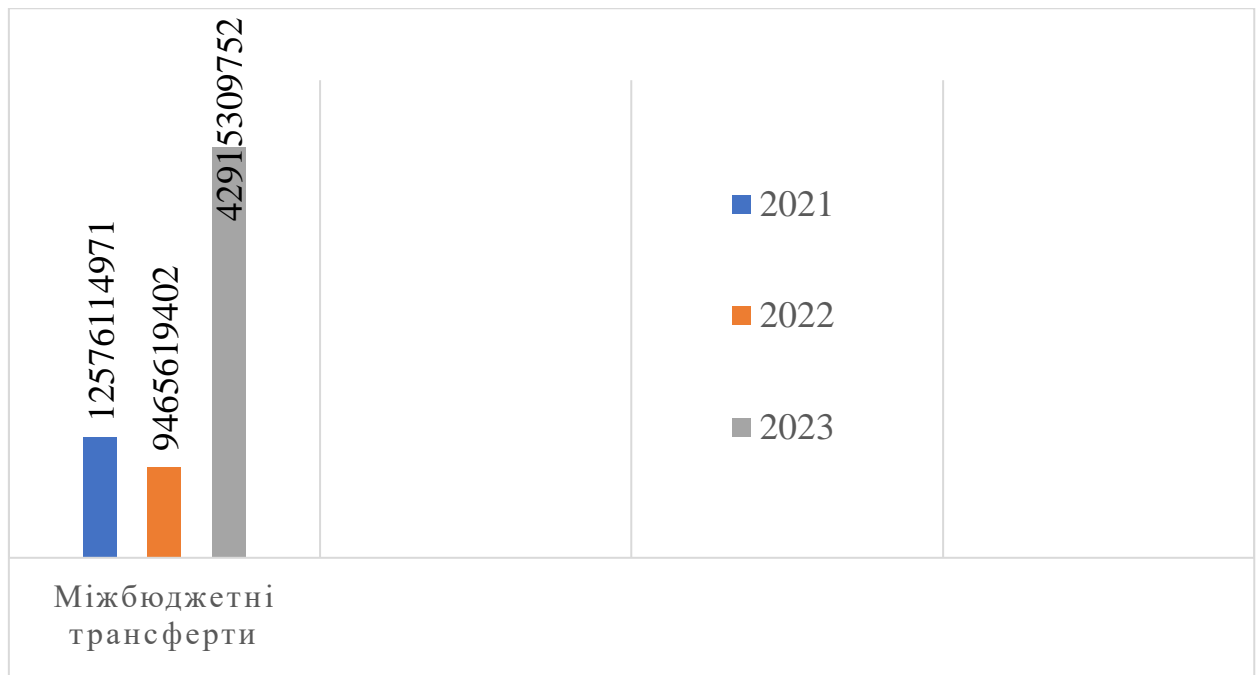

Рисунок 1. Обсяги міжбюджетних трансфертів в Україні за 2021 – 2023 рр., млн. грн.

*Джерело: складено на основі [2]

Згідно структури місцевих бюджетів, можна зробити висновок, що обсяг міжбюджетних трансфертів зростає протягом 2021-2023 років. Спостерігається стабільна тенденція до збільшення, що свідчить про посилення ролі державної фінансової підтримки місцевих бюджетів, особливо в умовах військового конфлікту, який вимагає додаткових витрат з боку органів місцевого самоврядування. Таке стабільне зростання міжбюджетних трансфертів може бути індикатором збереження фінансової стабільності місцевих бюджетів та їх здатності адаптуватися до нових умов господарювання. Загалом, наведені дані демонструють важливість міжбюджетних трансфертів як механізму фінансової підтримки територій в умовах воєнного стану.

Отож, місцеві бюджети України виявляють значну стійкість, здатність адаптуватися до надзвичайно складних умов, зберігаючи фінансову стабільність завдяки ефективному управлінню ресурсами та системі міжбюджетних трансфертів.

ДЖЕРЕЛА

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 №2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
2. Державний веб-портал бюджету для громадян. Міністерство фінансів України. URL: <https://openbudget.gov.ua/?month=11&year=2020&budgetType=LOCAL>

Кучеровська В.О.,
здобувач ступеня бакалавр
Сулима М. О.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ

Управлінський облік має виняткове значення для забезпечення безперебійної роботи системи управління організацією. На відміну від фінансового обліку, який в першу чергу займається зовнішньою звітністю та відповідністю стандартам, управлінський облік пропонує внутрішнім зацікавленим сторонам необхідну інформацію для прийняття обґрунтованих рішень.

В умовах глобалізації світової економіки, розвитку інтеграційних процесів та посилення конкуренції у розвинутих країнах все більшої популярності набуває управлінський облік. Підвищений інтерес до управлінського обліку зумовлений такими факторами, як постійно зростаюча концентрація капіталу, високий рівень зовнішньої та внутрішньої конкуренції, непередбачуваність інфляційних процесів, значне зростання собівартості продукції та частки доданої вартості у собівартості продукції. Для зміцнення позицій компанії на ринку та сприяння її розширенню вкрай важливо ефективно управління грошовими потоками, виробництвом та інвестиційними проектами. Очевидно, що звичайних методів обліку недостатньо для цієї ситуації [1].

Управлінський облік заснований на наданні актуальної та актуальної інформації. Бухгалтери з управлінського обліку збирають і вивчають інформацію про витрати, прибутки та операційну ефективність. Ці знання дозволяють менеджерам зрозуміти фінансові наслідки їхнього вибору, надаючи їм можливість ефективно розподіляти ресурси. Наприклад, бюджетування та прогнозування є основними методами управлінського обліку, які дають змогу організаціям передбачати майбутні потреби та встановлювати досяжні цілі ефективності.

На стратегічне планування великий вплив має управлінський облік. У бізнес-ландшафті, що постійно змінюється, компанії повинні коригувати свої стратегії, щоб залишатися попереду конкурентів. Управлінський бухгалтер відіграє вирішальну роль, пропонуючи фінансовий аналіз, який підтримує розробку довгострокових стратегій. Використовуючи такі методи, як аналіз беззбитковості, аналіз тенденцій і планування сценаріїв, спеціалісти з управлінського обліку допомагають організаціям ефективно керувати невизначеністю та використовувати можливості. Маючи чітке розуміння стратегічних цілей організації, керівництво може приймати рішення, які не тільки реагують на поточну ситуацію, але й є проактивними, працюючи над довгостроковим баченням організації. У системі стратегічного управлінського обліку інформація, зазвичай, має три основні елементи: точність, послідовність та час. Без цих елементів система стратегічного

управлінського обліку не буде корисною. Це означає, що правдива та точна інформація дає змогу менеджерам логістичних компаній приймати ефективні рішення у сфері діяльності ланцюга постачань. Узгоджена інформація означає, що вся інформація має бути однаковою на кожному організаційному рівні підприємства [2].

У сучасному складному бізнес-ландшафті вмале управління ризиками має величезне значення. Управлінський облік має величезне значення для виявлення та оцінки потенційних ризиків, які можуть вплинути на фінансові операції організації. Розуміючи потенційні ризики та їхні фінансові наслідки, бухгалтери з управлінського обліку допомагають організаціям розробити стратегії пом'якшення їх наслідків. Завдяки активному управлінню ризиками організація не тільки зберігає свої активи, але й підвищує свою стійкість і здатність долати виклики.

Отже, управлінський облік має важливе значення в загальній системі управління організацією. Фахівці з управлінського обліку мають важливе значення для забезпечення ефективного управління з боку менеджерів, оскільки вони надають важливу інформацію, підтримують прийняття рішень, оцінюють результати діяльності, допомагають у стратегічному плануванні та сприяють управлінню ризиками. У динамічному бізнес-ландшафті компанії постійно стикаються з мінливими ринковими умовами. Значення управлінського обліку буде тільки зростати, даючи організаціям можливість залишатися гнучкими та добре поінформованими, коли вони прагнуть до успіху.

Управлінський облік має величезне значення для підтримки процесів прийняття рішень на різних рівнях в організації. Бухгалтери з управлінського обліку надають менеджерам детальні звіти та аналізи, які пропонують цінну інформацію про прибутковість, поведінку витрат і фінансову ефективність. Ця інформація має вирішальне значення при оцінці нових проектів, розробці цінових стратегій або внесенні операційних коригувань. Наприклад, ретельний аналіз витрат може виявити, чи слід припинити виробництво продукту чи для підвищення прибутковості необхідне коригування ціни.

Вимірювання ефективності є важливим компонентом управлінського обліку. Для організацій вкрай важливо постійно оцінювати свою операційну ефективність і фінансову стабільність. Фахівець з управлінського обліку створює ключові показники ефективності, які відповідають стратегічним цілям організації. Ці найважливіші показники ефективності допомагають керівникам оцінювати ефективність як окремих осіб, так і відділів, гарантуючи, що організація залишається на шляху досягнення своїх цілей. Порівнюючи заплановану та фактичну результативність, спеціалісти з управлінського обліку можуть точно визначити сфери, які потребують покращення, та ефективно повідомити про необхідні коригувальні дії [3].

Управлінський облік є ключовим компонентом системи управління, який забезпечує керівників основними даними, необхідними для прийняття обґрунтованих рішень. Це допомагає в ефективному плануванні, контролі та аналізі діяльності компанії, дозволяє оптимізувати використання ресурсів, скоротити витрати та підвищити прибутковість. Управлінський облік дає змогу менеджерам

отримати повне розуміння структури витрат, оцінити прибутковість різних продуктів, розробити оптимальні бізнес-стратегії та оцінити ефективність роботи різних відділів і співробітників.

Управлінський облік також підтримує стратегічне управління, оскільки дає змогу аналізувати фінансові показники в динамічних умовах, враховувати ризики та приймати рішення в невизначених ситуаціях. Це особливо важливо в сучасному динамічному ринковому середовищі, де здатність швидко реагувати на зміни та сприймати адаптивність є важливими для досягнення успіху.

У результаті управлінський облік є важливим компонентом системи менеджменту підприємства, оскільки він надає необхідну інформацію для ефективного управління та досягнення стратегічних цілей.

ДЖЕРЕЛА

1. Нечипорук Н.В. Стратегічний управлінський облік у системі комплексного менеджменту підприємства. АНАЛІТИК. ЕКОНОМІКА. ФІНАНСИ. ПРАВО. №2.2023. С.26-30.

2. Волковська Я.В. Огляд підходів до організації управлінського обліку на підприємстві. Економічний вісник запорізької державної інженерної академії. 2017. № 2(2). С. 109–112.

3. Макарович, Вікторія. "Необхідність розвитку управлінського обліку інноваційного капіталу в системі інноваційного менеджменту." (2024).

Литвин А.М.,
здобувач ступеня бакалавра
Кужелєв М.О.,
д.е.н., професор, професор кафедри фінансів
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
м. Київ, Україна

ВПЛИВ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ НА РОЗВИТОК ФІНАНСОВИХ РИНКІВ В УКРАЇНІ

Вплив монетарної політики на розвиток фінансових ринків є однією з провідних тем економічних досліджень. Центральні банки, використовуючи інструменти монетарної політики суттєво впливають на динаміку фінансових ринків, їх стабільність та інвестиційну активність. Розуміння впливу монетарної політики на фінансові ринки дозволяє краще прогнозувати економічні тенденції та приймати ґрунтовні рішення на різних макро- та мікрорівнях.

«Монетарна (грошово-кредитна) політика – це комплекс заходів, які здійснює держава в особі центрального банку у сфері грошового та фінансово-кредитного секторів, спрямованих на досягнення визначених стратегічних цілей економічного розвитку країни» [1, с. 5]. Основними цілями монетарної політики є контроль над інфляцією, забезпечення стабільності національної валюти та управління рівнем зайнятості. Для досягнення цих цілей, центральні банки використовують інструменти монетарного регулювання, а саме: регулювання процентних ставок, інтервенції валют, адміністративні обмеження, регулювання грошової маси тощо [2, с. 227].

В Україні розробкою та реалізацією грошово-кредитної політики займається Національний банк України (далі – НБУ).

«Фінансовий ринок – це сукупність різноманітних економічних відносин які виникають між споживачами та постачальниками фінансових ресурсів, фінансовими посередниками у процесі їх діяльності, допоміжними та іншими фінансовими корпораціями, а також відносини зі сторони державних регуляторів щодо відповідного здійснення їх діяльності» [3]. Фінансовий ринок включає грошовий ринок, ринок капіталу та валютний ринок.

Коли центральний банк змінює свою монетарну політику, в першу чергу відбувається вплив на відсоткові ставки та загальну ліквідність в економіці.

Монетарна політика безпосередньо впливає на фондовий ринок, де зміни в обліковій ставці, валютній політиці чи ліквідності можуть змінювати інвестиційні настрої [4]. Нижчі відсоткові ставки на фондовому ринку призводять до підвищення цін на акції. Збільшення відсоткових ставок має протилежний ефект, адже робить облігації та ощадні рахунки більш привабливими порівняно з акціями.

Банківський сектор також зазнає значного впливу від монетарної політики. Зміни в обліковій ставці безпосередньо впливають на вартість кредитів для банків, що в свою чергу позначається на вартості позик для підприємств і населення. В умовах високих процентних ставок банки часто стикаються з низьким попитом на

кредити, що може уповільнити економічне зростання. В той же час зниження ставок може сприяти зростанню боргових зобов'язань і фінансових ризиків.

Облігації та відсоткові ставки мають зворотний зв'язок. Коли процентні ставки зростають, нові облігації випускаються з вищими ставками, що знижує привабливість облігацій із нижчими ставками, випущених раніше. Внаслідок цього ціни на існуючі облігації знижуються. Навпаки, коли ставки падають, облігації з вищими ставками, випущені раніше, стають більш привабливими, що призводить до зростання їхньої ціни.

Вищі процентні ставки забезпечують інвесторам більший прибуток від інвестицій у валюту країни, роблячи її більш привабливою та підвищуючи її вартість. Низькі ставки, навпаки, можуть призводити до зниження вартості валюти, оскільки інвестори шукають більш вигідні прибутки в інших місцях.

НБУ запровадив режим контрольованої гнучкості обмінного курсу згідно зі Стратегією пом'якшення валютних обмежень, переходу до більшої гнучкості обмінного курсу та повернення до інфляційного таргетування [5]. У межах такого режиму інтервенції НБУ на міжбанківському валютному ринку застосовуються для покриття структурного дефіциту валюти. Це дозволяє істотно обмежити коливання курсу та змінюватися в обох напрямках – як послаблюватися, так і зміцнюватися.

За допомогою такого інструменту як облікова ставка можливо впливати на рівень інфляції. Національний банк України здійснює операції на фінансовому ринку для досягнення монетарних цілей, впливаючи на вартість грошей та інфляцію. Він надає кредити банкам, розміщує депозитні сертифікати, а також купує і продає цінні папери та іноземну валюту [6].

Повномасштабне вторгнення завдало значних збитків фінансовій системі країни в цілому. Надходження фінансової допомоги з початку повномасштабної війни складає понад 66 млрд. дол. США і є ключовим джерелом підтримання курсової стійкості та стабілізації фінансового ринку. Це уможливило збільшити міжнародні резерви з 28 млрд. дол. США до 42 млрд. дол. США. Завдяки цій допомозі вдалося уникнути девальвації гривні у 2023 році та знизити спред між готівковим та офіційним курсами до менше ніж 5% [7].

Зниження облікової ставки відображається на зниженні доходності державних цінних паперів, які сьогодні виступають джерелом прибутку для банків. Також відбувається зменшення ставок за банківськими кредитами – банки пропонують кредити під 14%. Це вказує на можливий вплив на ринок кредитування. Деякі банки вже почали кредитувати корпоративний сектор за ставками, нижчими, ніж доходність державних цінних паперів [7].

За час повномасштабної війни держава почала випускати військові облігації, вони досі мають попит та приносять інвестиції як від фізичних осіб, так і бізнесу. Військові облігації – це боргові цінні папери, які випускає держава під час воєнного стану, щоб підтримати економіку. Військові облігації відрізняються тим, що кошти спрямовуються на забезпечення фінансових потреб держави в умовах воєнного стану, у тому числі на видатки сектору безпеки й оборони. Вони мають визначений строк дії. В день виплати вклад повертається разом із відсотками. Станом на 1 листопада 2024 р. в обігу знаходяться ОВДП на суму понад 1,76 трлн грн.

Найбільша частка належить комерційним банкам (46,7%) та НБУ (38,5%). Юридичні особи та фізичні особи володіють частками у 8,4% та 4,0% відповідно. Частка нерезидентів становить 1,3%, страхових компаній – 1,1%, а територіальних громад – 0,04% [8].

Монетарна політика має велике значення для розвитку фінансових ринків в Україні, оскільки її інструменти безпосередньо впливають на економічні процеси, від стабільності національної валюти до інвестиційної активності. Зміни в обліковій ставці, валютна політика та дії НБУ в умовах нестабільності, зокрема під час повномасштабної війни, визначають макроекономічну ситуацію та підтримку фінансового ринку. Надходження міжнародної допомоги та випуск військових облігацій стали ключовими чинниками для збереження стабільності, що підкреслює важливість ефективної монетарної політики у подоланні кризових викликів і зміцненні фінансової системи країни.

Фінансові ринки України виявляють високу стійкість. Банківський сектор зберігає стабільність, а обсяги міжнародної фінансової підтримки сприяють утриманню макроекономічної рівноваги. Протягом останнього року Україна набула досвіду та досягла успіхів у наближенні своїх підходів до провідних світових стандартів монетарного регулювання.

ДЖЕРЕЛА

1. Монетарна політика: теоретико-методологічні аспекти : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / С. В. Глущенко. К. : НаУКМА, 2017. 64 с. (дата звернення: 10.11.2024)
2. Baranovskyi, O. I., Zherlitsyn, D. M., Nechyporenko, A. V., Sokyрко, O. S. Econometric models of monetary policy effectiveness in Ukraine. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol 3. № 30. P. 226–235. (дата звернення: 10.11.2024)
3. Іорґачова М.І., Ковальова О.М., Коцюрубенко Г.М. Фінансовий ринок України: сучасний стан основних сегментів. *Ефективна економіка*. №2. 2021. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/2_2021/92.pdf (дата звернення: 11.11.2024).
4. Кужелев М.О., Головенко І. П. Розвиток інфраструктури ринку цінних паперів: сутність та елементи. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2016. № 2. С. 145–156.
5. Валютні обмеження та курсова політика. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/liberalization> (дата звернення: 10.11.2024).
6. Про фінансові ринки. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/about> (дата звернення: 10.11.2024).
7. Фінансові ринки України: умови відновлення під час війни. *Асоціація українських банків*. URL: <https://aub.org.ua/104/novyny-aub/14219-finansovi-rynku-ukrainy-umovy-vidnovlennia-pid-chas-viiny> (дата звернення: 10.11.2024).
8. Прасад А. Мінфін залучив від випуску держоблігацій рекордні майже 107 млрд грн. *Forbes.ua*. URL: <https://forbes.ua/news/minfin-zaluchiv-vid-prodazhu-ovdp-rekordni-mayzhe-107-mlrd-grn-05112024-24588> (дата звернення: 10.11.2024).

Мельниченко Є.О.,
здобувач ступеня бакалавра

Бобирь О. І.,
канд. екон. наук, доц., доцент кафедри
фінансів, банківської справи та страхування
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна

РОЗВИТОК ІНСТИТУТІВ СТИМУЛЮВАННЯ ГУМАНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Стійкий розвиток є головним трендом світової економіки та соціальних відносин. Принципи сталого розвитку сформульовані комісією ООН та укладаються в концепцію ESG (тобто взаємозв'язок екології, суспільства та державного управління) [1].

Таким чином, гуманізація економічного розвитку, тобто економічний розвиток з урахуванням потреб та інтересів індивідів та суспільства в цілому, є важливим завданням, актуальним і в Україні.

При цьому гуманізація економічних та соціальних процесів виражається через впровадження, розвиток та зміцнення суспільних інституцій, націлених на вдосконалення, наприклад, екологічного компонента. В той же час норма законодавства про більш відповідальне ставлення до твердих відходів, однак без відповідних неформальних норм, що засуджують безвідповідальну утилізацію сміття, буде малоефективною. Таким чином, можна говорити про важливість формальних та неформальних інститутів, що працюють як одне ціле.

У свою чергу, закріплення інститутів (особливо неформальних) неможливе без високого рівня накопичення людського капіталу. Перехресні дослідження (наприклад, Індекс процвітання суспільства) показують, що суспільство з накопиченим людським капіталом, як правило, має високий рівень розвитку громадських інституцій. Складний взаємозв'язок інститутів та людського капіталу дозволяє, проте, впевнено говорити про вплив обох елементів на досягнення економічного зростання.

Метою даного дослідження є виділення формальних та неформальних інституцій, які могли б сприяти не тільки стимулюванню досягнення економічного зростання, а й підвищенню його соціальної та екологічної складової (або його гуманізації).

В Україні її очевидні проблеми мають як громадські інститути, так і механізм накопичення людського капіталу. Значний інституційний розрив не дозволяє ефективно взаємодіяти формальним та неформальним інститутам між собою. Крім того, найчастіше закріплюються неефективні норми, що перешкоджають сталому розвитку та гуманізації економічного зростання.

Говорячи про сталий розвиток як частини процесу гуманізації соціально-економічних процесів, можна уявити його як спільну ділянку перетинаються множин (екологія – економіка – суспільство).

Між тим, саме поняття «стабільний розвиток» трактується досить широко [2].

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

Таким чином, сталий розвиток за своєю суттю є тотожним принципам ESG, що не скасовує відсутності ємних формулювань, індикаторів заходів та стандартів [3]. Внаслідок цього «стійкий розвиток» у мові державного управління є терміном-трендом, разом з яким просувають нові економічні політики. р. Йдеться про подальший розвиток нафтогазової галузі, при цьому енергетика є лідером по викидах, що прямо суперечить принципам стійкого розвитку (серед яких декарбонізація є практично ключовим елементом).

Проте актуальність сталого розвитку в Україні особливо висока, у своїй високій потребі у реформуванні відповідних формальних і неформальних інститутів [3]. Побічно доказом цього є рейтинг країн за індексом процвітання Інституту Легатум і низька позиція України у ньому (74 із 167) [4]. Індекс враховує ряд соціально-економічних категорій, що різні аспекти життя суспільства та параметри суспільного добробуту відображають: економіка, підприємництво, управління, безпека, освіта, охорона здоров'я, особисті свободи, соціальний капітал, екологія. І кожна з цих категорій вписується в концепцію сталого розвитку та гуманізацію соціально-економічних процесів.

Для здійснення реформування тих чи інших громадських інститутів у контексті гуманізації економічного зростання необхідно визначити їхню пріоритетність. Для вирішення цього завдання було сформовано низку формальних і неформальних інститутів та здійснено їх оцінку з погляду значимості в концепції сталого розвитку (де 0 – абсолютна незначимість, 1-4 – низька значимість, 5-7 – середня значимість, 8-10 – висока значимість).

Формальні інститути:

1. Банківська система – 5 балів. Інститути банківської системи мають значення з погляду фінансування бізнесу та стартапів, які, наприклад, спрямовані на створення екологічно чистої продукції.

2. Освіта – 8 балів. Освіта як один із етапів накопичення людського капіталу важлива з погляду гуманізації економічного зростання.

3. Право власності – 9 балів. Як уже було сказано раніше, інститут права власності значною мірою впливає на інвестування в людський капітал.

4. Бюрократія – 7 балів.

5. Сім'я – 8 балів. Сім'я допомагає культивувати та закріплювати звички, пов'язані з усвідомленим раціональним споживанням, що є одним із факторів сталого розвитку.

6. Релігія – 3 бали. Релігійні догми найчастіше далекі від концепції сталого розвитку та не завжди здатні відігравати важливу роль у гуманізації економічних процесів (особливо з погляду екологічної складової).

Неформальні інститути [4]:

1. Корупція – 9 балів. Корупція відіграє найважливішу роль у будь-яких соціально-економічних процесах і особливо в реалізації стратегічних та нормативних документів, оскільки, з одного боку, дозволяє обходити заборони та/або обмеження (в такий спосіб, стимулюючи опортуністичну поведінку), а з іншого – динамічно підвищує трансакційні витрати.

2. Соціальна довіра – 6 балів. Загалом рівень соціальної довіри значною

мірою впливає на економічне зростання, ділову активність тощо, оскільки довіра знижує трансакційні витрати взаємодії економічних агентів між собою, збільшуючи їхню частоту та ефективність. Однак безпосередньо стосовно концепції стійкого розвитку роль довіри обмежується поширенням неформальних практик.

3. Прагнення до успіху та слави – 4 бали.

4. Репутація – 6 балів. Надає більший позитивний вплив з погляду сталого розвитку, оскільки є суспільною оцінкою індивіда і більшою мірою перешкоджає опортуністичній поведінці.

5. Звичка – 8 балів. З погляду сталого розвитку як довгострокового тренду звичка має велике значення, оскільки є результатом закріплення набору дій та взаємодій.

6. Культура – 8 балів. У довгостроковій перспективі набір звичок, властивих індивіду або групі індивідів, трансформується на культуру, яка значною мірою визначає готовність індивідів здійснювати усвідомлене споживання та дотримуватися інших принципів сталого розвитку.

Проведений аналіз дозволив підтвердити значущість розвинених суспільних інституцій та людського капіталу в контексті гуманізації економічного зростання та переходу до концепції сталого розвитку. Аналіз тенденцій сталого розвитку в Україні дозволив сформулювати такі результати:

1) Формальні закони та нормативні акти, прийняті та реалізовані в даний час в Україні, неефективні в силу значного інституційного розриву;

2) Низький рівень розвитку інституту права власності дестимулює інвестиції в людський капітал, який є немобільним фактором виробництва, однак робить значний внесок не лише безпосередньо в економічне зростання, а й у закріплення ефективних громадських інститутів, що сприяють переходу до сталого розвитку;

3) Аналіз конкретних формальних та неформальних інститутів за критерієм їхньої значущості у концепції сталого розвитку дозволив зробити висновок про пріоритетність реформування інститутів права власності та освіти з числа формальних інститутів; викорінення корупції та формування позитивних звичок (з погляду гуманізації економічних процесів) з-поміж неформальних інститутів.

ДЖЕРЕЛА

1. Варцаба В.В. Прямі іноземні інвестиції в Україні: воєнний контекст // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка № 1 (63) 2024 р. від 8.05.24 р. URL: <http://visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/article/view/303414> (Дата звернення 24.11.24.p.).

2. Халеєв К.Х. Інститути стимулювання гуманізації економічного зростання // Економіка та управління: науково-практичний журнал. 2023. № 3. С. 36-42. URL: <https://opentv.media/ua/u-gromadah-dnipropetrovskoyi-oblasti-zrosli-dohodi-yaki-prognozi-na-rik>

3. Аналіз з приводу стабільності фінансової системи в Україні: URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/fsi>

4. Аналіз стійкого економічного зростання в Україні: URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/>

Міан Самір - Джавед Шакіль

здобувач ступеня бакалавра

Бобирь Ольга Іванівна

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,

банківської справи та страхування

Дніпровський національний університет ім. Олесь Гончара

м. Дніпро Україна

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Глобалізація економіки, що характеризується інтеграцією фінансових ринків, зростанням мобільності капіталу та посиленням конкуренції, створює як нові можливості, так і значні виклики для фінансової політики України. З одного боку, глобалізація відкриває доступ до іноземних інвестицій, технологій та ринків. З іншого боку, вона посилює залежність української економіки від зовнішніх чинників і вимагає від держави більш гнучкої та адаптивної політики [1, стор. 2].

На сучасному етапі розвитку фінансової системи України простежується вплив глобалізації на фінансову політику України за наступними напрямками:

1) Інтеграція фінансових ринків: зростання взаємозалежності української фінансової системи з глобальними фінансовими ринками підвищує вразливість до зовнішніх шоків. Кризи на світових ринках можуть негативно впливати на стабільність гривні, привабливість українських активів для інвесторів та доступність фінансування для українських підприємств.[1, стор. 3]. На Рис. 1 представлено теплову карту фінансового сектора.

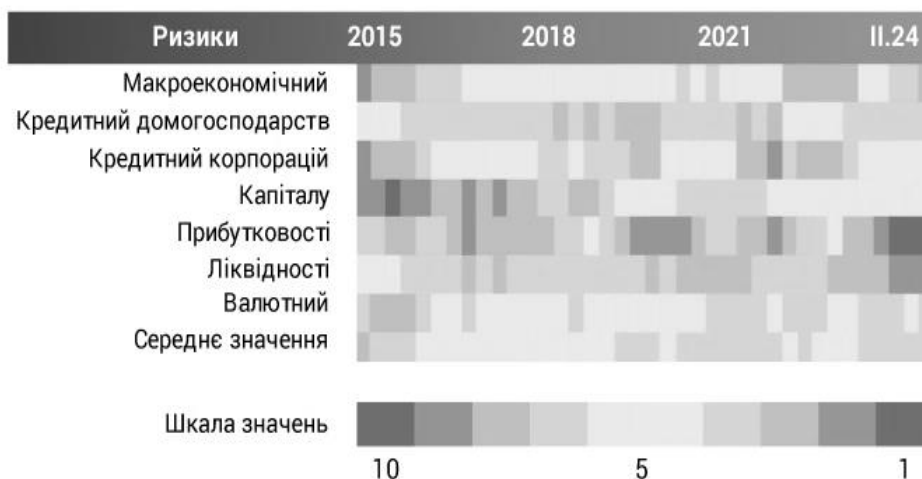

Рис.1 - Теплова карта фінансового сектору

2) Підвищення мобільності капіталу: Свобода руху капіталу створює як можливості для залучення іноземних інвестицій, так і ризики дестабілізації фінансового ринку внаслідок короткострокових спекулятивних потоків.[2, стор. 1]. Рисунок 2 демонструє розподіл респондентів за станом у трудовій сфері, %.

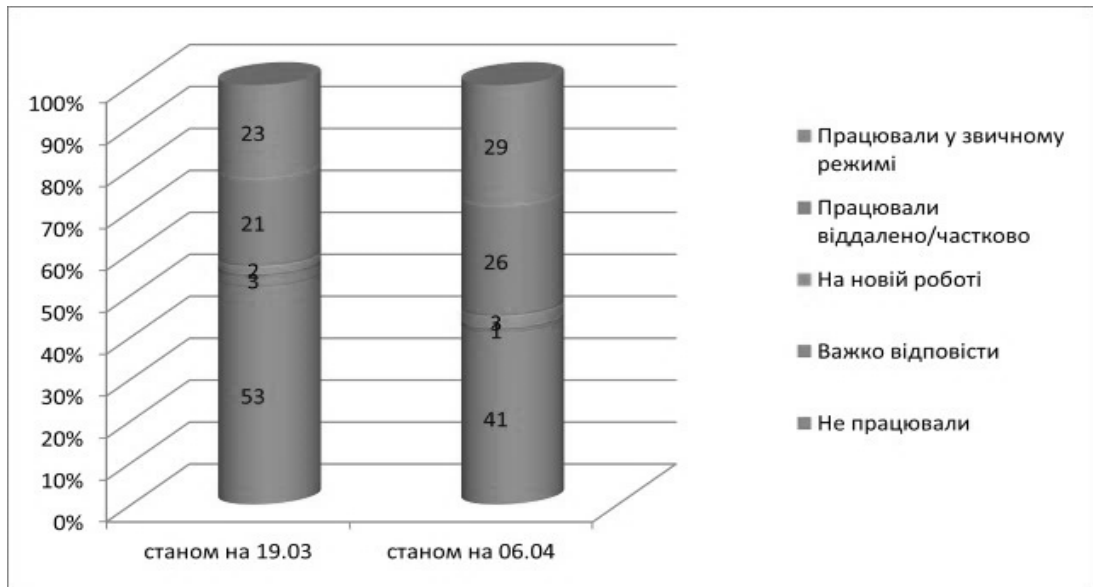

Рис. 2 - Розподіл респондентів за станом у трудовій сфері, %

3) Збільшення конкуренції: Глобалізація посилює конкуренцію між українськими підприємствами та їхніми іноземними конкурентами. Це вимагає від держави створення сприятливого бізнес-клімату, зниження податкового навантаження та дерегуляції економіки.[3, стор. 2]. На Рисунку 3 представлено динаміку конкуренції шукачів – середню кількість відгуків на вакансію на місяць.

Рис. 3 – Динаміка конкуренції шукачів – середня кількість відгуків на вакансію на місяць

4) Нові фінансові інструменти та ризики: Поява нових фінансових інструментів, таких як деривативи та криптовалюти, створює нові ризики для фінансової стабільності, а також вимагає розробки нових регуляторних норм.

Таким чином, основними цілями фінансової політики України в умовах глобалізації мають стати:

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

1) Стабільність фінансової системи: Забезпечення стійкості банківської системи, фінансових ринків та запобігання фінансовим кризам. Це досягається через посилення банківського нагляду, створення фондів гарантування вкладів та розробку механізмів антикризового управління.[4, стор. 5]. Рисунок 4 демонструє індекс фінансового стресу з січня 2021 р. до січня 2024 р.

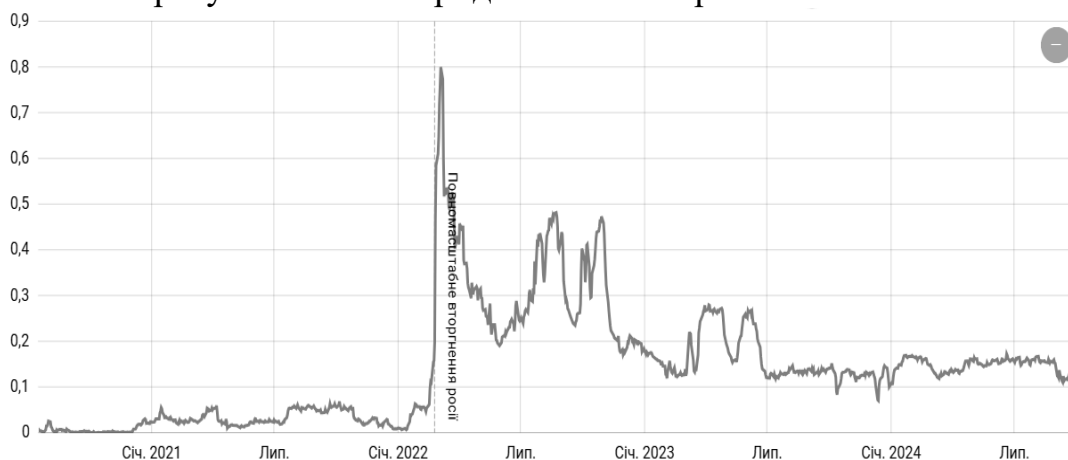

Рис. 4 - Індекс фінансового стресу

2) Стійке економічне зростання: Стимулювання інвестицій, підтримка експорту та створення нових робочих місць. Для цього держава може використовувати такі інструменти, як податкові пільги для інвесторів, державні закупівлі та підтримка експорт орієнтованих галузей.[5, стор. 2].

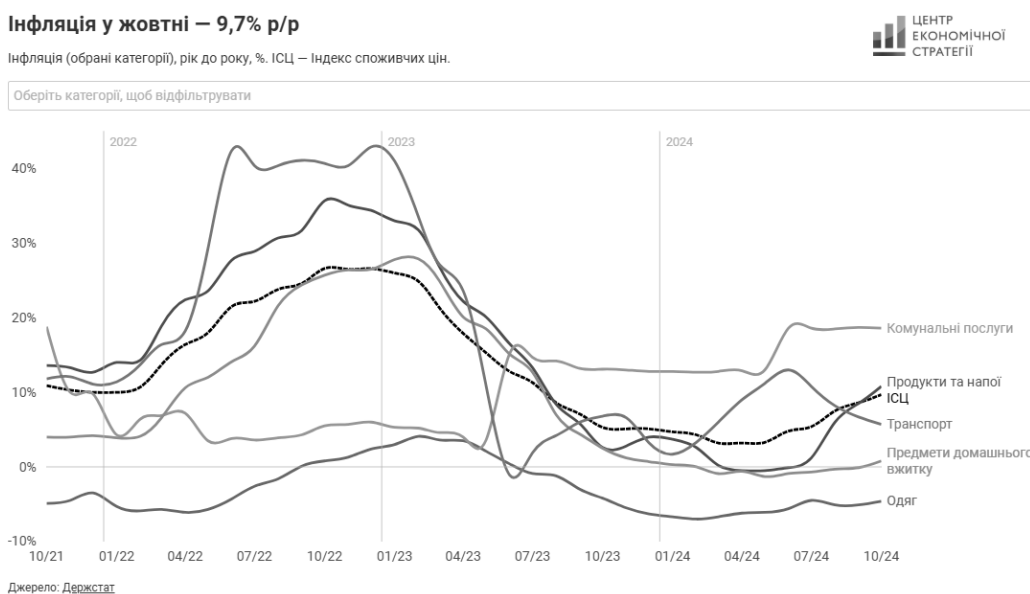

Рис. 5 - Інфляція в Україні з жовтня 2021 року по жовтень 2024 року

3) Соціальна справедливість: Зменшення нерівності у розподілі доходів та забезпечення соціального захисту населення. Це досягається через прогресивну систему оподаткування, соціальні програми та підтримку незахищених верств населення.

4) Інтеграція в глобальну економіку: Залучення іноземних інвестицій, розвиток експорту, а також підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Для цього держава може укласти міжнародні угоди про вільну торгівлю, спростувати митні процедури та підтримувати розвиток інфраструктури.

Отже, під час аналізу фінансової політики України, було з'ясовано основні її виклики на сучасному етапі, які вимагають першочергового вирішення, а саме:

- Високий рівень державного боргу. Високий рівень державного боргу обмежує маневр для проведення стимулюючої фіскальної політики.[6, стор. 3]. На Рис. 6 представлено динаміку зміни державного боргу України з 2012 по 2024 рік.

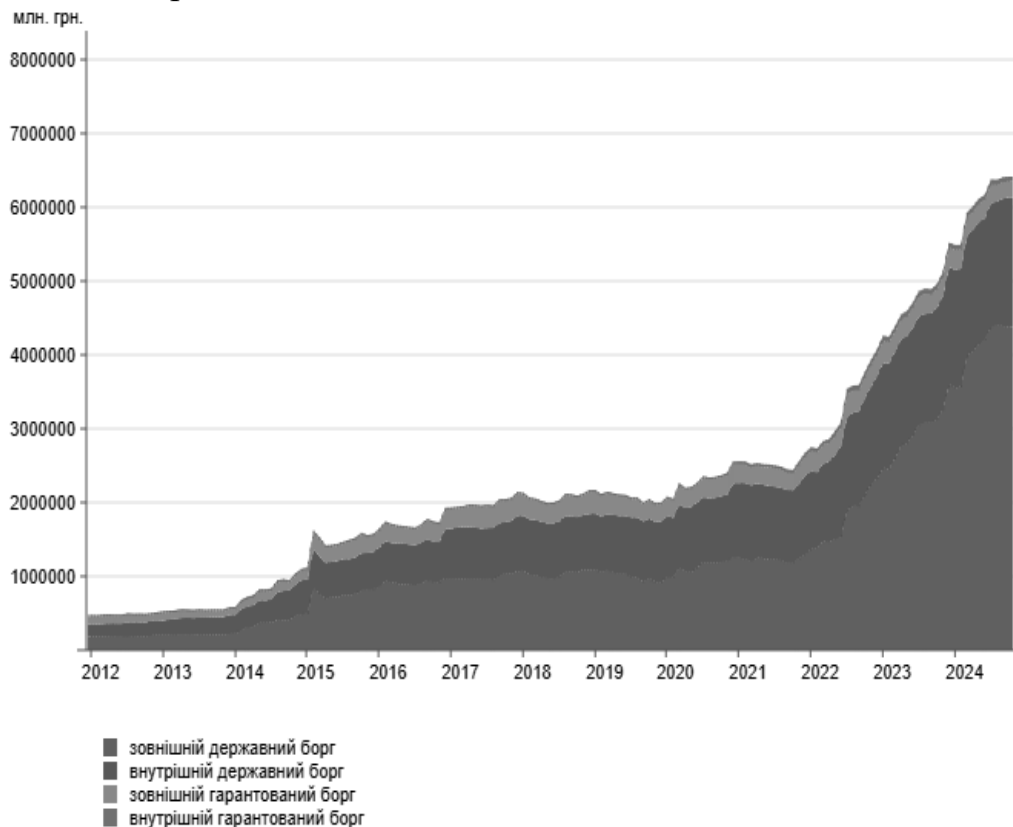

Рис. 6 – Динаміка зміни державного боргу України

- Низький рівень інвестицій. Недостатній рівень інвестицій стримує економічне зростання та знижує конкурентоспроможність української економіки.[7, стор. 2].
- Корупція. Корупція підриває довіру інвесторів та перешкоджає ефективному використанню державних коштів.[7, стор. 5].
- Вразливість до зовнішніх шоків. Українська економіка залишається вразливою до зовнішніх шоків, таких як зміни цін на енергоносії та геополітичні ризики, військові ризики.

Фінансова політика України в умовах глобалізації є складним і багатограним процесом, який вимагає постійного адаптування до мінливого зовнішнього середовища. Для успішної реалізації фінансової політики необхідно

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

забезпечити макроекономічну стабільність, створити сприятливий бізнес-клімат, зменшити рівень корупції та підвищити ефективність державного управління. Лише за таких умов Україна зможе успішно інтегруватися в глобальну економіку і забезпечити стійке економічне зростання.

ДЖЕРЕЛА

1. Інформаційно-аналітичний матеріал що до інтеграції фінансових ринків: URL: <https://www.old.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=9009>
2. Інформаційно-аналітичний матеріал що до підвищення мобільності капіталу: URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/report>
3. Інформаційно-аналітичний матеріал що до збільшення конкуренції в Україні: URL: <https://ukrpohliad.org/economics/rekordna-kilkist-vakansij-i-antyrekordna-konkurencziya-yakym-buv-rynok-praczi-u-kvitni.html>
4. Аналіз з приводу стабільності фінансової системи в Україні: URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/fsi>
5. Аналіз стійкого економічного зростання в Україні: URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/>
6. Інформаційно-аналітичний матеріал що до високий рівень державного боргу України: URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/>
7. Аналітичний матеріал що до низького рівня інвестицій В Україні: URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>

Осадчий Максим Леонідович
*аспірант кафедри економіки, права та управління бізнесом,
Одеський національний економічний університет, Україна*

ЕКОНОМІЧНІ МОЖЛИВОСТІ МОРСЬКИХ ПОРТІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСУВАННЯ ТА ПОЛІТИКИ

У сучасному світі глобалізація значно впливає на транспортно-логістичний сектор, зокрема на функціонування морських портів, які відіграють критичну роль у забезпеченні торгівлі, логістики та економічного розвитку держав. Для України, що має вигідне географічне положення на перетині шляхів Європи та Азії, розвиток портової інфраструктури є стратегічно важливим аспектом економічної політики. Однак для повного використання економічних можливостей морських портів у глобалізованому середовищі необхідна активна роль держави, яка забезпечить фінансування, створить сприятливі умови для інвестицій і запровадить політичні реформи.

Державне фінансування відіграє центральну роль у розвитку портової інфраструктури, особливо в умовах глобалізації, коли порти стають стратегічними об'єктами для міжнародної торгівлі. В Україні державні інвестиції сприяють створенню і модернізації інфраструктури, необхідної для конкурентоспроможності в Чорноморському регіоні. Це включає будівництво нових причалів, складських приміщень та логістичних центрів, що дозволяють підвищити пропускну здатність портів і значно скоротити час обробки вантажів. Такі проекти також покращують загальні економічні перспективи регіону та сприяють залученню іноземних інвестицій [1].

Державне фінансування також стимулює впровадження технологічних інновацій, які стають невід'ємною частиною сучасних портів. Наприклад, автоматизовані системи управління логістикою, цифрові платформи для контролю за вантажопотоком і технології швидкого митного оформлення - це лише деякі з аспектів, які покращують ефективність роботи. За підтримки держави ці інновації дозволяють пришвидшити процеси, підвищити рівень безпеки й забезпечити точність у обліку і відстеженні вантажів. В умовах, коли портові підприємства можуть не мати достатньо власних коштів для впровадження інновацій, саме держава стає тією силою, яка надає фінансові стимули та підтримку.

Окрім того, у міжнародній практиці зростає потреба в екологічно відповідальній портовій інфраструктурі. У відповідь на ці виклики держави світу, зокрема в Європейському Союзі, все частіше фінансують «зелені» ініціативи, які включають використання «зелених» облігацій і прямих інвестицій у технології зниження викидів парникових газів. В Україні також існує потреба в таких проектах, оскільки відповідність міжнародним екологічним стандартам є одним із критеріїв для участі у глобальних ланцюгах постачання. Державне фінансування в цій галузі охоплює встановлення систем очищення води, енергоефективне

освітлення та транспорт, зменшуючи екологічний вплив і підвищуючи загальну стійкість портів до вимог сучасного ринку.

Залучення приватного капіталу через механізми державно-приватного партнерства стає ще одним важливим елементом розвитку портової інфраструктури. Зокрема, державні гарантії та підтримка знижують ризики для інвесторів, тим самим залучаючи більше капіталу для реалізації інфраструктурних проєктів. Це сприяє не лише зменшенню фінансового навантаження на державу, але й забезпечує більш швидку інтеграцію міжнародних технологій і методів управління, що є важливим аспектом для поліпшення операційної діяльності портів.

Державне фінансування також є важливим з точки зору національної безпеки. Оскільки порти є важливими логістичними вузлами для експорту ключових товарів, таких як зерно, метали, хімічна продукція, державні інвестиції у цей сектор підвищують стійкість країни до зовнішніх загроз і забезпечують надійний доступ до міжнародних ринків. Це особливо актуально для України, враховуючи її геополітичне розташування та роль у глобальному експорті аграрної продукції. Інвестиції в інфраструктуру та безпеку портів дозволяють гарантувати стабільний економічний розвиток і водночас захищають економічні інтереси країни в умовах глобальних змін.

Залучення іноземних інвесторів є ключовим елементом фінансування модернізації портів України. Міжнародні інвестиції дозволяють розширювати технічні можливості портів і забезпечувати доступ до новітніх технологій і управлінських практик. Однак для створення привабливого інвестиційного клімату необхідно впроваджувати прозорі й сприятливі умови.

Політика стимулювання іноземних інвестицій включає:

- спрощення процесів ліцензування та сертифікації, зменшення кількості дозвільних документів;
- надання податкових пільг для інвесторів, що вкладають у розвиток екологічно орієнтованих проєктів і технологій, які сприяють сталому розвитку портів;
- створення програм страхування інвестицій, що дозволяють інвесторам мінімізувати ризики, пов'язані з економічною нестабільністю.

Одеський порт є прикладом успішної політики залучення інвестицій завдяки державно-приватному партнерству, яке дало змогу реалізувати масштабні інфраструктурні проєкти, підвищити ефективність портових послуг і зміцнити позиції України в Чорноморському регіоні. Одеський порт має стратегічне значення, оскільки розташований на перетині важливих міжнародних торговельних шляхів і є одним із головних транспортних вузлів для експорту української продукції. Саме тому залучення інвестицій у цей порт стало ключовим для підвищення його конкурентоспроможності та адаптації до міжнародних стандартів.

Одним із прикладів успішної інвестиційної стратегії в Одеському порту стало залучення іноземних інвесторів для модернізації контейнерного терміналу. Цей проєкт було реалізовано за участі міжнародної компанії Hutchison Ports, яка є

провідним світовим оператором портів. Вкладення цієї компанії дозволило покращити інфраструктуру, збільшити пропускну здатність і підвищити якість логістичних послуг. Важливим аспектом партнерства стало впровадження нових технологій для обробки вантажів, які значно скоротили час обробки контейнерів і підвищили ефективність роботи терміналу. Цей приклад підкреслює важливість міжнародного партнерства для вдосконалення управління портами та забезпечення доступу до передових технологій і найкращих світових практик.

Залучення приватного капіталу сприяло розвитку портової інфраструктури та модернізації логістичних процесів. Наприклад, реалізація програми «Зелені порти», ініційована Європейським інвестиційним банком, дозволила впровадити заходи щодо екологічної стійкості в Одеському порту [2]. За фінансової підтримки Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) було встановлено новітні системи енергоефективного освітлення, що зменшило енергоспоживання порту. Крім того, було розроблено програми зі скорочення викидів і впровадження інфраструктури для обробки та утилізації відходів. Це стало важливим кроком до інтеграції екологічно відповідальних практик у портову діяльність і сприяло підвищенню іміджу Одеського порту на міжнародній арені як екологічно орієнтованого підприємства.

Також значною подією для Одеського порту стало будівництво зернового терміналу у партнерстві з міжнародною компанією Cargill. Спільний проєкт із Cargill, однієї з провідних агропромислових компаній світу, забезпечив нові можливості для експорту української агропродукції. Інвестиції в розширення портових потужностей та інфраструктуру для зберігання та перевалки зернових дозволили значно збільшити обсяги експорту зерна [3]. Це, у свою чергу, посилило економічний потенціал Одеського порту та сприяло зростанню аграрного сектору України загалом, забезпечуючи стабільні надходження валютної виручки до бюджету.

Підтримка з боку держави, зокрема в розробці нормативно-правових умов і створенні сприятливого інвестиційного клімату, також відіграє важливу роль у розвитку Одеського порту. Уряд України запровадив низку реформ для поліпшення прозорості та зниження бюрократичних бар'єрів, що створило позитивні умови для залучення іноземного капіталу. Національна політика щодо портів включає заходи для стимулювання державно-приватного партнерства, що дозволяє державі зберігати контроль над стратегічними активами, а приватним інвесторам – вкладати кошти у розвиток інфраструктури та отримувати прибутки від своєї діяльності.

Одеський порт є показовим прикладом успішного залучення інвестицій за допомогою державно-приватного партнерства та міжнародного співробітництва. Завдяки державним ініціативам та міжнародним інвестиціям порт зміг значно розширити свої потужності, підвищити ефективність і привабливість для міжнародних торговельних партнерів. Політика залучення інвестицій до порту сприяє економічному зростанню та забезпечує Україні можливість розвиватися як важливий гравець у світовій торгівлі та транспортних послугах, адаптуючись до вимог сучасного глобального ринку.

Таким чином морські порти України мають значний економічний потенціал, але для його реалізації потрібна активна роль держави у фінансуванні та впровадженні політики, що сприятиме інтеграції в глобальну економіку. Державне фінансування має бути спрямоване на модернізацію інфраструктури, залучення іноземного капіталу через створення прозорого інвестиційного клімату та забезпечення екологічної стійкості портів. Розвиток портової інфраструктури дозволить Україні зміцнити свої позиції на міжнародній арені, збільшити товарообіг та залучити нові можливості для економічного зростання.

ДЖЕРЕЛА

1. Осадчий М. Л. Пріоритети стратегічного розвитку транспортно-інфраструктурних підприємств. Науковий вісник Одеського національного економічного університету: зб. наук. праць; за ред.: В.В. Коваленко (голов. ред.). (ISSN 2409-9260). Одеса: Одеський національний економічний університет. 2024. № 7-8 (320-321). С. 166-174.

2. Financed projects. European Investment Bank. Website. Available at: <https://www.eib.org/en/projects/loans/index.htm?q=&sortColumn=loanParts.loanPartStatus.statusDate&sortDir=desc&pageNumber=0&itemPerPage=25&pageable=true&la=EN&deLa=EN&loanPartYearFrom=1959&orLoanPartYearFrom=true&loanPartYearTo=2024&orLoanPartYearTo=true&orCountries.region=true&countries=UA&orCountries=true&sectors=2010&orSectors=true>. (дата звернення: 10.11.2024).

3. Cargill ocean transportation. Cargill. Website. Available at: <https://www.cargill.com/transportation/cargill-ocean-transportation>. (дата звернення: 10.11.2024).

Палига А. В.
здобувач вищої освіти ступеня бакалавра

Бурбела А. Л.
*викладач кафедри фінансів банківської
справи страхування і фондового ринку
Хмельницького університету управління
та права імені Леоніда Юзькова
м. Хмельницький, Україна*

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ УКРАЇНИ: БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ КРИЗИ

Фінансова стійкість є основою економічного розвитку країни, особливо в умовах кризових викликів, з якими стикається Україна. Пандемія, військова агресія, економічна рецесія та проблеми з відновленням економіки суттєво вплинули на стабільність державних фінансів. В таких умовах ключову роль відіграє ефективна бюджетна політика, яка має не лише забезпечити функціонування держави, але й сприяти подоланню кризових явищ та забезпеченню довгострокового розвитку.

Бюджетна політика – це сукупність рішень, які приймаються органами законодавчої (представницької) та виконавчої влади на виконання заходів, пов'язаних з визначенням основних напрямів розвитку бюджетних відносин і формуванням конкретних шляхів їх використання в інтересах громадян, суспільства і держави [1, с. 38]. Одна з основних проблем бюджетної політики України в умовах кризи — дефіцит бюджету, який значно зріс через необхідність фінансування оборони, соціальних програм та відновлення інфраструктури. Відсутність достатніх доходів державного бюджету, зростання боргового навантаження та обмежені можливості зовнішнього фінансування створюють ризики для макроекономічної стабільності. Для вирішення цієї проблеми необхідно впроваджувати системні заходи, зокрема, реформування податкової системи, зменшення тіньової економіки та залучення інвестицій через прозорі механізми публічно-приватного партнерства. Для вирішення питань, пов'язаних з управлінням державним боргом, Міністерство фінансів України визначило чотири основні цілі, які мають бути досягнуті у 2021–2024 роках [2, с. 195].

Іншою серйозною проблемою є нераціональне використання бюджетних ресурсів. У кризових умовах важливо забезпечити ефективність державних витрат, адже кожна гривня бюджету має працювати на посилення економіки та підтримку населення. Для цього потрібна глибока цифровізація процесів бюджетного управління, що дозволить зменшити корупційні ризики, оптимізувати витрати та підвищити прозорість використання державних коштів. Також фінансова стійкість залежить від здатності держави залучати зовнішні ресурси та підтримувати довіру міжнародних партнерів. Недостатній рівень довіри може обмежити доступ до іноземних інвестицій та кредитів. Для цього Україні слід активізувати міжнародне співробітництво, демонструючи чіткий план реформ, забезпечення фінансової

дисципліни та дотримання принципів верховенства права. Це дозволить не лише залучити додаткові кошти, але й створити основу для довгострокового партнерства. У кризових умовах важливо забезпечити таке використання державних коштів, яке сприятиме зміцненню економіки, відновленню інфраструктури та підтримці найбільш вразливих верств населення. Кожна гривня бюджету має працювати з максимальною користю, адже від цього залежить фінансова стабільність країни. Для досягнення цього важливим є впровадження системи глибокої цифровізації процесів бюджетного управління. Сучасні цифрові інструменти здатні автоматизувати моніторинг витрат, забезпечити доступність інформації для всіх зацікавлених сторін і зменшити корупційні ризики. Наприклад, використання блокчейн-технологій для обліку бюджетних транзакцій може зробити їх повністю прозорими та захищеними від маніпуляцій. Це не лише оптимізує витрати, але й підвищить довіру громадськості до бюджетної політики. Однак ефективність бюджетного управління залежить не лише від внутрішніх реформ, але й від здатності держави залучати зовнішні ресурси. Фінансова допомога міжнародних партнерів та інвестиції можуть стати важливим джерелом підтримки економіки в кризових умовах. Проте залучення таких ресурсів вимагає високого рівня довіри до держави, який можливий лише за умови чіткої та прозорої фінансової дисципліни. Україні слід посилити міжнародне співробітництво, демонструючи реальні досягнення у впровадженні реформ, дотримання принципів верховенства права та боротьби з корупцією. Наприклад, укладання угод з міжнародними фінансовими організаціями, таких як Світовий банк чи МВФ, може не лише забезпечити доступ до дешевих кредитів, але й слугувати маркером довіри для приватних інвесторів. Це створить основу для довгострокового партнерства, що стане одним із ключових елементів фінансової стійкості України. Таким чином, поєднання цифровізації бюджетних процесів, оптимізації витрат і активної роботи з міжнародними партнерами є необхідною умовою для підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів. Це дозволить не лише стабілізувати фінансову ситуацію, але й сприятиме економічному зростанню навіть в умовах кризи.

Нарешті, для подолання кризових явищ та досягнення фінансової стійкості необхідно впроваджувати стратегічне планування в бюджетній політиці. Орієнтація виключно на поточні потреби призводить до втрати перспективного бачення. Тому важливо розробити довгострокову стратегію, яка враховуватиме ризики та виклики, пов'язані з економічною та соціальною сферами, а також дозволить ефективно поєднувати короткострокові заходи з довгостроковими цілями сталого розвитку. Практичне впровадження стратегічного підходу може базуватись на багаторічному бюджетному плануванні. Зокрема, необхідно запровадити середньострокове прогнозування бюджету на 3–5 років. Це дасть змогу закладати чіткі індикатори фінансової стабільності, уникати спонтанних рішень та забезпечувати поступовий рух до запланованих цілей. Такий підхід не лише стабілізує фінансову систему, а й створить умови для передбачуваного економічного розвитку. Крім того, стратегічне планування має враховувати кризові сценарії. Розробка альтернативних варіантів розвитку подій дозволить оперативно реагувати на непередбачувані ситуації та мінімізувати негативний вплив зовнішніх

чи внутрішніх факторів. Наприклад, створення резервного фонду для реагування на надзвичайні ситуації або інтеграція автоматизованих систем аналізу ризиків у процес управління фінансами підвищать здатність держави до адаптації. Також важливо інтегрувати в стратегічне планування механізми оцінки ефективності використання бюджетних коштів. Визначення ключових показників ефективності та регулярний моніторинг їх досягнення дадуть змогу коригувати витрати відповідно до потреб економіки та суспільства. Це підвищить відповідальність у прийнятті рішень і зміцнить довіру громадськості до бюджетної політики. Впровадження стратегічного планування в бюджетній сфері сприятиме формуванню стійкої фінансової системи, здатної забезпечити стабільний розвиток України навіть в умовах кризових викликів.

Фінансова стійкість України залежить від здатності ефективно реагувати на кризові виклики через реформування бюджетної політики, оптимізацію державних витрат, залучення інвестицій та розробку довгострокових стратегій. Поєднання прозорості, інноваційних підходів та міжнародної співпраці дозволить не лише стабілізувати економіку, але й створити міцний фундамент для її подальшого зростання та відновлення. Впровадження комплексного підходу до бюджетного управління, що включає цифровізацію, стратегічне планування та ефективне управління борговим навантаженням, є критично важливим для зміцнення економіки. Підвищення ефективності використання ресурсів та забезпечення прозорості в управлінні державними фінансами сприятимуть формуванню довіри як всередині країни, так і з боку міжнародних партнерів. Лише за умови тісної взаємодії державних органів, бізнесу, громадськості та міжнародної спільноти можливо досягти справжньої фінансової стабільності. Таким чином, фінансова стійкість стане не лише інструментом подолання поточних викликів, але й основою для створення конкурентоспроможної, стійкої та успішної України в майбутньому.

ДЖЕРЕЛА

1. Дедушев І. Бюджетна політика: поняття та завдання. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2023. № 2.77. С. 37–41.
2. Західна, О., Круглякова, В., Рахвал, І. Бюджетна політика України: стан, оцінювання, перспективи. Молодий вчений, 10 (122). 2023. С. 194-199.

Палій В'ячеслав Вікторович
Здобувач освіти рівня PhD 3 року навчання,
ПВНЗ «Європейський університет»,
м. Київ, Україна

Палій Ярослав Вікторович
Здобувач освіти рівня PhD 3 року навчання,
ПВНЗ «Європейський університет»,
м. Київ, Україна

ІНТЕГРАЦІЯ БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЙ У ФІНАНСОВУ ПОЛІТИКУ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Вступ. Глобалізація економіки та стрімкий розвиток цифрових технологій змінюють підходи до маркетингу, висуваючи нові вимоги до прозорості, безпеки даних та ефективності процесів. У цьому контексті блокчейн-технології відкривають нові можливості для бізнесу, сприяючи усуненню посередників, підвищенню довіри користувачів і оптимізації витрат [1, с. 76–98].

Основні переваги блокчейну у цифровому маркетинг

Блокчейн дозволяє створювати записи, які неможливо змінити або видалити. Це робить всі фінансові та рекламні операції відкритими для учасників, що мінімізує ризики шахрайства та підвищує довіру користувачів до брендів [2, с. 2–5].

Застосування смарт-контрактів автоматизує процеси виконання угод без залучення посередників. Це дозволяє компаніям економити ресурси та зменшувати витрати на адміністрування [3, с. 2–8].

Завдяки децентралізованим мережам компанії можуть уникнути використання ненадійних методів, таких як клікові ферми, що значно покращує точність збору даних про ефективність рекламних кампаній [4, с. 3–11].

Крипто технології сприяють більш точному збору та аналізу даних про споживачів, що дозволяє створювати більш релевантні рекламні повідомлення [5, с. 457–468].

Підвищення довіри споживачів. Забезпечуючи прозорість та безпеку транзакцій, блокчейн підвищує довіру споживачів до брендів, які використовують цю технологію [6, с. 327–338].

Виклики впровадження блокчейну

В Україні відсутність регуляторних механізмів гальмує інтеграцію технологій. Низький рівень обізнаності. Бізнес та споживачі потребують додаткової освіти щодо використання децентралізованих рішень. Початкові інвестиції у цифрову інфраструктуру можуть бути значними, особливо для малого та середнього бізнесу.

Практичні рекомендації

– Проведення тренінгів та інформаційних кампаній для підвищення обізнаності.

– Інвестиції у створення безпечних платформ та адаптація міжнародного досвіду.

– Взаємодія між державними структурами, бізнесом та науковими установами для розробки рішень, що відповідають реальним потребам ринку.

Висновки. Блокчейн-технології мають значний потенціал для трансформації маркетингових стратегій, забезпечуючи прозорість, автоматизацію та ефективність процесів. Враховуючи українські реалії, впровадження таких рішень потребує подолання регуляторних та освітніх бар'єрів. Послідовна інтеграція блокчейну сприятиме зміцненню конкурентоспроможності національного бізнесу та довіри споживачів.

ДЖЕРЕЛА

1. Stallone V., Wetzels M., Mahr D., Klaas M. Підвищення ефективності цифрової реклами за допомогою блокчейн-технологій. *Journal of Interactive Marketing*. 2024. Вип. 59(1). С. 76–98. DOI: <https://doi.org/10.1177/10949968231185543> (дата звернення: 08.10.2024).

2. Кравченко О. В., Шаповал О. Б., Небаба Н. О., Ботвінов Р. Г. Блокчейн-технології: стан та перспективи розвитку в Україні. Репозиторій Сумського державного університету. 2021. С. 2–5. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2021-300-6/2-44> (дата звернення: 11.10.2024).

3. Buhas V., Ponomarenko I., Ramskyi A., Fedorchenko A., Roskladka A. Інновації блокчейну в цифровому маркетингу. Kyiv National University of Technologies and Design; Borys Grinchenko Kyiv University; Kyiv National Economics University named after Vadym Hetman; State University of Trade and Economics. Вип. 2. С. 2–8. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/47083/1/V_Buhas_I_Ponomarenko_A_Ramskyi_CPITS%202023_FEU.pdf (дата звернення: 10.10.2024).

4. Park S. Нові підходи до захисту прав даних за допомогою блокчейн-систем. *Social Media + Society*. 2023. Вип. 9(1). С. 3–11. DOI: <https://doi.org/10.1177/20563051231155111> (дата звернення: 12.10.2024).

5. Ghosh A., Gleim M. R., Stevens J. L. Використання блокчейн-технологій у маркетингу: Рамкова концепція та програма для майбутніх досліджень. *Journal of Marketing Theory and Practice*. 2021. Вип. 29(4). С. 457–468. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11002-021-09557-9> (дата звернення: 08.10.2024).

6. Kim J., Lee K. H., Kim J. Впровадження блокчейну у цифрову рекламу: ефективність, точність та довіра. *Journal of Business Research*. 2023. Вип. 152. С. 327–338. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2023.113819> (дата звернення: 10.10.2024).

Пирєєв М.Ю.,
аспірант

Тимошенко А. О.,

д.е.н., доцент, проректор з фінансово-економічних питань
ПВНЗ “Європейський Університет”
м. Київ, Україна

ФІНАНСОВА СПРОМОЖНІСТЬ ТА СТАЛЕ ЗРОСТАННЯ ОТГ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Світова економічна глобалізація, неодмінно, має вплив не тільки на міждержавні економічні відносини, але й на існування децентралізованих “атомарних економік” всередині держав, а саме на ОТГ, надаючи їм одночасно як і виклики, так і можливості для розвитку шляхом протидії ризикам та розвитку власних екосистем. Для розкриття зазначеної теми пропоную визначити її *актуальність*, а саме необхідність розуміння інтенсивності впливу світових глобальних економічних криз на фінансову спроможність та сталий розвиток ОТГ, враховуючи сучасний кризовий та глобалізаційний характер світової економіки. Для оперативного реагування на глобалізаційні загрози, крім локальних дій органів місцевого самоврядування, необхідне проведення ефективної державної політики в різних галузях, а саме сприяння стратегічному плануванню на місцевих рівнях та забезпечення наскрізної кооперації.

Фінансова спроможність об’єднаних територіальних громад — описується в літературі як здатність місцевих органів влади забезпечувати автономність в розрізі управління власними фінансовими ресурсами та стійкість у сприйнятті економічних викликів через формування стабільних та диверсифікованих джерел доходів, таких, як ефективне управління видатками, залучення зовнішніх інвестицій, а також, провадження зваженої фіскальної політики. Високий рівень фінансової спроможності ОТГ дозволяє ефективно виконувати бюджетні зобов’язання, фінансувати стратегічні потреби громади та адаптуватися до глобальних економічних змін. Як зазначають Т. Г. Васильців, О. П. Мульська, Ю. К. Шопська “...Фінансова спроможність ОТГ залежить від окремих витратних та дохідних статей бюджету. Глобалізаційні тренди диктують необхідність перегляду стратегій бюджетного планування...”[1, с. 81]. Для збереження фінансової спроможності місцевим органам влади необхідно адаптувати своє планування до умов глобалізаційних викликів.

Поняття сталого зростання ОТГ можна трактувати як процес довгострокового розвитку місцевих громад, шляхом досягнення соціально-економічних, екологічних, фінансових та інституційних цілей. Підґрунтям сталого зростання є ефективне використання фінансових ресурсів, впровадження інноваційних підходів до управління та забезпеченні рівноваги між вищезазначеними цілями. Стале зростання орієнтоване на забезпечення високої якості життя населення, збереження навколишнього середовища та підвищення конкурентоспроможності громади. Саме формулювання “стале зростання” дає

зрозуміти, що довгостроковий процес розвитку неможливий без визначення стратегічних цілей. Це твердження також розкриває у своєму дослідженні М. Патинська-Попета, зазначаючи, що "...становлення територіальних громад на сучасному етапі децентралізації та глобалізації суспільних процесів здійснюється з орієнтацією на стратегічний розвиток..."[2, с. 30]

В умовах всесвітньої економічної глобалізації місцевим органам самоврядування необхідно зберегти вектор сталого розвитку, балансує між залученням зовнішніх джерел фінансування та зміцненням стабільності власних доходів, що фактично є процесом диверсифікації дохідного портфелю.

Основні ризики, з якими стикаються ОТГ в контексті глобалізації можна поділити на фінансові, соціально-економічні, екологічні та інституційні.

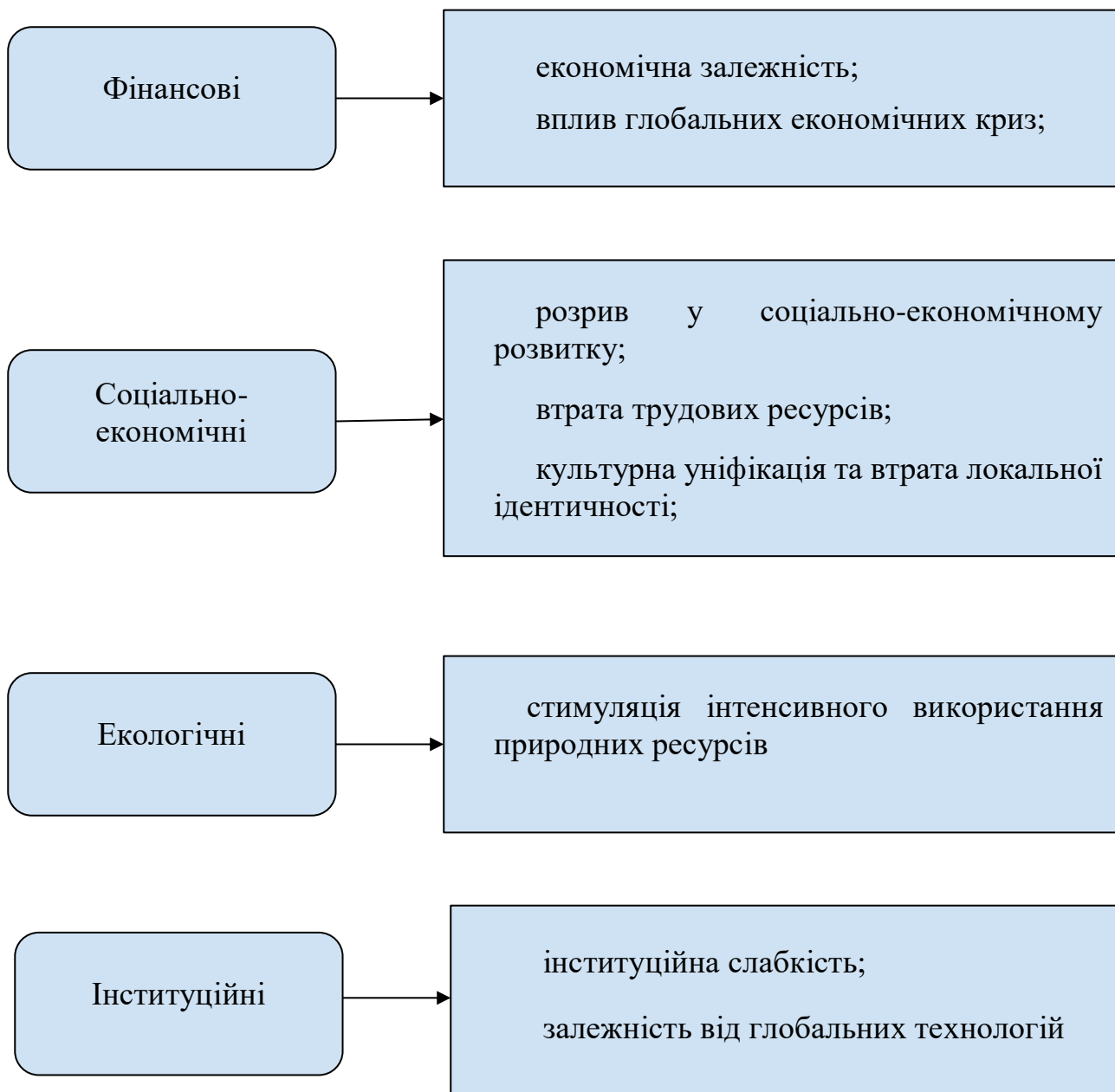

Рис. 1 Ризики ОТГ в контексті глобалізації (складено автором)

Фінансові ризики, наприклад, глобальні економічні кризи 2008 та 2020 років, суттєво знижують доступність міжнародного фінансування та інвестицій, а економічне уповільнення спричиняє зменшення надходжень від податків на доходи фізичних та юридичних осіб. Для подолання цього ризику запроваджуються процеси бюджетної децентралізації, яка "... покликана розв'язувати два основні завдання: підвищувати алокаційну й продуктивну ефективність функціонування бюджетної системи. Забезпечується підзвітність місцевої влади громадянам і скорочується число інстанцій, в яких доводиться погоджувати рішення" [3, с. 106].

Щодо соціально-економічних ризиків, то глобалізація сприяє зростанню нерівності між громадами, де одні отримують вигоду від інтеграції у світову економіку, а інші залишаються в ізоляції, еміграція працездатного населення до більш розвинених країн знижує економічний потенціал громад, а інтенсивні глобалізаційні процеси можуть призвести до втрати унікальності культурних традицій та місцевої спадщини. Для подолання соціально-економічних глобалізаційних викликів, органам місцевого самоврядування ОТГ необхідно впроваджувати механізми кооперації, як з іншими громадами, так і з державними органами влади. У своєму дослідженні О. Дуванова зазначає: "Узгодженість спільних дій у вирішенні поставлених проблем та реалізації сумісних проєктів зумовлює необхідність розвитку кооперативних відносин, що можуть стати ефективним інструментом становлення конкурентоспроможних територіальних громад[4, с. 23]". Глобалізаційні соціально-економічні процеси створюють серйозні виклики для ОТГ. Ізольовані дії органів місцевого самоврядування не можуть спричинити суттєвого позитивного ефекту, необхідна комплексна державна стратегія, яка координуватиме дії місцевої влади, застосовуючи потужні механізми державного регулювання.

Екологічні виклики, що полягають у стимуляції інтенсивного використання природних ресурсів, призводять до їх виснаження та погіршення екологічної ситуації. Для забезпечення сталого фундаменту протидії екологічним викликам також необхідне стратегічне планування. Відповідальне управління навколишнім середовищем і раціональним використанням природних ресурсів відноситься до основних принципів стратегічного планування розвитку громад [5, с. 20].

Інституційні ризики викликані інституційною слабкістю та залежністю від глобальних технологій. Високий рівень залежності ОТГ від цифрових технологій, доступ до яких контролюються транснаціональними компаніями, створює вразливість у випадку геополітичних конфліктів. Відсутність достатньої адміністративної спроможності для інтеграції у глобальні процеси обмежує можливості громад, виражається в неефективному освоєнні міжнародних грантів та недієвих підходах до координації міжрегіональної співпраці. Подолання інституційних ризиків ОТГ в глобалізаційному контексті полягає в створенні передумов для прозорого контролю над місцевими інституціями шляхом розробки інструментів підвищення прозорості прийняття рішень, а також, максимальне обмеження використання цифрових засобів, що у середньостроковій перспективі можуть стати недоступними.

Отже, в сучасних умовах, коли в світі динамічно зростає рівень глобалізації економіки, органам місцевого самоврядування ОТГ необхідно в першу чергу впроваджувати стратегічне планування з аспектами ризик-менеджменту, враховуючи можливі перспективні ризики. На державному рівні управління варто впроваджувати контроль за територіальними громадами, ефективно координувати дії органів місцевого самоврядування з органами державної влади, а також впроваджувати інструменти фінансової та технічної підтримки для реалізації стратегічних програм розвитку ОТГ. Загалом, для успішної протидії глобалізаційним ризикам органам місцевого самоврядування необхідно діяти в кооперації з державою, та вживати загальних заходів, що зображені на Рис. 2.

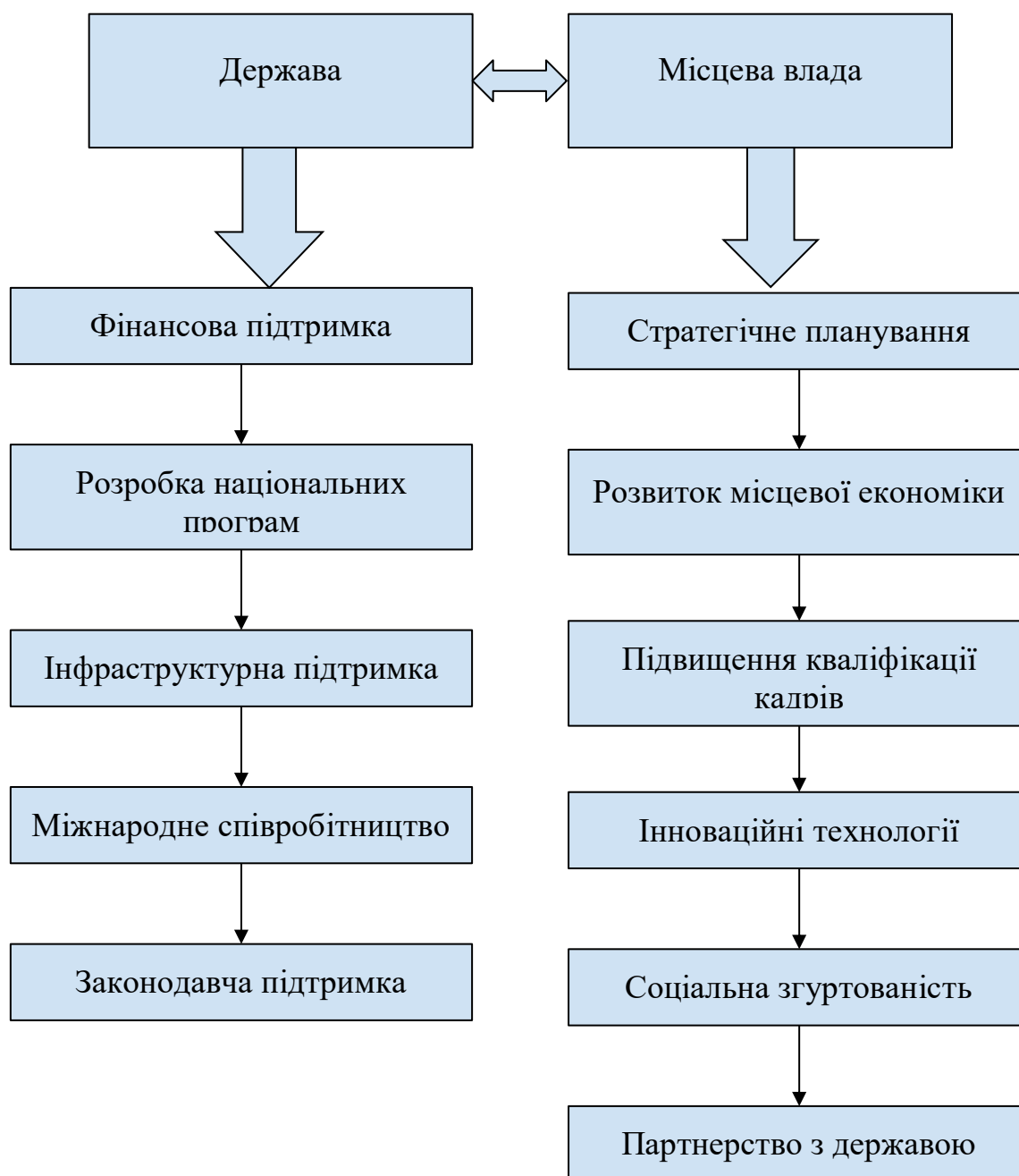

Рис 2. Дії державної та місцевої влади для запобігання глобалізаційним ризикам (складено автором)

ДЖЕРЕЛА

1. Васильців Т. Г., Мульська О. П., Шопська Ю. К. Розвиток фінансової децентралізації та її вплив на соціально-економічний розвиток регіонів. Регіональна економіка. 2021. Вип. 1. С. 81–95. URL: https://re.gov.ua/re202101/re202101_081_VasylytsivTH,MulskaOP,ShopskaYuK.pdf (дата звернення: 01.12.2024).
2. М. М. Патинська-Попета Євроінтеграційні перспективи управління фінансовим потенціалом сталого розвитку територіальних громад. Науковий погляд: економіка та управління. - 2021. - № 5. - С. 24-32. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2021_5_6 (дата звернення 03.12.2024)
3. Бартош С. В., Іващенко О. Б., Короленко М. В. Досягнення цілей сталого розвитку: світові тенденції бюджетної децентралізації. Наукові праці НДФІ. 2020. №1. С. 101–108. URL: http://npndfi.org.ua/docs/NP_20_01_101_uk.pdf (дата звернення: 03.12.2024).
4. Дуванова О. С. Кооперація як фактор сталого розвитку територіальних громад в умовах децентралізації: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.05 / О. С. Дуванова. Суми: Сумський державний університет, 2024. 225 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/95946/1/Duvanova_O_PhD_thesis.pdf (дата звернення: 03.12.2024).
5. Хірівський Р., Бернацька І., Брух О., Мітюшкіна Х. Методологічні аспекти стратегічного планування у контексті розвитку об'єднаних територіальних громад України. Аграрна економіка. 2019. Т. 12, № 3-4. С. 17–24. URL: http://agrarianeconomy.inau.edu.ua/images/docs/ae_2019_12_3-4/2.pdf (дата звернення: 02.12.2024).

ВЕКТОРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

На сучасному етапі глобалізаційних та інтеграційних процесів, забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів стає одним із ключових завдань державної політики. Стрімке зростання регіональних нерівностей у рівнях добробуту населення, соціальних стандартах та економічному потенціалі зумовлює необхідність розробки та впровадження ефективних концепцій розвитку, спрямованих на інтеграцію регіонів до загальнонаціональної економіки та підвищення їх конкурентоспроможності.

Під концепцією розуміють принципову позицію, задум, систему поглядів, вимог і умов організації бізнесу на різних етапах і рівнях виробничої діяльності, логічна схема функціонування підприємства. Кожна концепція повинна містити в собі систему поглядів, ідей, цільових настанов, інтересів, пронизаних єдиним задумом на проблеми діяльності господарського суб'єкта, а також систему заходів, шляхів, напрямків досягнення сформульованих цілей і створення сприятливих умов для досягнення цілей бізнесу в умовах невизначеності, існування внутрішніх і зовнішніх погроз, сприятливих тенденцій.

В економічній літературі сформовано чимало концепцій, які розкривають сутність соціально-економічного розвитку регіону. Проведений теоретичний аналіз показав, що більшість концепцій є взаємодоповнюючими. Науковець Стоянець Н.В. систематизувала основні концепції регіонального розвитку у сім груп, які схематично подано на рис. 1.

Доцільно розглянути кожен із даних груп концепцій окремо. Концепція економічного розвитку, як розвитку проблеми – прихильники цієї концепції, науковці Г. Саймон, Дж. Марч, стверджують: «людський розум не може охопити всього різноманіття чинників, які пов'язані з економічним життям суспільства». Отже, керівники, що приймають рішення, змушені керуватися так званою обмеженою раціональністю, тобто приймати не оптимальні, а просто рішення, які відповідають певній ситуації. Тобто, визначають проблему, етапи її розв'язання, порядок реалізації і зворотній зв'язок. При цьому, з метою ідентифікації проблеми встановлюються чіткі просторові (місто, територіальне утворення тощо), або соціальні (молодь, пенсіонери і т.д.) межі [3].

Прихильники концепції «Економічний розвиток, як управління підприємницькою активністю» концентрують увагу на тому, що науковець Р. Борегард назвав «основним напрямом в практиці розвитку місцевої економіки», або, як стверджував дослідник Я. Маріс – «корпоративною парадигмою» [3]. Основна ідея полягає в тому, що роль бізнесу в економічному розвитку регіону є домінуючою у порівнянні з органами управління, які регулюють соціальні очікування відповідно до потреб економіки. При цьому, ОМС повинні

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

забезпечувати відповідні умови економічного зростання регіону, а саме: ефективно, раціонально використовувати землю, працю, професійні навички, сировину, виробничу та соціальну інфраструктури, що знаходяться під їх юрисдикцією. Слід зазначити, що відповідно до основного напрямку розвитку регіону, провідником прогресу є використання капіталовкладень, які породжують економічне зростання.

Рис. 1. Сучасні концепції економічного розвитку регіону

Джерело: складено автором на основі [1, 2]

Основою концепції «Економічний розвиток, як створення «механізму зростання»» є системний підхід щодо економічного розвитку регіону, а саме: розвиток (перетворення основних ресурсів таких, як земля, робоча сила, капітал, у валовий регіональний продукт). Тобто це є вдале поєднання місцевих органів влади з профспілками, підприємцями, ділові інтереси яких пов'язані з даним регіоном. До таких підприємств відносять підприємства сфери комунальних послуг, засобів масової інформації, нерухомості, роздрібною торгівлі, які прагнуть реалізувати свої інтереси через постійний розвиток.

Концепцію «Економічний розвиток як збереження природного і соціального середовища» часто називають екологічною або територіальною моделлю. Елементи її можна знайти в концепціях Блера і Премуса про коеволюційний розвиток; Нельсона – про «розвиток знизу»; в теорії соціальних мереж Бейтса [4]. Однією з основних характеристик, що об'єднує роботи цих вчених, є демістифікація зростання і повага прав місцевого співтовариства до середовищ свого проживання, яка має як соціальні, так і природні складові, що взаємопов'язуються. Слід зазначити той факт, що особлива увага у рамках даної концепції приділяється не стільки зовнішнім економічним стимулам, скільки

місцевим інтересам і тим внутрішнім каталізаторам, які сприяють розвитку місцевих громад.

Ключова ідея концепції «Економічний розвиток, як вивільнення людського потенціалу» полягає у необхідності посилення уваги ОМС до максимального використання потенціалу населення як найважливішої умови економічного розвитку. Вона значною мірою спирається на результати емпіричних досліджень, які вказують на те, що рівень і якість загальної освіти впливають на якість і продуктивність праці, а також на обсяг видатків, які сплачують підприємці, підвищуючи загальноосвітній рівень своїх працівників.

Прихильники концепції «Економічний розвиток, як результат керівництва» більшою мірою орієнтовані на підприємницькі здібності керівників, а також на здібності, які успішно реалізуються в політиці. Узагальнюючи образ керівника, дослідниця Стоянець Н.С. доходить до висновку про те, що керівник – це елітний працівник, який робить все для того, щоб забезпечити економічне зростання регіону, або це окрема особистість, яка здатна до подолання бюрократичних перешкод, чи то банківських обмежень, чи проблем щодо планування розвитку регіону. На нашу думку даний концептуальний підхід більше підходить до економічного розвитку підприємств, а не регіону, адже роль ОМС та їх керівників чітко регламентується законодавством і будь яке перевищення службових обов'язків, яке у підприємстві можна було б вважати здатністю керівника долати труднощі, в галузі державного управління є зловживання службовим положенням, нехтування посадовими обов'язками та відповідно карається законом. Водночас доцільно провести паралель, у розрізі активності ОМС у забезпеченні соціально-економічного розвитку регіону. Адже основну динаміку розвитку та можливості для громади створює саме очільник громади та його команда. Проблема безініціативних ОМС є поширеною у регіонах України та потребує системного підходу до вирішення.

Поширеною у економічній теорії регіонального розвитку є також концепція «Економічного розвитку, як пошуку соціальної справедливості», у якій зокрема особлива увага приділяється необхідності соціального захисту населення, яке проживає на певній території, та повага до їх прав щодо визначення свого майбутнього. Професійний і бюрократичний підхід прихильників цього підходу розглядають як перешкоду регіональному економічному розвитку, тобто, розвиток територіальних громад полягає в ідеї практичної допомоги людям, активно задіяним у вирішенні складних соціальних і економічних завдань регіону.

Отже, сучасні концепції соціально-економічного розвитку регіонів зосереджуються на багатофакторному підході, який враховує специфіку кожного регіону, його природні, економічні та соціальні ресурси, а також наявний рівень технологічного розвитку. Основними напрямками сучасних підходів до забезпечення соціально-економічного добробуту є концепції сталого розвитку, кластерного розвитку, регіонального інноваційного зростання та смарт-спеціалізації. Вони передбачають застосування комплексних інструментів для покращення інфраструктури, стимулювання інноваційної активності, підвищення рівня освіти та зайнятості населення.

ДЖЕРЕЛА

1. Стоянець Н. В. Концепція вдосконалення прогнозування соціально-економічного розвитку регіону. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія : Економіка і менеджмент. - 2016. № 1. - С. 135-140. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsna_ekon_2016_1_31

2. Нечипоренко А.В. Фінансові інструменти регіонального розвитку: теоретичний аспект. Сучасні тенденції економічного розвитку регіонів: теоретичні та прикладні аспекти: матеріали VI міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції. – Одеса: ОДАБА, 2024. с. 170. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/49218/1/A_Nechyporenko_ST%D0%95RR_2024_FEU.pdf

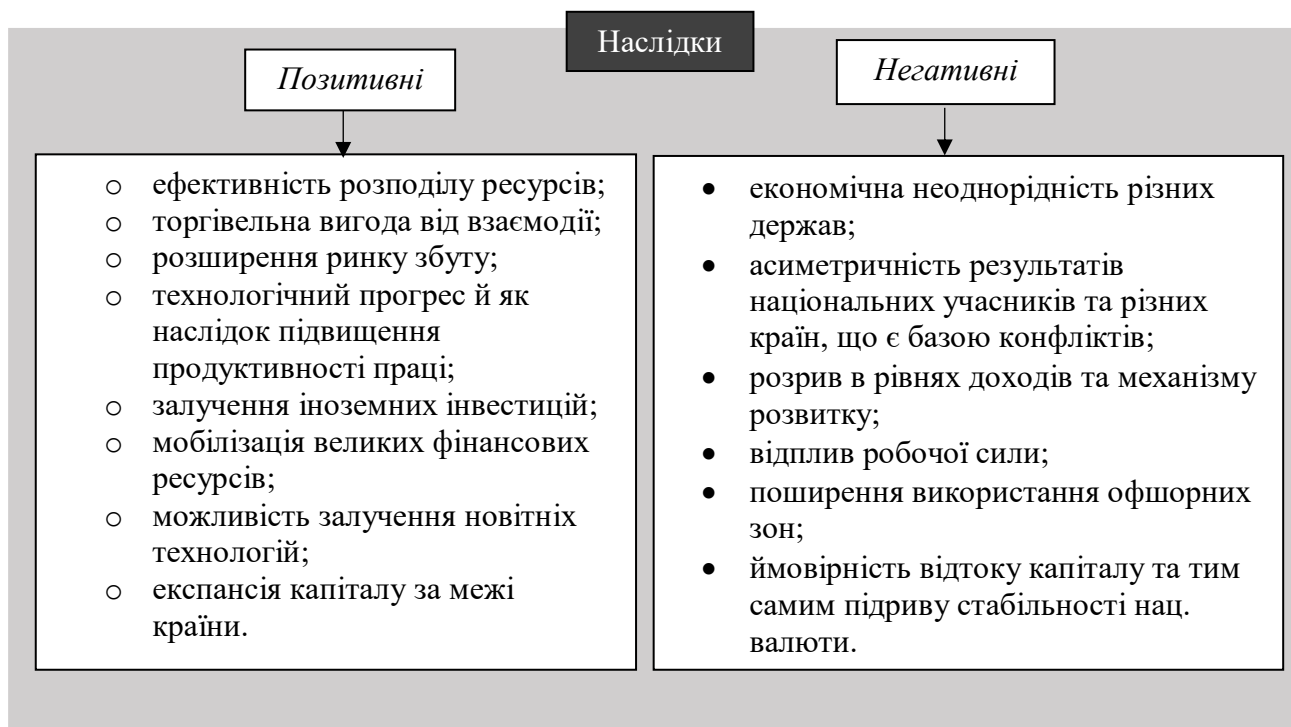
3. Саймон Г. Раціональність як процес і продукт мислення. THESIS. Law and Economics: An Institutional Perspective – 1993. – №3. – С. 16–38.

4. Bates T. Theories of Entrepreneurship. Theories of Local Economic Development. Perspectives from Across the Disciplines /Ed. By Richard P.Bingham, Robert Mier. Sage Publications. 2011. – №1. – P. 48-62.

Поботаєва Е.І.,
здобувачка освіти
Науковий керівник: **Сулима М.О.,**
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ, ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ ТА НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Глобалізацію варто вважати багатогранним, транскордонним процесом модифікації національної економіки та в цілому державної фінансової політики з метою розширення своїх послуг та продукції за межі державних кордонів. Особливістю, яка може характеризувати глобалізацію фінансового ринку є вільний рух капіталу, що є важливим для розвитку світової спільноти та забезпечує потенціалом розвитку долучених країн. Значущість глобалізації в сучасному просторі часто стає причиною позиції економіки у світовому середовищі. Національні економіки, незалежно від розміру та рівня розвитку, більше не можуть задовольнятися власною самодостатністю, тож чим більше вона просуває себе як учасника світових економічних процесів, тим ймовірніша її приналежність до високої позиції в міжнародній фінансовій системі. Тож, жодна держава не може запланувати та реалізувати реальну стратегію розвитку без врахування своєї приналежності до глобальної економічної діяльності та діяльності її учасників.

Рис. 1. Наслідки фінансової глобалізації [1]

Основними причинами поширення фінансово-перерозподільних відносин, стали зміни в інформаційних, науково-технічних, політичних, соціальних та інших політиках, що спростило переміщення фінансових потоків та спонукало розширенню фінансового ринку [1].

Відповідно, що перед рішенням трансформувати свою фінансову систему доцільним буде визначення переваг та недоліків даного процесу для всіх учасників та відповідної держави, зокрема. Основною позитивною змінною є розширення простору для просування продукції й залучення інвестицій - закордонного капіталу в подальший розвиток. Безумовно, що механізм забезпечення такого розвитку полягає в ефективному управлінні інвестиційним кліматом, за яким аналізуються актуальні аспекти діяльності та прогнозуються дієві фактори впливу.

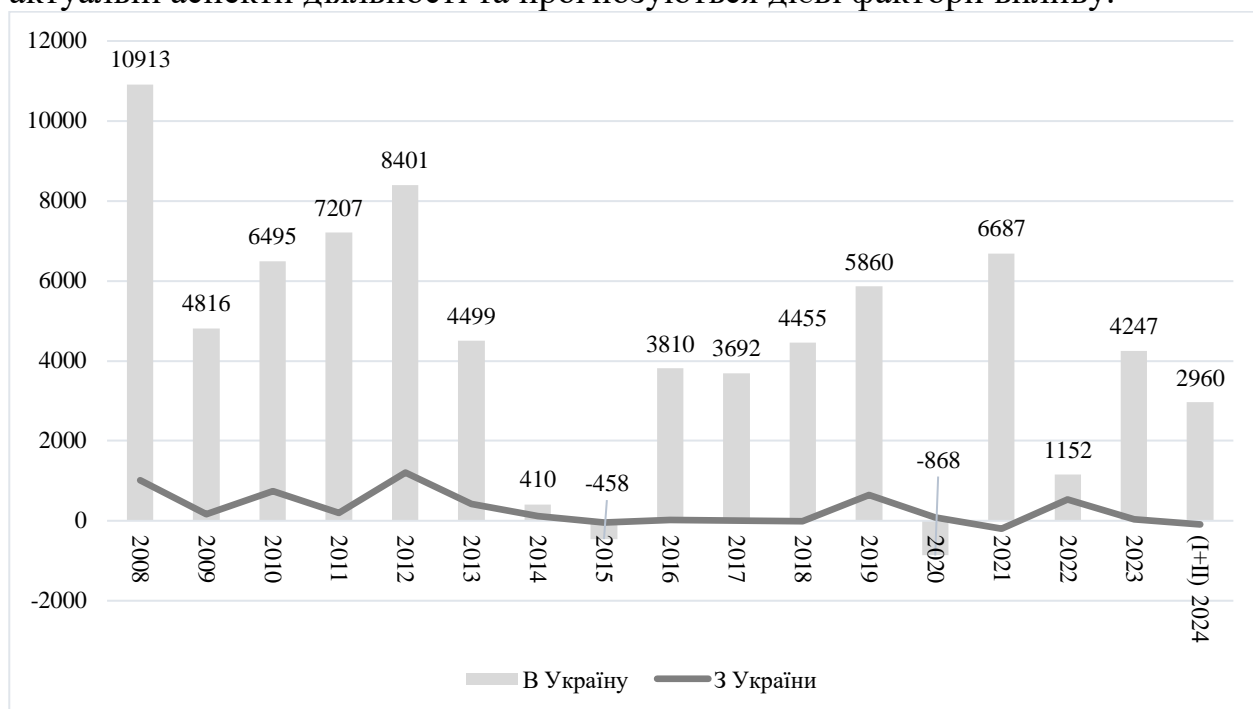

Рис. 2. Прямі іноземні інвестиції в Україні: надходження та вибуття, за 2008-2023 рр. та I й II квартал 2024 р. (млн. дол. США) [2]

Через те, що інвестиційний клімат в Україні є важливим аспектом планування національної економіки, стає зрозумілою значущість створення цілісної системи регулювання. Згідно з аналітичними даними, можна спостерігати, що різнопричинні ситуації економічної дестабілізації мають прямий зв'язок з залученням прямих іноземних інвестицій (ПІІ). Так, наприклад, в роки початку воєнних дій - 2014-2015 рр., 2022 р., або ж початку пандемії – 2020 р., загальна сума інвестицій, що надійшла в нашу країну була суттєво знижена, або ж взагалі, в певних випадках, мала від'ємне значення. Й хоч в наступні роки ситуація покращувалася, однак динаміка граничних значень залишається від'ємною – 61% (дані 2023 р. до 2008 р.), що вказує на неповноцінне відновлення та зниженні привабливості країни для потенційного інвестора. Однак оптимістичною характеристикою залишається позитивне сальдо, що вказує, що сума інвестиційних відтоків є меншою за суму інвестиційних надходжень.

Беззаперечними наслідками є ще й доступ до іноземних ресурсів, долучення до інновацій, міжнародний поділ праці, приналежність до цифровізації та технологічного розвитку, співпраця та налагодження міжнародних стосунків й т. ін.

Однак, така відкритість кордонів підвищує ймовірність появи певних ризиків для фінансової системи, що провокує появу негативних соціально-економічних явищ та загальної дестабілізації. Так, наприклад вона може призводити до нерівномірного розподілу благ та посиленню конкуренції між вітчизняними та закордонними виробниками. Окрім того, поява розбіжностей можлива ще й всередині держави. Оскільки доступ до відкритих можливостей поширення є більшим для великих підприємств, з якими не можуть конкурувати компанії, менші за обсягами, тож не є виключенням поява соціальної напруги. Також глобалізація відкриває межі для зростання міграційних потоків та відтоку кваліфікованої робочої сили, що також послабляє економічний стан країни [3].

Очевидно, що горизонт очікувань від глобалізації є значно ширшим, однак саме перелічені фактори вважають основними мотиваторами та дестабілізаторами економічної та фінансової рівноваги держави. Однак, завдяки введенню дій для мінімізації загроз та з захисту національних інтересів, даний процес у глобальному контексті сприятиме швидкому розвитку та позитивні модернізації економіки.

Актуальна позиція України в рейтингу глобалізації визначається розрахунком Індексу рівня глобалізації країн світу. Він є комбінованим показником, який дозволяє здійснити порівняння країн світу за масштабами інтеграції тієї чи іншої держави у світовий простір. Індекс рівня глобалізації обчислюється як сума трьох основних груп (економічної, соціальної та політичної) загальної інтеграції, помножених на фіксовані коефіцієнти. [4]

Таблиця 1

Позиції України у загальному рейтингу глобалізації [5].

Показник	Рік			
	2021	2022	2023	2024
Індекс глобалізації КОФ	49-е	57-е	55-е	60-е
Інноваційні витрати	76-е	45-е	78-е	78-е
Інноваційні результати	37-е	48-е	42-е	54-е

За динамікою рейтингу, разом зі всесвітньою тенденцією, Україна у 2021 році показала непогані результати, однак після повномасштабного вторгнення загальний рейтинг нашої країни знизив свою позицію. У 2023 р., Україна покращила результати та в рейтингу Глобального Інноваційного індексу, посіла вже 55-те місце, а також зайняла 34 позицію серед 39 економік країн Європи. Попри те, що навіть ці результати важко назвати втішними, у 2024 році ситуація погіршилася на 5 позицій в рейтингу КОФ та не змінилась за місцем Європейських економік [6].

Варто примітити, що за відстеженням останніх глобальних інноваційних тенденцій, загальна ситуація по показниках сповільнилася у 2023 році, що робить перспективи не надто оптимістичними. Реальні ж світові результати 2024

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

зафіксували динаміку інновацій на рівні стабільного, однак повільного економічного зростання, скорочення фінансування та пасивної продуктивності. Така тенденція в тому числі стосувалась й України. Згідно з результатами, місце за інноваційними витратами хоч й лишалось на минулорічному рівні, однак їх результативність зайняла місце на 12 позицій нижче [7].

Так, процес глобалізації спонукає переглянути фінансові пріоритети, з передбаченням можливої протидії деструктивним зовнішнім впливам. На сьогодні, основними напрями в глобалізації фінансової сфери належать: розвиток фондового ринку, банківництва та розвиток фінансових послуг [1].

Ключові фінансові глобальні тенденції, як було визначено, чинять вплив на розвиток України, одні з таких перспектив прогноуються:

- зосередження виробничих потужностей на провідних напрямках виробництва (надання послуг);
- застосування комплексного підходу для розв'язування внутрішніх проблем;
- активна участь в міжнародних економічних, фінансових відносинах;
- реформування та модернізація з метою інтеграції з європейськими структурами;
- фінансіалізація економіки, яка включає масивний напрям фінансових ресурсів на випуск деривативів та боргових інструментів;
- зростання потреби у фінансуванні;
- розвиток цифровізації, запровадження новітніх технологій, пошук безперебійних альтернативних джерел енергії [3].

Відповідно, що ефективність переваг глобалізації залежить від вже чинного розвитку країни, однак на шляху до її конкурентоспроможності, відкритість до міжнародної співпраці можуть стати вигідним поштовхом для розвитку. Хоча Україну не можна назвати провідною за своїми показниками, однак завдяки глобалізаційним процесам вона бере активну участь в інтеграції вітчизняного ринку у світовий та пошуку співпраці з новими інструментами, актуальними для даної стадії розвитку.

ДЖЕРЕЛА

1. Довгалюк В. В. Роль фінансової глобалізації й розвитку фінансового ринку. Ефективна економіка №7, 2016. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5081>

2. Мінфін. Прямі іноземні інвестиції в Україну. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>

3. Охота Ю. В., Балдинюк В. М., Мазурков Р. А. Вплив глобалізації на економічний розвиток та національну безпеку України в умовах євроінтеграції. Економіка та суспільство, №67, 2024. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4674/4616>

4. Хаєцька О. П. Проблеми та перспективи глобалізації, глобальні проблеми людства. Економічний простір №189, 2024. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1430/1376>

5. Ukraine ranking in the Global Innovation Index 2024. URL: <https://www.wipo.int/gii-ranking/en/ukraine>

6. Міністерство економіки України. Інформаційні матеріали щодо стану інноваційної діяльності за 2024р. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=69b9a9bf-5fbc-4035-8c0f-ac26b853c0eb&title>

7. Global Innovation Index 2024. URL: <https://www.wipo.int/web-publications/global-innovation-index-2024/en/>

Попадюк А. Л.

здобувачка ступеня бакалавра

Самарічева Т. А.

к. ю. н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи,

страхування та фондового ринку

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

м. Хмельницький, Україна

ВАЖЛИВІСТЬ РЕВЕРСНИХ ДОТАЦІЙ: ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ

Реверсні дотації – це тема, яка викликає жваві дискусії серед економістів та політиків. З одного боку, вони є важливим інструментом для зменшення регіональної диспропорції і забезпечення соціальної справедливості. З іншого боку, критики стверджують, що такі дотації можуть демотивувати регіони до самостійного розвитку. Важливо розглянути аргументи обох сторін і спробувати знайти оптимальний баланс між необхідністю підтримки менш розвинених регіонів та стимулювання економічної активності в усіх частинах країни.

Згідно з п. 3 ч. 1 ст. 96 Бюджетного кодексу України, реверсна дотація - це кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій[1].

Система горизонтального вирівнювання бюджетів в Україні - це складний механізм, спрямований на створення рівних умов для розвитку всіх територіальних громад, незалежно від їхніх економічних можливостей. Шляхом перерозподілу фінансових ресурсів від більш заможних регіонів до менш забезпечених, держава прагне збалансувати рівень надання публічних послуг та забезпечити соціальну справедливість. Цей процес базується на принципі солідарності, коли громади, з більшим грошовими ресурсами підтримують менш забезпечених, сприяючи загальному розвитку країни. Головна мета такого вирівнювання - забезпечити, щоб кожна громада мала достатньо коштів для фінансування базових потреб населення, таких як освіта, охорона здоров'я, інфраструктура, та для здійснення інвестицій у розвиток.

Система горизонтального вирівнювання бюджетів в Україні функціонує за принципом взаємодопомоги між громадами. Більш забезпечені громади, які мають значні податкові надходження, передають частину своїх коштів до державного бюджету у вигляді реверсної дотації. Ці кошти потім перерозподіляються у вигляді базової дотації тим громадам, які мають менші доходи і не можуть самостійно забезпечити надання необхідних публічних послуг. Такий механізм дозволяє створити більш рівні умови для розвитку всіх територіальних громад.

Реверсна дотація на 2025 рік передбачена в обсязі 14,9 млрд гривень, з яких:

- 12,9 млрд грн – реверс з територіальних громад (розраховується виключно по ПДФО на душу населення)
- 2,0 млрд грн – реверс з обласних бюджетів (розраховується за надходженнями податку на прибуток та ПДФО)[2].

Реверсні дотації – це потужний інструмент фінансової політики, який покликаний згладжувати регіональні диспропорції та забезпечувати рівні можливості для розвитку. Вони передбачають перерозподіл коштів від більш розвинених регіонів до менш забезпечених. Однак, як і будь-який інструмент, реверсивні дотації мають свої переваги та ризики.

Розглянемо переваги реверсних дотацій:

- зменшення регіональних диспропорцій, адже реверсні дотації дозволяють вирівняти рівень життя та забезпечення соціальних послуг у різних регіонах країни, сприяючи соціальній справедливості;

- стимулювання розвитку відсталих регіонів, завдяки додатковому фінансуванню, менш розвинені регіони отримують можливість інвестувати в інфраструктуру, освіту, охорону здоров'я та інші сфери, що сприяє їхньому економічному зростанню;

- стабілізація економіки - реверсні дотації можуть допомогти стабілізувати економіку в період кризи, підтримуючи попит у менш розвинених регіонах;

- зміцнення соціальної когезії, в свою чергу зменшення нерівності між регіонами сприяє зміцненню соціальної когезії та зменшенню соціальної напруги.

Розглянувши переваги, звернемо увагу на ризики реверсних дотацій:

- демотивація до самостійного розвитку, адже надання постійної фінансової допомоги може демотивувати регіони до пошуку власних джерел доходів та розвитку власного економічного потенціалу;

- неефективне використання коштів - існує ризик, що надані кошти будуть використані неефективно або розкрадені;

- залежність від центрального уряду - через це регіони можуть стати надмірно залежними від центрального уряду, що може обмежити їхню автономію та гальмувати розвиток місцевої ініціативи;

- спотворення ринкових механізмів, тому що занадто великі дотації можуть спотворити ринкові механізми та призвести до неефективного розподілу ресурсів.

Проаналізувавши переваги та ризики реверсних дотацій, актуально окреслити умови ефективного використання реверсивних дотацій:

- чітко визначені критерії розподілу, адже розподіл коштів має здійснюватися на основі об'єктивних критеріїв, таких як рівень розвитку, кількість населення, природні ресурси тощо. Одним з варіантів реалізації цієї умови є прийняття закону або підзаконних нормативно-правових актів, які будуть регулювати діяльність та розподіл реверсних дотацій на законодавчому рівні;

- прозорість та підзвітність - процес розподілу та використання коштів має бути прозорим, а отримувачі дотацій – підзвітними перед суспільством;

- стимулювання місцевої ініціативи - необхідно поєднувати надання фінансової допомоги зі стимулюванням місцевої ініціативи та розвитку підприємництва;

- спрямування коштів на пріоритетні напрямки - кошти мають спрямовуватися на вирішення найважливіших проблем регіону, таких як розвиток інфраструктури, освіти, охорони здоров'я;

- регулярна оцінка ефективності - необхідно проводити регулярну оцінку ефективності використання коштів та вносити відповідні корективи до системи розподілу.

Реверсні дотації є важливим інструментом для зменшення регіональних диспропорцій та забезпечення соціальної справедливості. Однак, для досягнення максимальної ефективності необхідно ретельно проаналізувати всі потенційні ризики та розробити механізми, які дозволять уникнути негативних наслідків. Оптимальний підхід до використання реверсних дотацій має бути індивідуальним для кожної країни та враховувати її специфічні особливості.

ДЖЕРЕЛА

1. Бюджетний кодекс України : Кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI : станом на 20 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 05.12.2024).

2. Аналіз реверсної дотації на 2025 рік: експертний огляд. Децентралізація в Україні. URL: <https://decentralization.ua/news/18921> (дата звернення: 07.12.2024).

Савчук Тетяна Олександрівна,
*студентка факультету фінансів
та цифрових технологій*
Ключка Ольга Володимирівна,
к.е.н., доцент
Державний податковий університет
м. Ірпінь, Україна

СУТНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ

Соціальне страхування є елементом соціальної політики кожної держави, виконуючи ключову роль у забезпеченні соціальної безпеки населення. У світі де демографічні, економічні та технологічні зміни відбуваються з неймовірною швидкістю, важливість соціального страхування підвищується. Ця система не тільки підтримує людей у складних життєвих ситуаціях, але й сприяє економічному розвитку, соціальній стабільності та зниженню нерівності. Однак, з появою таких нових викликів, як старіння населення, зміни ринку праці та зростання нерівності, соціальне страхування потребує постійної адаптації та вдосконалення.

Різні аспекти функціонування системи соціального страхування, в тому числі й економічні, розглядаються у працях таких науковців: В. О. Годлевська, О. В. Коваль, М. П. Кравченко, Е. Л. Лібанова, Н. М. Внукова, А. М. Колосок, П. Ю. Курмаєв, М. І. Мальований, К. В. Павлюк, О. В. Степанова, М. М. Руженський та інших вчених-економістів. М. П. Шаварина та Н. В. Шаманська, які вважають, що соціальне страхування "...виражає економічні відносини, що виникають у процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту шляхом формування фондів грошових коштів та їх використання для забезпечення громадян у старості, на випадок захворювання, втрати працездатності, безробіття, підтримки материнства, а також з охорони здоров'я" [1, с. 9]. Так, О. Д. Василик розглядає соціальне страхування як "...систему економічних відносин, за допомогою яких формуються й використовуються фонди грошових засобів, передбачені для матеріального забезпечення непрацездатних" [2, с. 398]. Зокрема, В. М. Родіонова вважає, що соціальне страхування – це "...система відносин, з допомогою яких формуються і витрачаються фонди грошових засобів для матеріального забезпечення... осіб, котрі з певних причин не беруть участі у суспільній праці й не можуть за рахунок оплати за працю підтримувати своє існування...". Вона вказує, що ця система базується на таких принципах: "...загальність забезпечення громадян щодо соціального страхування... за рахунок засобів підприємств, і держави оптимальне поєднання інтересів особистості, трудових колективів... управління засобами соціального страхування через організації; самоуправління..." [4, с. 195–198].

Соціальне страхування базується на певних правилах, які наводяться у Законі України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування»: чітке визначення умов і порядку здійснення соціального страхування шляхом законодавчого регулювання; обов'язкове страхування осіб залежно від видів

соціального страхування, з перспективою добровільного страхування у випадках, передбачених законодавством; забезпечення державних гарантій для реалізації прав застрахованими особами; неодмінне фінансування Фондом витрат, які пов'язані з наданням матеріального забезпечення, страхових внесків та соціальних послуг, у встановленому розмірі; формування та вживання страхових ресурсів на основах субсидування і солідарності; диференціація розміру виплати допомоги в залежності від страхового стажу; диференціювання страхової плати з урахуванням домовленостей і стану безпеки праці, травм на виробництві та професійної захворюваності на будь-якому виробництві; економічна зацікавленість суб'єктів страхування в удосконаленні умов і безпеці роботи; цільове використання коштів соціального страхування; відповідальність роботодавців та Фонду за забезпечення прав застрахованих осіб на соціальні послуги та матеріальне забезпечення [3].

Група економічних функцій соціального страхування складається з наступних: компенсаційної; захисної; відтворювальної; структурної. Реалізація функцій соціального страхування потребує відповідного фінансового забезпечення. Серед суб'єктів загальнообов'язкового державного соціального страхування, якими є застраховані особи, страхувальники і страховики [6], важливу роль у наповненні Фонду відіграють саме страхувальники. Внески страхувальників — роботодавців і застрахованих осіб — є основними джерелами коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування. Динаміка показників доходів Фонду соціального страхування об'єктивно залежить від кількості платників страхових внесків.

У сфері соціального страхування виникають такі основні групи фінансових відносин: • між страховими фондами та юридичними особами, які виступають платниками обов'язкових внесків; • між фондами та найманими працівниками, за рахунок яких формуються доходи бюджету фонду; • між фондами та державним, місцевими бюджетами у процесі перерозподілу державних фінансових ресурсів; • між фондами й іншими органами, кошти яких використовуються для фінансового забезпечення соціальних програм; • між територіальними і центральними органами фондів з метою забезпечення соціальних виплат у регіональному та місцевому розрізах; • між фондом і певними категоріями громадян, які отримують за рахунок його коштів матеріальне забезпечення і соціальні послуги; • між фондом і відповідним відомством, міністерством (наприклад, Міністерством праці та соціальної політики, службою зайнятості тощо); • між фондом і установами, організаціями, які виконують певні види робіт (професійне навчання та перепідготовку незайнятого населення); • між фондами та фінансовими органами у процесі здійснення контролю за рухом державних фінансових ресурсів. Матеріальною основою цих відносин є кошти, які мають законодавчо визначені джерела формування та напрями їх використання. Фонди коштів можуть бути як державними, так і недержавними [6].

В фінансовій системі країни фонди соціального страхування становлять значну та особливу ланку, яка має визначену законодавством самостійність та певні цільові призначення. В європейських країнах більшість таких фондів відокремлені від державного бюджету країни та керується безпосередньо місцевою або центральною владою. Створення цих фондів визначається конкретними

потребами, які стають перед країною. Кошти, які надходять до цих фондів, прямують на реалізацію головних заходів соціальної політики країни. На сьогодні через фонди соціального страхування відбувається значний вплив на економічні і соціальні процеси, що відбуваються в суспільстві. Працюючи, країна виконує фінансування важливих заходів до соціального захисту людей, реалізації важливих загальнодержавних пріоритетних програм, які спрямовані на підвищення соціальної захищеності і добробуту громадянина, як важливого суб'єкта економічного розвитку держави. Тому саме інститут соціального страхування є дуже важливою формою виконання прав людей на соціальний захист. Соціальне страхування – є важливою складовою соціального захисту людей та цілком населення, а рівень соціальної захищеності громадян в великій мірі стимулює економіко-соціальний розвиток країни [5, с. 17].

Отже, можемо зробити висновок, соціальне страхування є значною формою забезпечення соціального захисту громадян та покращення їх благополуччя, а також сприяє стимулюванню соціально-економічного розвитку держави. Для ефективного функціонування соціального страхування як економічної категорії необхідно забезпечити соціальний діалог між суб'єктами інституту соціального страхування: державою, роботодавцями, профспілками, найманими працівниками і самозайнятими. Не менш важливим є формування механізму взаємодії соціальної допомоги і соціального страхування з метою забезпечення соціальної справедливості. Нині рівень економічного розвитку в Україні занадто низький, щоб забезпечити страхування належним чином.

ДЖЕРЕЛА

1. Шаварина М.П. Соціальне страхування : навч. посіб. / М.П. Шаварина, Н.В. Шаманська. – Тернопіль, 2003. – 257 с.
2. Василик О.Д. Державні фінанси України : підруч. / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 608 с
3. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23 верес. 1999 р. № 1105-XIV. Відом. Верховної Ради України. 1999. № 46–47. С. 403
4. Соціальне страхування у країнах світу та перспективи для України / О. М. Леванда // Бізнес Інформ. - 2021. - № 10. - С. 194-200. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2021_10_25
5. Стещенко О. Д. Соціальне страхування: Конспект лекцій. – Харків: УкрДУЗТ, 2020. – 58 с.
6. Дідур К. М., Дмитрюк С. П. Економічні аспекти соціального страхування населення. *Економіка та держава*. 2021. № 12. С. 98–103. DOI: [10.32702/2306-6806.2021.12.98](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.12.98)
7. Нова траєкторія розвитку національної економіки: мікро-, макро- та прикладні аспекти : монографія / за ред.. О.В. Покатаєвої, М.В.Болдуєва, Г.Ю.Кучерової. – Запоріжжя: КПУ, 2017. 452с.
8. Онишко С.В., Богріновцева Л.М., Ключка О.В. Трансформація страхового ринку України в умовах сьогоднішнього дня. *Інтернаука. Серія: Економічні науки*. 2023. №9.

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ОБМІНУ ПОДАТКОВОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ

У спільній Декларації міністрів фінансів країн Великої двадцятки (G20), присвяченій міжнародному податковому співробітництву, підписаній влітку 2024 р., зазначається необхідність та важливість підтримки стабільної та прогнозованої міжнародної податкової системи, що є можливим завдяки інклюзивному та ефективному міжнародному податковому співробітництву держав на основі широкого консенсусу. Зокрема, імплементація стандарту автоматичного обміну інформацією (АЕОІ) даними про фінансові рахунки усіма вважається якісно новим етапом спільного співробітництва на шляху протидії ухиленню від сплати податків і розмиванню баз оподаткування [1].

Ця декларація є актом спільної політичної волі урядовців провідних країн світу, яка відбиває основні досягнення на шляху розбудови системи міжнародного співробітництва, підкреслює його важливість необхідність подальшого розвитку.

Своєчасна і повна сплата податків є ключовою умовою належного функціонування системи публічних фінансів, довіри платників податків до національної системи оподаткування. В умовах глобалізації фінансового сектору ефективне адміністрування податків для контролюючих органів стає все більш складнішим завданням. Тому міжнародне співробітництво політичних інституцій, податкових адміністрацій різних держав стає нормою, оскільки саме це надає їм інструменти контролю за податковими резидентами, які здійснюють фінансово-господарську діяльність в низькоподаткових юрисдикціях (офшори), і дозволяє переконатись, що вони виконують всі належні згідно з внутрішнім податковим законодавством країни зобов'язання.

Як відомо завдяки дослідженням міжнародних експертів, зростання глобальної офшорної інфраструктури становить серйозну загрозу стійкості системи публічних фінансів багатьох країн. Підраховано, наприклад, якщо США зможуть звести до нуля ерозію бази оподаткування, що відбувається внаслідок офшоризації, то це призведе до збільшення податкових надходжень щонайменше на 20% для всіх платників і насамперед для найбільш заможних. За оцінками експертів ОЕСР, щорічні втрати бюджету країн світу в результаті ерозії бази оподаткування та переміщення прибутків сягають від 100 до 240 млрд дол. США [2].

Фінансові масштаби світового офшорного ринку вражають. На сьогоднішній день в офшорних юрисдикціях за різними оцінками знаходиться активів на суму близько 10% світового ВВП. При цьому, перелік низькоподаткових юрисдикцій протягом останніх 15-20 років стрімко збільшується. Якщо частка офшорного

багатства в Швейцарії поступово зменшується від майже 50 до менш як 30%, то на заміну європейським «податковим гаваням» швидко приходять азійські та африканські офшори. Світовими лідерами за нагромадженням багатства в офшорах є такі країни, як Об'єднані Арабські Емірати (більш як 70% національного ВВП), Венесуела (понад 60%), Саудівська Аравія (56%) тощо [3, с. 23].

Виникнення офшорів було зумовлено впливом декількох соціально-економічних та політичних обставин. Економічні умови виникнення офшорів були створені ще наприкінці XIX сторіччя, коли золота ера вільного капіталізму, перша промислова революція дозволили фінансово-промисловій еліті провідних країн світу (США, Велика Британія, Франція, Німеччина, Російська імперія та ін.) акумулювати значні обсяги приватного багатства. Постала необхідність як надійного захисту цих активів та збереження їхньої вартості. Місцем народження офшорної справи вважається Швейцарія, де у 1912 р. був створений банківський картель - Асоціація швейцарських банків, який гарантуючи конфіденційність і збереження активів їх власникам, скористувався також політично нейтральним статусом Швейцарія, що був проголошений на Віденському конгресі у 1815 р. У першій половині XX сторіччя, коли територія Європи стала ареною для двох світових війн, ця нейтральність поряд з розвиненою банківською інфраструктурою створювали виключні переваги Швейцарії, яких не мала жодна інша країна світу. Саме тому у протязом усієї першої половини минулого сторіччя і до 1980-х рр. Швейцарія була монополістом на цьому ринку.

Важливою економічною передумовою попиту на послуги швейцарських банків була трансформація природи самого багатства. Якщо протязом тривалого історичного періоду до середини XIX сторіччя переважною формою багатства було володіння землею, то починаючи з його другої половини переважною формою існування багатства стали фінансові активи у формі цінних паперів, емітованих урядами або приватними компаніями. Вони знеособлені, оскільки є вимогою виконати певні фінансові зобов'язання на пред'явника і на відміну від грошових банкнот можуть мати номінал будь-якого високого значення. Зберігати такі активи краще у безпечному місці.

Поряд з послугами фізичного та вартісного збереження активів заможних людей, конфіденційністю вкладів іншим важливим фактором стрімкого розвитку інфраструктури офшорів була податкова політика, яку реалізовували провідні країни світу після Першої світової війни. Необхідність економічного відновлення за наслідками війни, стрімке зростання державного боргу призвели до необхідності пошуку додаткових джерел фінансування публічних, соціальних витрат і спричинили перегляд політики у сфері індивідуального оподаткування найбагатших. Так, до Першої світової війни податок на дивіденди становив лише 4%. Вже у 1920 р. гранична ставка персонального прибуткового податку становила 50%, а у 1924 – 72%. Таким чином, стрімке зростання попиту на послуги з оптимізації оподаткування, конфіденційності вкладів було в певній мірі також зумовлено політичними рішеннями провідних держав світу у сфері оподаткування.

Отже, основний недолік чинної міжнародної системи оподаткування полягає у тому, що поміж різних податкових юрисдикцій вона уможливорює існування

офшорних юрисдикцій, можливостями і послугами яких користуються окремі платники податків, як фізичні, так й юридичні особи, для ухилення від сплати податків та/або оптимізації своїх податкових зобов'язань.

Поряд з цим, намагаючись отримати переваги у конкурентній боротьбі за міжнародні інвестиції, глобальні фінансові ресурси окремі країни вдавались, декотрі практикують її дотепер, до практики недоброзичливої податкової конкуренції. Цей аспект-недолік міжнародної системи оподаткування вперше було зазначено у доповіді експертів ОЕСР у 1998 р. «Недоброзичлива податкова конкуренція : нова глобальна проблема», в якому зроблена одна з перших спроб провести лінію розмежування між практикою нормальної, тобто доброзичливої податкової конкуренції та шкідливої [4]. Остання, як правило, і використовується низькоподатковими юрисдикціями для створення штучних преференційних податкових умов для іноземних інвесторів у боротьби за мобільний фінансовий капітал.

Слід зазначити, що феномен недоброзичливої податкової конкуренції у глобальному вимірі має місце навіть незважаючи на те, що між державами досить давно існує практика співробітництва на міжнародному рівні у формі укладення двосторонніх податкових угод, які були спрямовані на усунення подвійного оподаткування, взаємодопомоги щодо адміністрування податків та протидії подвійному неоподаткуванню доходів та активів.

Таким чином, політичні та соціально-економічні передумови міжнародного співробітництва у сфері обміну податковою інформацією базуються на ряді факторів, що відображають глобальні виклики, пов'язані з недоброзичливою податковою конкуренцією, ухиленням від оподаткування та фінансовими злочинами. Розвиток міжнародного співробітництва у цій сфері став можливим завдяки кільком ключовим політичним та соціально-економічним передумовам, які створили політичну волю та умови для формування міжнародних стандартів обміну податковою інформацією, сприяючи підвищенню податкової прозорості та забезпеченню рівних умов для всіх учасників глобальної економіки.

Провідні країни (ОЕСР, G20, ЄС) відіграють ключову роль у впровадженні стандартів обміну інформацією, оскільки саме їхні бюджети зазнають найбільших втрат від агресивного податкового планування транснаціональних корпорацій, ухиленні від сплати податків фізичними особами. Ці країни, особливо в умовах економічних криз та необхідності фінансування соціальних програм, зацікавлені в ефективному оподаткуванні доходів їх податкових резидентів, що виникають у інших юрисдикціях. Обмін інформацією допомагає виявляти приховані доходи та активи, адже існує актуальна необхідність зміцнення ресурсної основи держави суспільного добробуту.

ДЖЕРЕЛА

1. Statement by The Secretary-General on the Rio de Janeiro G20 Ministerial Declaration on International Tax Cooperation. OECD, 27 July 2024. URL : <https://www.oecd.org/en/about/news/press-releases/2024/07/statement-by-the-oecd-secretary-general-g20-tax-declaration.html> (дата звернення : 10.10.2024).

2. Base Erosion and Profit Shifting (BEPS), 2024. OECD. URL : <https://www.oecd.org/en/topics/policy-issues/base-erosion-and-profit-shifting-beps.html> (дата звернення : 10.10.2024)
3. Zucman G. Hidden Wealth of Nations. The Scourge of Tax Havens. The University of Chicago Press, Ltd., London. 2015. 142 p.
4. Harmful Tax Competition : An Emerging Global Issue. OECD, 1998. URL : https://www.oecd-ilibrary.org/taxation/harmful-tax-competition_9789264162945-en (дата звернення : 23.10.2024).

Страшна І. О.,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Заїчко І. В.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту
м. Київ, Україна

ДЕРЖАВНА ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ У СФЕРІ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Прямі іноземні інвестиції відіграють ключову роль у розвитку економіки, зокрема в країнах, які прагнуть досягти стійкого економічного зростання, таких як Україна. В умовах воєнних дій, економічної та політичної нестабільності залучення прямих іноземних інвестицій стає одним із основних інструментів для стабілізації економіки, створення нових робочих місць, оновлення інфраструктури та впровадження інноваційних технологій.

Україна має всі передумови для успішного залучення іноземного капіталу. Серед основних переваг — стратегічно вигідне географічне розташування між Європою та Азією, багаті природні ресурси, висококваліфікована й конкурентоспроможна робоча сила, а також значний споживчий ринок. Однак повною мірою реалізувати цей потенціал заважають численні бар'єри. Серед ключових викликів можна виділити нестабільність правової системи, високий рівень корупції, геополітичну напруженість та недосконалість інвестиційної інфраструктури. В сучасних умовах післявоєнного відновлення економіки України особливого значення набуває державна політика підтримки та регулювання прямих іноземних інвестицій. Її основною метою є створення сприятливого інвестиційного клімату шляхом забезпечення прозорості та стабільності правової бази, боротьби з корупцією, модернізації інфраструктури та розробки стимулів для іноземних інвесторів.

Державна підтримка прямих іноземних інвестицій в Україні в реалізується через державну інвестиційну політику, яка визначає основні цілі, переваги і напрями вкладання інвестицій в країну, а також реалізацію заходів для їх досягнення [5]. У контексті прямих іноземних інвестицій ця політика спрямована на створення сприятливих умов для іноземних інвесторів, зокрема через розвиток інфраструктури, податкові пільги та адаптацію законодавства до міжнародних стандартів [6].

Основними перешкодами для залучення прямих іноземних інвестицій в Україну можна визначити:

- геополітичну нестабільність, спричинену війною, яка стала ключовим фактором скорочення обсягів прямих іноземних інвестицій з 6,687 млрд доларів у 2021 році до 1,152 млрд доларів у 2022 році і хоча в 2023–2024 роках спостерігається часткове відновлення, зруйнована логістика, енергетична та соціальна інфраструктура суттєво знижують привабливість багатьох

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

- регіонів [4];
- корупцію та правову нестабільність, які включають слабкі механізми захисту прав інвесторів, непослідовність у податковому та інвестиційному законодавстві, а також відсутність прозорості в управлінні. Це створює суттєві ризики для іноземних інвесторів, обмежуючи їхню готовність вкладати кошти в економіку України [2];
  - адміністративні бар'єри, котрі які проявляються у вигляді бюрократичних перепон і складності отримання дозвільної документації. Ці фактори збільшують час і вартість реалізації інвестиційних проєктів, що часто робить їх нерентабельними;
  - обмежений доступ до фінансових ресурсів, викликаний високими процентними ставками, нестабільністю банківської системи та обмеженими можливостями кредитування. Це значно ускладнює фінансування нових проєктів та підтримку існуючих, особливо для іноземних інвесторів.

Серед зазначених викликів є ті, на які держава не має можливості вплинути безпосередньо, наприклад, геополітична нестабільність, зумовлена військовим конфліктом через зовнішню агресію. Водночас існують і проблеми, які піддаються державному регулюванню, а їхнє подолання значно підвищить ефективність залучення прямих іноземних інвестицій в Україну. Ключові заходи представлено в табл. 1.

Таблиця 1

**Заходи вдосконалення державної інвестиційної політики
у сфері підтримки ПІІ**

№ з/п	Заходи	Напрями
1.	Реформування законодавчо-регуляторного середовища	<ul style="list-style-type: none"> – гармонізація українського законодавства з європейськими стандартами в рамках Угоди про асоціацію з ЄС; – забезпечення стабільності та передбачуваності правового середовища для іноземних інвесторів; – посилення ролі таких установ, як UkraineInvest, забезпечивши їм фінансування та повноваження для ефективної роботи; – підвищення прозорості процесу взаємодії інвесторів із державними органами.
2.	Запровадження механізмів страхування інвестицій	<ul style="list-style-type: none"> – використання програм страхування від політичних ризиків, зокрема через співпрацю з Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC)
3.	Залучення стратегічних інвесторів	<ul style="list-style-type: none"> – надання пільгових умов для інвестування в інфраструктурні проєкти; – створення спеціальних економічних зон із вигідними податковими умовами
4.	Укріплення міжнародної співпраці	<ul style="list-style-type: none"> – укладення угод про взаємний захист інвестицій із країнами-партнерами

Джерело: складено автором

Реформування законодавчо-регуляторного середовища. Важливість удосконалення правового середовища в Україні неможливо переоцінити, оскільки стабільна фінансова система та ефективне регулювання фінансової безпеки підприємств безпосередньо впливають на привабливість інвестиційного клімату. Тому реформування законодавчо-регуляторного середовища, включаючи питання фінансової безпеки, є пріоритетом для забезпечення надійності та передбачуваності для іноземних інвесторів. Особливої уваги заслуговує питання фінансової безпеки держави та підприємств, яка є фундаментальною передумовою для створення стабільного інвестиційного клімату. Ефективне нормативно-правове та методичне забезпечення регулювання фінансової безпеки є ключовим елементом для зниження ризиків у інвестиційній діяльності. Тому досить важливими є питання гармонізації законодавства, посилення фінансової дисципліни та створення механізмів моніторингу, які дозволяють мінімізувати загрози для інвесторів та забезпечити довгострокову стабільність економічного розвитку [3].

Запровадження механізмів страхування інвестицій. Використання програм страхування від політичних ризиків, зокрема через співпрацю з Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC), дає можливість знижувати потенційні фінансові втрати для інвесторів, підвищуючи привабливість країни як інвестиційного майданчика. Це сприятиме залученню капіталу, оскільки інвестори будуть більш впевнені в захисті своїх прав і активів, навіть у нестабільних умовах.

Залучення стратегічних інвесторів. Надання пільгових умов для інвестування в інфраструктурні проєкти та створення спеціальних економічних зон із вигідними податковими умовами допоможе залучити інвестиції в ключові сектори економіки, стимулюючи розвиток інфраструктури та створення нових робочих місць [1]. Таким чином, країна може отримати стратегічних партнерів для розвитку найбільш перспективних і важливих для економіки секторів.

Укріплення міжнародної співпраці. Укладання угод про взаємний захист інвестицій із країнами-партнерами сприятиме підвищенню довіри іноземних інвесторів до українського ринку. Це не тільки зменшує інвестиційні ризики, а й сприяє розвитку двосторонніх економічних відносин, що забезпечить стабільне і поступове економічне зростання в Україні.

Україна має значний потенціал для залучення прямих іноземних інвестицій, який може бути реалізований за умови ефективної державної підтримки та регулювання. Успіх у цій сфері залежить від подолання ключових викликів, таких як правова нестабільність, корупція та адміністративні бар'єри. Пріоритетним завданням є створення прозорого та стабільного інвестиційного клімату, особливо в умовах постконфліктного відновлення. Запровадження таких механізмів, як страхування інвестицій, розвиток сучасної інфраструктури та вдосконалення законодавства, сприятиме зростанню довіри іноземних інвесторів. Крім того, посилення міжнародної співпраці та інтеграція України до глобальної економіки через залучення стратегічних партнерів забезпечать стійкий економічний розвиток у довгостроковій перспективі.

Успішна реалізація державної інвестиційної політики у сфері прямих іноземних інвестицій стане важливим кроком до економічної стабільності та зміцнення позицій України на світовій арені.

ДЖЕРЕЛА

1. Бондарук Т. Г., Заїчко, І. В., Заїчко, І. Д. Роль фінансових ресурсів в інноваційно-інвестиційному розвитку підприємств. *Академічні візії*. 2024. Вип.27. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/927>

2. Заїчко І. В., Петрів Ю. В. Прямі іноземні інвестиції в Україні: стан та тенденції. Prospects of Scientific Research in the Conditions of the Modern World: XXVII International scientific and practical conference (June 12-14, 2024) Rotterdam, Netherlands. International Scientific Unity, 2024. С. 66-69. URL: <http://surl.li/upiti>

3. Заїчко І. В., Білошкурська Н. В. Нормативно-правове та методичне підґрунтя визначення рівня забезпечення і регулювання фінансової безпеки підприємств та держави. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/991>

4. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення 26.11.2024).

5. Різник Д.В., Чернецька Т.Ю., Просеков А.Д. Роль державного управління у стимулюванні іноземних інвестицій. *Наукові перспективи*. Випуск № 1 (43). 2024. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-1\(43\)-534-550](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-1(43)-534-550)

6. Штань М. Державна інвестиційна політика повоєнного відновлення. *Економіка та суспільство*. № (66). 2024. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-39>

ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ: РЕАЛІЇ КРАЇНИ ЯКА ВІДСТОЮЄ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

Про дефіцит бюджету сьогодні говорять практично всі, практично всі сьогодні - експерти. І практично всі знають як змінити ситуацію. Однак, рекомендації стосуються переважно розподілу бюджету, бо всі знають куди «потрібніше». Про диверсифікацію джерел наповнення бюджетів різних рівнів мова практично не йде.

В розподілі і перерозподілі валового внутрішнього продукту шляхом реалізації фінансових відносин приймає участь практично кожен громадянин, який має рівні конституційні права і свободи, що забезпечує рівні правові можливості як матеріального так і процесуального характеру для реалізації однакових за змістом та обсягом прав і свобод. В основі всіх прав лежать людська рівність та гідність. Щоб дотримуватися цього принципу, кожен громадянин повинен виконувати свої обов'язки (рис. 1), серед яких є обов'язок сплачувати податки та збори для того, щоб держава мала можливість виконувати свої обов'язки, в першу чергу, захищати життя людини.

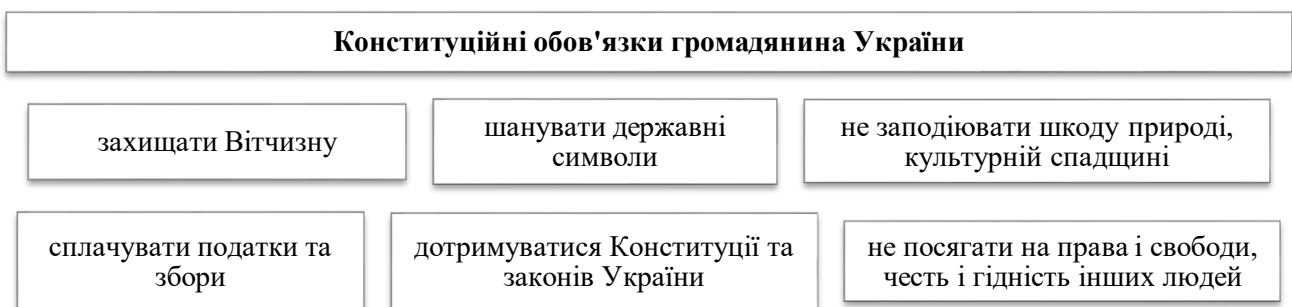

Рис. 1. – Обов'язки громадянина України, визначені Конституцією України

Сплата податків формує ресурсну базу доходної частини бюджетів різних рівнів. В таблиці 1 за даними [1] зведена інформація за 2014 - 2023 роки про доходи державного бюджету України за статтями доходів. Як видно з даних таблиці 1 протягом 2014 – 2021 років податкові надходження формували 78-85% доходів Державного бюджету. Причому, саме перед початком повномасштабного вторгнення росії частка податкових надходжень в доходах державного бюджету була найвищою - 85,37%, левову частку у формуванні доходів бюджету становили внутрішні податки на товари і послуги – 45-53%. З початком повномасштабного вторгнення ситуація змінилась. В 2022 році частка податкових надходжень скоротилась до 53,14 %, та до 45,04% - у 2023 році. Доходи бюджету, сформовані за рахунок внутрішніх податків і зборів скоротилась до 31,85% у 2022 році та 28% у 2023 році. Пояснення цьому – одне бойові дії на території України.

Регіони України, в яких розміщений той чи інший бізнес, поділяють на чотири категорії: частково окуповані, прифронтові, опорні та умовно безпечні. Відповідно, що і суб'єкти господарювання залежно від локації бізнесу зазнають різного впливу воєнних дій. «Безпечні регіони» дійсно є умовно безпечними через найменший ризик вторгнення окупаційних військ (рис.2). Під загрозою вторгнення зараз перебуває Дніпропетровська область.

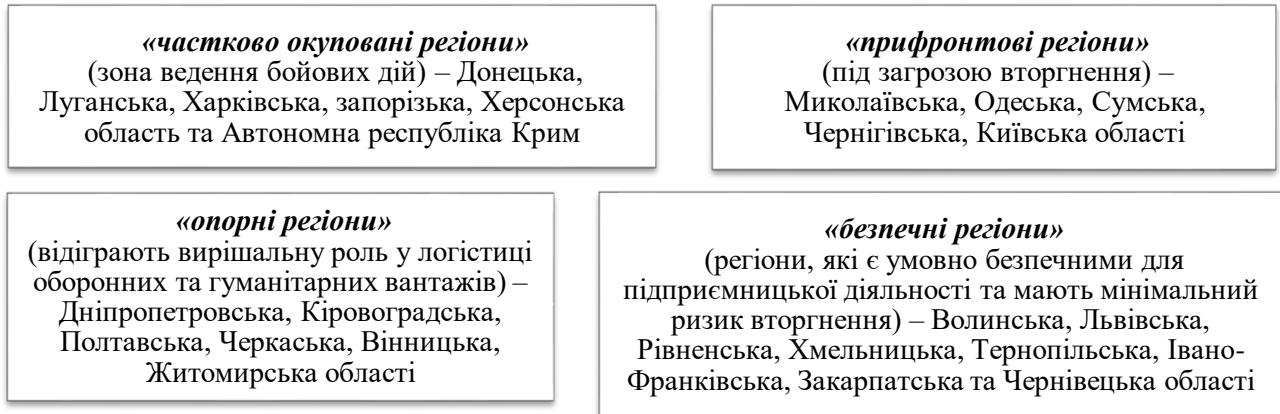

Рис. 2. – Регіони локації суб'єктів господарювання України [2]

Експерти визначають чотири сценарії діяльності підприємств в Україні під час війни: діяльність в умовах активних бойових дій; діяльність на територіях, непідконтрольних уряду України; діяльність на територіях, що постраждали від війни, та переміщення до безпечніших західних регіонів України чи за кордон; та/або діяльність на територіях, над яким Уряд України відновив контроль.

Слід зазначити, що прифронтові та частково окуповані регіони до повномасштабного вторгнення формували більше 40% ВВП України. На їх території зареєстровані понад 45% компаній. Значні території, в тому числі сільськогосподарського призначення, - непридатні та небезпечні для використання. Бойові дії руйнують фізичні активи підприємств.

Стан завантаження виробничих потужностей підприємств, які здійснюють виробничу діяльність під час воєнних дій в країні – менше 50% в добувній промисловості, біля 60% в переробній промисловості та постачанні електроенергії; водопостачання і водовідведення – біля 75%. І найбільше постраждали галузі, де неможливо організувати роботу дистанційно. Промислове виробництво стримують фактори недостатнього попиту, нестачі робітників, сировини, матеріалів, фінансових ресурсів (рис.3).

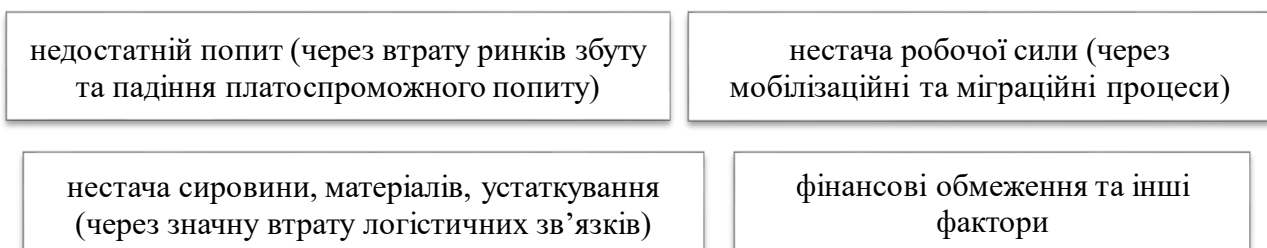

Рис.3. - Фактори, що стримують промислове виробництво в Україні

Вплив воєнної агресії, руйнування та знищення активів підприємств вилився в отримання промисловими підприємствами кумулятивного збитку в 2022 році сумі -228844,3 млн. грн. В 2023 році промислові підприємства отримали кумулятивний прибуток в сумі 105343,7 млн. грн., однак кількість збиткових підприємств більше 30% від загальної їх кількості [3]. За таких умов наповнювати бюджет фінансовими ресурсами від податкових надходжень – проблематично. Нажаль, доводиться констатувати факт, що протягом тривалого часу бюджет нашої країни – дефіцитний, особливо це відчутно з початком воєнної агресії росії – 2014 року. Показники зведеного бюджету України за 2014-2024 роки наведено в таблиці 2.

Таблиця 2 – Показники зведеного бюджету України за 2014 – 2024 роки

роки	Доходи		Видатки		Кредитування		Сальдо	
	млн грн	% до ВВП	млн грн	% до ВВП	млн грн	% до ВВП	Дефіцит млн грн	% до ВВП
2014	456067,3	29.11	523125,7	33.39	4972,1	0.32	-72030,5	-4.60
2015	652031,0	32.94	679871,4	34.35	3057,8	0.15	-30898,2	-1.56
2016	782748,5	32.84	835589,8	35.06	1841,3	0.08	-54682,6	-2.29
2017	1016788,3	34.09	1056759,9	35.43	2122,1	0.07	-42093,8	-1.41
2018	1184278,1	33.28	1250173,6	35.13	1893,0	0.05	-67788,5	-1.90
2019	1289779,8	32.45	1370113,0	34.47	3983,2	0.10	-84316,4	-2.12
2020	1376661,6	32.82	1595289,7	38.04	5316,2	0.13	-223944,3	-5.34
2021	1662242,7	30.45	1844377,7	33.78	4773,2	0.09	-186908,3	-3.42
2022	2196273,3	42.31	3043499,1	58.63	-2397,9	-0.05	-844827,9	-16.27
2023	3104306,6	47.48	4440940,2	67.93	-8932,9	-0.14	-1327700,7	-20.31
2024 жовтень	2725204,3	x	3648067,7	x	-6689,3	x	-916174,1	x

Джерело: складено на основі [3].

Дані таблиці свідчать про перевищення видатків над доходами зведеного бюджету України та катастрофічного зростання дефіциту бюджету як в абсолютних показниках, так і у відношенні до ВВП. Так, в 2022 році дефіцит бюджету становив 844827,9 млн. грн., в 4,5 рази більше, від попереднього 2021 року; в 2023 році дефіцит бюджету становив вже 1327700,7 млн. грн., або в 7,1 рази більше від 2021 року. У відсотках до ВВП це значення становило 16,27% у 2022 році та 20,31% - в 2023 році. Слід зазначити, що протягом в 2022 році зросла акумуляція власних надходжень бюджетних установ до 13,14% в структурі доходів бюджету, та до 30,40% в 2023 році.

І, особлива вдячність за підтримку закордонних країн та міжнародних організації - їх внески зросли до 26,92% в 2022 році та 16,22% в 2023 році в загальній сумі доходів державного бюджету (протягом 2014-2021 років ця частка коливалась у межах 0,02-1,5%). Однак, протягом 2022-2023 років маємо від’ємне значення кредитування – ми повертаємо борги. Станом на жовтень 2024 року маємо дефіцит зведеного бюджету України в сумі -916174,1 млн. грн.

Нам сьогодні важко. Дуже важко. Сучасній національній економіці характерні важко прогнозовані кризові явища, які посилюються постійними атаками нашого

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

ворога – фізичне знищення критичної інфраструктури, екоцид, стійкі інфляційні тенденції, дефіцит ресурсів, в тому числі, фінансових, порушення та втрата логістичних зв'язків, посилення ескалації соціальних та гуманітарних потреб. І самі страшні втрати – це втрати наших громадян. Так, за підрахунками видання The Economist на війні ймовірно загинули не менше 60-100 тисяч українських військових, біля 400 тисяч бійців отримали надто серйозні поранення [5]. Жертвами повномасштабної російської агресії, за верифікованими даними ООН, стали понад 30 тисяч мирних громадян України: 10 тисяч 378 людей загинули та 19 тисяч 632 було поранено. Крім того за кордоном перебуває 6,7 мільйонів українських громадян.

Однак, Україна, незважаючи на війну, цього року піднялася в Global Innovation Index на дві сходинки і посідає 55-те місце (серед 132 країн) та вперше увійшла до ТОП-3 найінноваційніших економік у групі країн з доходами нижче середнього. Найвищі рейтингові оцінки отримав ступінь розвитку української освіти, інформаційно-комунікаційних технологій, інтелектуальний рівень людського капіталу.

Активні імплементації технологічних інновацій та процесів діджиталізації, ефективність яких засвідчують сучасні воєнні розробки, можливість їх трансферу формує потенційні можливості залучення інвестиційного капіталу, необхідного для відновлення та розвитку економіки України.

Вірю, знаю – ми вистоїмо! Ми не можемо не вистояти. Ми відповідаємо перед нашими захисниками, які зараз боронять нас з вами, перед полеглими в боях за незалежність нашої країни Героями.

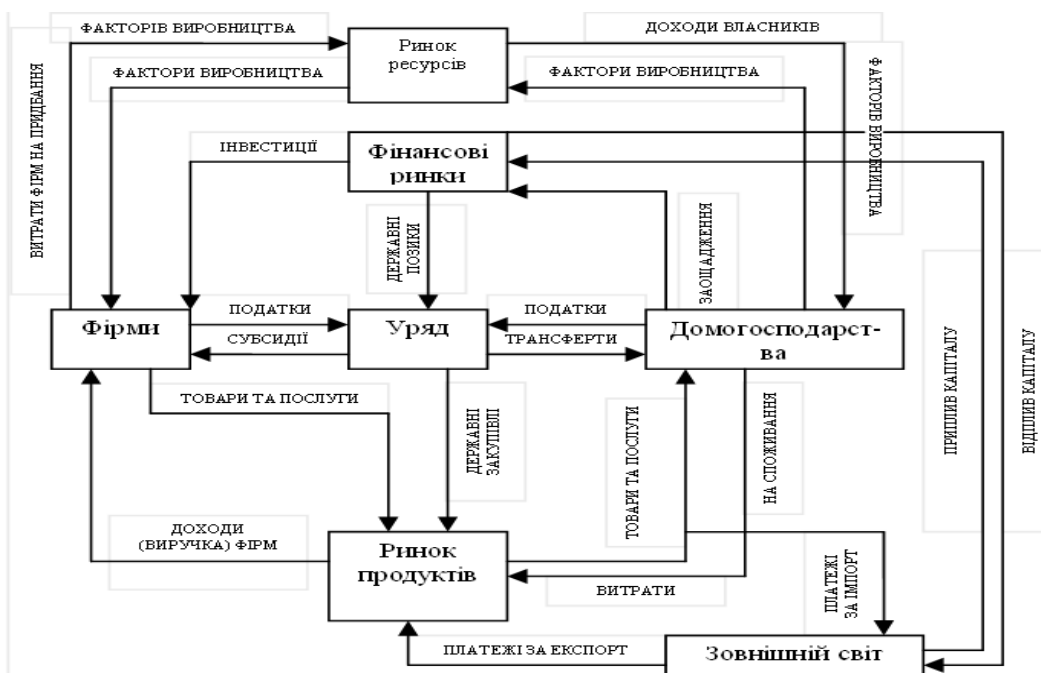
ДЖЕРЕЛА

1. Доходи державного бюджету України URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2024/>. (дата звернення: 07.12.2024).
2. Ткаченко І.П., Фрунза С.А., Гавриш Г.О. Фінансова Діагностика підприємств України: екстраполяція в бізнес-аналіз. URL: http://www.business-navigator.ks.ua/journals/2024/75_2024/75.pdf. (дата звернення: 07.12.2024).
3. Зведений бюджет України URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/>. (дата звернення: 07.12.2024).
4. Фінансові результати до оподаткування підприємств за видами економічної діяльності (2011–2023 рр.). Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. (дата звернення: 07.12.2024).
5. The Economist оприлюднив приблизні дані про втрати України у війні. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-ukrayina-viyskovyi-vtraty/33217793.html>. (дата звернення: 07.12.2024).
6. Інформаційні матеріали щодо стану інноваційної діяльності URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=69b9a9bf-5fbc-4035-8c0f%20ac26b853c0eb&title=InformatsiiniMaterialiSchodoStanuInnovatsiinoiDiialnosti>. (дата звернення: 07.12.2024).

ФОНДОВИЙ РИНОК ЯК ПЕРСПЕКТИВА ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ

Одним із найважливіших рушіїв провідних економік світу є фондовий ринок. Статистика за 2024 рік показує те, що капіталізація фондових ринків США складає 54 трлн доларів США, Китаю 12 трлн доларів США, в Україні цей показник складає лише 4,4 млрд доларів США [1]. Фондовий ринок є важливим інструментом впливу у сучасній ринковій економіці, він сприяє економічному зростанню країни та має значний вплив на її макроекономічні показники. Важливо зазначити, що оскільки, Україна є країною з відкритою економікою, то дивлячись на схему макроекономічного кругообігу (рис. 1), можемо виділити, що існування й розвиток власного фондового ринку, який є важливою складовою фінансового ринку є необхідним для ефективного функціонування економіки в цілому, особливо в умовах глобалізації та існування сектору закордону. Розвиток фондового ринку України відкриє не лише нові шляхи для підтримки українського бізнесу громадянами країни, а також відкриє шлях до залучення інвестицій від міжнародних компаній, нерезидентів країни тощо. Це значно підвищить швидкість залучення грошових коштів і призведе до швидкого розвитку українського бізнесу. Крім того, розвиток фінансових ринків, зокрема фондового, надасть можливість українцям вкладати їх заощадження в іноземні компанії для отримання прибутку.

Рис. 1

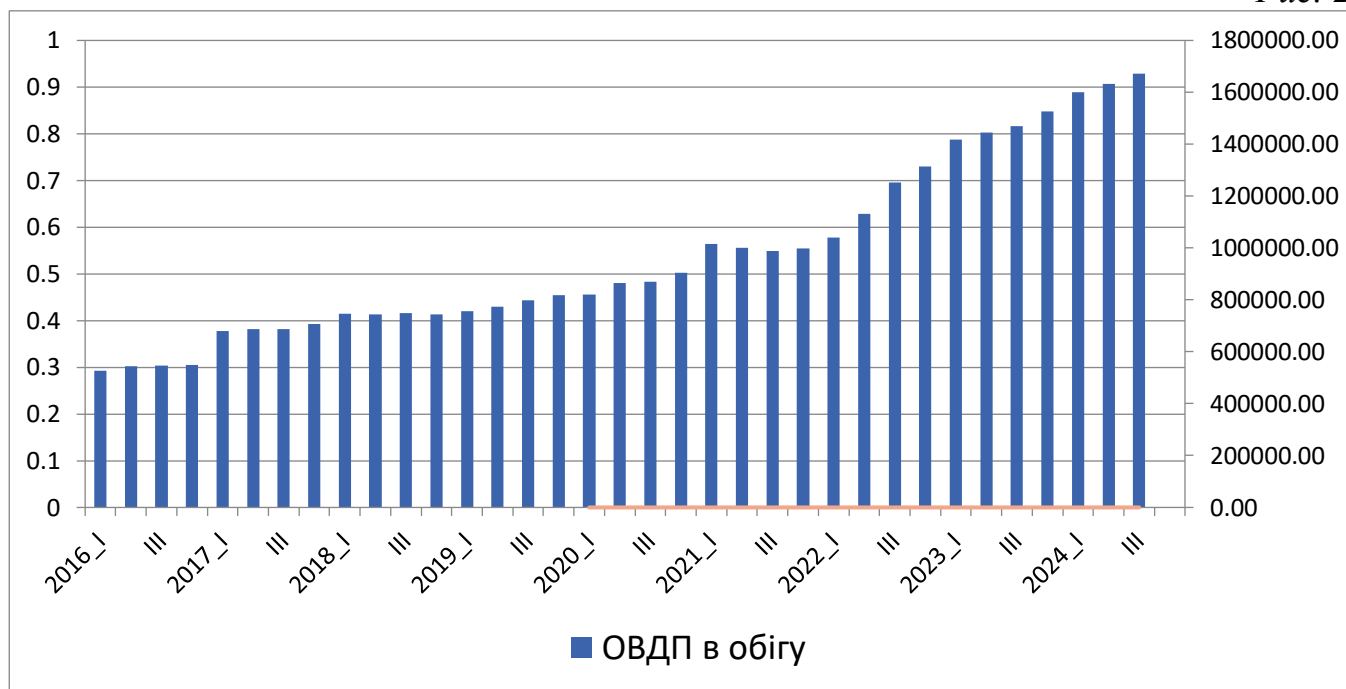

На сьогодні, ми маємо розвинутий борговий ринок, станом на 09.12.2024 за даними НБУ обсяги залучених коштів у ОВДП складає 1805.39 млрд грн [2].

Залучення коштів через ОВДП у 2023 році шляхом продажу їх населенню допомогло зберегти гривню від девальвації та не вмикати друкарський верстат для погашення дефіциту бюджету. На мою думку, це свідчить про готовність та можливість українців вкладати накопичення задля збереження їх від інфляції та отримання прибутку.

Рис. 2

У розвинених країнах фондовий ринок розвивався протягом століть, покращуючи свої механізми та інфраструктуру. Україна доволі молода держава і розвиток ринку тут відбувається понад 30 років, розглянемо становлення фондового ринку в Україні. На початку 90-х українська влада просувала модель централізованого фондового ринку, яка передбачала тільки одну національну фондову біржу - у 1991 для цього була створена Українська фондова біржа, яка працювала і до сьогодні, але втратила ліцензію 6 квітня 2021 року через відсутність торгівлі на фондовому ринку протягом року. У 1995 році концепція фондового ринку змінюється і вже передбачає кілька бірж і позабіржовий ринок у вигляді торгово-інформаційних систем. Тоді ж в Україні створюється регулятор - Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку (ДКЦПФР). В 1996 році парламент схвалив закон про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні, з'являється фондова біржа ПФТС, яка в 1997 отримує першу в Україні ліцензію торгово-інформаційної системи [3].

Фактичне та повноцінне становлення українського ринку цінних паперів почалося тільки в 1997 р. з появою перших іноземних інвестицій у національну економіку. Це стало причиною появи вторинного фондового ринку в Україні, а також швидких темпів емісії акцій та зростання їхньої ліквідності. Але вже у 1999 р. процес масової приватизації добігає свого кінця, тому активність на фондовому ринку

починає поступово падати. Подібний стан також можна було помітити й в ситуації з іноземними інвестиціями.

В листопаді 2022 року регулятор у зв'язку з війною ввів нормативи для всіх професійних учасників, як компроміс зобов'язавши поступово, до листопада 2023 року, тримати 50% власного капіталу в «живих» грошах або в ОВДП [4]. Це призвело до закриття біржі ПФТС, а отже на українському ринку залишилася лише одна – біржа «Перспектива», заснована у 2009 році. Сьогодні через недостатній розвиток фондового ринку та воєнні дії, Україна фактично повністю позбавлена джерел публічного капіталу, який в інших країнах світу, як було зазначено на початку сягає трильйони доларів.

Основними факторами, що заважають розвитку фондового ринку України є: корумпована судова система, відсутність вільних фінансових ресурсів у значній частини населення, відсутність необхідних фінансових знань у населення, відсутність системи захисту прав інвесторів, недовіра до інвестування після приватизації, занадто високі ризики, відсутність інвестиційно привабливих інструментів для інституційних інвесторів, відсутність інфраструктури для інвестування у фондовий ринок, нестабільна політична система та війна також підбивають інтереси інвесторів до економіки країни. Поки існують ці перешкоди відновлення фондового ринку фактично є неможливим. Але не дивлячись на недоліки, експерти сходяться на думці, що після перемоги до України почнеться величезний приплив капіталу. За такої умови та наявної потреби можливе пошкваллення реформ для створення зручного середовища для інвестування та удосконалення фондового ринку.

Отже, мої пропозиції для покращення фондового ринку України є наступними: створення нової або реформування чинної законодавчої бази, яка буде в змозі захистити права як інвестора, так і суб'єкта для вкладення, підвищення рівня фінансової грамотності населення, залучення коштів до реального сектору економіки, його активне кредитування та розвиток, інтеграція національного фондового ринку у загальносвітові економічні процеси та фінансові ринки. Безумовно український фінансовий ринок має орієнтуватися на інтеграцію у світовий фінансовий ринок, адже на відміну від іноземних фондових бірж, українська фондова біржа повинна бути змінена для того, щоб відповідати міжнародним стандартам та вимогам. Позитивною стороною глобалізації є те, що Україна отримає великі грошові надходження після усунення наявних недоліків та покращення інвестиційного клімату. Іноземні інвестори через глобалізацію фінансових ринків зможуть легко переміщувати свій капітал.

І хоча, розвиток українських фондових бірж не є пріоритетом під час війни, починати думати про повоєнні реформи та розвиток вітчизняної економіки варто вже сьогодні. Попри більш ніж 30 річну історію існування українського фондового ринку він все ще знаходиться у зародковому стані й повинен пройти багато етапів для того, щоб бути конкурентоспроможним на світовій арені. На мою думку, Україна має всі шанси та можливості вдало розвивати національний фондовий ринок, проведення корисних реформ допоможе нам наблизитися до світових стандартів, залучити гроші

до національної економіки та дати українцям можливість безпечно та ефективно вкладати власні кошти, що в свою чергу стрімко розвине національну економіку.

ДЖЕРЕЛА

1. List of countries by stock market capitalization - Wikipedia. *Wikipedia, the free encyclopedia*.

URL: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_stock_market_capitalization (date of access: 08.12.2024).

2. ОВДП, які знаходяться в обігу за номінально-амортизаційною вартістю. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/t-bills> (дата звернення: 08.12.2024).

3. Фондовий ринок України: історія розвитку та роль фінтеху. *UA.NEWS*. URL: <https://ua.news/ua/fintech-in-ukraine-30/fondovyj-rynok-ukrainy-istoriya-razvitiya-i-rol-finteha> (дата звернення: 08.12.2024).

4. Дві з трьох українських фондових бірж можуть втратити ліцензії – регулятор. *Мінфін - все про фінанси: новини, курси валют, банки*. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2024/04/26/125745745/> (дата звернення: 08.12.2024).

МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ СПОЖИВАННЯ

Забезпечення економічної безпеки у нинішніх умовах є екзистенційною для української держави. Повномасштабна військова агресія з боку РФ проти незалежної України є важким уроком для справи державотворення на майбутнє. Його суть полягає у тому, що оборона та безпека країни мають бути одними з головних пріоритетів стратегічного поступу держави та нації. Підтримка обороноздатності та безпеки вимагають відповідного достатнього обсягу ресурсів. Податкова система є тим механізмом державного регулювання, що має виконувати свої функції фіскального та регулятивного характеру в повній мірі. Для вітчизняних та міжнародних суб'єктів господарювання важливим є те, наскільки національна система оподаткування є конкурентоздатною в системі міжнародного поділу робочої сили, капіталів, товарних потоків, фінансових трансакцій тощо. При цьому, зазначаючи конкурентоспроможність податкової системи у міжнародному порівняльному аспекті, йдеться, як правило, про співставлення різних якісних та кількісних характеристик системи, приведених до певного спільного знаменника, що дозволяє визначити ступінь її привабливості для інвестицій, ведення фінансово-господарської діяльності платників податків. Саме тому проблема податкової конкурентоздатності на основі розробки стандартизованої методології кількісної верифікації означеної характеристики набуває не тільки теоретичної ваги, а також повноцінної практичної значущості.

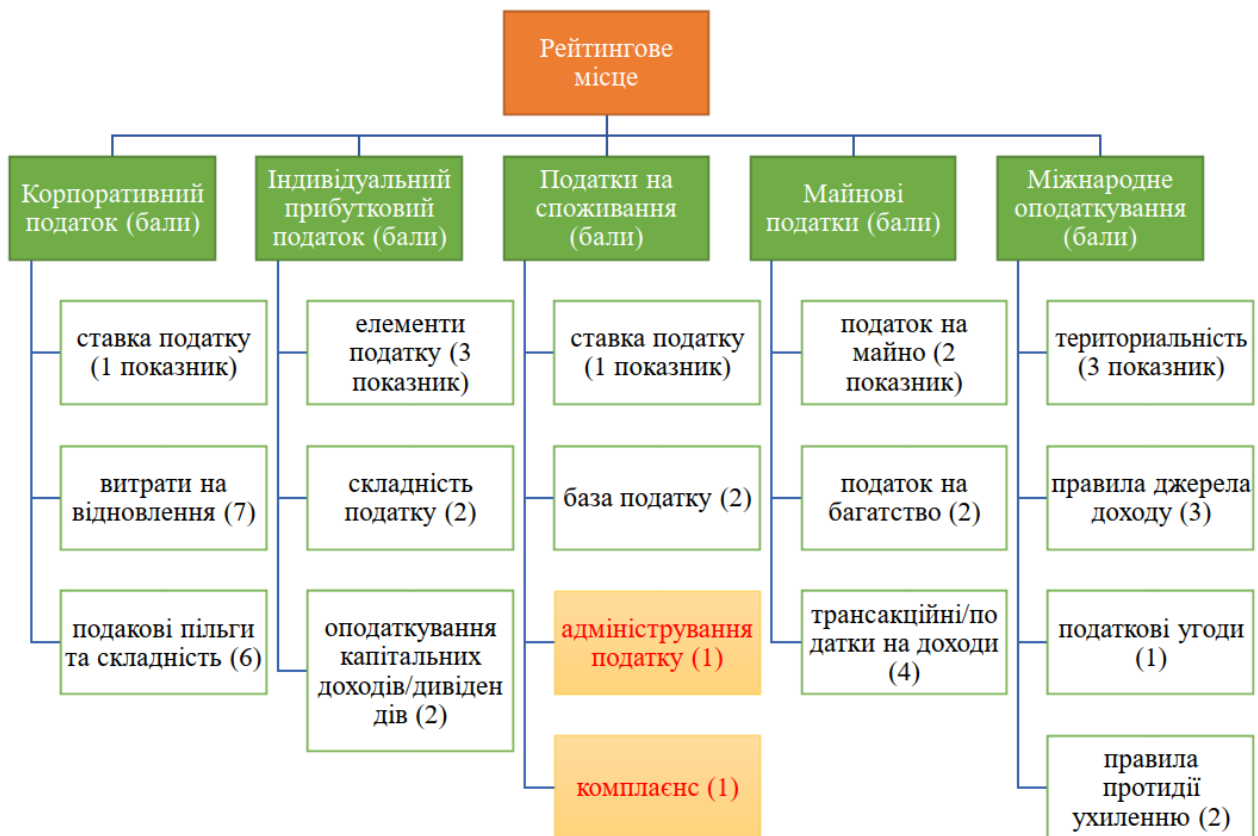
Конкурентоспроможність податкової системи проявляється в її сильних та слабких сторонах у порівнянні з податковими системами інших країн. Вона є результатом тривалої еволюції соціально-економічних відносин у певному суспільстві, політичних рішень, інститутів. Оскільки податкова система напряму і безпосередньо впливає на діяльність економічних агентів, а системи оподаткування різних країн мають між собою як багато спільного, так й безліч індивідуальних відмінностей, тому виникає необхідність оцінити їх по відношенню одна до одної.

Для оцінки конкурентоспроможності податкової системи використовується певна стандартизована методологія, яка дозволяє за сукупністю обраних параметрів привести різні системи до спільного знаменника і зробити достовірні висновки про їх порівнювані властивості. Наприклад, досить популярним світовим рейтингом, до 2018 р. був рейтинг конкурентоздатності національних податкових системи Світового банку Paying Taxes, в якому інтегральна оцінка конкурентоздатності визначалась як сума трьох головних компонент : 1) часу на сплату податків платниками, вимірюваного в годинах за різними податками; 2) сукупного рівня податкового навантаження на дохід середньостатистичного платника податків,

вимірюваного у відсотках до доходу; 3) кількості податкових платежів, які необхідно здійснити для виконання всіх податкових обов'язків.

Існують альтернативні рейтинги конкурентоспроможності податкових системи, які використовують більш релевантну методологію, тому результати такого ранжування можна вважати більш достовірними. Так, одним із таких рейтингів є щорічний International Tax Competitiveness Index (далі ІТСІ), який щорічно наводить оцінки конкурентоспроможності для податкових системи країн ОЕСР [1].

Методологія визначення цього індексу полягає у наступному. Для оцінки інтегрального балу та місця країни у рейтингу використовуються 41 показник за шістьма категоріями: корпоративне оподаткування (14 показників), оподаткування індивідуальних доходів громадян (7), оподаткування споживання (3), оподаткування майна (8), міжнародні правила оподаткування (9). Останні, в свою чергу, мають певні підкатегорії, що характеризують, як правило, елементи податку: об'єкт оподаткування, базу, правила оцінки бази, ставки тощо (див. рис. 1).

Рис. 1. Складові індексу конкурентоспроможності системи оподаткування*

*складено автором за джерелом [1]

На приведеному рисунку зеленими прямокутними позначено категорії, а білими – субкатегорії. Наприклад, в категорії оподаткування індивідуальних доходів громадян використовуються субкатегорії модель податку, складність оподаткування та оподаткування капітальних доходів і дивідендів. В оподаткування споживання використовуються лише дві субкатегорії: ставка і база оподаткування.

Процес кількісної верифікації кожного показника відбувається наступним чином. Формується ряд кількісних значень кожного показника по вибірці країн. По кожному такому ряду обчислюється середня і середньоквадратичне відхилення. Для того щоб уникнути отриманих від'ємних значень нормованої величини найменше значення зазначеного ряду помножується на мінус одиницю і до отриманого значення змінної додається ще одиниця. Останнє отримане значення найменшого показника додається до всіх значень змінної в ряді, таким чином всі отримані числа змінних є додатними і для зазначеного ряду зберігається інтервал варіативності, тобто значення середньоквадратичного відхилення.

Для того щоб отримати підсумковий бал для показника в кожній субкатегорії отримані кількісні значення всього ряду для кожної окремої країни ділять на значення максимальної величини ряду і помножують на 100. Таким чином отримуємо весь ряд значень приведеним в інтервалі від 0% до 100%. Максимальний бал відповідає найвищому місцю і більшому рівню конкурентоздатності країни, що його отримала, стосовно усіх інших країн. Якщо в субкатегорії є кілька показників, то підсумкове значення показників отримується як середньоарифметична величина. Після цього ітерація з приведення значень показника до інтервалу 0-100% повторюється.

У авторській роботі підхід щодо оцінки конкурентоспроможності за категорією оподаткування споживання зроблено більш комплексним шляхом врахуванням в підсумкових оцінках більшої кількості показників [2]. Зокрема, було використано додаткові показники, що характеризують ефективність процесу адміністрування податку, а також рівень податкового комплаєнсу, тобто рівня добровільності сплати податкових зобов'язань. На наведеному вище рисунку ці додаткові показники представлені жовтими прямокутниками.

Таким чином, конкурентоспроможність національної податкової системи є одним із ключових чинників ефективного соціально-економічного розвитку країни та водночас фактором забезпечення економічної безпеки держави. Вона є результатом тривалої еволюції соціально-економічних відносин у певному суспільстві, політичних рішень, інститутів. Оскільки податкова системи напряму і безпосередньо впливає на діяльність економічних агентів, а системи оподаткування різних країн мають між собою як багато спільного, так й безліч індивідуальних відмінностей, тому виникає необхідність оцінити її по відношенню до сильних та слабких сторін у порівняння з податковими системами інших країн.

ДЖЕРЕЛА

1. International Tax Competitiveness Index 2023. Tax Foundation. URL: <https://taxfoundation.org/research/all/global/2023-international-tax-competitiveness-index/> (дата звернення : 10.08.2024)
2. Чирва О. Конкурентоспроможність податкової системи України як основа економічної безпеки держави / Acta Academiae Beregsasiensis. Economics, 2024. - №7. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2024-7-265-274> (дата звернення : 17.11.2024)

СПЕЦИФІКА УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АДАПТИВНІ МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ

Аграрний сектор є стратегічно важливою складовою економіки України, яка забезпечує не тільки продовольчу безпеку країни, а й суттєву частину експортних надходжень. Зокрема, Україна посідає одне з лідируючих місць у світі за виробництвом зернових, олійних культур та інших сільськогосподарських продуктів. Важливість аграрного сектору для національної економіки очевидна, оскільки він формує значну частину валового внутрішнього продукту (ВВП) і забезпечує робочими місцями мільйони громадян, зокрема в сільській місцевості. Внаслідок військової агресії аграрні підприємства опинилися в умовах безпрецедентних викликів, що стали результатом не тільки безпосереднього руйнування інфраструктури та сільськогосподарських угідь, але й серйозних економічних наслідків для всієї галузі. У цих умовах аграрії повинні були швидко адаптувати свої стратегії та методи управління до змін, щоб забезпечити не лише продовження виробництва, а й зберегти можливість виходу на міжнародні ринки.

Військова агресія росії проти України призвела до численних потрясінь у мікро та макросередовищах, що негативно впливає на діяльність агропідприємств та бізнесових структур. Виникає необхідність налагодження системи організації, прийняття нестандартних рішень та використання нових підходів в управлінні аграрними підприємствами.

Провідна роль у системі управління аграрним підприємством належить керівникам, які володіють знаннями та здійснюють вплив на операційні процеси. Особливої уваги заслуговують менеджери, які формують сприятливу атмосферу на підприємстві для ефективної роботи працівників, а також безпосередньо спрямовують свої зусилля на управління виробничо-господарською діяльністю підприємства. Менеджментом виробничо-господарської діяльності аграрних підприємств займаються управлінці, які забезпечують постановку мети і завдань щодо виконання плану, координації виробничого процесу в рамках підрозділів, роботу необхідних комунікацій та зв'язку, урегулювання трудових конфліктів та стимулювання якісної роботи. Дана послідовність дій характеризує ефективний управлінський процес, свідчить про компетентність персоналу та можливість розвитку аграрних підприємств в сучасних ринкових умовах [1, с. 149—150].

Управління виробничо-господарською діяльністю аграрних підприємств є процесом впливу менеджерів підприємств на процес управління, який заснований на відповідних методах, принципах і функціях. Виробничо-господарську діяльність, на думку Коновала В. В., слід розглядати як діяльність з упорядкування, взаємної координації та виконання функцій, закріплених за низкою елементів або частин. Це також діяльність з упорядкування, взаємного узгодження та виконання функцій,

закріплених за кожним елементом або частиною в процесі постійного взаємозв'язку з метою створення (виробництва) певного продукту та виконання роботи або надання послуги. Вона підпорядковує кожен елемент роботи, послуги або системи загальній меті [2, с. 62]. Чукіна І. В. зазначає, що виробничо-господарська діяльність – це комплекс науково обґрунтованих дій, спрямованих на максимальне задоволення потреб ринку та забезпечення прибутковості бізнесу. Вона полягає в максимальному задоволенні потреб ринку та забезпеченні прибутковості суб'єкта господарювання [3, с. 232]. Особливо важливою є роль управлінських механізмів у забезпеченні стабільності виробництва, в умовах коли багато підприємств стикаються з дефіцитом ресурсів, проблемами з логістикою, а також безпосередніми загрозами для життя та здоров'я працівників. Система управління в аграрному секторі потребує швидкої адаптації до умов воєнного стану, при цьому особлива увага має бути приділена інноваційним підходам до організації виробничих процесів, зниженню ризиків, пошуку альтернативних джерел ресурсів і створенню нових форм кооперації та підтримки.

Державні та міжнародні інструменти підтримки, такі як фінансова допомога, податкові пільги, гранти, а також розвиток технологічних інновацій і цифровізації, стали важливими складовими процесу адаптації аграрного бізнесу до нових реалій. Однак на практиці це вимагає великої гнучкості та швидкої реакції з боку підприємств, а також здатності впроваджувати нові стратегії в умовах обмежених ресурсів.

Воєнні дії призвели до значних втрат у аграрному секторі. Основні виклики включають: руйнування інфраструктури, знищення елеваторів, складів, сільськогосподарської техніки, пошкодження доріг, залізничних шляхів та енергетичних об'єктів, логістичні обмеження. У 2023 році в деяких регіонах врожайність скоротилася на 40-50% через недообробку полів, дефіцит добрив і зміну кліматичних умов. Через логістичні обмеження обсяг експорту зернових скоротився на 30-40%. Це призвело до втрати валютних надходжень. Унаслідок обстрілів пошкоджено більше 15% складів для зберігання продукції. Наприклад, у Миколаївській та Харківській областях було втрачено значну частину зерносховищ, що ускладнило зберігання врожаю. Відбулося пошкодження сільськогосподарської техніки: 20% тракторів і комбайнів у регіонах бойових дій виведені з ладу, що суттєво знизило продуктивність. Підвищення цін на добрива (на 45% порівняно з довоєнним періодом) і паливо (на 60%) у 2023 році призвело до скорочення посівних площ. Через дефіцит добрив і пального, а також проблеми з доступом до полів урожайність зернових культур у 2024 році знизилася на 35% у порівнянні з 2022 роком. Втрати врожаю олійних культур сягнули 40%, що значно вплинуло на експорт. Малі фермерські господарства, які становлять 40% аграрного сектору, опинилися на межі банкрутства через відсутність фінансової подушки. Наприклад, у Київській та Чернігівській областях понад 15% господарств призупинили діяльність.

Адаптивні механізми управління в умовах воєнного стану повинні включати оптимізацію виробничих процесів, а саме: зменшення площ посівів енерговитратних культур (наприклад, кукурудзи) та перехід до менш затратних (ячменю, соняшнику);

оптимізація використання техніки: спільне використання комбайнів і тракторів через створення аграрних кооперативів; залучення внутрішньо переміщених осіб, адже близько 12% внутрішньо переміщених осіб були працевлаштовані в аграрному секторі в західних областях, що частково вирішило проблему дефіциту робочої сили; використання інноваційних технологій в управлінні, а саме використання дронів для оцінки стану полів і точного внесення добрив, технології точного землеробства, системи GPS-контролю для сівби та збирання врожаю, що дозволяють мінімізувати втрати, автоматизація та цифровізація програмного забезпечення для управління агропідприємствами, таких як AgroOnline, що допомагає контролювати витрати та оптимізувати логістику.

Розроблені адаптивні механізми та інструменти підтримки дозволили українському аграрному сектору витримати кризу та частково відновити ефективність. Інтеграція інновацій, міжнародна підтримка та оптимізація управління ресурсами є ключовими для подальшого розвитку галузі в умовах воєнного стану.

ДЖЕРЕЛА

1. Галиш Н.А. Організація управління виробничо-господарською діяльністю підприємств біопаливної галузі / Н.А. Галиш // Інноваційна економіка. — 2013. — №1. — С. 149—150.

2. Коновал В. В. Стратегічне управління підприємствами легкої промисловості. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2011. № 2. Т. 2. С. 61–64. 3. Кононова І. В. Аналіз підходів до управління підприємством у сучасних умовах. *Прометей*. 2013. № 1.

3. Чукіна І. В. Організаційно-економічний механізм у системі управління виробничо-господарською діяльністю. *Економічний аналіз*. 2014. № 3. Т. 15. С. 230–236.

СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСІВ, БАНКІВНИЦТВА ТА СТРАХУВАННЯ

Антонова А.О.,

здобувач ступеня магістра

Шевалдіна В.Г.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри банківської справи та страхування

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

м. Київ, Україна

БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Банківське кредитування населення є важливою складовою економіки України. В умовах ринкової економіки банківські кредити сприяють розвитку споживчого попиту, зростанню інвестицій та стабільності фінансової системи. Реалії, що склались в країні після початку повномасштабного вторгнення значно змінили економічний ландшафт країни, банківські установи стикнулись з новими викликами, що вимагають адаптації щодо надання кредитних послуг, формування кредитної політики, накопичення кредитних ризиків, забезпечення якості кредитного портфеля та збереження фінансової стабільності.

Важливість кредитування в Україні також зростає на тлі ролі банків у відновленні економіки та забезпеченні населення доступними фінансовими ресурсами для підтримки споживчого попиту, покриття витрат на відбудову та реконструкцію інфраструктури та житлового фонду. Кредитування стає важливим інструментом, який дозволяє населенню долати фінансові труднощі, задовольняти першочергові та невідкладні потреби, стимулювати реалізацію економічних інтересів і, в той же час, сприяти стабільності фінансової системи в період криз і післякризового відновлення.

Ведення воєнних дій на території нашої країни значно вплинуло на динаміку банківського кредитування населення. Досліджуючи дані 2020-2024 рр., представлені у табл. 1, відмітимо, що динаміка кредитування фізичних осіб в Україні зазнала суттєвих коливань, які відображали вплив зовнішніх чинників на економіку країни та фінансовий стан населення. Так, найбільше зростання відмічається у 2021 році - темп приросту склав 23,0% та за 9 місяців 2024 року - 22,0%. 2021 рік характеризується адаптацією населення до життя в умовах карантину через пандемію COVID-19, швидким відновленням рівня доходів та зростанням платоспроможного попиту, що створило сприятливе підґрунтя для поживлення банками кредитування населення.

У 2022 році обсяги банківських кредитів населенню скоротилися на 12,5% – до 224,3 млрд грн. Починаючи з 2022 року певна частина банків обмежила свої кредитні програми, що було обумовлено складністю оцінки платоспроможності позичальників. Однією з найбільших проблем банківського кредитування в той

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

період було зниження платоспроможності населення та підвищений ризик неповернення кредитів, як наслідок: частка непрацюючих кредитів зросла з 16,9% до 30,4% у 2022 році. Внаслідок війни не менш як третина працездатного населення втратила роботу, а серед переселенців та мешканців зон бойових дій – половина залишилася без роботи. Багато хто втратив стабільний дохід. За результатами опитування групи «Рейтинг» серед населення, що працювало, а це 61% від тих, хто мав роботу до війни, у 43% опитаних - зарплата не змінилася, у 20% - зменшилася на 10-25%, у 17% - зменшилася на 25-50%, у 11% - зменшилася більше ніж на 50% [1]. Погіршення економічної ситуації позначилося на можливості громадян обслуговувати кредити, що спричинило зростання кількості прострочених платежів.

Таблиця 1

Показники розвитку банківського кредитування населення за 2020-2024 рр. (млн грн) [2]

Показники	Роки					
	2020	2021	2022	2023	9 м 2023	9 м 2024
Кредити надані всього, млн грн	1 049 579	1 149 567	1 133 563	1 130 774	1 108 196	1 257 997
Кредити фізичним особам, млн. грн	208 383	256 291	224 260	240 825	233 116	284 357
Частка кредитів, наданих фізичним особам, у загальній сумі наданих кредитів, %	19,9%	22,3%	19,8%	21,3%	21,0%	22,6%
Темп приросту, %	-	23,0%	-12,5%	7,4%	-3,2%	22,0%
Непрацюючі кредити фізичних осіб, млн. грн	58 230	43 210	68 272	56 636	65 383	50 477
Частка непрацюючих кредитів, %	27,9%	16,9%	30,4%	23,5%	28,0%	17,8%

З 2023 року кредитування фізичних осіб поступово почало повертатися до довоєнного рівня: обсяг збільшився на 7,4 % і сягнув 240,8 млрд грн. Попри позитивну динаміку, цей показник все ще залишався нижчим за докризовий рівень.

Аналіз перших 9 місяців 2024 року та аналогічного періоду 2023 року показує, що обсяг кредитів фізичним особам зріс ще на 22% до 284,4 млрд грн, що свідчить про поступове відновлення економічної активності та стабілізацію споживчих настроїв населення. У 2024 р. український ринок праці продовжує адаптуватися до викликів, спричинених війною, що впливає на активність і фінансову стабільність населення. Рівень безробіття поступово знижується завдяки відновленню бізнесу та реалізації державних програм зайнятості. На ринку праці спостерігаються суттєві позитивні тенденції щодо підвищення зарплат співробітникам — 40,9% опитаних роботодавців підвищили своїм працівникам винагороду на 5-10% у 2024 році, 25% підвищили зарплати на 11-20%, а 6,2% — більше ніж на 20% [3]. Однак, попри існуючі позитивні зміни в частині непрацюючих кредитів в 2024 році, "дефолти споживчих кредитів ще дещо перевищують довоєнні показники". Таким чином, банки мають приділяти підвищену увагу, кредитуючи населення. В умовах воєнного стану особливо важливо ретельно аналізувати платоспроможність позичальників та їхній рівень боргового навантаження, щоб мінімізувати ризики невиконання

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

зобов'язань. Практика свідчить, що надмірне пом'якшення кредитних вимог може мати негативні наслідки для фінансової стабільності. Особлива увага має приділятися незабезпеченим кредитам, обсяги яких зростають й наразі перевищують 80% у структурі роздрібного кредитування [4].

Ще однією проблемою, з якою зіткнулися банки при кредитуванні населення, були іпотечні платежі та втрата застави внаслідок бойових дій. Це створило додаткове навантаження на банківську систему і змусило банки змінювати умови кредитування та запроваджувати механізми реструктуризації заборгованості. Водночас важливим інструментом підтримки населення в умовах війни стало запровадження програми «єОселя», яка пропонує пільгові умови придбання або будівництва житла. Вона дозволяє громадянам, у тому числі постраждалим від бойових дій, отримати доступ до іпотечних кредитів за відсотковою ставкою 3% на рік, що значно полегшує їхнє фінансове навантаження. Ця ініціатива є частиною програм уряду, спрямованих на відновлення житлових умов українців та стимулювання попиту на нове житло. Наразі майже все іпотечне кредитування відбувається в державній програмі «єОселя», валовий портфель якої у III кварталі збільшився на 3,5 млрд грн до 21,3 млрд грн. Частка кредитів на нерухомість зросла до 13,4% від чистого гривневого роздрібного кредитного портфеля [5].

Загалом, динаміка кредитування банками населення у 2020–2024 роках демонструє високу чутливість до зовнішніх економічних викликів. Воно проходить значні трансформації та зміни, пов'язані з ризиками, викликані війною. Банки, адаптуючись до нових ризиків змінюють підходи до кредитування: воно стає більш обережним та консервативним. Розвиток кредитування банками населення в Україні має значний потенціал, поступове відновлення кредитування у 2024 році дає підстави для оптимістичних прогнозів щодо подальшого розвитку банківського кредитування фізичних осіб в Україні, адже з появою можливості для відновлення інфраструктури та економіки, банки мають шанс знову активізувати кредитну діяльність.

ДЖЕРЕЛА

1. Соціологи з'ясували, скільки українців втратили роботу та частину доходу через війну. Аналітичний портал «Слово і діло». 21 лютого 2023 р. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/02/21/novyna/suspilstvo/socziolohy-zyasuvaly-skilky-ukrayincziv-vtratyly-robotu-ta-chastynu-doxodu-cherez-vijnu>
2. Офіційний сайт Національного Банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>
3. Що треба знати про український ринок праці у 2024 році? Дослідження та аналітика від robota.ua URL: <https://budni.robota.ua/career/shho-treba-znati-pro-ukrayinskiy-rinok-pratsi-u-2024-rotsi-doslidzhennya-ta-analitika-vid-robota-ua>
4. Т.П. Моташко, Банківське споживче кредитування в Україні в умовах війни: сучасні тренди та ризики контрагентів. Інвестиції: практика та досвід. 2024. № 6. С. 176-185.
5. Обсяги кредитування бізнесу та населення продовжують зростати - огляд Нацбанку URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3927124-obsagi-kredituvanna-biznesu-ta-naselenna-prodovzuut-zrostati-oglad-nacanku.html>

Бойко Т.Р.
ОР бакалавр
Качала С. В.
кандидат технічних наук
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу

АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСІВ, БАНКІВНИЦТВА ТА СТРАХУВАННЯ

Україна за останнє десятиліття активно інтегрується у глобальну фінансову екосистему, адаптуючи новітні технології та практики управління. Особливий акцент робиться на цифровізації, діджиталізації послуг, а також розвитку нових фінансових інструментів, спрямованих на підвищення доступності та прозорості операцій. Сектори фінансів, банківництва та страхування переживають трансформації, що визначають їхню сучасну структуру та функціонал[1, с.18].

Дослідження базується на даних загальнодоступних джерел, зокрема звітність НБУ, інші наукові дослідження та охоплює ключові тенденції розвитку фінансового сектора України у період з 2018 по 2023 роки, враховуючи сучасні виклики, як-от пандемія COVID-19, воєнний стан і потреба у швидкій адаптації до цифрової епохи.

Розвиток фінансів у 2018–2023 роках є одним із ключових драйверів економічного зростання України. Значна увага приділяється фінансовим компаніям, небанківським установам та інвестиційним проектам. Фінансові технології стають основним інструментом забезпечення конкурентоздатності компаній. Як зазначається в дослідженні про тенденції розвитку фінансових технологій під впливом пандемії та війни, майже половина українських фінансових установ у 2023 році інтегрували мобільні платформи та штучний інтелект для оптимізації послуг. Зокрема, застосування блокчейн-технологій у страхуванні та кредитуванні забезпечило суттєве зниження ризиків шахрайства, збільшивши довіру клієнтів[4, с. 4]. Згідно з даними Національного банку України, активи небанківських фінансових установ у 2023 році зросли до 196,2 млрд грн, що на 43% більше, ніж у 2018 році.[3, 7] Особливо стрімкий ріст спостерігається у сфері мікрокредитування, де за п'ять років обсяги виданих позик зросли на 65%.

Таблиця 1. Динаміка активів фінансових компаній (2018–2023), млрд грн [7]

Рік	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Активи фінансових компаній	137.5	150.0	160.4	172.8	180.6	196.2

У зв'язку з воєнними викликами Україна отримала значну фінансову допомогу з боку міжнародних організацій. У 2022 році, наприклад, Європейський банк реконструкції та розвитку виділив 1,3 млрд євро для підтримки малого та середнього бізнесу в Україні [2, с. 31]. Цей крок сприяв збереженню робочих місць та стабілізації доходів у ключових секторах економіки.

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

Банківська система України демонструє значну стійкість і здатність до адаптації у складних умовах. Окрім класичних банківських послуг, посилюється впровадження цифрових платформ, які стають основним каналом комунікації з клієнтами.

Після значного спаду довіри до банківської системи у 2014–2015 роках обсяг депозитів фізичних осіб знову почав зростати. У 2023 році цей показник перевищив 890 млрд грн, збільшившись майже на 37% порівняно з 2018 роком [6, с. 52].

Таблиця 2. Обсяг депозитів у банківській системі України (2018–2023), млрд грн [7]

Рік	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Депозити фізичних осіб	650.3	710.5	750.0	800.2	850.0	890.4

У 2023 році більше 78% усіх банківських транзакцій здійснювалися через мобільні додатки, що свідчить про успішну цифрову трансформацію сектору [5, с. 4]. Популярні додатки, як-от Monobank, активно інтегрують функції кредитування, страхування та інвестицій, спрощуючи доступ клієнтів до широкого спектра послуг. Згідно з даними НБУ, інвестиції банків у кіберзахист у 2023 році зросли на 24%, що дозволило зменшити втрати від шахрайства на 12% порівняно з 2022 роком [3].

Ринок страхування за останні п'ять років демонструє стабільне зростання, особливо у сегментах страхування життя, медичного страхування та нових страхових продуктів, таких як страхування майна в зоні бойових дій. У 2023 році обсяг премій зі страхування життя зріс до 12 млрд грн, що на 41% більше, ніж у 2018 році [7]. Це свідчить про поступове зростання фінансової грамотності та усвідомлення необхідності довгострокового планування фінансового добробуту.

Воєнний стан стимулював розвиток спеціалізованих страхових програм. Наприклад, у 2023 році впроваджено страхування для захисту військового майна, яке охопило понад 200 тис. клієнтів. Загальний обсяг страхових виплат за цими програмами у 2023 році перевищив 5,2 млрд грн [3].

Таблиця 3. Динаміка обсягу страхових премій (2018–2023), млрд грн [3]

Рік	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Страхування життя	8.5	9.2	10.0	10.8	11.4	12.0
Медичне страхування	4.8	5.3	5.9	6.3	6.7	7.0
Автострахування	6.0	7.0	7.5	8.0	8.5	9.1

Сектори фінансів, банківництва та страхування в Україні за останні п'ять років зазнали суттєвих змін, що зумовлено впливом зовнішніх факторів та потребою у внутрішніх реформах. Цифровізація, впровадження нових продуктів і адаптація до нових умов стали основними драйверами їхнього розвитку. Водночас подальший розвиток залежить від стабільності економіки, інвестицій у технології та розширення міжнародного співробітництва.

ДЖЕРЕЛА

1. «ІННОВАЦІЙНІ ІДЕЇ ТА ПРОЄКТИ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ. [Електронний ресурс]. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_Economics_Department/2022/kbss_tezi2022.pdf
2. ВПЛИВ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ. [Електронний ресурс]. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10332/%D0%86%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B0%20%D0%9A..pdf?sequence=1&isAllowed=y>
3. Обсяги послуг страховиків життя та кредитування фінкомпаніями зростали – Огляд небанківського фінансового сектору за IV квартал. [Електронний ресурс]. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/obsyagi-poslug-strahovikiv-jittya-ta-kredituvannya-finkompaniyami-zrostali--oglyad-nebankivskogo-finansovogo-sektoru-za-iv-kvartal>
4. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ВПЛИВОМ ПАНДЕМІЇ ТА ВІЙНИ. [Електронний ресурс]. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2176/2102>
5. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ. [Електронний ресурс]. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2022/290-291/pdf/10-17.pdf>
6. ФІНАНСОВІ ІНСТИТУЦІЇ – СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА НОВІ МОЖЛИВОСТІ. [Електронний ресурс]. URL: <https://knute.edu.ua/file/MzEyMQ==/2cdaa96f124c546760b09cdc20a6b35f.pdf>
7. Фінансові компанії та ломбарди наростили обсяги активів та основних видів послуг – Огляд небанківського фінансового сектору. [Електронний ресурс]. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/finansovi-kompaniyi-ta-lombardi-narostili-obsyagi-aktiviv-ta-osnovnih-vidiv-poslug--oglyad-nebankivskogo-finansovogo-sektoru>

Бруцький Є. Й.,
*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Державний науково-дослідний інститут
інформатизації та моделювання економіки,
м. Київ, Україна*

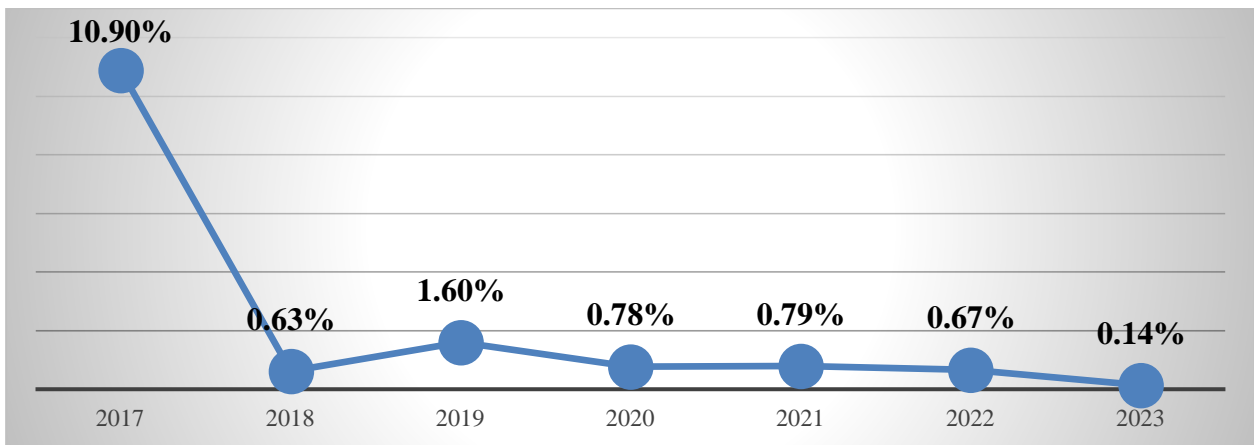
ТРАНСФОРМАЦІЯ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ

Фондовий ринок є ключовою складовою національної економіки будь-якої розвиненої країни, оскільки є частиною ринку капіталу і забезпечує ефективний рух фінансових ресурсів від інвесторів до власників активів. Відомо, що фондовий ринок здійснює перерозподіл тимчасово вільних фінансових ресурсів в межах економіки країни. Отже, забезпечення стабільної роботи фондового ринку, який здатен мобілізувати та перерозподіляти незадіяні фінансові ресурси, є одним із пріоритетних завдань розвитку фінансового сектору національної економіки. Важливо відзначити, що низький рівень розвитку вітчизняного фондового ринку обмежує здатність вітчизняних підприємств залучати додаткові фінансові ресурси, необхідні не лише для підтримки їх виробничої та фінансової діяльності, але й для стимулювання розвитку національної економіки в цілому. Саме тому додаткові ефекти турбулентності, зумовлені зовнішніми геополітичними чинниками, вимагають пошуку шляхів ефективної трансформації національного фондового ринку. Така трансформація має на меті, перш за все, активізувати адаптаційні механізми функціонування фондового ринку в умовах підвищених ризиків, де основним завданням є підтримка попиту на цінні папери та збереження капіталізації ринку на належному рівні.

Фондовий ринок сьогодні є комплексною та гнучкою системою, яка містить механізми саморегулювання та розвитку, але також потребує ретельного державного нагляду. В умовах стабільної економічної ситуації він зазвичай приносить позитивний ефект, але в періоди нестабільності може мати негативний вплив на економічні та соціальні процеси. Згідно чинного законодавства «фондовий ринок (ринок цінних паперів) – це сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо емісії (видачі), обігу, виконання зобов'язань, викупу та обліку цінних паперів (у тому числі деривативних цінних паперів)» [1]. Фондовий ринок в Україні є елементом ринку капіталів і існує в єдиній системі разом з грошовим ринком та ринком деривативних фінансових інструментів. Якщо фондовий ринок розвивається та організований ефективно, то відбувається прояв його економічної сутності в наступних функціях: облікова, комерційна, кон'юнктурна функція ціноутворення, інформаційно-аналітична, стимулююча, перерозподільна, контрольна. Цей перелік можна доповнювати й другорядними функціями. Проте якщо ринок нерозвинений та низькокапіталізований, його здатність виконувати ці функції різко знижується, натомість він стає джерелом нових ризиків для економіки. Рисунок 1 відображає рівень капіталізації корпоративного сегмента фондового ринку України, який визначається як відношення вартості випущених акцій до ВВП країни.

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

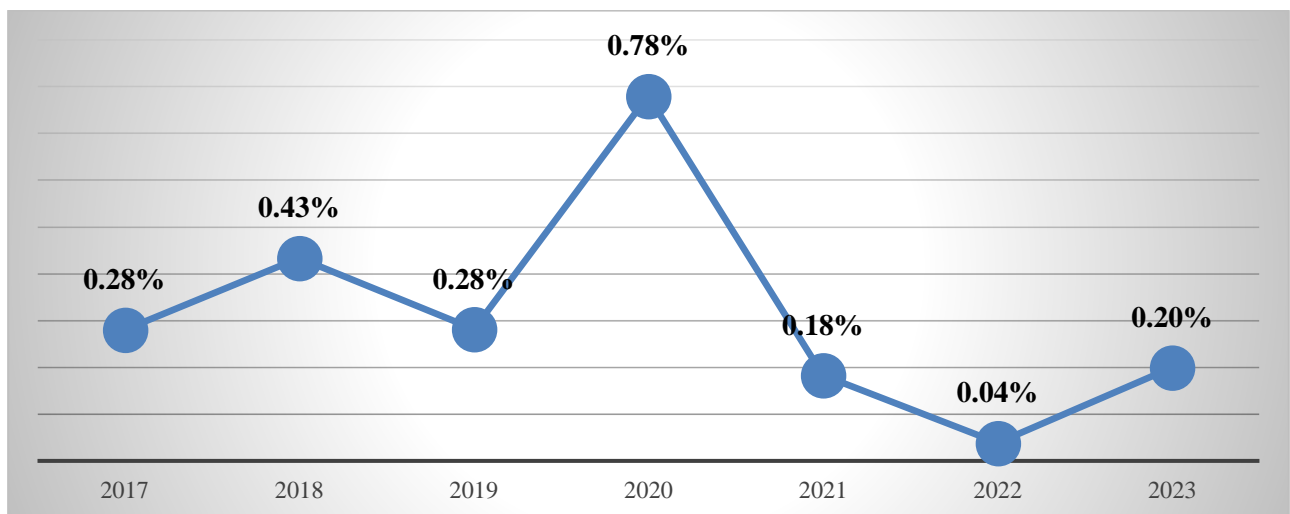

Рис.1. Капіталізація ринку акцій України у 2017-2023 рр., %
Джерело: Побудовано автором за даними [2].

Частка вартості акцій до ВВП України у 2017-2023 рр. є мізерною, коливається в межах 10-0,1% і демонструє стрімке зниження. Це свідчить про низьку капіталізацію сегмента ринку пайових цінних паперів та інструментів власності.

Другим важливим сегментом фондового ринку є ринок боргових фінансових інструментів, який відображає пропозицію позикового капіталу в країні. Рисунок 2 демонструє співвідношення вартості випущених облігацій до ВВП України у 2017-2023 рр.

Рис.2. Капіталізація ринку боргових фінансових інструментів у % до ВВП у 2017-2023 рр.

Джерело: Побудовано автором за [2].

Дані діаграми свідчать про те, що показник співвідношення корпоративних боргових інструментів до ВВП не досяг значення 1%, що вказує на фактичну неспроможність фондового ринку України виконувати функцію джерела позикових ресурсів. В цілому корпоративний сектор фондового ринку України є малорозвиненим близько 90% активів фондового ринку становлять державні боргові інструменти. Фондовий ринок України за таких умов обслуговує боргові потреби держави, а не стимулює розвиток реального сектору економіки. Ситуація на

фондовому ринку України, яка характеризується зменшенням частки обсягів торгів на фондовому ринку до ВВП, або ж іншими словами капіталізація фондового ринку ілюструє різку негативну тенденцію, що зумовлюється по-перше, несприятливими макроекономічними та політичними умовами [3, с.76].

Окрім цього, на фондовому ринку України існують й інші проблеми, які заважають його ефективному функціонуванню та розвитку. Частина з них має екзогенний характер, тоді як інші – ендегенний. Екзогенні проблеми здебільшого пов'язані з макроекономічним середовищем, у якому функціонує фондовий ринок, тоді як ендегенні проблеми стосуються безпосередньо внутрішніх недоліків самого фондового ринку. До таких проблем відносимо: низька інструментарна диверсифікованість з переважанням державних облігацій; нерозвиненість корпоративного сегменту фондового ринку; низька інвестиційна привабливість національних інструментів власності; низький рівень ліквідності та довіри інвесторів; низька фінансова грамотність та обмежена участь роздрібних інвесторів. Для їх врегулювання держава в особі регулюючих органів повинна розробити комплекс заходів спрямованих на адаптацію вітчизняного фондового ринку до поточних умов.

Отже, трансформація фондового ринку України в умовах економічної турбулентності є критично важливим завданням для забезпечення стабільності національної економіки. Проведений аналіз демонструє, що вітчизняний фондовий ринок стикається із значними проблемами, які впливають на його здатність виконувати ключові функції, зокрема мобілізацію і перерозподіл фінансових ресурсів. Зниження капіталізації, домінування державних облігацій, низька ліквідність та недостатній рівень диверсифікації інструментів вказують на необхідність глибоких реформ. Розв'язання цих проблем потребує комплексного підходу, спрямованого на підвищення інвестиційної привабливості, розвиток корпоративного сегменту та стимулювання попиту на фондові інструменти. Впровадження ефективних адаптаційних механізмів дозволить посилити роль фондового ринку як рушія економічного зростання навіть у складних умовах нестабільності.

ДЖЕРЕЛА

1. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>

2. Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/>

3. Вергелюк Ю., Ганцяк М. Ключові тенденції ринку цінних паперів в Україні. *Розвиток банківських систем світу в умовах глобалізації фінансових ринків*: матер. XIII Міжнар. наук.-практ. конф., 25 жовтня 2019 р. Черкаси, 2019. С. 75-77. URL: <https://ir.dpu.edu.ua/handle/123456789/2103>

Волощук А. В.,
здобувач ступеня бакалавра
Нечипоренко А. В.,
к.е.н, доцент кафедри фінансів
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

СУЧАСНИЙ СТАН ФОНДОВИХ БІРЖ В УКРАЇНІ

Фондовий ринок виступає як важлива складова розвиненої економіки та ключовим фактором економічного зростання в країні. Розвиток фондового ринку має бути одним з пріоритетних завдань розвитку фінансового сектору в Україні в період післявоєнної відбудови, а тому наразі актуалізується питання щодо дослідження його сучасного стану, розвитку інфраструктури та визначення перспектив.

Для фондового ринку України характерними є досить невисокі показники обсягів торгів та низька волатильність курсів цінних паперів порівняно з аналогами розвинених країн світу. Початок повномасштабного військового вторгнення РФ на територію України спричинив призупинення торгів на декілька місяців, але їх поновлення не спричинило стрімкого зростання динаміки [1].

Варто відзначити, що необхідною умовою ефективного розвитку фондового ринку є наявність розвинутої інфраструктури, яка створює сприятливі умови для його функціонування [2].

Для аналізу стану фондового ринку України в умовах війни потрібно першочергово звернути увагу на кількість функціонуючих фондових бірж, адже саме на них здійснюється торгівля цінними паперами й вони виступають як важливий елемент інфраструктури фондового ринку.

Так, на початок 2024 року в Україні функціонувало 3 фондові біржі [3]:

1. ПрАТ «Фондова біржа «Перспектива».
2. АТ «Фондова біржа «ПФТС».
3. АТ «Українська біржа».

За даними Національної комісії з цінних та фондового ринку, загальний обсяг випусків емісійних цінних паперів, зареєстрованих Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку впродовж січня-жовтня 2024 року, становив 375,74 млрд грн та 15,0 млн доларів США. Загальний обсяг випусків емісійних цінних паперів, номінованих у гривні, зареєстрованих упродовж січня-жовтня 2024 року порівняно з аналогічним періодом 2023 року збільшився на 319,39 млрд грн. [3].

За результатами торгів на організованих ринках капіталу в Україні впродовж січня-жовтня 2024 року обсяг торгів фінансовими інструментами склав 516,59 млрд грн (табл.1). Варто зазначити, що упродовж січня-жовтня 2024 року порівняно з даними аналогічного періоду 2023 року, обсяг торгів фінансовими інструментами на операторах організованих ринків капіталу в Україні збільшився на 169,07 млрд грн. [3].

Обсяг торгів фінансовими інструментами на операторах організованих ринків капіталу протягом січня- жовтня 2024 року, млн грн

Період	ПФТС	ПЕРСПЕКТИВА	УБ	Усього
Січень	20913,48	13587,47	3897,91	38398,86
Лютий	28703,73	7273,29	1924,21	37901,23
Березень	27633,86	10334,56	2088,46	40056,87
Квітень	38295,99	10845,44	2522,77	51664,20
Травень	40983,31	21878,75	8043,46	70905,53
Червень	40252,37	17799,60	2578,29	60630,26
Липень	36523,40	17179,27	162,04	53864,71
Серпень	38111,60	13516,21	0,00	51627,82
Вересень	45487,67	11255,87	0,00	56743,54
Жовтень	46626,67	8166,53	0,00	54793,21
Усього	363532,10	131836,99	21217,15	516586,23

Джерело: складено на основі [3].

Також варто акцентувати на тому, що впродовж січня-жовтня 2024 року найбільші обсяги торгів фінансовими інструментами спостерігалися на двох операторах організованих ринків капіталу «ПЕРСПЕКТИВА» та «ПФТС», обсяг становив 495,37 млрд грн (96% від вартості торгів фінансовими інструментами) [3].

Функції фондової біржі носять як макрорівневий так й мікрорівневий характер. Функції на макрорівні сприяють розвитку національної економіки та процесів соціального захисту у країні (наприклад, нагромадження капіталу та забезпечення процесу його трансформації в інвестиційні ресурси). Щодо мікрорівневих функцій, то вони мають на меті забезпечувати ліквідність цінних паперів [4].

До проблем функціонування фондових бірж в Україні можна віднести:

- низьку обізнаність населення щодо механізмів фондового ринку, зокрема діяльності фондових бірж;
- політичну та економічну нестабільність в Україні, що впливає на рівень ліквідності фондового ринку;
- низьку привабливість вітчизняних компаній для іноземних інвесторів через воєнний стан в країні, високі ризики та невизначеність;
- недосконалість вітчизняного законодавства;
- недостатній захист прав інвесторів.

Отже, сучасний стан розвитку фондових бірж в Україні відображає складну ситуацію на ринку капіталу, що зумовлено військовими діями та структурними проблемами. Незважаючи на певне збільшення обсягів торгів і активність фондових бірж, ринок залишається малопривабливим для інвесторів й відповідно потребує стратегічних реформ для відновлення та інтеграції в глобальну фінансову систему.

ДЖЕРЕЛА

1. Голюк В., Кузьмінський В., Чумаченко О. Сучасний стан фондового ринку України та перспективи його розвитку. *Економіка та суспільство*. 2024. №64. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-96>
2. Кужелєв М.О., Головенко І.П. Розвиток інфраструктури ринку цінних паперів: сутність та елементи. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2016. № 2. С.145–156.
3. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/>
4. Кужелєв М., Головенко І. Фондові біржі як елемент інфраструктури національного ринку цінних паперів: тенденції розвитку. *Економічний вісник університету*. 2017. Випуск 33/1. С. 343–349.

Ганцяк М.О.,
доктор філософії (PhD),
молодший науковий співробітник
відділу аналізу і прогнозування міжнародної торгівлі,
Державний науково-дослідний інститут
інформатизації та моделювання економіки,
м.Київ, Україна

Фомов Д.О.,
здобувач третього (освітнього-наукового) рівня вищої освіти,
Державний науково-дослідний інститут
інформатизації та моделювання економіки,
м. Київ, Україна

РОЛЬ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНОМУ БАНКІНГУ

Банківський сектор та банківська діяльність в Україні стали провідниками у використанні сучасних цифрових технологій. Цьому сприяли як негативні, так і позитивні чинники. Зокрема, війна в Україні змусила частково перевести банківські сервіси в онлайн-площину, що дало змогу безперервно надавати клієнтам банківські послуги. Водночас банкоорієнтована фінансова система в Україні характеризується концентрацією фінансового, інтелектуального та технологічного потенціалу саме у банківському секторі. Успішне впровадження фінансових технологій у сферу банкіngu сприяло підвищенню якості послуг, швидкості їх надання та позитивно вплинуло на їх вартість. Впровадження фінансових технологій у банківську діяльність фактично є інноваційною діяльністю, яка покращує інфраструктуру ринку банківських послуг та модернізує її.

Фактично сучасні цифрові технології інтегруються у всі напрями банківської діяльності. Зокрема:

послуги фінансування (краудфандинг, факторинг та кредитування, краудфандинг на основі пожертв, краудінвестинг, краудлендинг, відсотковий краудфандинг);

сервіси з управління активами (соціальний трейдинг, робоадвайзери, персональний фінансовий менеджмент, інвестування і банкінг);

платіжні сервіси (альтернативні платіжні системи, блокчейн і криптовалюти);

інші сервіси (страхування, пошукові системи і порівняльні сайти, технології, ІТ та інфраструктура).

Новим рівнем впровадження цифрових технологій у сучасний банкінг є цифрові (мобільні) банки, які сьогодні створюють дистанційну банківську систему. Така банківська система дозволяє надавати банківські послуги клієнтам по всьому світу та перетворює традиційні банківські сервіси у транскордонні та мобільні за допомогою спеціальних цифрових платформ. «Ці платформи дозволяють здійснювати платежі, перекази коштів, керувати рахунками та інвестувати, забезпечуючи високий рівень зручності та безпеки завдяки сучасним технологіям шифрування та ідентифікації. Мобільні банки також сприяють фінансовій інклюзії,

розширюючи доступ до фінансових послуг для людей у віддалених регіонах або з обмеженим доступом до традиційних банківських установ» [2].

Незважаючи на те, що окремі науковці та практики наголошують на тому, що необанкінг витісняє традиційні банківські установи з ринку, порушує ландшафт фінансового сектору, підвищує ризики кібербезпеки, продукує несправедливу конкуренцію, на нашу думку, він виводить банківський сервіс на якісно новий рівень обслуговування клієнтів і має більше переваг, ніж недоліків.

У таблиці 1 міститься перелік переваг та недоліків цифровізації банківських сервісів.

Таблиця 1.

Переваги та недоліки інтеграції цифрових технологій у сучасний банкінг

Переваги	Недоліки
Підвищення швидкості та зручності банківських послуг	Високі витрати на впровадження та підтримку
Розширення доступу до банківських послуг	Підвищення кіберризиків і загроза безпеці даних
Зниження операційних витрат банків	Складність адаптації літніх клієнтів до нових технологій
Покращення аналізу даних і персоналізації послуг	Залежність від стабільності цифрової інфраструктури
Спрощення міжнародних транзакцій	Регуляторні та юридичні виклики
Автоматизація рутинних процесів	Ризик втрати особистого контакту з клієнтами
Доступність послуг 24/7	Необхідність постійного оновлення технологій
Зростання конкурентоспроможності банків	Потенційне збільшення технічних збоїв та зупинок

Джерело: побудовано авторами.

Очевидно, що дані таблиці свідчать про те, що наявні переваги трансформують сучасні банківські послуги у зручні клієнтоорієнтовані банківські сервіси. Так, при виборі альтернатив будь-який цифрово грамотний клієнт обере дистанційні послуги, а не традиційні, що характеризуються як морально застарілі.

Більшість недоліків інтеграції цифрових технологій у банківські сервіси піддаються мінімізації та нівелюванню за допомогою розробки належних управлінських рішень та постійного вдосконалення самих технологій. На жаль, окремі недоліки не можна усунути швидко, адже це довготривалий еволюційний процес. Для прикладу: незважаючи на численні переваги розвитку фінансових технологій в Україні, серед стримуючих чинників їх розвитку є обмежена цифрова інтеграція населення, викликана низкою причин. Так, за даними соціологічного опитування, проведеного у 2022 році, кількість інтернет-користувачів в Україні хоч і зростає, проте не охоплює всього населення. Близько 15% населення досі не мають

доступу до інтернету [3]. Така ситуація створює значні перепони для розвитку не лише новітніх банківських послуг, а й цифровізації суспільного життя в цілому. Саме тому науковці приділяють значну увагу поняттю «цифрової фінансової інклюзивності».

Фінансова інклюзія визначена як один з пріоритетних складових розвитку фінансового сектору України до 2025 року, що зазначається у Стратегії [4]. При цьому доступ до мережі Інтернет не є єдиним стримуючим фактором, який характеризує фінансову інклюзію. Світовий банк для оцінки фінансової інклюзії використовує:

доступ – наявність інфраструктури надання послуг (фінансові установи, розгалуженість;

філіальної мережі та відділень; технічні засоби надання послуг; мережа агентів; засоби для дистанційного отримання послуг (Інтернет, мобільний зв'язок тощо));

якість фінансових послуг для споживачів – цінова доступність; можливість безперебійного надання послуг; наявність ефективної системи захисту прав споживачів тощо;

використання фінансової послуги – розуміння сутності послуги споживачем; рівень фінансової грамотності населення; позитивний вплив послуги на якість життя тощо [5].

Інтеграція цифрових технологій у банківський сектор України значно трансформує його діяльність, підвищуючи швидкість, зручність та доступність банківських послуг для клієнтів. Завдяки впровадженню мобільних банків і спеціалізованих платформ банківські сервіси стають глобальними, адаптованими до сучасних потреб клієнтів і сприяють фінансовій інклюзії навіть у віддалених регіонах. Разом із позитивними змінами зростає конкурентоспроможність банківського сектору, зменшуються операційні витрати, а також автоматизуються рутинні процеси.

Втім, існують виклики, пов'язані із цифровізацією, серед яких високі витрати на впровадження, кіберризик, необхідність постійного оновлення технологій та складність адаптації окремих клієнтських груп. Обмежена цифрова інтеграція населення та нерівномірний доступ до інтернету також гальмують процес фінансової інклюзії. Проте поступове вирішення цих питань за допомогою інноваційних рішень і вдосконалення інфраструктури сприятиме подальшому розвитку банківського сектору як основи фінансової стабільності та економічного відновлення України.

ДЖЕРЕЛА

1. Ahmed Taha Al Ajlouni, Monir Suliaman Al – Hakim Financial Technology in Banking Industry: Challenges and Opportunities. *International Conference on Economics and Administrative Sciences*. 2018. URL: https://www.researchgate.net/publication/331898414_Financial_Technology_in_Banking_Industry_Challenges_and_Opportunities/download

2. Береславська О. І., Вергелюк Ю.Ю. Новітні фінансові технології у банківській діяльності. *DIGITAL FINANCIAL SPACE: QUO VADIS*: [монографія] / : Scientific monograph. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2024. С.35-57. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/450/12143/25365-1?inline=1>

3. Вергелюк Ю. Ю., Ганцяк М. О., Фомов Д. О. Fintech як драйвер економічного відновлення України. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки"*. 2024. № 10. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-10-10402>

4. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. Міністерство фінансів України, Національний банк України та ін. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf?v=4 (дата звернення: 26.11.2024 р.).

5. Науменкова С., Міщенко С. Цифрова фінансова інклюзія: можливості та обмеження для України. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2020. №1-2. С. 133-149. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2020/274-275/pdf/133-149.pdf>

Гвінсадзе А.А.,
здобувач ступеня магістра
Житар М.О.,
д.е.н., професор, професор кафедри фінансів
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

РОЗРОБКА ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ В СИСТЕМІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ПІДПРИЄМСТВА

В умовах високої конкуренції, зростання вимог споживачів, нестабільної економічної ситуації, підприємствам необхідно дотримуватись фінансової стратегії, яка дозволить покращити його фінансовий стан та розвиватись, збільшуючи ринки збуту та подальші можливості підприємства. Розробка фінансової стратегії вкрай необхідна для сучасного підприємства, адже висока динаміка зовнішньоекономічних факторів, темпи технологічного зростання, коливання кон'юнктури ринку, нестабільність державної економічної політики і форм регулювання фінансової діяльності, створюють умови для формування та впровадження фінансової стратегії підприємства.

Фінансова стратегія – це стратегія, яка відповідає загальній стратегії підприємства, визначає довгострокові фінансові цілі підприємства, виокремлює завдання, які слідують із них та формує систему управління фінансовими ресурсами з метою забезпечення ефективного їх використання та сталого розвитку підприємства [1].

Головними завданнями фінансової стратегії на сучасному етапі є наступні:

- виявлення пріоритетних для підприємства фінансових ринків і цільових ринкових сегментів для роботи на перспективу;
- аналіз і обґрунтування стабільних джерел фінансування;
- розробка довгострокової інвестиційної програми, яка узгоджена з пріоритетними напрямками розвитку видів бізнесу, обумовленими загальною стратегією;
- створення умов на майбутнє по підтриманню поступального росту ринкової вартості підприємства;
- формування і вдосконалення в перспективі ефективних фінансових потоків, механізмів трансфертного ціноутворення;
- формування з позиції стратегії програми ефективного централізованого управління фінансами в поєднанні з обґрунтованою децентралізацією інших управлінських функцій в межах підприємства;
- прогностичні розрахунки фінансових показників при стратегічному плануванні діяльності суб'єкта господарювання [2].

У сучасних умовах врахування усіх вищезазначених аспектів є необхідним для ведення прибуткового бізнесу. Мінливість мікро- та макроекономічної ситуацій змушує суб'єктів господарювання впроваджувати в процес управління розроблену фінансову стратегію. Усе це формує основні цілі фінансової стратегії (рис. 1).

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

Рис.1 Основні цілі фінансової стратегії підприємства [3].

Фінансова стратегія реалізується за допомогою системи інструментів (програми, проекти, політика, реструктуризація, глобалізація, диверсифікація) та методів (моделювання, планування, прогнозування, аналіз та інші). Застосування інструментів і методів при реалізації фінансової стратегії носить ситуаційний характер: конкретні обставини визначають вибір тієї чи іншої комбінації в різних варіантах залежно від впливу соціально-економічних та політичних факторів [2].

Важливим аспектом при розробці сучасної фінансової стратегії є впровадження та дотримання ESG-принципів, які охоплюють екологічні, соціальні та управлінські фактори. Інтеграція цих принципів свідчить не лише про соціальну та екологічну відповідальність підприємства, а дотримання Цілей сталого розвитку та ESG-принципів може призвести до збільшення економічного потенціалу підприємства, внаслідок зростання довіри споживачів та покращення репутації підприємства на ринку [4].

Формування основної цілі та терміну реалізації фінансової стратегії підприємства. Передбачає формування цілі, яку підприємство має досягнути в результаті дотримання стратегії, обумовлюється термін її виконання.

1. Формування стратегічних цілей та завдань стратегії. Розробка стратегії досягнення мети з урахуванням можливих загроз, зокрема банкрутства, які можуть з'явитися на шляху реалізації.

2. Конкретизація розробленої стратегії за термінами її реалізації. Визначення нормативних значень фінансових показників на різних етапах впровадження стратегії, зокрема щорічний темп приросту власного капіталу; рентабельність власного капіталу; ліквідність активів підприємства; прийнятний рівень фінансових ризиків.

3. Розроблення фінансової та облікової політик за напрямками фінансової діяльності. Розробка фінансової стратегії ґрунтується на меті досягнення фінансового розвитку підприємством та дотримання особливостей його фінансової діяльності та фінансової політики.

4. Оцінювання ефективності розроблення стратегії за параметрами. Цей етап полягає в узгодженні фінансової стратегії підприємства з загальною стратегією розвитку та з зовнішньоекономічним середовищем, у якому веде свою діяльність підприємство.

5. Організація контролю за виконанням розробленої фінансової стратегії підприємства.

Успішна реалізація фінансової стратегії підприємства можлива за умови взаємоузгодження стратегічних цілей та реального економічного та фінансового стану, у якому функціонує підприємство. Важливу роль у цьому відіграє чітка систематизація фінансового управління та гнучкість його методів, які адаптуються до змін фінансово-економічної ситуації. Досягнення успіху також забезпечується балансом між теоретичними підходами та практичною реалізацією стратегічного планування з урахуванням майбутніх можливостей [5].

Ефективність фінансової стратегії досягається за умови:

– узгодження розробленої фінансової стратегії загальної стратегії підприємства – ступеню узгодженості цілей, напрямків і етапів реалізації цих стратегій;

– відповідності фінансової стратегії підприємства з мінливістю зовнішнього підприємницького середовища;

– реалізації розробленої підприємством фінансової стратегії щодо формування власних і залучених зовнішніх фінансових ресурсів тощо [6].

У процесі розробки фінансової стратегії особливу увагу варто приділити розробкам, а саме створенню конкурентоспроможної продукції на ринку, охопленню більшої частки ринку, мобілізації внутрішніх ресурсів, збільшенню оборотності активів, зниженню собівартості, витрат на збут, ефективному використанню власних та залучених ресурсів, збільшенню прибутку.

Отже, фінансова стратегія підприємства є однією з ключових складових стратегічного управління, яка істотно впливає на загальну стратегію та траєкторію розвитку підприємства. Її цілі та функції завжди спрямовані на досягнення основних стратегічних завдань, пов'язаних із розвитком підприємства та максимізацією прибутку. Зважаючи на постійні зміни сучасного мікро- та макросередовища, фінансова стратегія забезпечує гнучкість шляхом розробки покрокового плану фінансового розвитку, що дозволяє адаптуватися до мінливості ринку. Вона сприяє ефективному використанню внутрішнього фінансового потенціалу підприємства, реалістичній оцінці його фінансових перспектив та оперативному впровадженню нових інвестиційних проектів, які виникають у процесі динамічних змін ринкових умов.

ДЖЕРЕЛА

1. Хринюк О.С., Крижня В.О. ФІНАНСОВА СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ГОЛОВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ЙОГО СТАЛОГО РОЗВИТКУ. *Економіка і суспільство*. 2018. № 18. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-18-81> (дата звернення: 06.12.2024).
2. Мартиненко В. П. КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2021. № 19. URL: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.19.2021.230068> (дата звернення: 06.12.2024).
3. Зеленецький В.І., Балахонова О.В. ФІНАНСОВА СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВА. *Подільський науковий вісник*. 2022. № 2 (22). URL: https://pnv.in.ua/images/Magazine/2_2022/2_2022-12-18.pdf (дата звернення: 06.12.2024).
4. Zhytar, M. (2024). ESG ТРЕНДИ У ФІНАНСОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ КОМПАНІЙ: КЛЮЧОВІ НАПРЯМКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*, 2 (14), 87-95. DOI: <http://doi.org/10.32750/2024-0209>. URL: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/308> (дата звернення: 06.12.2024).
5. Нікольчук Ю., Лопатовська О. ФІНАНСОВА СТРАТЕГІЯ У СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2022. № 6(1). С. 44–49. URL: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6\(1\)-7](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6(1)-7) (дата звернення: 06.12.2024).
6. Гончаренко О.М. ФІНАНСОВА СТРАТЕГІЯ: ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ РОЗРОБКИ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2015. № 1 (56). URL: <http://vsed.oneu.edu.ua/collections/2015/56/pdf/35-40.pdf> (дата звернення: 06.12.2024).

Герасименко Д.В.,
здобувачка ступеня бакалавра
Кужелєв М.О.,
д.е.н., професор, професор кафедри фінансів
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
м. Київ, Україна

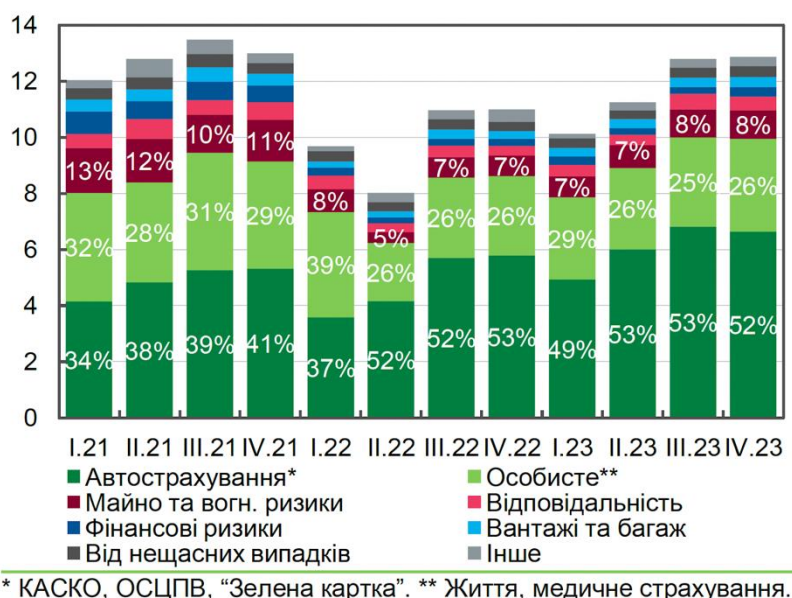
АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Страховий ринок України зазнав значних втрат з початком повномасштабного вторгнення, а тому актуальним є дослідження поточних тенденцій ринку з метою визначення ключових напрямів його розвитку та потребою адаптації до стандартів Європейського Союзу, що спричинене рухом до вступу України в ЄС.

Поточний стан українського страхового ринку визначає відновлення після значного “удару” повномасштабного вторгнення: кількість страховиків на 4 квартал 2023 року склав 103 компанії, що на 39% менше ніж у 3 кварталі 2021 року [1]. До того ж, у 2022 році спостерігалася стагнація ринку страхування життя через відсутності зростання страхових премій, адже населення активно виїжджало з країни та не вкладало нові страхові договори. Проте, мало місце активне страхування транспортних засобів за послугою “Зелена картка”, яке було необхідно для виїзду за кордон на власному авто. Станом на 2 квартал 2023 року, позитивну динаміку за страховими преміями мають лише три види страхування: КАСКО (+45% в порівнянні з 1 кварталом 2020 року), ОСЦВП (+60%) та Зелена картка (+207%). Решта видів страхування перебувають у стагнації, найбільше – страхування майна (-59%)[2]. Страхові компанії отримують операційні збитки з причини збільшення кількості страхових виплат, що впливає також на зменшення резерву збитків, хоча резерв все ще підкріплюється збільшенням обсягів страхування [1]. Проте, значні операційні збитки не визначають прибутковості галузі, адже, незважаючи на них, ринок страхування продовжує зберігати позиції прибутків, хоча такий результат досягається за рахунок інвестиційної діяльності страхових компаній, переважно у ОВДП [1].

Актуальними тенденціями страхового сектору є використання великих даних та штучного інтелекту при аналізі ризиків, розвиток страхування корпоративного сектору та вдосконалення законодавства щодо страхування, які наближають український страховий ринок до ринку Європейського Союзу.

Щодо страхових премій, то найменшого рівня вони досягли у 2 кварталі 2022 року (рис. 1) та складала близько 8 млрд грн, в той час як останні два квартали 2023 року демонструють значний зріст премій, які досягли близько 12 млрд в кожному з двох кварталів - показник, який є майже ідентичним до 4 кварталу 2021 року, що свідчить про кількісне повернення до рівня до 2022 року. Через постійний та значний потік еміграції українців, велику частку попиту має автострахування, частка якого досягла 52% у другому кварталі 2022 року після 39% у першому кварталі та й досі значно переважає серед інших видів страхування [3].

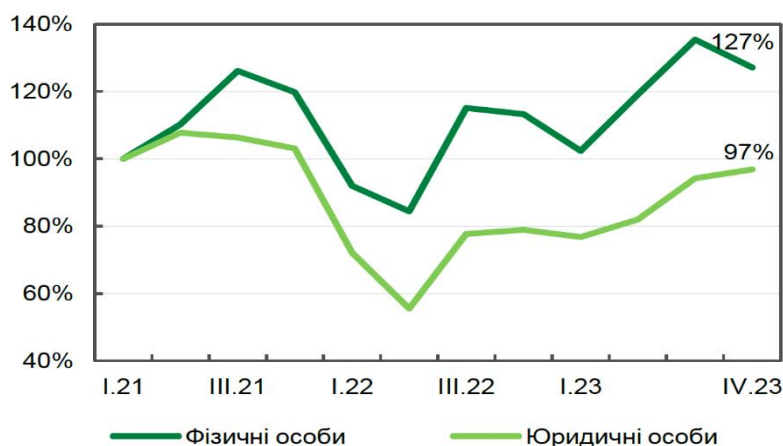
Рис. 1. Структура страхових премій за основними видами страхування, млрд грн.
Джерело: [3]

З урахуванням поточних тенденцій, потрібно активно розвивати цей сектор для забезпечення більших обсягів страхування, підвищення його ефективності та досягнення рівнів та вимог ЄС.

Одним із напрямів розвитку є використання Big Data та штучного інтелекту при аналізі ризиків [4]. Залучення технології Big Data в діяльність страхових компаній позитивно відобразиться на обробці даних клієнтів, підборі правильного пакету під висунуті вимоги та загальному аналізі тенденцій діяльності як окремої страхової компанії, так і ринку в цілому. Використання новітніх технологій штучного інтелекту дозволить будувати коротко- та довготермінові прогнози, визначати тенденції ринку на основі, на перший погляд, неочевидних факторів та зорієнтує на певні напрями розвитку компанії, які стратегічні менеджери можуть імплементувати у фінальну стратегію. До того ж, штучний інтелект можливо використовувати й для оптимізації процесів, пов'язаних із користувачами, що дозволить скоротити витрати на персональних консультантів та кол-центри. Наприклад, секцію з питаннями від користувачів на сайті можливо дати в керівництво натренованому штучному інтелекту, який зможе надавати рекомендації та відповіді на питання без витрат на додатковий персонал та з мінімальними затратами часу й ресурсів. У такий спосіб, вивільнений капітал можливо направити в більш стратегічно важливі сектори компанії та спрямувати на розвиток страхового напрямку.

Також активний розвиток показує страхування корпоративного сектору, де премії демонструють зростання у 17% за останні два квартали 2023 року (рис. 2). З урахуванням значного спаду обертів страхування юридичних осіб після 1 кварталу 2022 року та позитивної динаміки попиту на такий тип страхування починаючи з 2 кварталу 2022 року (рівня показника 1 кварталу 2022 року в 4 кварталі 2023 все ще не було досягнуто з різницею у 3%) [3], можливо використати поточну ситуацію задля розвитку страхування у корпоративному секторі на основі створення нових

страхових послуг, покращення умов у поточних пропозиціях та вирішенням проблем з недовірою до страхування й застосуванням ефективного маркетингу.

Рис. 2. Валові премії з ризикового страхування за типами страхувальників, 1 квартал 2021 року=100%.

Джерело: [3]

Окремою тенденцією є посилення контролю за якістю та комплаєнсом страхових компаній НБУ. Новації у страховій діяльності були окреслені в оновленому Законі України “Про страхування”, який введено в дію з 01.01.2024 р. Нові вимоги спрямовано на оновлення правил щодо платоспроможності, мінімального статутного капіталу, який тепер може відрізнятися залежно від компанії, підвищені вимоги до організаційної структури та додаткові форми контролю НБУ за діяльністю страхових компаній. Незважаючи на поточну регуляторну невизначеність, з причини непідготовленої законодавчої бази для імплементування вищезгаданого закону, страховим компаніям варто проводити перехід до оновлених правил [5].

Також підтвердженням тенденції про підвищення якості операційної діяльності страхових компаній є перехід до нового облікового стандарту для страхових компаній, а саме IFRS 17, який дозволяє проводити якісніше фіксування результатів своєї діяльності у фінансових звітах [5].

Проте, такі позитивні тенденції матимуть свої складнощі під час реалізації на українському страховому ринку.

До прикладу, використання штучного інтелекту все ще є контрверсійною темою на українських просторах, особливо коли інформація, що буде йому надаватися, стосуватиметься фінансів та банківського сектору. Вирішенням такої проблеми стане державне інвестування у свій варіант ШІ, який буде використовуватися суто банківськими та небанківськими фінансовими інституціями, та у спеціалізовані системи кібербезпеки. У такий спосіб, інформація матиме кращий захист та буде більш спеціалізованою за рахунок тренування на великій кількості фінансової інформації.

Проблема з імплементуванням оновленого Закону України «Про страхування» була згадана вище, тобто намагання покращити галузь відбувається несистематично та з недостатньою підготовкою в забезпеченні законодавчої бази. В цьому випадку

розв'язком стане фокус НБУ на доведенні до кінця ініціативи з оновленням регуляторного середовища для ефективного розвитку страхових компаній.

Важливим фактором післявоєнного відновлення України є небанківський фінансовий сектор, до якого належить й страхова галузь, адже має потенціал щодо розвитку в умовах ринкових відносин [6; 7].

Ринок страхових послуг оговтується від “шоку” повномасштабного вторгнення та вже має показники страхових премій, які є на рівні 1 кварталу 2022 року. Основними рушіями галузі є автостраховання, проте найстрімкіші темпи розвитку показує страхування життя. Основними тенденціями у страхування є залучення технологій Big Data та ШІ, розвиток сфери страхування корпоративного сектору та оновлення законодавства для підвищення якості компаній, що надають страхові послуги. Проблемами, які можуть з'явитися при реалізації проектів на основі вищезгаданих тенденцій є недовіра до ШІ, потреба в додатковій кібербезпеці та забезпечення законодавчої бази для впровадження оновлених законів.

ДЖЕРЕЛА

1. Поточний стан та тенденції страхового ринку. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Поточний_стан_тенденції_страхового_ринку_у_2023-11-16.pdf

2. Огляд небанківського фінансового сектору, серпень 2023. URL: <https://forinsurer.com/files/file00742.pdf>

3. Огляд небанківського фінансового сектору, березень 2024. URL: <https://forinsurer.com/files/file00757.pdf>

4. Попова Л. В. Сучасні тенденції розвитку цифрових технологій у страхуванні. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-5-08-02/2022-5-08-02>

5. Колос Ю., Гембаровська Я. Новий Закон про страхування: ключові зміни. URL: <https://eba.com.ua/novyj-zakon-pro-strahuvannya-klyuchovi-zminy/>

6. Кужелев М. О., Стабіас С. М. Діяльність небанківських фінансових установ в Україні в умовах воєнного стану. *Економічний вісник університету*. 2023. № 58. С.99–105.

7. Онишко С. В. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів : монографія / за заг. ред. д.е.н., професора С. В. Онишко. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. 452 с.

Грязнов В.С.,
здобувач ступеня бакалавра
Кужелєв М.О.,
д.е.н., професор, професор кафедри фінансів
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
м. Київ, Україна

ВРЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ

Сучасні умови розвитку економічних систем передбачають, що невід'ємною складовою світової фінансової системи стають ІТ-технології та їхні продукти. Саме завдяки розвитку блокчейн з'явилися сучасні криптовалюти та сформувався ринок для їхньої купівлі-продажу [1].

Згідно з CoinGecko, капіталізація ринку криптовалют в листопаді 2024 року знаходиться на історичному максимумі – 3,2 трлн дол США, перевищуючи минулорічний показник у 3 рази, а найбільш капіталізована (51-57% ринку за останні 3 місяці) та цінна криптовалюта Bitcoin от-от досягне позначки у 100 тис дол США [2]. В першу чергу стрімкий ріст цих показників пов'язаний із очікуванням на здійснення в найближчому майбутньому значних кроків з урегулювання ринку криптоактивів (в першу чергу в США). Відповідно, враховуючи нинішній рівень показників цього ринку, а особливо їх динаміку, очевидно, що це робити необхідно, причому якнайшвидше.

Незважаючи на суттєві переваги цифрових активів, що мають потенціал вивести фінансові відносини на абсолютно новий рівень, є чимало вагомих чинників, що стримують їх впровадження.

З одного боку, в криптовалют є чимало значних переваг над традиційними грошима. Перш за все – це високий рівень захисту даних та убезпечення від підробки. Також це порівняно невисокі витрати на транспортування, зберігання й обслуговування та легкість доступу власників до активів такого типу. Дуже важливим пунктом є й така особливість, як фіксування всіх транзакцій технологією блокчейн, що виводить прозорість на зовсім інший рівень. Можливо, найбільш ваговою особливістю криптовалют є своєрідний захист від інфляції шляхом технологічного обмеження максимальної кількості їх випуску. Потенційне введення криптовалют до національних економік знижуватиме рівень залежності від іноземних валют, таких як долар чи євро, не кажучи вже про отримання державою можливості здійснювати контроль над «криптообігом» та, власне, використанням бюджетних коштів.

З іншого ж боку, таких, без сумніву, сильних сторін віртуальних активів все ж недостатньо для негайного їх впровадження до національних економік, адже є в них і не менш вагомі недоліки. Відсутність єдиних стандартів регулювання криптовалют у світі значно ускладнює їх інтеграцію, адже навіть правовий статус в кожній країні у них свій (валюта, інвестиційний інструмент чи актив). Відповідно, одразу постає й питання оподаткування. Ще одним чинником, який гальмує інтеграцію цифрових активів є соціальний: через недостатню обізнаність великої частини населення,

рівень довіри до них є досить невисоким. Особливо репутацію криптовалют підриває їх використання у шахрайських схемах. Крім того, для інтеграції криптовалют потрібна добре розвинена цифрова інфраструктура, і якщо в Україні це не є принаймні найбільшою проблемою, то у значній кількості країн, ситуація значно гірша. Якщо ж розглянути природу цифрових активів, то серйозними їх недоліками є надвисока волатильність, а також технологічна недосконалість (обмеження пропускну здатності технології блокчейну та, наприклад, ризик втрати ключів до електронних гаманців та самих «холодних» гаманців). Нарешті, невдалі рішення щодо врегулювання економічних відносин, пов'язаних з криптовалютами можуть призвести до загрози суверенітету фінансової системи країни.

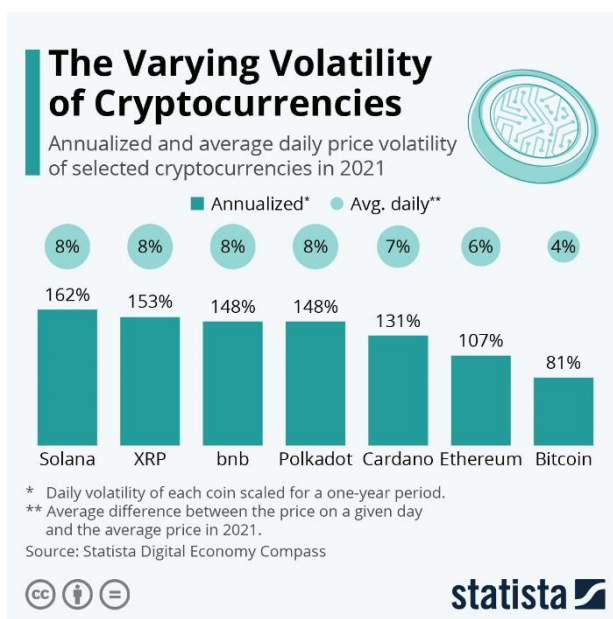
Отже, цифрові активи мають значний потенціал завдяки таким їхнім перевагам, як захищеність, прозорість транзакцій, зниження витрат та захищеність від інфляції. Однак, їхнє впровадження стримується такими викликами, як відсутність єдиних стандартів регулювання, соціальна недовіра через шахрайські схеми, технологічні обмеження та висока волатильність. Крім того, необхідна розвинена цифрова інфраструктура, а невдале врегулювання криптовалют може значно нашкодити фінансовій системі. Тому для ефективного їх врегулювання потрібен зважений підхід, що, зберігаючи сильні сторони цифрових активів, мінімізує ризики, пов'язані з їх використанням.

Очевидно, слабких сторін цифрових активів було зазначено чимало, і серед них точно немає неважливих, однак сфокусуємося на основних з них, вирішення яких дозволило б успішно здійснити перші кроки з їх врегулювання та побудувати вдалий фундамент для подальшої інтеграції у світову економіку.

Перш за все, варто відмітити роль криптовалют у тінізації економіки – це здебільшого наслідок саме зволікання у впровадженні відносно них регуляторної політики. Наприклад, ще в лютому 2022 року Верховна Рада України ухвалила законопроект №3637 «Про віртуальні активи», що визначив правовий статус, класифікацію, право власності на віртуальні активи, регуляторів ринку, постачальників послуг на цьому ринку та заходи моніторингу в цій сфері [3]. Однак досі не ухвалено правки до Податкового кодексу України, пов'язані з цим питанням і залишається резонанс щодо заборони використання віртуальних активів як засобу платежу та предмета обміну. Звичайно ж, повністю уникнути створення шахрайських схем з їх використанням практично неможливо, однак законодавче врегулювання ринку віртуальних активів зменшить кількість таких прецедентів у разі.

Розбіжність стандартів щодо цифрових активів у різних країнах, імовірно, є найбільш складним викликом, адже погляди щодо цього питання можуть відрізнитися принципово. Однак розбіжності в такому важливому питанні ні в якому разі не можна ігнорувати. Потрібно провадити міжнародне обговорення цієї тематики й приходити до спільних рішень для усунення потенційного ускладнення ситуації в майбутньому. Гарним прикладом таких дій стало ухвалення Європарламентом у 2023 році «MiCA» (Markets in Crypto-assets) – перших у світі зведених вимог для криптовалют, що врегулювали чимало важливих питань в цій сфері [4].

Щодо проблеми із високою волатильністю криптовалют, то зі збільшенням їх капіталізації (що точно відбуватиметься внаслідок поглиблення їх інтеграції у світову економіку), як показує практика, зменшується й їх волатильність. Волатильність криптовалют у 2021 році представлена на рис. 1.

Рис. 1. Волатильність криптовалют у 2021 році [5]

Як бачимо, Bitcoin та Ethereum, що займали на момент кінця 2021 року (як і зараз) перше (1,1 трн дол) та друге (500 млрд дол) місця відповідно за капіталізацією на ринку криптовалют, мали відповідно і найнижчу волатильність, а інші 5 представлених валют, що на момент 2021 року всі мали капіталізацію в межах 35-60 млрд дол і показники волатильності мали практично ідентичні [6]. Також вирішенню проблеми волатильності криптовалют за умови їх впровадження в національні економіки, можуть посприяти і уряди країн. Це чудово показала на своєму прикладі Японія, що ввела обов'язкову прив'язку криптовалют до єни, зобов'язала криптовалютні біржі отримувати державне ліцензування залишила можливість емітувати «стейблкойни» виключно в банків та інших ліцензованих учасників ринку [3].

Щодо проблеми з недостатньою цифровізацією, то в будь-якому разі вона нині відбувається глобально, тому єдине правильне рішення – це сприяння її процесу та активна допомога тим регіонам, яким недостатньо для цього власних ресурсів. Це стосується й аспекту поширення цифрової грамотності серед населення, що має включати в себе й знання про механізм роботи та правильне поводження з різними видами цифрових грошей.

Варто відмітити, що з розвитком цифровізації відбуваються значні зміни й у фінансові системі країни, що вимагає від усіх її учасників адаптивності [7].

Над проблемою обмеженої пропускну здатності технології блокчейну наразі працюють тисячі криптостартапів різних розмірів по всьому світу. Тому за належних вкладень у розвиток технологій та організацію діяльності спеціалістів цієї галузі,

дану проблему (а також і інші технологічні недоліки цифрових грошей) поступово буде усунено.

Підсумовуючи, можна сказати, що розв'язання ключових проблем впровадження криптовалют вимагає комплексного підходу, що включає міжнародну співпрацю, включаючи обмін досвідом, підвищення капіталізації стимулювання технологічного прогресу та освітніх ініціатив.

Отже, завдяки перевагам, таким як безпека, прозорість транзакцій, мінімізація витрат і захист від інфляції, цифрові активи мають надзвичайно великий потенціал. Проте, впровадження цифрових активів стикається з низкою викликів: відсутність єдиних стандартів регулювання, висока волатильність, технологічні обмеження, соціальна недовіра та нерівномірний рівень цифрової інфраструктури. Комплексний підхід до вирішення цих проблем включає міжнародну співпрацю, освітні ініціативи, стимулювання технологічних інновацій та адаптацію регуляторної політики. Такий підхід дозволить поступово зняти основні бар'єри та створити основу для ширшої інтеграції криптовалют у світову економіку.

ДЖЕРЕЛА

1. Кужелєв М. О. Інтегрування ринку криптовалют у фінансову систему України: теоретичні аспекти. *Економічний вісник університету*. 2023. Вип. 56. С. 137–142.
2. Global charts. *CoinGecko*. URL: <https://www.coingecko.com/uk/global-charts> (date of access: 23.11.2024).
3. Харламов П. Кому в Сальвадорі держпідтримка, того в Китаї – за ґрати: світ розділився у ставленні до криптовалют. *Mind.ua*. URL: <https://mind.ua/publications/20251981-komu-v-salvadori-derzhpidtrimka-togo-v-kitayi-za-grati-svit-rozdilivsya-u-stavlenni-do-kriptovalyut> (дата звернення: 23.11.2024).
4. Волощук Д., Златін В. ЄС затвердив єдині правила для криптоактивів. Як це вплине на європейський та український ринок. *Forbes.ua*. URL: <https://forbes.ua/innovations/mica-dlya-kripti-es-zatverdiv-edini-pravila-dlya-kriptoaktiviv-yak-tse-vpline-na-evropeyskiy-ta-ukrainskiy-kriptorinok-poyasnyuyut-yuristi-daniil-voloshchuk-ta-vyacheslav-zlatin-21042023-13236> (дата звернення: 23.11.2024).
5. Armstrong M. The Varying Volatility of Cryptocurrencies. *Statista Daily Data*. URL: <https://www.statista.com/chart/27577/cryptocurrency-volatility-dmo/> (date of access: 23.11.2024).
6. Historical Snapshot - 28 November 2021 | CoinMarketCap. *CoinMarketCap*. URL: <https://coinmarketcap.com/historical/20211128/> (date of access: 23.11.2024).
7. Zherlitsyn D.M., Kuzheliev M.O., Nechyporenko A.V. Bioresources Price Trend and GDP Growth Adjustment. *International Journal of Advanced Biotechnology and Research (IJABR)*. Vol. 10. Special Issue-1. 2019. p. 379–383.

Гусарська О.В.,
здобувачка ступеня бакалавра

Кужелєв М.О.,
доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
м. Київ, Україна

ВПЛИВ FІNTECH НА ТРАНСФОРМАЦІЮ БАНКІВСЬКОЇ ІНДУСТРІЇ

Вплив діджиталізації на повсякденне життя, вподобання, поведінку глобального суспільства, на стратегію розвитку бізнесу наразі стає особливо відчутним. Зокрема, у фінансовому секторі, а саме у сфері банківництва важливим драйвером процесу цифровізації стають фінтех-компанії. Станом на 2024 рік завдяки інноваційним технологіям банки можуть ідентифікувати і верифікувати своїх клієнтів, заощаджувати їх час, надаючи послуги у найкоротші терміни онлайн і це лише частина найвагоміших досягнень.

Попри глибоку економічну і фінансову кризи, спричинені повномасштабною війною, 62% фінтех-компаній, які у лютому-березні 2024 року взяли участь в опитуванні UAFIC, заявили, що обсяг їхнього бізнесу збільшився. У 2022 році цей показник був на рівні 7%. Такий високий рівень адаптивності частково можна пояснити тим, що найбільше фінтех-компаній було зареєстровано у 2017-2019 роках (рис. 1), відтак майже третина з-поміж усіх знаходиться вже на етапі зрілості, а 75% пройшли точку беззбитковості [1]. Динаміка розвитку ІТ-галузі доволі стрімка. А підприємства ІТ-сектору зможуть значно підвищити ефективність процесів відбудови країни після перемоги [2].

Рис. 1 Динаміка кількості заснованих фінтех-компаній

Джерело: [1]

Крім того, у 2023 р. 71% фінтех-компаній повідомили про наявність співпраці з банками, тоді як 40% називають їх основними партнерами, через що можна дійти висновку: вплив фінтех-компаній – найбільш суттєвий за весь час. Він змушує

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

банківську індустрію: 1) якнайшвидше інтегрувати сучасні інструменти для підтримки конкурентоспроможності, взаємовідносин з клієнтами загалом; 2) до переходу на новий етап – повністю цифровий «Банкінг 3.0» [1; 3]. Яскравим прикладом є фінтех-проект monobank, після впровадження якого інші банки почали активно розширювати функціонал мобільних програм, надавати послуги не тільки у відділеннях.

Національний банк України заявляє, що попри нереалізовану Стратегію розвитку фінтеху в Україні до 2025 року, його пріоритетом залишається розвиток сучасних цифрових фінансових послуг. Відтак, у новій безстроковій Стратегії розвитку фінансового сектору України виділено такі напрями (ціль IV «Сучасні фінансові послуги»)[4]:

- розвиток інфраструктури цифрових фінансових послуг: сприяння впровадженню мобільних застосунків для проведення фінансових операцій;
- автоматизація і безпаперові технології надання фінансових послуг: розвиток безготівкової економіки та відкритої архітектури фінансового ринку;
- регулювання віртуальних активів відповідно до європейських вимог;
- цифрова оборона фінансового сектору: підвищення надійності фінансових послуг.

Ці напрями спрямовані на модернізацію та безпеку фінансових послуг, які надаються безпосередньо банками та іншими фінансовими установами.

Проаналізувавши пріоритети Національного банку України, можна дійти висновку: найближчим часом очікуються такі технологічні впровадження у банківській індустрії України (табл. 1).

Таблиця 1

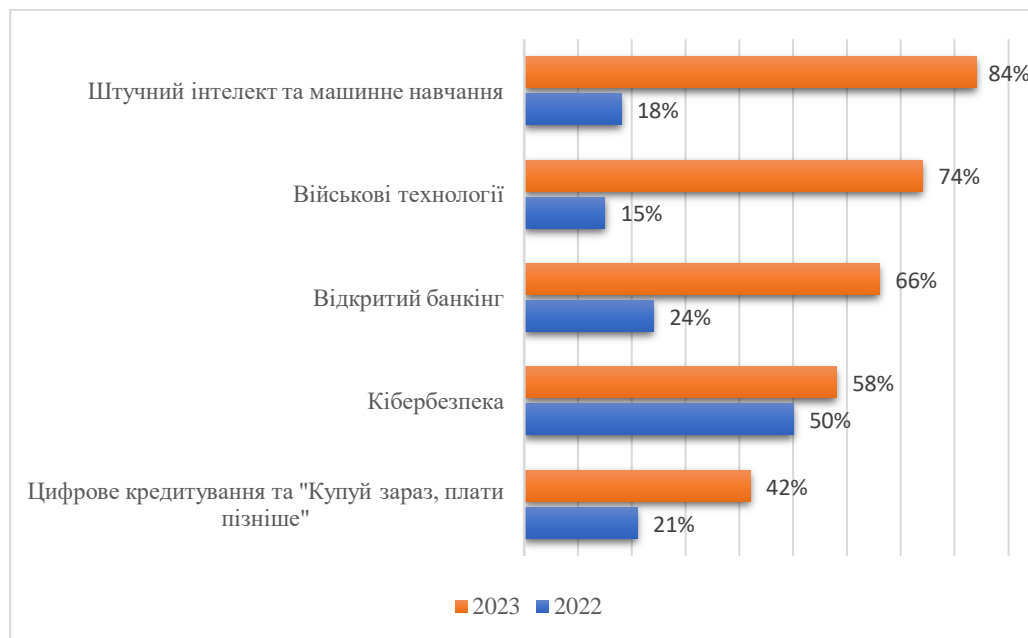
Ключові технологічні інновації у фінансовому секторі

Інновації	Сутність
Миттєві платежі	За задумом НБУ, спочатку це будуть платежі P2P, P2B, P2G із залученням СЕП НБУ (на базі ISO 20022) замість таких посередників як Visa й Mastercard. Далі перекази відбуватимуться між бізнесами, юрособами та державою. Є також ймовірність, що ці платежі стануть транскордонними. Очікувана тривалість обробки операції – 10 сек. Відтак, до кінця 2024 року НАБУ планує запустити проект «Прозора Мережа», яка охоплює лиш P2P-перекази.
Відкритий банкінг	Передбачає безпечний обмін даними через відкриті, базові чи комерційні API (ці стандарти вирішують проблему несумісності різних систем). Банки та інші надавачі платіжних послуг забезпечуватимуть третім особам доступ до даних, рахунків користувачів і можливість ініціювати транзакції за їхньою згодою. З 1 серпня 2025 року всі банки мають відкрити свої API.
Інтеграція з SEPA	Результат: банки надаватимуть послуги швидких і дешевших грошових переказів у євро. Процес приєднання України до Єдиної зони платежів в євро був запланований на 2024 рік, однак відомості про фактичне подання заяви наразі відсутні.

Розвиток СЕП НБУ	Використання стандарту ISO 20022 для сплати податків та зборів у структурованому вигляді.
Е-гривня	Стане доповненням готівкової та безготівкової форм гривні, а не замінить її. До кінця 2024 року Нацбанк проведе тестування цифрової гривні, щоб виявити, чи є з-поміж населення попит.
Розвиток Системи BankID НБУ	НБУ має на меті забезпечити українців можливістю використовувати послуги системи дистанційно в межах Європейського Союзу.

Джерело: сформовано на основі [5-11]

Описані технологічні інновації є сучасним рушієм змін у фінансовій сфері, зокрема вони вже впливають на діяльність банків. Водночас важливо визначити, які фінтех-тренди залишатимуться ключовими для розвитку галузі в найближчі роки, адже саме вони можуть визначити зміну вектора трансформацій (рис. 2).

Рис 2. Найбільш перспективні напрями розвитку фінтех-сектору в Україні в найближчі два роки

Джерело: [10]

Звідси, можна висунути припущення, що подальші інновації Нацбанку будуть пов'язані насамперед з використанням штучного інтелекту (AI). Як зазначає Ю. Федосюк – CEO національного платіжного сервісу UAPAY, штучний інтелект буде інтегрований в процес кредитування, підвищуватиме точність оцінки кредитоспроможності [12].

Спостерігаємо також, що гравці фінтех-сектору проявляють велику зацікавленість до відкритого банкінгу, що може прискорити його впровадження в Україні.

Отже, розвиток в Україні фінансових технологій стимулює банківську індустрію до трансформації. Якщо всі вищезгадані напрями та інновації будуть успішно реалізовані, вона зазнає змін, що призведуть до її повної цифровізації.

Впровадження миттєвих платежів, відкритого банкінгу, інтеграції з SEPA, розвиток системи BankID та інших технологій, зроблять послуги банків та інших фінансових установ гіперперсоналізованими. Реалізація цих інновацій також сприятиме розвитку безготівкових технологій, покращенню безпеки фінансових операцій та підвищенню рівня фінансової грамотності серед користувачів. У результаті банківська індустрія стане більш гнучкою, здатною швидко адаптуватися до нових викликів і вимог ринку.

ДЖЕРЕЛА

1. Український каталог фінтех-компаній 2024. URL: https://drive.google.com/file/d/1YCKzK8FRm7gBTsFXbyJvoeQCCZ8d_d0_/view
2. Кужелєв М.О. Фінансові аспекти та тенденції розвитку підприємств ІТ-галузі в Україні. *Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики* : Матеріали дванадцятої міжнар. наук.-практ. конф., 8 вересня 2023 р. Одеса: ОНЕУ, 2023. С. 127–128.
3. Онуфрієнко О. Як розвиток фінтех змінює досвід надання банківських послуг. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/12/18/707820/>
4. Стратегія розвитку фінансового сектору України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finsector_NBU.pdf?v=9
5. Граждан О. Що таке миттєві платежі, коли їх чекати в Україні. URL: <https://finance.ua/ua/goodtoknow/shcho-take-myttievi-platezhi>
6. В Україні презентували сучасний проєкт миттєвих платежів «Прозора Мережа». URL: <https://nabu.ua/ua/v-ukrayini-prezentuvali-suchasniy-proyekt-mittyevih-platezhiv-prozora-merezha.html>
7. Затверджено Концепцію відкритого банкінгу в Україні. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zatverdjeno-kontseptsiyu-vidkritogo-bankingu-v-ukrayini>
8. Про платіжні послуги : Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>
9. Жарикова А. Нацбанк планує приєднання України до Єдиної зони платежів в євро SEPA. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/12/15/707740/>
10. Фінтех тренди 2024. URL: <https://drive.google.com/file/d/1QJ51kpGQm1ZkY3aOEaPltnLwVxSpqLB1/view>
11. Вінокуров Я. НБУ проведе відкрите тестування е-гривні до кінця 2024 року. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/02/15/709998/>
12. Федосюк Ю. Фінтех у 2024 році: чого чекати. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/01/4/708359/>

СПЕЦИФІКА ОЦІНЮВАННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Компанії при виробництві крім традиційних фізичних активів все більше покладаються на нематеріальні активи, тобто активи без фізичної присутності, такі як технологічні ноу-хау, програмне забезпечення та бази даних, відносини з клієнтами або процеси виробництва та розподілу.

У сучасній економіці, заснованій на знаннях, нематеріальні активи стали основним джерелом довгострокової вартості для багатьох компаній. Вони відіграють ключову роль у стратегічному плануванні конкурентної диференціації, лояльності клієнтів і ціноутворення. Нематеріальні активи підтримують інновації, допомагають підтримувати відносини з клієнтами та навіть можуть захистити ринкові ніші завдяки ексклюзивним правам. Їх оцінювання та управління мають першорядне значення у злиттях і поглинаннях, інвестиційному аналізі та корпоративній звітності. Визнання їх цінності та включення їх у фінансове планування та звітність може забезпечити більш повне уявлення про цінність компанії та потенціал майбутніх прибутків [1].

У групі нематеріальних активів, які можна ідентифікувати є інтелектуальна власність, така як патенти та торгові марки, відносини з клієнтами та контракти. Ці активи зазвичай мають законне право власності і можуть бути продані або відокремлені від бізнесу. Власники можуть використовувати ці активи в бізнесі за рахунок ліцензійних зборів або роялті або продаючи ці активи. В іншій категорії нематеріальні активи, такі як робочі процеси, кваліфіковане керівництво та навчена робоча сила, забезпечують конкурентні переваги та підвищують цінність діючої компанії, але не можуть бути продані окремо від компанії. Враховуючи їх нематеріальну та унікальну природу, питання про те, як оцінити нематеріальні активи, по суті, зводиться до вибору правильного методу оцінювання та застосування розумного судження [2].

Оцінювання нематеріальних активів використовується, зокрема, в бухгалтерській практиці для визнання активів при об'єднанні бізнесу за справедливою вартістю, що спрямовано на підвищення прозорості обліку придбання. Наприклад, оцінювання нематеріальних активів може вимагатися для Міжнародного стандарту фінансової звітності 3 (МСФЗ 3) щодо об'єднання бізнесу та Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 38 (МСБО 38) щодо нематеріальних активів. Існують еквівалентні стандарти бухгалтерського обліку в США, але положення щодо бухгалтерського обліку не однакові в усіх відношеннях [3].

Світова практика налічує три підходи оцінювання нематеріальних активів: витратний, дохідний та порівняльний. Витратний підхід передбачає визначення вартості створення або відтворення нематеріального активу. Цей підхід часто

застосовується до патентів і запатентованих технологій. Однак він може не повністю відобразити ринкову вартість активу. Дохідний підхід оцінює поточну вартість майбутніх грошових потоків, створених нематеріальним активом. Аналіз дисконтованих грошових потоків (DCF) є поширеною технікою в рамках цього підходу, яка враховує часову вартість грошей і ризик, пов'язаний з майбутніми грошовими потоками. Порівняльний підхід порівнює відповідний нематеріальний актив із подібними активами, які нещодавно були реалізовані на ринку. Порівнянні транзакції та ставки роялті розглядаються в цьому підході, забезпечуючи еталон для оцінки [4].

П'ять основних методів оцінювання базуються на трьох описаних вище підходах – порівняльному, дохідному та витратному. При оцінці конкретного нематеріального активу один метод, імовірно, буде більш відповідним порівняно з іншими.

1) Метод звільнення від роялті (RRM). У цьому методі вартість нематеріальному активу визначається на основі приблизних ставок роялті, які можна було б заощадити при володінні активом. Оскільки актив належить компанії, їй не потрібно платити за використання активу. RRM включає в себе елементи як порівняльного (ставки роялті для порівнянних активів), так і дохідного (оцінка доходу, зростання, податкові ставки) підходів.

2) З і без методу (WWM). Вартість нематеріального активу визначається шляхом розрахунку різниці між моделлю дисконтованого грошового потоку для підприємства з активом і моделлю дисконтованого грошового потоку без активу. Слід зазначити, що визначення додаткового доходу та додаткового ризику для бізнес-вартості капіталу, за винятком капіталу, має тут першочергове значення.

3) Багатоперіодний метод надмірних доходів (MPEEM). Грошові потоки, пов'язані з певним нематеріальним активом, дисконтуються для обчислення теперішньої вартості. Його застосовують, коли можна правильно визначити грошові потоки, пов'язані з певним нематеріальним активом. Програмне забезпечення та відносини з клієнтами є прикладами активів, які можна оцінити за допомогою MPEEM.

4) Ціноутворення реальних опціонів. Цей метод використовується для оцінки нематеріальних активів, які зараз не генерують грошових потоків, але, як очікується, принесуть це в майбутньому. Нерозроблені патентні опції є одним із прикладів нематеріальних активів, які можна оцінити за допомогою цього методу.

5) Метод відновної вартості з вирахуванням старіння. Метод відновної вартості встановлює вартість нематеріального активу на основі суми, яка коштувала б компанії заміна активу [5].

Так, нематеріальні активи, такі як інтелектуальна власність, вартість бренду та відносини з клієнтами, відіграють вирішальну роль в успіху та конкурентоспроможності бізнесу. Однак їх нематеріальна природа ускладнює визначення конкретної цінності. На відміну від матеріальних активів, які можна легко оцінити на основі їх фізичних характеристик і ринкових цін, нематеріальні активи вимагають більш тонкого підходу. Однією з головних проблем при оцінюванні нематеріальних активів є відсутність стандартизованої практики

бухгалтерського обліку. На відміну від матеріальних активів, які зазвичай обліковуються на балансі компанії, нематеріальні активи часто не визнаються або недооцінені. Це пояснюється тим, що немає чітких вказівок щодо того, як вимірювати та звітувати про їх вартість. У результаті компанії можуть не повністю охопити справжню вартість своїх нематеріальних активів, що призведе до потенційної недооцінки. Іншою проблемою є відсутність активних ринків для багатьох нематеріальних активів. На відміну від акцій або нерухомості, які мають добре налагоджені ринки, де покупці та продавці можуть легко визначати ціни, нематеріальним активам часто бракує жвавого ринку. Це ускладнює пошук порівнянних операцій або еталонних цін для цілей оцінки. Без ринкових даних фахівці з оцінки повинні покладатися на альтернативні методи оцінювання вартості нематеріальних активів. Суб'єктивний характер методів оцінювання також є значною проблемою. На відміну від матеріальних активів, які можна оцінити на основі об'єктивних критеріїв, таких як відновна вартість або ринкова вартість, нематеріальні активи вимагають більше суджень і припущень. Оцінка фінансового впливу, тривалості та конкурентної переваги, пов'язаної з нематеріальними активами, часто передбачає тонкий баланс якісного та кількісного аналізу. Фахівці з оцінки повинні враховувати такі фактори, як репутація бренду, лояльність клієнтів і технологічний прогрес, щоб прийти до комплексного та надійного оцінювання [6].

Таким чином, у динамічному бізнес-середовищі оцінювання нематеріальних активів є складним, але важливим процесом. Основна проблема оцінювання нематеріальних активів полягає у визначенні того, яка частина вартості припадає на певну кількість матеріальних і нематеріальних активів. Визнання різноманітних типів нематеріальних активів і використання відповідних підходів і методів оцінювання гарантує, що компанії можуть приймати обґрунтовані стратегічні рішення. Залучення оцінювачів забезпечує рівень точності та досвіду, сприяючи точнішому представленню справжньої вартості нематеріальних активів і сприяючи прийняттю кращих рішень для зацікавлених сторін.

ДЖЕРЕЛА

1. What Are Intangible Assets. URL: <https://brixx.com/what-is-an-intangible-asset/>.
2. Valuation Of Intangible Assets: What Are The Top Methods? URL: <https://www.valentiam.com/newsandinsights/intangible-assets-valuation-methods>.
3. Intangible Assets Valuation. URL: <https://www.intangiblebusiness.com/financial/intangible-asset-valuation/>.
4. Decoding Intangible Assets: Types & Valuation Techniques. URL: <https://eg.andersen.com/decoding-intangible-assets/>.
5. Valuation Of Intangible Assets. URL: <https://www.corporateprofessionals.com/articles/valuation-of-intangible-assets/>.
6. The Rise of Intangible Assets: Exploring the Value of Assets without Physical Substance. URL: <https://etonvs.com/goodwill-impairment/assets-without-physical-substance/>.

ОСОБЛИВОСТІ ФІСКАЛЬНОЇ КРИЗИ 2019-ГО РОКУ В УКРАЇНІ

Фіскальна політика України під час війни носить експансивний характер. Однак в умовах післявоєнного відновлення велика кількість сфер економіки вимагатиме активного державного втручання, що потребуватиме збереження проактивної фіскальної політики. Відтак, розробка політик, котрі пов'язані з таким підходом, вимагатимуть передбачення можливих ризиків.

Історія вітчизняної фіскальної політики має достатньо релевантних прикладів прийняття ризикових рішень, одним з яких є явища кризового характеру 2019-го року. Нижче наведено особливості механізмів фіскальної кризи та висновки для можливих порад фіскального процесу майбутнього.

1. Дохідна частина бюджету України значною мірою залежить від податків, пов'язаних з імпортом.

Основна особливість українського бюджету, що уможливила кризові явища 2019-го року, є залежність його дохідної частини від податків та зборів чия база напряму залежить від обсягів імпорту. До них відносяться ПДВ з ввезених на територію України товарів, акцизний податок з ввезених на митну територію України товарів та ввізне мито. Нижче Таблиця 1 демонструє частку цих імпортозалежних статей доходів держбюджету у всій дохідній частині:

Таблиця 1

Частка імпортозалежних статей в доходах держбюджету

Рік	Доходи державного бюджету (тис. грн)	Сума імпортозалежних статей (тис. грн)	Частка відносно всіх доходів
2021	1 296 852 920,8	497 162 113,8	38,3%
2020	1 076 016 682,2	362 163 566,9	33,7%
2019	998 278 941,0	343 221 210,9	34,4%
2018	928 108 347,6	369 646 350,6	39,8%
2017	793 441 850,5	316 418 325,1	39,9%
2016	616 283 219,6	236 460 761,2	38,4%
2015	534 694 812,2	202 972 221,1	38,0%

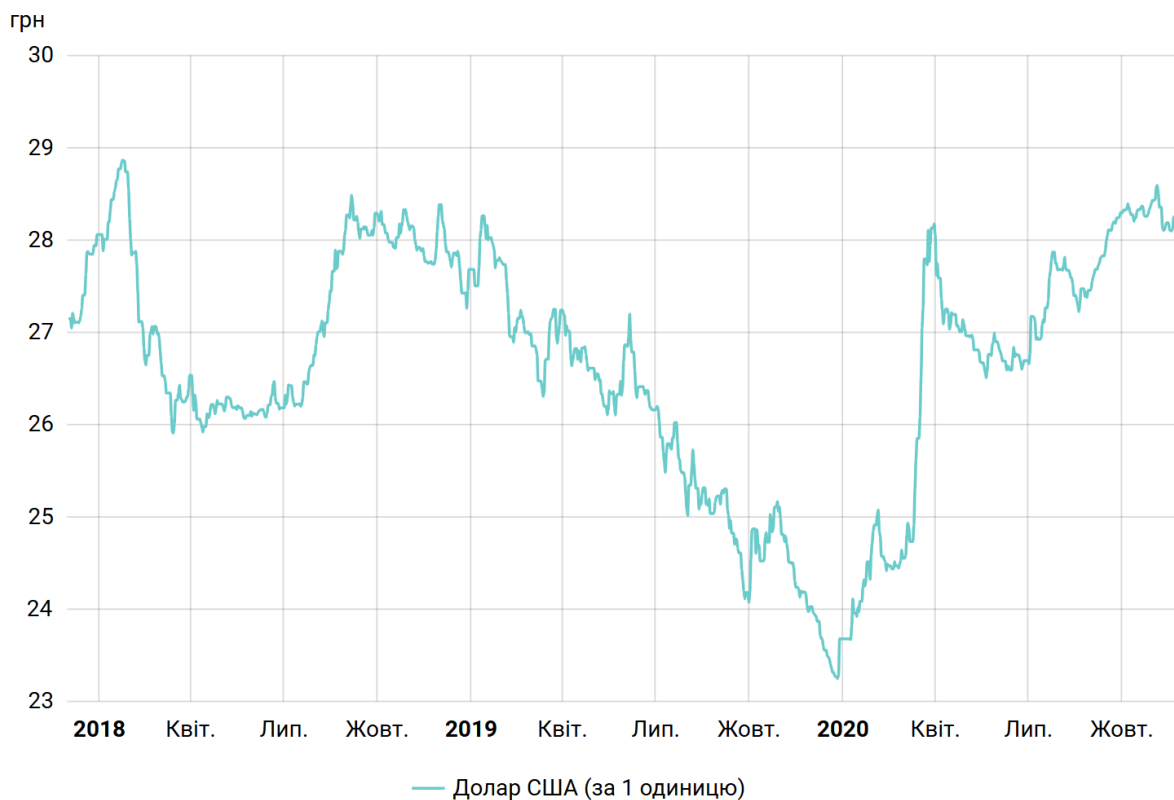
Джерело: складено за даними [1;2]

Як бачимо, середня частка імпортозалежних статей доходів в середньому складала 37,5% усіх надходжень до державного бюджету у 2015-2021 роках. Такий

стан справ ставить державний бюджет у пряму залежність від обсягів імпорту. Беручи до уваги те, що вартість імпортової продукції виражена в гривневому еквіваленті пов'язана з курсом гривні, це робить бюджет чутливим до волатильності курсу.

2. 2019 рік характеризувався посилення курсу гривні, що було пов'язано не тільки з волатильністю зовнішніх ринків, а й експансивністю фіскальної політики.

За даними НБУ в період з 01.01.2019 по 01.01.2020, курс гривні до долара знизився на 14,5%, з постійною динамікою:

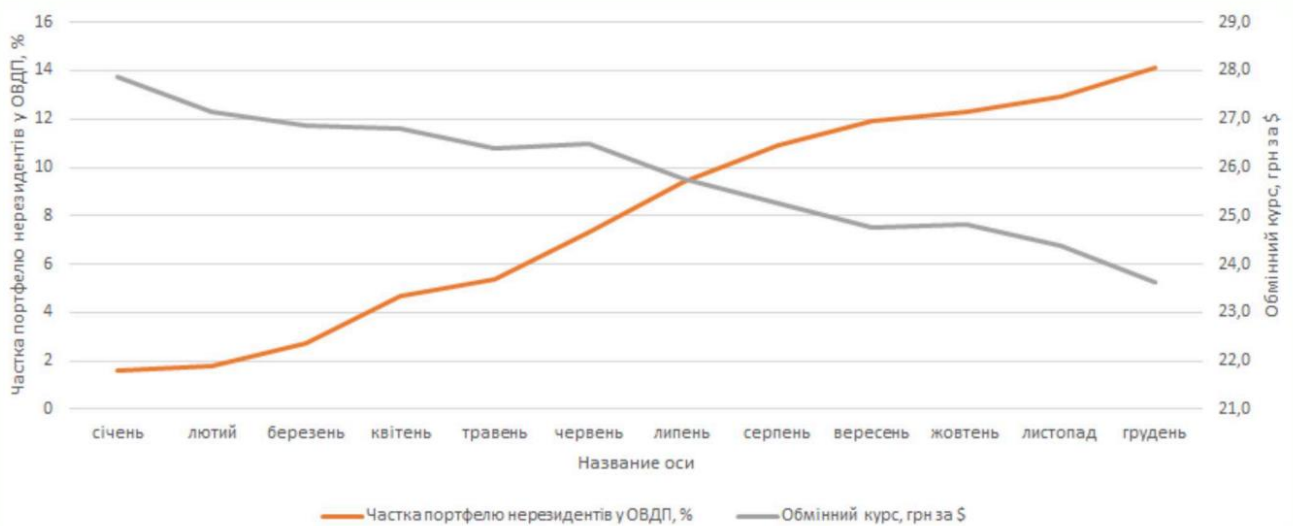

Рис. 1 Офіційний курс гривні щодо іноземних валют
Джерело: [3]

Таке посилення гривні не може бути пояснене одними лише сезонними коливаннями та іншими зовнішніми факторами, натомість мають бути враховані наслідки експансивності фіскальної політики уряду.

Заплановані видатки перевищили очікувані доходи, а уряд стикнувся з перепонами у виконанні плану (навіть попри перший з 2014 року секвестр, проведений у жовтні): «За результатами року, недовиконання плану за доходами загального фонду держбюджету склало 28,6 млрд грн від секвестрованої версії, та 48,7 млрд грн від першого Закону про державний бюджет-2019» [4].

Завдяки сприятливому попиту на українські облігації уряд зміг залучити більше позик, переважно через інструмент єврооблігацій (євробондів). Хоча це й призвело до короткострокового фінансового полегшення, однак збільшило сукупну пропозицію іноземної валюти на валютному ринку України, а отже укріпило гривню.

Рис. 2. Динаміка зміни курсу гривні по відношенню до долара США (права шкала), та частки інвестицій нерезидентів у ОВДП (ліва шкала), 2019 рік
Джерело: [4]

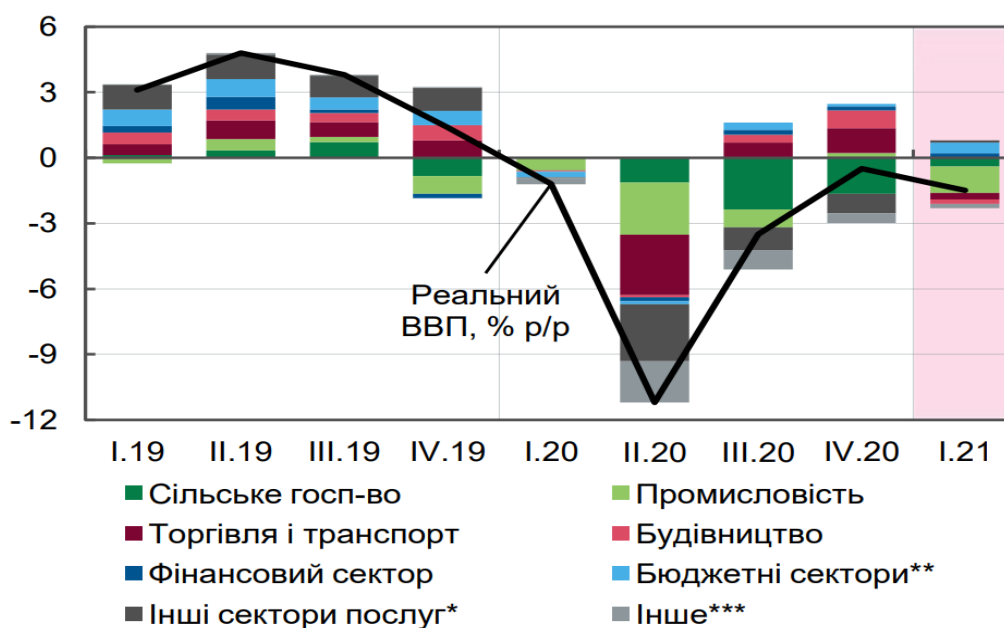
3. *Експансивна зовнішня політика призвела до циклу зворотнього зв'язку між нарощенням боргу, укріпленням гривні та невиконанням запланованих доходів.*

Описана вище політика призвела до циклу зворотнього зв'язку, який можна підсумувати наступним чином: збільшення державних видатків, зумовило необхідність випуску єврооблігацій для покриття дефіциту; приплив іноземної валюти зміцнив гривню, зменшивши надходження від імпортозалежних податків; цей дефіцит доходів збільшив бюджетний дефіцит, що вимагало подальших запозичень, які посилили ревальвацію валюти та продовжили цикл фіскального розбалансування.

4. *Одним з можливих наслідків політики держави стало падіння випуску експортноорієнтованих галузей*

Потенційним наслідком фіскальної політики 2019 року був її негативний вплив на реальний сектор України. Дані Інфляційного звіту НБУ за квітень 2021 року [5] вказують на падіння реального ВВП у 4 кварталі 2019-го року, насамперед через скорочення доданої вартості в сільському господарстві та промисловості (рис. 3).

Хоча точне визначення того, якою мірою це падіння було безпосередньо спричинене фіскальною політикою, потребує більш досконалого економетричного моделювання, тенденції, що спостерігаються, вказують на ймовірний зв'язок між цими факторами. Зростання курсу гривні, посилене випуском єврооблігацій, ймовірно, посилює тиск на експортно-орієнтовані сектори, такі як сільське господарство та промисловість, знизивши їх конкурентоспроможність та прибутковість. Ці спостереження підкреслюють важливість подальших досліджень для кращого розуміння взаємозв'язку між фіскальною політикою, динамікою валютного курсу та галузевими показниками.

Рис. 3. Внески ВДВ окремих видів діяльності в річну зміну реального ВВП, в.п.
Джерело: [5]

5. Фіскальні дисбаланси 2019-го року можуть слугувати прикладом для майбутніх політик та вказують на необхідність посилення ефективності публічних фінансів.

Гнучка фіскальна політика в поєднанні з довгостроковим плануванням матиме вирішальне значення для стабільності публічних фінансів при непередбачуваності післявоєнних економічних умов в Україні та світі. Враховуючи, що сфера публічних фінансів є однією з найвизначніших у фінансовій системі будь-якої країни, їхня роль в розвитку держави особливо відчутною стає в періоди кризових явищ в економіці [6; 7].

Стратегічний підхід до фіскальної політики має включати:

- надійне макроекономічне прогнозування, що дозволить передбачати та пом'якшувати ризики;
- впровадження інституційних реформ, зокрема таких, які посилювали б незалежність публічних фінансів;
- деполітизацію фіскальної політики задля збереження бюджетної стійкості, віддаючи перевагу прозорим, науково-обґрунтованим рішенням, аніж короткостроковим цілям.

Наведені вище пропозиції можуть сприяти збільшенню суспільної та міжнародної довіри, закладаючи підґрунтя для сталого зростання. Україна може використати уроки минулих фіскальних викликів з метою планування стабільного та процвітаючого майбутнього.

ДЖЕРЕЛА

- Державний вебпортал “Open Budget”. URL: <https://openbudget.gov.ua/about-portal>

2. Бюджет України 2017 : статистичний збірник. *Міністерство фінансів України*. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/Budget%20of%20Ukraine%202017%20\(publish\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/Budget%20of%20Ukraine%202017%20(publish).pdf)
3. Офіційний курс гривні щодо іноземних валют. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerate-chart?cn%5B%5D=USD&startDate=01.12.2017&endDate=01.12.2020>
4. Корнилюк А., Голинський Ю., Корж Б. (2020). Державний бюджет-2019. Аналіз виконання та уроки, які варто вивчити. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2020/06/Doslidzhennya-Derzhavniy-byudzheth-2019.-Analiz-vikonannya-ta-uroki-yaki-var-to-vivchiti.pdf>
5. Інфляційний звіт. Квітень 2021. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2021-Q2.pdf?v=9
6. Кужелєв М.О. (2020). Управління публічними фінансами в умовах реформування економіки України. *Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України* : зб. матер. III Міжнар. наук.-практ. конф., 26-27 березня 2020 р. Ірпінь, С. 42–44.
7. Nechyporenko A. (2019). Financial resources of public sector of economy in ensuring realization of financial policy of the country. *Association agreement: driving integrational changes*: collective monograph. Accent Graphics Communications Chicago, Illinois, USA. P. 374–385.

Камінна О. В.,
здобувачка вищої освіти на бакалаврському рівні
факультету управління та економіки
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

Ткачук Н. М.,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів,
банківської справи, страхування та фондового ринку
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова
м. Хмельницький, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Фінансовий моніторинг в банківській системі є важливою складовою ефективного функціонування фінансової системи будь-якої держави. Сучасна економіка, що піддається впливу глобалізації, технологічного прогресу та динамічних змін на ринках, потребує дієвих механізмів контролю за фінансовими потоками. В умовах зростаючої кількості ризиків, пов'язаних із відмиванням коштів, фінансуванням тероризму та іншими незаконними операціями, фінансовий моніторинг банківської діяльності набуває особливого значення. Фінансовий моніторинг є інструментом, що дозволяє банкам не тільки вчасно виявляти підозрілі транзакції, але й запобігати виникненню загроз для стабільності фінансової системи. Завдяки фінансовому моніторингу відбувається аналіз економічної доцільності операцій, оцінка ризиків та забезпечення прозорості банківських процесів в цілому.

Нестабільність сьогодення створює нові виклики для забезпечення належного фінансового моніторингу функціонування банківської системи необхідного для стабільного функціонування фінансової системи держави. У цьому контексті особливої ваги набуває проблема боротьби з відмиванням незаконних доходів, яка становить серйозну загрозу економічній стабільності та міжнародній репутації країни. Сучасні виклики вимагають чітких дій, спрямованих на запобігання таким правопорушенням та ефективну протидію їм.

У контексті євроінтеграційних процесів на Україну було покладено ряд зобов'язань у сфері протидії відмиванню незаконних доходів. Як наслідок, протягом останніх років було змінено та модернізовано законодавчу базу у сфері запобігання та протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (ПВК/ФТ), впроваджено нові рекомендації Міжнародної групи з протидії відмиванню брудних грошей (ФАТФ) та ухвалено Стратегію розвитку системи запобігання й протидії легалізації доходів, здобутих злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та поширенню зброї масового знищення на період до 2020 р [3].

Прийняття Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» забезпечило

функціонування національної системи фінансового моніторингу, яка спирається на діяльність уповноважених суб'єктів. Спеціально уповноваженим органом виконавчої влади, що спеціалізується на питаннях фінансового моніторингу, є Державна служба фінансового моніторингу України (далі – ДСФМУ), яка має спеціальний статус і координується Кабінетом Міністрів через Міністерство фінансів. ДСФМУ функціонує як національний центр фінансової розвідки, маючи відповідні повноваження. Основними завданнями органу є збір, аналіз та обробка інформації про фінансові операції, що підлягають моніторингу, або пов'язані з підозрами у відмиванні коштів чи фінансуванні тероризму.

В свою чергу, НБУ, що також займає вагомe місце у фінансовому моніторингу банків, встановлює вимоги щодо внутрішнього контролю, а система моніторингу в банках охоплює функції запобігання та протидії. Це включає верифікацію клієнтів, аналіз транзакцій та управління комплаєнс-ризиком. А ефективність самої системи залежить від компетентності співробітників і якості внутрішнього контролю банків.

Відповідно до статті 73 Закону України «Про банки і банківську діяльність» [5] та статті 32 іншого профільного закону, Національний банк України має право застосовувати заходи впливу до комерційних банків і представництв іноземних банків. Ці заходи можуть включати накладення штрафів або видання офіційних письмових попереджень. Проаналізуємо динаміку фінансового моніторингу в банківській системі України за 2021-2023рр. (табл. 1).

Таблиця 1. Динаміка фінансового моніторингу банківської системи України у 2021-2023 рр.

Показники	Роки			Абсолютне відхилення, (+,-)			Темпи проросту, %		
	2021	2022	2023	2022р. від 2021р.	2023р. від 2021р.	2023р. від 2022р.	2022р. / 2021р.	2023р./ 2021р.	2023р./ 2022р.
Перевірки банків, од. в тому числі:	97	183	82	+86	-15	-101	+88	-15	-55
- планові виїзні	0	0	2	0	+2	+2	0	0	0
- позапланові виїзні	6	5	6	-1	+	+1	-17	0	+20
- безвиїзні	91	178	74	+87	-17	-104	+96	-19	-58
Банки, в яких виявлені порушення, од.	32	47	33	+15	+1	-14	+47	+3	-30

*Примітка. Складено авторами на основі [2].

Як бачимо з табл. 1, кількість перевірок банків у 2022 році різко зросла на 88% порівняно з 2021 роком, що свідчить про посилення контролю за фінансовими операціями в умовах війни та необхідність забезпечення стабільності банківської системи. Однак у 2023 році цей показник знизився на 55% порівняно з попереднім роком. А позапланові перевірки залишалися на сталому рівні, що вказує на збереження нагальної уваги до певних питань, тоді як кількість безвізових перевірок

різко скоротилася у 2023 році, відображаючи переорієнтацію ресурсів. Кількість банків, у яких виявлені порушення, зросла у 2022 році на 47%, але у 2023 році знизилася на 30% порівняно з попереднім роком, що може свідчити про покращення дотримання регуляторних вимог. Дані зміни є логічною реакцією на безпрецедентні виклики економіки, включаючи військові дії, ризики відтоку капіталу та необхідність забезпечення прозорості фінансових операцій в умовах міжнародної підтримки.

Для удосконалення фінансового моніторингу в банківській системі практично важливо впровадити автоматизацію процесів, розширити функціонал комплаєнс-офіцерів і покращити технічні рішення. Запропоновані нами методи вдосконалення фінансового моніторингу діяльності банків подано на рис. 1.

Рис. 1. Методи удосконалення фінансового моніторингу банківської системи України.

*Примітка. Побудовано авторами на основі [1; 4].

Як видно з рис. 1, для вдосконалення фінансового моніторингу банківської системи слід впровадити кілька практичних заходів: автоматизацію моніторингових процесів, розширення функцій комплаєнс-офіцерів і технічні покращення. Зокрема, важливо запровадити сучасні системи, як-от: SAS AML, Oracle Financial Services чи NICE Actimize, які забезпечують автоматичне виявлення підозрілих операцій банків у реальному часі. Вони також дозволяють аналізувати нетипові транзакції, частоту операцій і аномалії в поведінці клієнтів. Використання машинного навчання та

штучного інтелекту допоможе адаптувати моделі ризиків до нових шахрайських схем, автоматично оновлюючи профілі клієнтів і оцінювати банківські ризики на основі історичних даних.

Отже, фінансовий моніторинг банківської системи слід вважати ключовим інструментом забезпечення стабільності та прозорості функціонування фінансової системи України, особливо в умовах воєнної агресії, економічної нестабільності та глобальних викликів. Роль фінансового моніторингу полягає у виявленні та запобіганні незаконним операціям у діяльності банків, які загрожують банківській системі та економіці держави, зокрема відмиванню коштів і фінансуванню тероризму. Україна адаптувала своє законодавство відповідно до міжнародних стандартів і запровадила дієві механізми контролю, зокрема через діяльність ДСФМУ та НБУ. А для подальшого вдосконалення системи фінансового моніторингу банківської системи необхідна автоматизація процесів контролю та перевірок банків, розширення компетенцій комплаєнс-офіцерів та впровадження сучасних технологій управління ризиками банків.

ДЖЕРЕЛА

1. Омельченко О. І., Островський Д. М. Шляхи мінімізації ризиків легалізації доходів клієнтів банку. *БІЗНЕСІНФОРМ*. 2019. № 6. С. 239-245
2. Річний звіт НБУ за 2023 рік. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2023.pdf
3. Самородов Б. В., Уткіна О. В. Класифікаційні ознаки ризику банківської установи у сфері відмивання коштів або фінансування тероризму. *Вісник Університету банківської справи*. 2018. №2 (32). С. 47–51.
4. Стужук О. Г., Федішин М. П. Побудова системи фінансового моніторингу в банківських установах та оцінка її ефективності. ЧНУ. 2023. 74 с.
5. Про банки і банківську діяльність: Верховна Рада України від 07.12.2000р. №2121-III (редакція від 08.11.2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>

Качмарська О. І.,
студентка

Кужелєв М. О.,
д.е.н., професор, професор кафедри фінансів
Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Інфляція властива будь-яким моделям економічного розвитку: повзуча інфляція виконує стимулюючу роль, в той час як вищі її показники спричиняють знецінення грошової одиниці та збільшення цін. Індекс інфляції є статистично значущим фактором, який впливає на реальний валовий внутрішній продукт (ВВП) [1; 2]. У довоєнний період Національний банк України (НБУ) діяв в режимі антиінфляційного таргетування, щоб попередити негативні інфляційні тенденції, але зараз, в умовах повномасштабних бойових дій зниження дієвості ринкових інструментів та високої невизначеності неможливе здійснення монетарної політики в традиційному форматі. Задля стримування панічних настроїв та їхнього впливу на інфляційну спіраль, у 2022 він зафіксував курс гривні до долара та обмежив рух капіталу, що знижує дієвість трансмісійних монетарних каналів та унеможлиблює інфляційне таргетування, адже його використання передбачає вільне регулювання курсу та використання облікової ставки як основного монетарного інструменту. Тож, Рада Національного банку України заявила, що у воєнний час орієнтуватиметься на нові принципи проведення монетарної політики, затвержені у документі «Основні засади грошово-кредитної політики на період воєнного стану» [3].

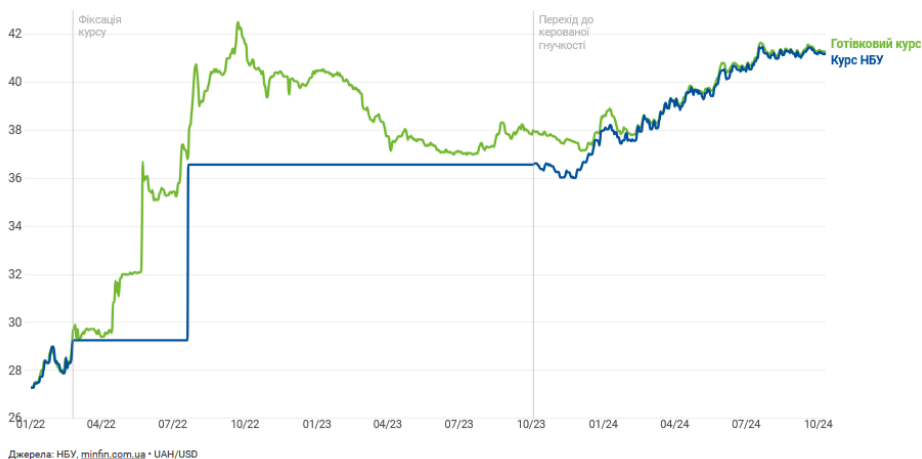
Інфляційне таргетування базується на публічному визначенні кількісних цілей з інфляції, досягання цих цілей та прогноз нових. Умови невизначеності дуже ускладнюють прогнозування, тож НБУ на початку війни тимчасово утримався від макроекономічних прогнозів (з липня 2022 прогнози відновились). Згідно з Основними засадами грошово-кредитної політики на період воєнного стану, зараз для Національного банку України найважливішим є зберегти надійне та стабільне функціонування фінансової системи та підтримати обороноздатність держави. А оскільки ефективність ринкових інструментів, зокрема монетарної трансмісії та плаваючого валютного курсу послабилася, НБУ зафіксував валютний курс, ввів адміністративні обмеження на валютному ринку та контроль руху капіталу. Потреби держави зросли, але НБУ запевнив, що фінансуватиме лише критичні видатки, щоб уникнути монетизації дефіциту бюджету. Здійснюватиме він це фінансування шляхом купівлі цінних паперів на первинному ринку. Також, НБУ і надалі є фінансово, інституційно та операційно незалежним від держави, тому зберігатиме прозорість у своїй операційній діяльності пов'язаною з емісією та покриттям видатків. Після завершення воєнного стану в країні, Національний банк планує повернутись до традиційного формату ведення монетарної політики та регулювання

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

інфляції: використання зміни облікової ставки для утримання під контролем інфляційні очікування [3].

Війна на території держави збільшує показники інфляції. Інфляція у 2013, роком перед війною на сході України була невисокою – всього 0.5%. У 2014 і 2015 – 24.9% і 43.3% відповідно [4]. Причиною інфляції у 2014 і 2015 роках стали – анексія росією Криму та напад на Луганську та Донецьку області, різке зниження виробництва, падіння ВВП, вимушена девальвація гривні відносно долара (97,3% і 50,8% відповідно [5]) та складні умови доступу до міжнародних фінансових ринків, що обмежило залучення зовнішніх фінансових ресурсів. Величезні військові витрати, відсутність швидких та ефективних реформ призвело до росту рівня інфляції у 2015 році, що говорить про нездатність врегулювання складної монетарної ситуації на той час.

На динаміку зміни інфляції має зокрема і валютний курс гривні, оскільки його зміна визначає вартість імпорту, втрати виробників та споживчі ціни. Під час вторгнення 2022 року інфляцію вдалося стримати на рівні 26.6%, а девальвація національної валюти всього 34%, не зважаючи на колосальний масштаб бойових дій. Це відбулось завдяки оперативній фіксації курсу. Через стрімку девальвацію гривні, фіксацію курсу на 29,3 гривнях 21 липня 2022 року замінили фіксацією на 36,6 гривнях за долар [4; 5].

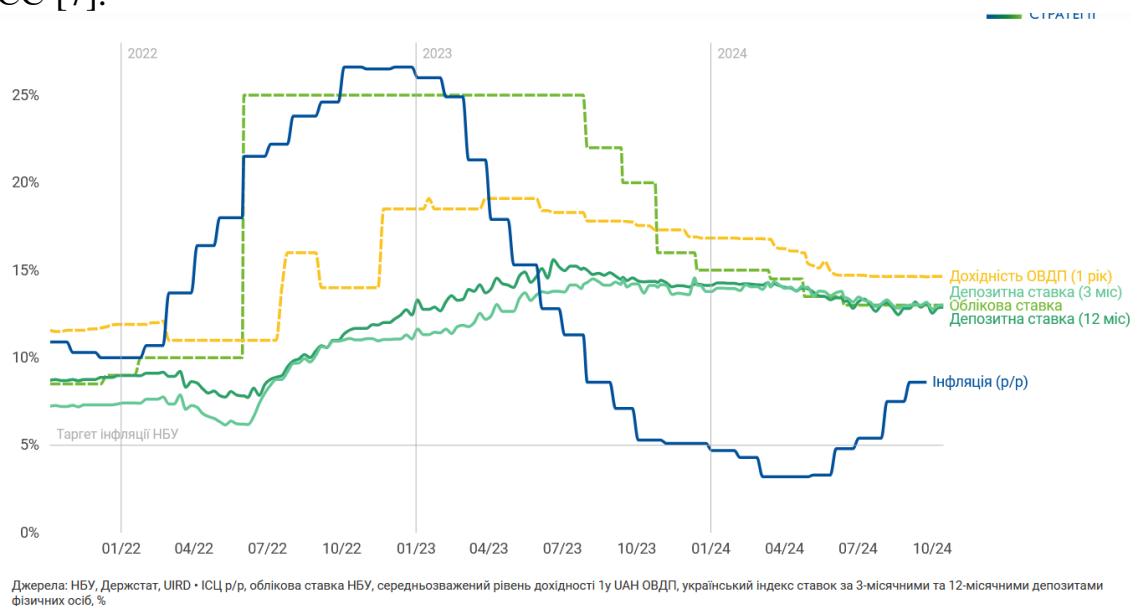
Рис. 1 Динаміка зміни офіційного та готівкового курсу гривні до долара за період січень 2022 – жовтень 2024

Джерело: [6]

Причини в меншій інфляції відносно до показників 2014 року вбачаються у оперативній діяльності НБУ: було вжито заходів на валютному ринку, закріпивши курс, та вжито заходи щодо стабілізації банківської системи, а також значній фінансовій допомозі союзників. Також роль зіграла енергетична криза: у 2014 році Україна була тісно пов'язана з росією щодо постачання природного газу, що призвело до зростання цін на паливо майже втричі. У 2022 році, навіть попри численні руйнування енергетичної інфраструктури, Україна завдяки альтернативним поставкам енергоносіїв, частково уникнула сценарію 2014 року.

Головною причиною відмінності показників інфляції 2014 та 2022 року вважаємо доступ до міжнародної допомоги. У 2014 році, коли росія напала на схід України, різко збільшились видатки бюджету, а покривати їх можна було тільки через екстенсивну емісію грошей, що й спричинило таку критичну інфляцію. Україна за період 2014-2016 рр. отримувала «фінансову допомогу» здебільшого через транші, під відсотки.

У 2022 році ситуація склалась зовсім інша – тодішні умови, у яких опинилась Україна, привернули увагу світової спільноти. Тільки протягом 2022 року Україна отримала 28,1 мільярдів доларів через трансфери і найщедрішими донорами стали США та ЄС [7].

Рис. 2. Динаміка зміни інфляції, дохідності ОВДП, депозитної ставки (3 міс та 12 міс) за період січень 2022 – жовтень 2024

Джерело: [6]

На початку війни НБУ задіяв цілий комплекс заходів задля стабілізації фінансової системи, зокрема збільшив облікову ставку до 25%, яка трималась з липня 2022 р. до липня 2023 р. та збільшив норми обов'язкового резервування. НБУ використав політику «дорогих грошей», яка входить у механізм інфляційного таргетування, що в результаті допомогло у стійкості на валютному ринку, допомогло зберегти вигідність гривневих активів, зокрема депозитів та сповільнило зростання цін. Починаючи з липня 2023 року НБУ почав понижувати ставку і зараз, станом на жовтень 2024, облікова ставка становить 13% [8]. Згідно НБУ, зміна облікової ставки проявляє свій вплив тільки через 9-18 місяців, тож зараз, приблизно від липня 2024 року ми можемо простежити її вплив. З огляду на цю інформацію та враховуючи зростання інфляції станом від липня 2024 року, можна вважати, що ми спостерігаємо трансмісійний вплив облікової ставки на показники інфляції.

Що стосується валютного курсу, то НБУ у жовтні 2023 перейшов до керованої гнучкості. З того часу гривня девальвувала на 12,4 %.

Щодо динаміки інфляції, перед 2023 роком спостерігалось її різке уповільнення, і у жовтні 2023 року вона досягла таргетованого рівня, встановленого

Національним банком України – 5%. Однак, починаючи з липня 2024 року, інфляція поступово почала зростати, і на поточний момент 2024 року її рівень збільшився на 8,6% [9].

Що стосується сьогоднішнього, то ситуація склалась наступна: у 2024 році інфляція пришвидшилась уже до 8.5%, але в подальшому прогнозують її пониження – 6.6% у 2025 р. та таргетовані 5% у 2026 р. Подібна динаміка і у зростанні реального ВВП – зниження до 3.7% цього року, і прогнозоване зростання на 4-5% наступні два роки [9].

Отже, інфляційні процеси в Україні під час війни характеризуються особливою динамікою та специфікою, зумовленою безпрецедентними воєнними викликами. Руїнування виробничих потужностей, порушення логістичних ланцюгів, бюджетні видатки на оборону та підтримку економіки, а також вимушена емісійна політика НБУ створили потужний інфляційний тиск. Попри це, завдяки виваженій монетарній політиці, міжнародній фінансовій підтримці та фіксованому курсу гривні вдалося стримати інфляцію та не допустити колапсу фінансової системи.

ДЖЕРЕЛА

1. Baranovskyi O. I., Zherlitsyn D. M., Nechyporenko A. V., Sokyрко O. S. Econometric models of monetary policy effectiveness in Ukraine. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol 3. №30. P. 226–235.

2. Kuzheliev M., Zherlitsyn D., Rekunenko I., Nechyporenko A., Nemsadze G. The impact of inflation targeting on macroeconomic indicators in Ukraine. *Banks and Bank Systems*. 2020. №15(2). P. 94–104.

3. Основні засади грошово-кредитної політики на період воєнного стану. Рада Національного банку України. Київ, 2022. 6 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MPG-ml_2022.pdf

4. Індекс інфляції в Україні. *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/>

5. Девальвація української гривні. *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/valuation/>

6. Трекер економіки України під час війни. *Центр економічної стратегії*. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/>

7. Мірер П. Скільки грошей Україна отримала в 2022 році від США та міжнародних союзників. URL: <https://susplne.media/280175-skilki-grosej-ukraina-otrimala-vid-ssa-ta-miznarodnih-souznikiv/>

8. Національний банк України зберіг облікову ставку на рівні 13% *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-zberig-oblikovu-stavku-na-rivni-13-19384>

9. Інфляційний звіт НБУ. *Національний Банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiya-tsogorich-timchasovo-priskoritsya-a-ekonomika-nadali-zrostatime--inflyatsiyniy-zvit-nbu>

Климчук Д.Є.
студентка 3 курсу спеціальності «Економіка»

Богач О.В.
викладач вищої категорії
Лозівська філія Харківського автомобільно-дорожнього фахового коледжу
м. Лозова, Україна

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

В умовах стрімкого розвитку цифрових технологій банківський сектор України демонструє значні темпи діджиталізації. Особливої актуальності набуває дослідження сучасного стану та перспектив розвитку мобільного банкінгу та онлайн-сервісів як ключових елементів цифрової трансформації банківської системи.

За даними Національного банку України, станом на 2023 рік понад 70% користувачів смартфонів в Україні активно використовують банківські мобільні додатки, що свідчить про високий рівень проникнення цифрових фінансових послуг [1]. При цьому спостерігається стабільне зростання обсягу безготівкових операцій (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка росту безготівкових операцій через мобільні банківські додатки в Україні 2019-2023 рр.

Джерело: власна розробка.

Аналіз функціоналу провідних банківських застосунків України демонструє високий рівень технологічного розвитку та впровадження інноваційних рішень (табл. 1).

Порівняльний аналіз функціоналу мобільних банківських додатків

Функціонал	Приват24	Монобанк	Ощад24
Віртуальні картки	+	+	+
Apple/Google Pay	+	+	+
QR-код платежі	+	+	-
Криптовалютні операції	-	+	-
Інвестиційні інструменти	+	+	+
Автоплатежі	+	+	+

Сучасні тренди розвитку мобільного банкінгу в Україні характеризуються:

1. Активною інтеграцією з іншими цифровими сервісами (месенджери, соціальні мережі, державні послуги).
2. Впровадженням технологій штучного інтелекту для персоналізації послуг та підвищення безпеки операцій.
3. Розширенням функціоналу в напрямку інвестиційних продуктів та міжнародних переказів.
4. Розвитком програм лояльності нового покоління з використанням елементів gamification.

Особливу увагу банки приділяють впровадженню інноваційних платіжних рішень (рис. 2).

Рис. 2. Структура використання інноваційних платіжних рішень в українських банках.

Джерело: власна розробка.

Серед ключових інноваційних рішень в онлайн-банкінгу варто відзначити:

- Впровадження біометричної автентифікації
- Розвиток систем миттєвих P2P-переказів
- Інтеграцію з електронними гаманцями

- Автоматизацію комунальних платежів
- Розширення інвестиційних можливостей

При цьому спостерігається позитивна динаміка зростання кількості користувачів цифрових банківських послуг.

За результатами проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Рівень діджиталізації банківського сектору України демонструє стабільне зростання, що підтверджується збільшенням частки безготівкових розрахунків з 50,3% у 2019 році до 83,3% у 2023 році [1].

2. Впровадження інноваційних технологій у мобільному банкінгу відповідає світовим трендам, а в деяких аспектах (наприклад, швидкість P2P переказів та розвиток екосистем) випереджає показники європейських банків [4].

3. Ключовими факторами успіху цифрової трансформації банківського сектору є: висока якість мобільних додатків, розширення функціоналу онлайн-сервісів та впровадження інноваційних платіжних рішень.

4. Подальший розвиток мобільного банкінгу потребує посиленої уваги до питань кібербезпеки та захисту персональних даних користувачів.

ДЖЕРЕЛА

1. Звіт про фінансову стабільність. Національний банк України. 2023. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/report> (дата звернення: 01.12.2024).

2. Огляд банківського сектору України. Національний банк України. 2023. URL: <https://bank.gov.ua/ua/publications> (дата звернення: 01.12.2024).

3. Волосович С.В. Діджиталізація банківського бізнесу в Україні. Економіка та держава. 2023. № 5. С. 24-29.

4. Banking Report 2023: Digital Transformation. McKinsey & Company. 2023. URL: <https://www.mckinsey.com/industries/financial-services/our-insights/banking-report-2023> (дата звернення: 01.12.2024).

5. Карчева Г.Т. Цифрова економіка та її вплив на розвиток банківського бізнесу. Фінансовий простір. 2023. №2. С. 13-21.

Колісник А.М.,
здобувача ступеня магістра
Обушний С.М.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПІДХОДІВ ДО ОПТИМІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ЛОГІСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах ведення бізнесу не існує єдиного універсального підходу до розробки фінансової стратегії логістичних компаній. Вибір методів і інструментів залежить від низки чинників, таких як розмір підприємства, специфіка його діяльності, етап життєвого циклу, позиція на ринку та стратегічні цілі розвитку.

Основними підходами до формування фінансової стратегії логістичних компаній є:

- Вартісно-орієнтований підхід, що має на меті максимізацію ринкової вартості компанії;
- Ресурсний підхід, який концентрується на оптимізації структури фінансових ресурсів;
- Процесний підхід, орієнтований на підвищення ефективності фінансових процесів;
- Інтегрований підхід, що узгоджує фінансові цілі з операційними і маркетинговими стратегіями;
- Інноваційний підхід, спрямований на впровадження фінансових інновацій і цифрових технологій.

Ключову роль у розробці фінансової стратегії відіграє застосування збалансованої системи показників, яка дає змогу всебічно оцінювати ефективність стратегічних рішень з точки зору фінансових, клієнтських показників та ефективності внутрішніх процесів. Актуальні тенденції цифровізації логістики зумовлюють необхідність адаптації традиційних підходів і впровадження сучасних інструментів фінансового управління.

У сучасних умовах динамічних змін бізнес-середовища та посилення конкуренції на ринку логістичних послуг питання формування стратегічних альтернатив фінансового розвитку ТОВ «Нова Пошта» стає надзвичайно актуальним. Як відзначають Бланк І.О. [1] та Терещенко О.О. [2], вибір оптимальної стратегії має спиратися на всебічний аналіз внутрішніх і зовнішніх чинників із урахуванням довгострокових цілей і наявних ресурсів підприємства.

На основі результатів стратегічного аналізу та в рамках обраної стратегії збалансованого розвитку було розроблено програму оптимізації фінансової стратегії ТОВ «Нова Пошта». Як зазначають Бланк І.О. [1] та Партин Г.О. [3], ефективне впровадження стратегічних змін у фінансовій сфері потребує системного підходу та чіткої послідовності дій. Важливим аспектом є забезпечення збалансованості між

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

окремими напрямками оптимізації та їх узгодження із загальною стратегією розвитку компанії.

Перший стратегічний напрям - оптимізація структури капіталу. За дослідженнями Терещенка О.О. [2] та Поддєрьогіна А.М. [4], для забезпечення фінансової стійкості логістичних компаній оптимальним є паритетне співвідношення власного та позикового капіталу. Для досягнення цільової структури капіталу (50:50) пропонується комплекс заходів:

1. Збільшення власного капіталу;
2. Реструктуризація кредитного портфеля;
3. Випуск корпоративних облігацій.

Другий напрям - цифрова трансформація фінансового управління. Григорак М.Ю. [5] та Федулова Л.І. [6] підкреслюють, що впровадження сучасних цифрових технологій є ключовим фактором підвищення ефективності фінансового менеджменту. Пропонується реалізувати такі заходи:

1. Впровадження сучасної ERP-системи;
2. Автоматизація фінансового планування;
3. Розвиток аналітичних інструментів.

Третій напрям - підвищення ефективності управління оборотним капіталом. За рекомендаціями Карпенка О.О. [8] та Коляди О.В. [9], оптимізація управління оборотними активами є ключовим фактором забезпечення фінансової стійкості. Пропонується:

1. Оптимізація управління дебіторською заборгованістю;
2. Вдосконалення управління запасами;
3. Оптимізація управління грошовими потоками.

Особлива увага приділяється розвитку системи ризик-менеджменту. Bowersox D.J., Closs D.J. та Cooper M.B. [7] наголошують на необхідності комплексного підходу до управління фінансовими ризиками. Пропонується:

1. Впровадження інтегрованої системи управління ризиками;
2. Розвиток інструментів хеджування

Значну увагу, відповідно до рекомендацій Christopher M. та Holweg M. [12], необхідно приділити розвитку фінансових сервісів та інновацій. У цьому напрямі пропонується:

1. Розширення спектру фінансових послуг;
2. Інноваційні платіжні рішення;
3. Партнерство з фінтех-компаніями.

Окремий напрям оптимізації, як зазначає Жилінська Л.О. [10], пов'язаний з розвитком людського капіталу фінансових служб:

1. Розвиток професійних компетенцій;
2. Вдосконалення системи мотивації;

За рекомендаціями Mangan J. та Lalwani S. [11], важливим аспектом оптимізації є розвиток міжнародної фінансової діяльності:

1. Розвиток міжнародного фінансування;
2. Міжнародні фінансові операції.

Таблиця 1 ілюструє комплексний план реалізації стратегічних ініціатив ТОВ «Нова Пошта» на 2024–2026 роки.

Таблиця 1

**Етапи реалізації стратегічних ініціатив ТОВ «Нова Пошта»
на 2024-2026 роки**

Стратегічна ініціатива	Ключові заходи	Терміни реалізації	Необхідні ресурси, млн грн	Очікуваний ефект
Оптимізація структури капіталу	<ul style="list-style-type: none"> • додаткова емісія акцій • випуск облігацій • реструктуризація кредитів 	I-III кв. 2024	185	Зниження WACC на 2,3%
Цифрова трансформація	<ul style="list-style-type: none"> • впровадження ERP • автоматизація процесів • розвиток BI-системи 	II кв. 2024 - IV кв. 2025	420	Скорочення витрат на 12%
Розвиток фінансових сервісів	<ul style="list-style-type: none"> • запуск нових продуктів • розвиток платіжних рішень • партнерства з фінтех 	III кв. 2024 - II кв. 2026	280	Зростання доходів на 35%
Оптимізація управління оборотним капіталом	<ul style="list-style-type: none"> • управління дебіторською заборгованістю • оптимізація запасів • cash management 	I кв. 2024 - IV кв. 2024	150	Вивільнення 625 млн грн
Розвиток системи контролінгу	<ul style="list-style-type: none"> • впровадження BSC • розвиток аналітики • автоматизація контролю 	II кв. 2024 - I кв. 2025	95	Підвищення ефективності на 18%

Джерело: розраховано автором

Найбільше ресурсів потребує програма цифрової трансформації, яка потребує інвестицій у розмірі 420 млн грн. Це обумовлено масштабом змін і необхідністю впровадження складних технологічних рішень. Цифрова трансформація володіє найвищим потенціалом для підвищення операційної ефективності, що підтверджується прогнозованим зниженням витрат на 12%.

Проект з оптимізації управління оборотним капіталом має найкоротший строк реалізації – 12 місяців, який вважається оптимальним для впровадження сучасних методів управління робочим капіталом. Очікуваний результат цієї ініціативи у вигляді вивільнення 625 млн грн є найбільшим за прямим впливом на грошовий потік серед усіх запланованих програм.

ДЖЕРЕЛА

1. Бланк І.О. Фінансова стратегія підприємства: монографія. Київ: КНТЕУ, 2023. 486 с.
2. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2023. 554 с.
3. Партин Г.О. Фінанси підприємств: навч. посіб. Київ: Знання, 2023. 379 с.

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

4. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: підручник. Київ: КНЕУ, 2023. 552 с.
5. Григорак М.Ю. Логістичний менеджмент: теоретичні основи та практика застосування: монографія. Київ: НАУ, 2023. 392 с.
6. Федулова Л.І. Цифрова трансформація логістичного бізнесу: тенденції та перспективи. Економіка України. 2023. № 9. С. 31-43.
7. Bowersox D.J., Closs D.J., Cooper M.B. Supply Chain Logistics Management. 5th ed. New York: McGraw-Hill, 2023. 484 p.
8. Карпенко О.О. Сучасний стан та перспективи розвитку логістичного ринку України. Бізнес Інформ. 2023. № 12. С. 292-298.
9. Коляда О.В. Управління фінансовими ризиками логістичних підприємств. Економіка та держава. 2023. № 3. С. 68-72.
10. Жилінська Л.О. Управління розвитком логістичних підприємств: теорія та методологія: монографія. Запоріжжя: ЗНУ, 2024. 382 с
11. Mangan J., Lalwani C. Global Logistics and Supply Chain Management. 4th ed. New York: Wiley, 2023. 448 p.
12. Christopher M., Holweg M. Supply Chain 4.0: Digital Transformation in Supply Chain and Logistics. London: Kogan Page, 2023. 296 p.

ФІНТЕХ І РИТЕЙЛ: НОВІ ГОРИЗОНТИ ДЛЯ ФІНАНСОВИХ ОПЕРАЦІЙ У ТОРГІВЛІ

Сьогоднішній ринок фінансових послуг переживає справжню революцію завдяки інтеграції технологій у фінансову сферу. Фінансові технології (фінтех) активно змінюють способи здійснення фінансових операцій, а ритейл, як один з основних сегментів економіки, має великі перспективи щодо впровадження інновацій у цей процес. Інтернет-магазини, традиційні торгові мережі, а також мобільні платформи активно використовують новітні технології для оптимізації фінансових операцій, зменшення витрат і підвищення якості обслуговування клієнтів.

Фінтех сприяє розвитку ритейлу, надаючи компаніям інструменти для більш ефективного обслуговування клієнтів і управління фінансовими процесами. Інноваційні технології в цьому секторі охоплюють як онлайн, так і офлайн платформи. Впровадження таких інструментів, як мобільні платежі, електронні гаманці, blockchain, і штучний інтелект дозволяє підвищити доступність послуг для споживачів, зменшити операційні витрати і зробити фінансові процеси більш прозорими.

У ритейлі фінтех забезпечує кілька основних переваг:

1. **Швидкість і зручність платежів.** Використання мобільних платіжних систем, таких як Google Pay та Apple Pay, спрощує процес покупки для споживачів, зменшуючи час на транзакції та підвищуючи рівень задоволення від покупок.

2. **Зниження витрат на операції.** Інноваційні платформи для обробки платежів дозволяють знизити витрати на утримання традиційних платіжних систем, таких як банківські картки або готівка.

3. **Впровадження нових фінансових продуктів.** Мікрокредитування, мобільне страхування, а також персоналізовані фінансові послуги стають доступними для більш широкого кола споживачів завдяки новітнім рішенням фінтех-компаній.

У ритейлі активно застосовуються новітні фінансові інструменти, які змінюють традиційний підхід до фінансових операцій. Ось кілька ключових технологій, які відкривають нові горизонти для фінансових операцій у торгівлі:

Мобільні платежі та електронні гаманці

Мобільні платіжні системи і електронні гаманці активно інтегруються в ритейл-сектори. Вони дозволяють споживачам швидко і зручно проводити транзакції за допомогою своїх мобільних пристроїв. Платформи як PayPal, Google Pay і Apple Pay дозволяють здійснювати покупки, не вводячи дані картки кожного разу, що значно полегшує покупцям процес покупки і підвищує лояльність.

Більше того, впровадження QR-кодів для мобільних платежів дозволяє покупцям швидко здійснювати оплату, скануючи код у магазині або на онлайн-платформах. Це забезпечує швидкість, безпеку та зручність для клієнтів.

Blockchain та криптовалюти

Технологія blockchain і використання криптовалют стають все більш популярними в ритейлі, відкриваючи нові можливості для фінансових операцій. Blockchain надає можливість проводити транзакції з високим рівнем безпеки і прозорості, що є особливо важливим для міжнародних покупок. Блокчейн забезпечує ідентифікацію товарів, а також ефективно забезпечує виконання угод без посередників, що знижує витрати і покращує довіру до процесу.

Крім того, багато ритейлерів вже приймають криптовалюти, як-от Bitcoin або Ethereum, як засіб оплати. Це відкриває нові можливості для залучення клієнтів, які хочуть використовувати криптовалюту в повсякденних покупках.

Штучний інтелект (AI)

Штучний інтелект є одним з найбільш обіцяючих інструментів для ритейлу, оскільки він дозволяє автоматизувати фінансові операції та знижувати витрати. Впровадження чат-ботів, систем рекомендацій, а також прогнозування поведінки споживачів за допомогою алгоритмів машинного навчання дозволяє ритейлерам пропонувати персоналізовані послуги і підвищувати ефективність взаємодії з клієнтами.

AI також використовується для оптимізації процесів обробки платежів, виявлення шахрайських операцій, а також у розвитку нових фінансових продуктів для ритейлерів. З його допомогою компанії можуть швидше обробляти дані, що дозволяє оперативно реагувати на зміни в попиті та пропозиції.

Краудфандинг і P2P-платформи

Інноваційні платформи для краудфандингу та P2P-кредитування відкривають нові можливості для фінансування ритейл-бізнесу. За допомогою таких платформ підприємці можуть залучати кошти для запуску нових продуктів або розширення бізнесу. Це також дозволяє покупцям стати інвесторами, підтримуючи улюблені бренди або продукти.

Фінтех-технології відкривають нові горизонти не тільки для ритейлерів, а й для клієнтів, що веде до змін в економічних умовах. У світлі економічної нестабільності, спричиненої глобальними економічними змінами, війнами та кризами, такі технології дають можливість зберегти функціонування бізнесу, знижуючи витрати та ризики, які виникають у традиційних системах фінансових операцій.

Крім того, в умовах війни та політичних ризиків фінансові інструменти на базі технологій, як-от blockchain і мобільні платіжні системи, дозволяють зменшити залежність від традиційних фінансових систем, що можуть бути вразливими до санкцій або економічних обмежень. Таким чином, фінтех відкриває нові можливості для підтримки стійкості ритейлу в складних умовах.

Майбутнє фінтеху в ритейлі виглядає досить обнадійливо, оскільки технології постійно удосконалюються і дають нові можливості для розвитку. Зокрема, очікується зростання популярності біометричних платежів, інтеграція інтернету

речей (IoT) для автоматизації торгових процесів і нові моделі кредитування та інвестування.

Технології будуть продовжувати змінювати не лише фінансову інфраструктуру, а й саму концепцію ритейл-торгівлі, створюючи нові можливості для взаємодії з клієнтами і підвищуючи ефективність ведення бізнесу.

Фінтех технології відкривають нові горизонти для фінансових операцій у ритейлі, що дозволяє підприємствам знижувати витрати, підвищувати швидкість транзакцій та пропонувати більш зручні послуги для споживачів. Використання таких інструментів, як мобільні платежі, blockchain, штучний інтелект, криптовалюти і краудфандинг, змінює традиційні фінансові операції, роблячи їх більш доступними та ефективними. Проте для успішного розвитку фінтеху в ритейлі необхідно забезпечити безпеку даних і захист прав споживачів, а також враховувати економічні та політичні ризики, що виникають у сучасному світі.

ДЖЕРЕЛА

1. Державна казначейська служба України. Оперативні дані щодо виконання державного бюджету. 2023. URL: <https://www.treasury.gov.ua> (дата звернення: 09.12.2024).

2. Антонова, І. В. Роль мобільних платіжних систем у розвитку ритейлу. *Економічний вісник Донбасу*. 2023. Вип. 15. С. 112–118. URL: <http://www.econom-donbass.com> (дата звернення: 09.12.2024).

3. Клименко, А. О. Використання blockchain у фінансових операціях ритейл-мереж. *Фінансові технології в Україні*. 2022. Вип. 8. С. 56–63. URL: <https://fintech-ukraine.com> (дата звернення: 09.12.2024).

4. Семенова, О. М. Штучний інтелект у ритейлі: нові можливості для фінансових операцій. *Журнал фінансових інновацій*. 2023. Вип. 5. С. 98–104. URL: <http://fininnovations.com> (дата звернення: 09.12.2024).

5. Дяченко, В. В. Криптовалюти та їх роль у фінансових операціях ритейл-сектору. *Бізнес і технології*. 2023. Вип. 6. С. 44–49. URL: <http://bizteh.com> (дата звернення: 09.12.2024).

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСІВ

У сучасному світі фінансові системи зазнають значних змін завдяки стрімкому розвитку інформаційних технологій. Інформаційні системи стали невід'ємною частиною фінансового сектору, впливаючи на всі аспекти фінансової діяльності, від управління ризиками до інвестиційного аналізу. В даній статті розглянемо, як інформаційні системи змінюють фінансову індустрію, їх роль у прийнятті рішень, а також виклики і перспективи, що постають перед фінансовими установами в умовах цифровізації.

Протягом останніх десятиліть фінансові установи почали активно впроваджувати інформаційні системи для автоматизації процесів, покращення обслуговування клієнтів і зменшення витрат. Розглянемо деякі з основних видів інформаційних систем, які активно застосовуються в фінансовій сфері:

Менеджерські інформаційні системи (MSI) є важливими інструментами для менеджменту, надають інформацію на рівні керівництва, у вирішенні таких завдань як планування, контроль та прийняття рішень, аналізують операції, фінансову звітність та різні ключові аспекти управління.

Системи управління ресурсами підприємства (ERP) включають різні функціональні області підприємства такі як фінанси, виробництво, закупівлі, логістику та людські ресурси, забезпечуючи єдиний підхід до управління бізнес-процесами дозволяють оптимізувати витрати, підвищувати продуктивність та покращувати якість обслуговування.

Системи управління взаємовідносин з клієнтами (CRM) допомагають підприємствам ефективно управляти взаємовідносинами з клієнтами, зберігають та аналізують дані про клієнтів, історію взаємодії, тощо, дозволяють підвищувати лояльність клієнтів, оптимізувати маркетингові кампанії та покращувати продажі.

Важливим аспектом розвитку інформаційних систем є використання великих даних (Big Data) та аналітики. Фінансові установи використовують ці технології для аналізу поведінки клієнтів, прогнозування фінансових трендів і виявлення шахрайства. Наприклад, алгоритми машинного навчання можуть виявляти аномалії в транзакціях, що допомагає запобігти фінансовим злочинам.

Однією з основних переваг інформаційних систем є їх здатність надавати аналітичні дані, що сприяють прийняттю обґрунтованих рішень. Завдяки інтеграції інформаційних систем, фінансові аналітики можуть швидко отримувати доступ до історичних даних, поточних ринкових умов та прогнозів, що дозволяє їм проводити комплексний аналіз.

Крім того, автоматизація процесів зменшує людський фактор, що може призвести до помилок. Використання інформаційних систем у фінансовому

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

управлінні дозволяє знизити ризики, пов'язані з прийняттям рішень на основі неповних або неточних даних. Це особливо важливо в умовах високої волатильності фінансових ринків.

Попри численні переваги, впровадження інформаційних систем у фінансовій галузі супроводжується певними викликами. Перш за все, це питання безпеки даних. Зростання обсягів інформації та її цифровізація роблять фінансові установи вразливими до кібератак. Захист конфіденційності клієнтів та запобігання витоку даних є пріоритетними завданнями для фінансових організацій.

Основними тенденціями розвитку ринку фінансових послуг України є глобалізація, зростаюча конкуренція, консолідація капіталу, диверсифікація послуг, диджиталізація, впровадження інноваційних продуктів і технологій.

Використання інформаційних систем дозволяє оптимізувати та спростити процес надання фінансових послуг, оптимізувати структуру витрат фінансових установ, удосконалити внутрішній менеджмент, а також забезпечити підвищення рівня довіри клієнтів до фінансових установ. На мою думку потрібно будувати довгострокові партнерські відносини між фінансовими установами та компаніями, які надають софт-підтримку. Серед основних напрямків розвитку інформаційних систем потрібно особливо наголосити на необхідності розробки і вдосконалення механізмів захисту інформації і даних фінансових установ від витоків, зламів та кібератак зловмисників.

ДЖЕРЕЛА

1. Бітнер І. В. Моделювання розвитку сучасних цифрових інноваційних технологій у банківському секторі / І. В. Бітнер, С. М. В'язовий, Н. Л. Морозова // *Бізнес Інформ*. – 2021. – № 5. – С. 74-81
2. Кузьменко О. В. Тенденції розвитку сучасних банківських технологій / О. В. Кузьменко, В. О. Овчаренко // *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. – 2019. – Вип. 24, ч. 2. – С. 98-103.
3. Ткаченко А. М. Вимірювання фінансової безпеки банківської системи / А. М. Ткаченко, К. І. Маменко // *Стратегія і механізм регулювання промислового розвитку*. – 2009. – № 1. – С. 333-346.
4. Тоцька О. Л. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Олесь Леонтіївна Тоцька. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. – 340 с.

Кубіна А.П.,
здобувачка вищої освіти на бакалаврському рівні
Ткачук Н. М.,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів,
банківської справи, страхування та фондового ринку
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
м. Хмельницький, Україна

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Банківська система відіграє ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності та економічного розвитку держави. Її стан і ефективність функціонування особливо важливі для підтримання економіки України в умовах глобальних та внутрішніх викликів.

Активи є одним із ключових показників, що відображають масштаби діяльності банків, їх фінансову стійкість та якість управління ресурсами. Зростання обсягів активів призводить до відновлення економіки та підвищення кредитної активності, тоді як зміни в їх структурі демонструють перехід до більш надійних фінансових інструментів, таких як державні цінні папери. Водночас, зниження рівня проблемної заборгованості вказує на покращення якості кредитного портфеля, хоча цей показник залишається викликом. Аналіз активів дозволяє оцінити адаптивність банків до економічних викликів і виявити резерви для подальшого розвитку системи.

На основі даних НБУ банківський сектор України протягом 2021-2023 років демонструє стійку динаміку зростання активів. Загальна вартість активів банківської системи збільшилася з приблизно 1882 млрд грн у 2021 році до 2329 млрд грн у 2023 році, що становить близько 24% приросту за два роки. Цей зріст відбувається на тлі складних економічних умов, спричинених військовою агресією та макроекономічними викликами [1].

Ключовими драйверами зростання банківських активів стали державні банки та найбільші комерційні установи, зокрема ПриватБанк. Їхня стратегія адаптації до кризових умов, підтримка з боку держави та високого довіри клієнтів дозволила не лише зберегти, але й наростити фінансовий потенціал. Дані про іноземні банки мають більш обережну позицію, демонструючи мінімальну динаміку зростання активів у 2022-2023 роках.

Як видно з наведених у табл. 1 даних, найбільш помітною тенденцією є значне зростання депозитної бази банків. Кошти суб'єктів господарювання зросли на 44,4% (з 800 до 1155 млрд грн), а кошти фізичних осіб - на 38,1% (з 727 до 1004 млрд грн), що свідчить про збереження довіри до банківської системи навіть в умовах війни та про накопичення ліквідності в економіці. Зростання рівня депозитів до ВВП з 28 до 34,4% також підтверджує цю тенденцію, хоча невелике зниження цього показника у 2023р. може вказувати на початок використання накопичених заощаджень.

Проаналізуємо основні показники банківської системи України за 2021-2023 роки (табл. 1).

Таблиця 1

Основні показники діяльності банківської системи України у 2021-2023рр. [2]

Показники	Роки			Динаміка, %	
	2021	2022	2023	2023/2022	2022/2021
Валові кредити суб'єктам господарювання, млрд грн	796	801	766	+0,6	-4,4
Кошти суб'єктів господарювання, млрд грн	800	943	1 155	+17,9	+22,5
Кошти фізичних осіб, млрд грн	727	933	1 004	+28,3	+7,6
Чисті процентні доходи, млрд грн	117,6	151,7	152,5	+29,0	+0,5
Чисті комісійні доходи, млрд грн	58	50,2	36,7	-13,4	-26,9
Відрахування в резерви, млрд грн	3,4	121,2	5,7	+3464,7	-95,3
Чистий прибуток, млрд грн	77,4	21,9	109,9	-71,7	+402,3
Рівень депозитів до ВВП, %	28	36,2	34,4	+29,3	-4,9

Водночас, спостерігається скорочення кредитування - валові кредити суб'єктам господарювання зменшились на 3,8% за весь період, причому основне падіння (-4,4%) припало на 2022-2023рр. що можна пояснити зростанням ризиків кредитування в умовах війни, погіршенням фінансового стану позичальників та загальною економічною невизначеністю. Значне збільшення відрахувань у резерви у 2022р. (з 3,4 до 121,2 млрд грн) також відображає реакцію банків на зростання кредитних ризиків.

Структура доходів банків зазнала також суттєвих змін. Чисті процентні доходи зросли на 29,7%, що може бути пов'язано зі збільшенням процентної маржі та обсягу активів. Натомість чисті комісійні доходи скоротились на 36,7%, що відображає зменшення ділової активності та обсягів банківських операцій в умовах війни. Особливо помітним є падіння комісійних доходів у 2023 році (-26,9%).

Незважаючи на складні умови, банківська система продемонструвала високу стійкість та адаптивність. Після значного падіння прибутку у 2022р (з 77,4 до 21,9 млрд грн), пов'язаного з формуванням резервів, у 2023р. банківська система показала рекордний прибуток у 109,9 млрд грн, що свідчить про здатність банків адаптуватися до роботи в умовах війни, ефективно управляти ризиками та зберігати прибуткову діяльність. Основними викликами залишаються кредитні ризики, зниження комісійних доходів та необхідність підтримки достатнього рівня капіталізації в умовах невизначеності [3, с. 118].

Таким чином, банківська система України протягом 2021-2023рр. продемонструвала високу стійкість та адаптивність в умовах воєнного стану та економічної нестабільності. Попри значне скорочення кількості банків, особливо з іноземним капіталом, зростання депозитної бази та стабільність активів свідчать про довіру клієнтів до банківської системи. Водночас, збільшення відрахувань у резерви, зниження обсягів кредитування та скорочення комісійних доходів відображають зростання ризиків та обережність банків у видачі кредитів. Однак, завдяки зростанню відсоткових доходів та ефективному управлінню ризиками, банківський

сектор досяг рекордного прибутку у 2023 році, що підтверджує його здатність до адаптації та стійкості навіть фінансової системи в складних умовах.

Задля підтримання стійкості банківської системи рекомендується впровадити комплекс заходів з оптимізації кредитних ризиків, включаючи удосконалення методології оцінки платоспроможності позичальників та диференційований підхід до кредитування в розрізі галузей. Пріоритетними напрямками розвитку мають стати подальша діджиталізація банківських процесів, розширення спектру дистанційних сервісів та посилення адаптивності бізнес-моделей до динамічних змін економічного середовища.

ДЖЕРЕЛА

1. Огляд банківського сектору 2023 року. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-bankivskogo-sektoru-listopad-2023-roku>

2. Основні показники діяльності банків. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/>

3. Чепелюк Г. М. Оцінка стійкості банківської системи України в умовах економічної нестабільності. *Економіка та держава*. 2022. №3. С. 115-119.

Літвінова Л.Р.

здобувачка ступеня бакалавра

Пінті А.В.

викладач кафедри фінансового менеджменту та фондового ринку

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИВАННЯ В СФЕРУ НЕРУХОМОСТІ В УКРАЇНІ

Інвестиції в нерухомість є одним із ключових інструментів збереження та примноження капіталу, особливо в умовах економічної нестабільності. В Україні цей сектор переживає складний, але водночас перспективний період. Воєнні дії вплинули на попит, пропозицію та загальну динаміку ринку. Водночас саме криза створила нові можливості для інвесторів, які готові діяти виважено та аналізувати ризики.

Попри труднощі, переваги інвестування в нерухомість залишаються незмінними. Перш за все, це висока прибутковість у довгостроковій перспективі. Наприклад, оренда житлових об'єктів приносить дохід у 6–10% річних, залежно від регіону та характеристик об'єкта, тоді як комерційна нерухомість може забезпечити до 12% річного прибутку [2]. Нерухомість також є одним із найефективніших способів захисту капіталу від інфляції, що особливо важливо на фоні зростання цін та девальвації гривні [3]. Крім того, вкладення в житлову та комерційну нерухомість сприяють розвитку інфраструктури та забезпечують відновлення пошкоджених об'єктів, що особливо актуально в умовах післявоєнної відбудови [1].

У сучасних умовах важливо розуміти ризики, пов'язані з інвестиціями. Одним із головних викликів є політична нестабільність, яка впливає на ринок нерухомості, створюючи невизначеність для забудовників та покупців. Юридичні ризики також залишаються актуальними — це питання реєстрації прав власності, можливість подвійного продажу об'єктів та необхідність детального аналізу договорів. Окремим фактором ризику є висока вартість кредитних ресурсів, яка обмежує доступ до фінансування, особливо для великих проєктів [4].

Юридичні аспекти інвестування є одним із ключових моментів, що впливають на успіх угод. Для зменшення ризиків інвесторам рекомендується проводити ретельну перевірку документів на нерухомість, зокрема договорів із забудовниками. Інвестування в новобудови вимагає особливої уваги до репутації девелоперів, оскільки затримки у введенні об'єктів в експлуатацію або ризики довгобудів є поширеним явищем. Крім того, важливо враховувати особливості оподаткування операцій з нерухомістю, зокрема податки при купівлі, продажу та здачі об'єктів в оренду [4].

Щодо перспективних напрямів для інвестування, аналітики виділяють кілька ключових сегментів. Житлові комплекси у великих містах, таких як Київ, Львів та Одеса, залишаються найбільш затребуваними завдяки розвитку інфраструктури та високому попиту з боку орендарів. Комерційна нерухомість, включно з офісними та

торговими приміщеннями, також демонструє стабільний інтерес серед інвесторів, особливо в регіонах із активною діловою діяльністю. Земельні ділянки в курортних зонах або поблизу мегаполісів мають високий потенціал для довгострокового зростання вартості, особливо якщо вони використовуються для подальшого будівництва [5].

Для досягнення успіху на ринку нерухомості інвесторам слід дотримуватися кількох важливих рекомендацій. Перш за все, це диверсифікація портфеля. Варто вкладати кошти у різні типи нерухомості — житлову, комерційну та землю. По-друге, залучення професійних консультантів і юристів дозволить знизити юридичні ризики та забезпечити прозорість угод. Крім того, необхідно орієнтуватися на об'єкти з високим потенціалом зростання вартості, особливо в регіонах із розвинутою інфраструктурою [5].

У підсумку, ринок нерухомості України залишається одним із найперспективніших для інвесторів, які готові враховувати специфічні умови роботи в регіоні. Інвестиції в цей сектор не лише допомагають зберегти капітал, але й активно сприяють відновленню економіки країни, розвитку інфраструктури та покращенню житлових умов для населення. Успішне інвестування вимагає зваженого підходу, ретельного аналізу ринку, юридичних нюансів та довгострокового планування. За належного підходу українська нерухомість може стати джерелом стабільного доходу навіть в умовах нестабільності [5].

ДЖЕРЕЛА

1. Перспективи інвестування в нерухомість в Україні у 2024 році // mixfin.com.
URL: <https://mixfin.com>
2. Інвестиції в нерухомість в Україні: що потрібно знати // InVenture.
URL: <https://inventure.com.ua>
3. Як вигідно інвестувати в нерухомість в Україні // Мінфін.
URL: <https://minfin.com.ua>
4. Інвестиції в нерухомість 2024 // realestate.24tv.ua. URL: <https://realestate.24tv.ua>
5. Тенденції ринку комерційної нерухомості в Україні у 2024 році // Banker.ua.
URL: <https://banker.ua>

Малік О.С.

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня

Ткаченко І.П.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів та обліку

Дніпровський державний технічний університет

м. Кам'янське, Україна

ОБЛІК ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦВО

Облік витрат на виробництво є фундаментальною складовою управлінського обліку, що забезпечує підприємство необхідною інформацією для прийняття ефективних управлінських рішень. Його мета полягає у забезпеченні ефективного управління ресурсами підприємства та підтримці стратегічного і операційного планування.

В процесі дослідження та вивчення цього питання нами було виділено основні завдання, які вирішує облік витрат на підприємстві, ключові з яких представлені на рисунку 1.

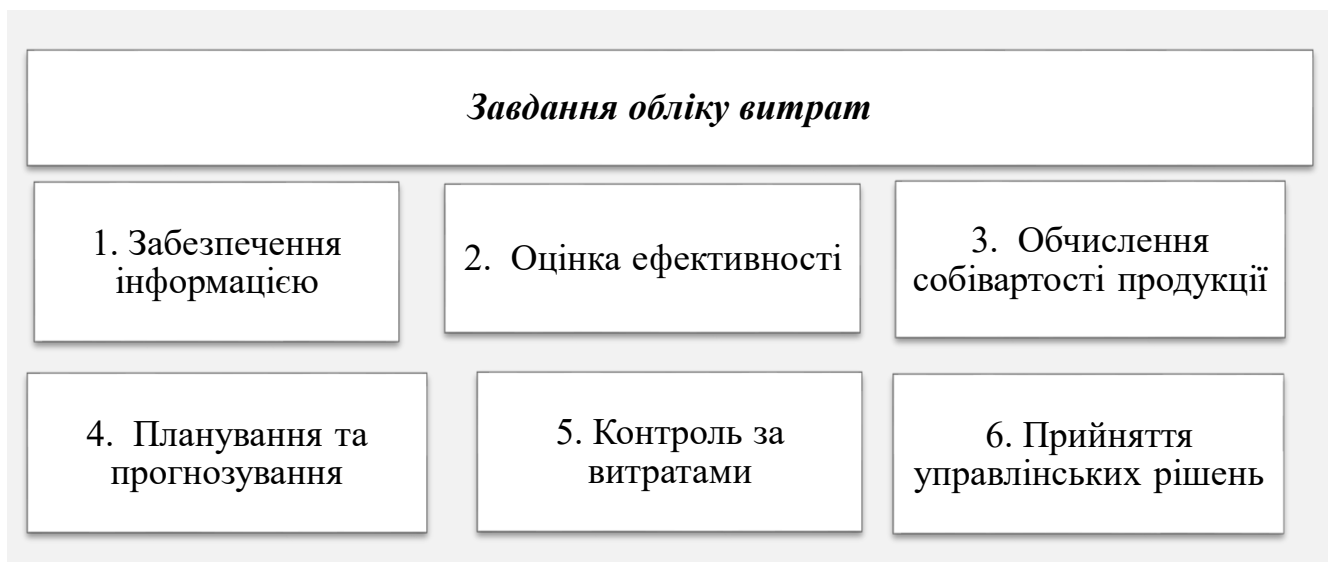

Рисунок 1. Основні завдання обліку витрат на підприємстві

Облік витрат є основним інструментом для ефективного управління підприємством. Він дозволяє контролювати використання ресурсів, виявляти перевитрати й оптимізувати виробничі процеси. Точне обчислення собівартості готової продукції чи послуг забезпечує встановлення конкурентоспроможних цін та оцінку рентабельності.

Аналіз витрат надає керівництву критично важливу інформацію для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо інвестицій, змін у технологіях та стратегії розвитку. Оцінка економічної ефективності через аналіз витрат на одиницю продукції дозволяє виявити слабкі місця та потенціал для вдосконалення.

Крім того, облік витрат є основою для планування, бюджетування та підготовки фінансової звітності, що задовольняє потреби як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів інформації.

Для подання керівництву якісної та структурованої інформації про витрати підприємства, є необхідність у класифікації витрат [1]. Їх можна розкласти на такі групи та підгрупи :

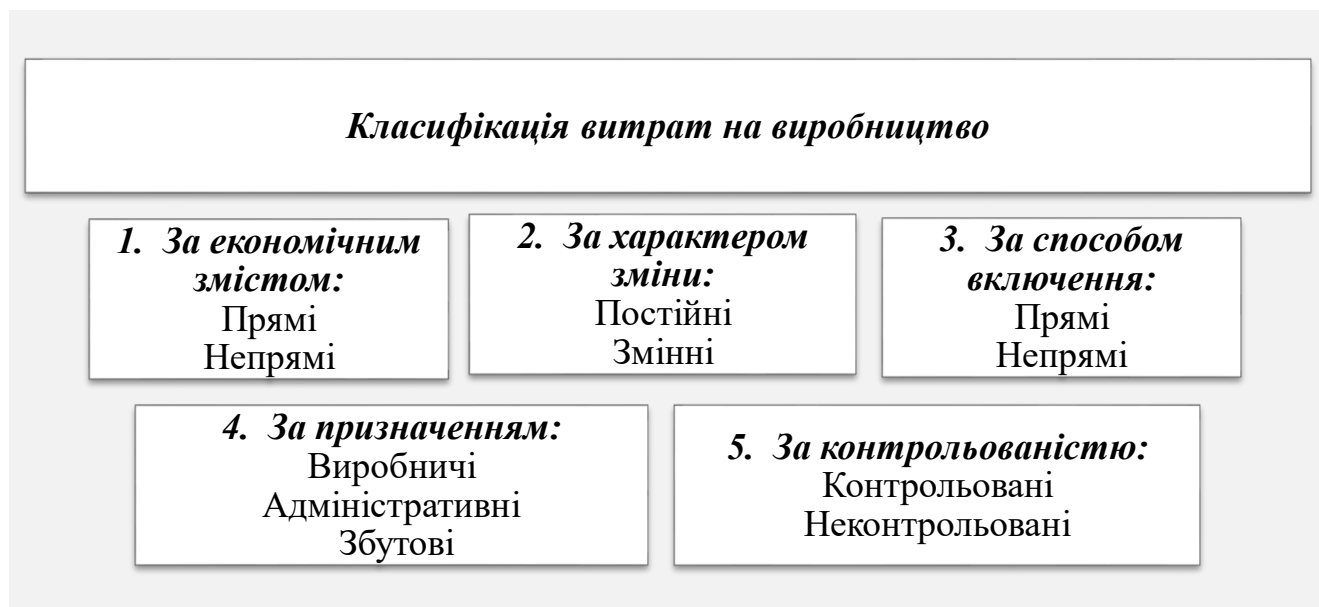

Рисунок 2. Основні підходи до класифікації витрат на підприємстві

Як вже було наголошено однією з головних цілей обліку є визначення собівартості виробленої продукції чи наданої послуги. Вона є одним із ключових показників ефективності господарської діяльності підприємства, оскільки впливає на формування прибутку, цінову політику та конкурентоспроможність на ринку. Аналіз та ефективне управління собівартістю є важливим інструментом для досягнення цілей та економічного зростання компанії [2].

Автоматизація обліку витрат є важливим інструментом для підвищення ефективності управління фінансами на підприємстві. Вона передбачає використання сучасних програмних рішень для збору, обробки та аналізу витрат. Це значно прискорює обробку даних, зменшує ймовірність помилок, пов'язаних із людським фактором і забезпечує швидке отримання достовірної інформації для ухвалення рішень.

Однією з ключових переваг автоматизації є прозорість і точність обліку. Також автоматизація дозволяє структурувати дані за різними параметрами, що полегшує та прискорює аналіз та можливості прогнозування [3].

В Україні існує низка проблем в обліку витрат, що значно ускладнюють ефективне управління підприємствами. Однією з основних проблем є відсутність єдиної, зручної для всіх підприємств інформаційної системи обліку витрат.

Сучасна нормативна база, що була розроблена ще в 80-90-х роках минулого століття, вже не відповідає вимогам часу, що спричиняє неефективне відображення

витрат та зростання несанкціонованих витрат, а тому вимагає стандартизації. Крім того, багато підприємств стикаються з проблемами документального оформлення витрат і недостовірною інформацією, що призводить до порушень у фінансовому обліку. [4]

Отже, облік витрат на підприємстві є критично важливим для ефективного управління фінансами та забезпечення конкурентоспроможності. Він дозволяє контролювати витрати, оптимізувати виробництво та знижувати собівартість продукції. Точний облік допомагає приймати обґрунтовані управлінські рішення, поліпшувати прогнозування фінансових показників та забезпечувати відповідність податковому законодавству. Ефективність управління витратами є основою для підвищення рентабельності та стабільності підприємства.

ДЖЕРЕЛА

1. Облік виробничих витрат і випуску готової продукції URL: <https://aktiv.ua/ua/materials/articles/uchet-proizvodstvennyh-zatrat> (дата звернення 04.12.2024).

2. Економічна сутність витрат і собівартості продукції URL: <https://www.business-inform.net/> (дата звернення 04.12.2024).

3. Економіка та суспільство: атоматизація обліку витрат URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal> (дата звернення 04.12.2024).

4. Шляхи удосконалення бухгалтерського обліку витрат підприємства URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/11/157.pdf> (дата звернення 04.12.2024).

Мачульська І.В.
здобувач ступеня фахового молодшого бакалавра
Сисоєнко І.А.
к.е.н., доцент,
голова циклової комісії економіки та менеджменту
Відокремлений структурний підрозділ
«Київський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету»
м. Київ, Україна

ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Оцінку фінансових результатів здійснено на прикладі ФОП Мачульський Володимир Сергійович. Згідно з податковою декларацією ФОП Мачульський Володимир Сергійович щоквартальні доходи за 2021-2023 роки наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Доходи ФОП Мачульський Володимир Сергійович за 2021-2023 роки*

Період	Надходження, грн.			Частка, %		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
1 квартал	42 140	44 658	84 665	10,37	7,00	8,97
2 квартал	78 705	124 015	161 465	19,37	19,46	17,11
3 квартал	122 025	188 255	293 248	30,02	29,54	31,07
4 квартал	163 559	280 455	404 410	40,24	44,00	42,85
Всього	406 429	637 383	943 788	100	100	100

*Примітка. Складено автором за даними [1]

Аналіз таблиці 1 щодо надходження доходів ФОП Мачульський Володимир Сергійович свідчить, що частка доходів за 1 квартал 2022 року порівняно з 2021 роком зменшилась на 3,37 в.п., а в 2023 році порівняно з 2022 року частка доходів зросла на 1,97 в.п. За 2 квартал частка доходів за 2022 рік порівняно з 2021 роком майже не зменшилась і збільшилась всього на 0,09 в.п., проте за 2023 рік значно зменшилась і становила на 2,35 в.п. менше ніж в 2022 році. Частка доходів за третій квартал суттєво не змінювалась протягом всіх трьох років. За 2022 рік частка доходів зменшилась на 0,48 в.п. порівняно з 2021 роком, а 2023 року частка доходів зросла на 1,53 в.п. порівняно з 2022 роком. За 4 квартал 2022 року порівняно з 2021 роком частка доходів збільшилась на 1,76 в.п., а за 2023 рік зменшилась на 1,15 в.п..

Аналіз доходів ФОП Мачульський Володимир Сергійович (табл. 1) показав, що частка доходів за 1 квартал 2021 року була найвищою за період з 2021 по 2023 роки та складала 10,37%, а ось за 2022 рік частка доходу була найнижчою та складала 7%. Частка доходів за 2 квартал 2021 та 2022 років була майже однаковою (19,37% та 19,46% відповідно) з різницею всього в 0,09 в.п., а за 2023 рік частка складала 17,11%. За 3 квартал найвища частка доходу була в 2023 році і складала

31,07%, в 2021 році – 30,02%, а в 2022 році – 29,54%. А ось за 4 квартал найвища ставка доходу була в 2022 році – 44%, в 2021 рік – 40,24% та в 2023 рік – 42,85 %.

Динаміка структури доходів ФОП Мачульський Володимир Сергійович за 2021-2023 роки зображена на рис. 1.

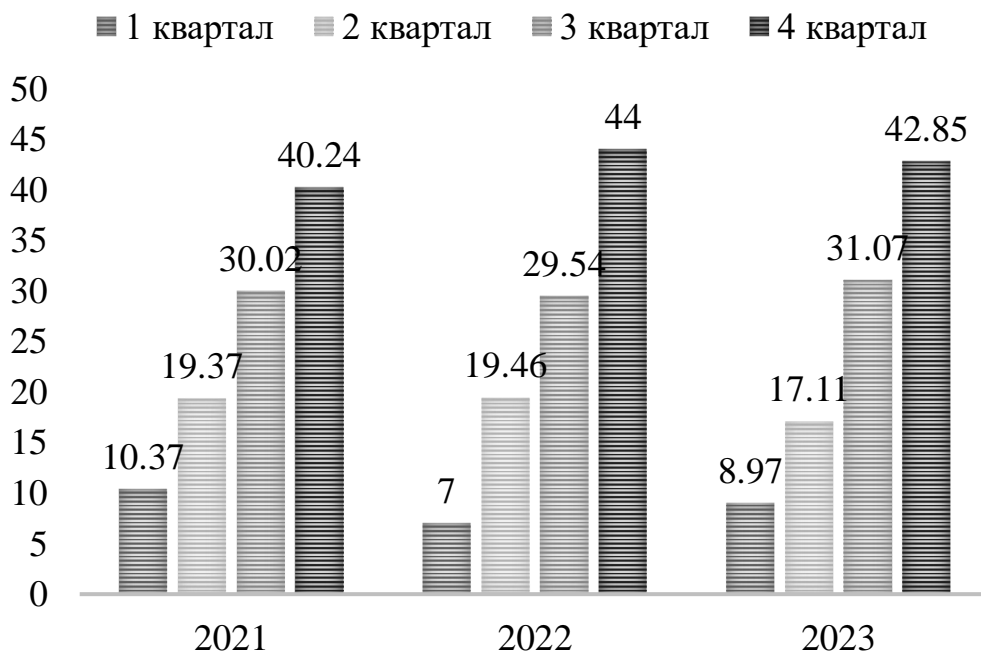

Рис. 1. Динаміка структури доходів ФОП Мачульський Володимир Сергійович за 2021-2023 роки, %

Динаміка сплати єдиного податку ФОП Мачульський Володимир Сергійович за 2021-2023 роки наведена в таблиці 2.

Таблиця 2

Єдиний податок ФОП Мачульський Володимир Сергійович за 2021-2023 роки*

Період	Надходження, грн.			Частка, %		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
1 квартал	2107	2 233	4 233	25,76	15,92	20,93
2 квартал	1830	3968	3840	22,36	28,30	18,00
3 квартал	2166	3212	6589	26,48	22,91	32,57
4 квартал	2 077	4610	5558	25,40	32,87	27,50
Всього	8178	14023	20220	-	-	-
Єдиний соціальний внесок	15 840	17292	17688	Відхилення, грн.		
				2022/2021	2023/2022	
				1452	396	

*Примітка. Складено автором за даними [1]

Динаміка структури єдиного податку ФОП Мачульський Володимир Сергійович (табл. 2.3) свідчить, що частка податку за 1 квартал знаходиться в межах від 15,92% до 25,76%, за 2 квартал – в межах від 18% до 28,30%, за 3 квартал – від 22,91% до 32,57%, за 4 квартал – від 25,40% до 32,87%.

Аналіз таблиці 2.3 свідчить про те, що частка єдиного податку ФОП Мачульський Володимир Сергійович за 1 квартал 2022 року становила 15,92%, що на 9,84 в.п. менше порівняно з 2021 роком, а в 2023 році частка доходів зросла на 5,01 в.п. і становила 20,93% порівняно з 2022 роком. За 2 квартал частка доходів складала 28,30% порівняно з 2021 роком, а в 2023 році вона суттєво знизилась і складала 18%, порівнюючи з 2022 роком. Частка доходів за 3 квартал 2022 року знизилась на 3,57 в.п. і складала 22,91%, порівнюючи з 2021 роком, а за 2023 рік порівняно з 2022 роком частка зросла на 9,66 в.п. і становила 32,57%. За 4 квартал 2022 року частка доходів становила 32,87%, що на 7,47 в.п. більше ніж в 2021 році, а в 2023 році – 27,50%, що на 5,37 в.п. менше ніж в 2022 році.

Також ФОП Мачульський Володимир Сергійович сплачує єдиний соціальний внесок з моменту реєстрації ФОП, який складає 22% від мінімальної заробітної плати. В 2023 році сума єдиного соціального внеску становила 17 292 грн., що на 1452 грн. або 9,17% вище в порівнянні з 2021 роком. В 2023 році сума єдиного соціального внеску в порівнянні з 2022 роком збільшилась на 396 грн. або 2,29%.

Динаміка структури єдиного податку ФОП Мачульський Володимир Сергійович за 2021-2023 роки зображено на рис. 2.

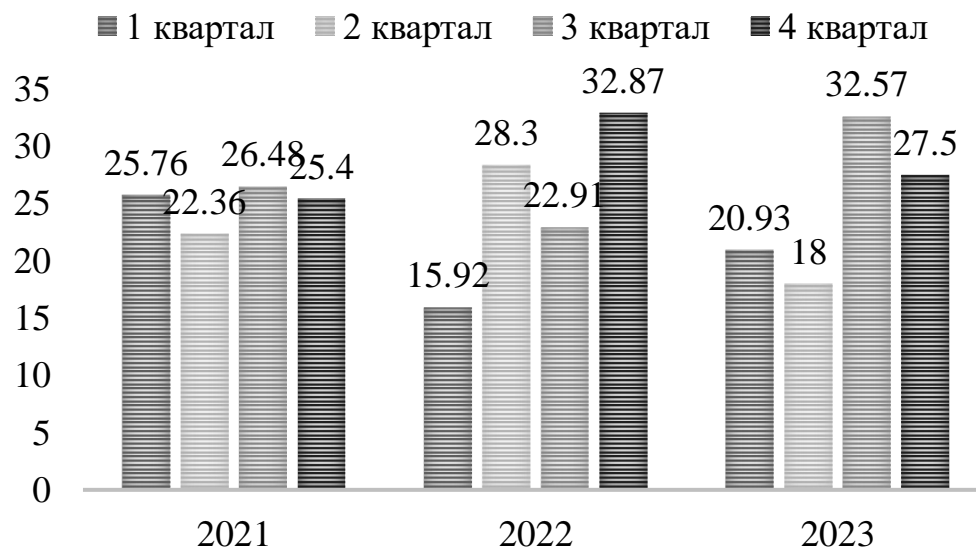

Рис. 2. Динаміка структури єдиного податку ФОП Мачульський Володимир Сергійович за 2021-2023 роки, %

ДЖЕРЕЛА

1. Звітність ФОП Мачульський Володимир Сергійович URL: <https://youcontrol.com.ua/>

Мельник Я. М.

здобувачка вищої освіти на бакалаврському рівні

Ткачук Н. М.

к.е.н., доцент

Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

м. Хмельницький

РИНОК ЕЛЕКТРОННИХ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Ринок електронних банківських послуг і його розвиток є критично важливим напрямком трансформації фінансового сектору України в умовах сучасних технологічних викликів та воєнного стану. Цифровізація в банківській системі сьогодні – це не просто тренд, а необхідна умова забезпечення фінансової стійкості, доступності та неперервності банківських операцій.

Особливої актуальності електронний банкінг набуває в контексті зміни звичного економічного середовища через військові дії, коли традиційні моделі обслуговування стають неефективними. Цифрові технології дозволяють громадянам та бізнесу здійснювати фінансові операції незалежно від географічного розташування, забезпечуючи мобільність та швидкість транзакцій. Саме це й зумовило вибір теми нашої роботи.

Ринок електронних банківських послуг в Україні стрімко розвивається завдяки технологічним інноваціям, збільшенню використання мобільних пристроїв та змінам споживчих звичок. Банки активно впроваджують нові технології, що покращують користувацький досвід. Конкуренція серед традиційних банків, fintech-компаній і нео-банків стимулює інновації та доступність фінансових продуктів, створюючи перспективи для розвитку електронного банкінгу. Збільшення кількості користувачів дистанційного обслуговування та рахунків свідчить про зростання цифровізації серед фізичних осіб і бізнесу.

Розвиток платіжної інфраструктури та впровадження різноманітних типів платіжних карток є індикатором діджиталізації банківського сектору та розвитку електронних банківських послуг. Аналіз динаміки основних показників дозволяє оцінити темпи та напрямки трансформації ринку електронних банківських послуг в Україні (табл. 1).

Таблиця 1

Розвиток ринку електронних банківських послуг в Україні у 2021-2023рр. [2]

Показники	Роки			Темп приросту (+,-), %		
	2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022	2023/2021
Кількість емітованих платіжних карток в обігу, млн шт., в т.ч.:	89,1	108,8	115,1	+19,7	+5,8	+29,2
- активні платіжні	46,3	45,2	52,1	-2,4	+15,3	+12,5
- безконтактні	20,0	24,9	30,6	+24,5	+22,9	+53,0
- токенизовані	6,7	7,5	12,4	+11,9	+65,3	+85,1

Торговельні POS-термінали, тис. шт.	385,5	346,2	449,5	-10,2	+29,9	+16,6
Безконтактні POS-термінали, %	89,0	96,7	99,2	+8,7	+2,6	+11,5
Пункти продажу, які приймають платіжні картки, тис. шт.	314,0	305,2	459,7	-2,8	+50,7	+46,4
Банкомати, тис. шт.	18,3	15,4	15,8	-15,8	+2,6	-13,7
Депозитні банкомати, %	15,0	16,5	16,6	+10,0	+0,6	+10,7

Як видно з наведених у табл. 1 даних, за досліджуваній нами період відбулося, з одного боку, значне зростання загальної кількості емітованих платіжних карток банками на 29,2% (до 115,1 млн шт.), проте частка активних карток залишилася низькою – лише 45% від загальної кількості. Це показує неефективність використання платіжних інструментів населення та можливості проблеми з фінансовою грамотністю. Військова агресія росії суттєво вплинула на банківську інфраструктуру, що проявилось зі зменшенням кількості банкоматів на 13,7% (з 18,3 до 15,8 тис. шт.). Водночас спостерігаються позитивні тенденції у розвитку безготівкових платежів – значне зростання кількості безконтактних (+53%) та токенизованих (+85,1%) платіжних карток, збільшення частки безконтактних POS-терміналів майже до 100%. Це демонструє активну модернізацію платіжної інфраструктури навіть в умовах воєнного стану та високу адаптивність банківської системи України до кризових умов [3].

У сучасних умовах діджиталізації фінансового сектору електронні банківські послуги відкривають нові можливості для покращення обслуговування клієнтів, водночас створюючи виклики для банків та споживачів, що потребує аналізу їхніх переваг і недоліків (табл. 2).

Таблиця 2
Порівняльна характеристика переваг та недоліків електронних банківських послуг для клієнтів і банків [1, с. 128]

Суб'єкт	Переваги	Недоліки
Клієнти	Кілодобовий доступ до банківських послуг	залежність від якості інтернет-з'єднання
	економія часу та грошей на відвідування відділень	ризиків кібер-шахрайства та втрати коштів
	можливість контролю операцій в режимі реального часу	можливість володіння цифровими навичками
	доступність широкого спектру послуг	можливі технічні збої та недоступність сервісу
Банки	зниження операційних витрат	високі витрати на впровадження та підтримку системи
	можливість крос-продажів	залежність від технологічних партнерів
	автоматизація процесів	ризиків кібератак та репутаційні ризики
	покращення якості обслуговування	необхідність навчання персоналу новим технологіям

Як бачимо з табл. 2, електронні банківські послуги мають певні недоліки та ризики, але й значні переваги, як для клієнтів, так і для банків, що стимулює їх активний розвиток і постійне вдосконалення. Ключовим завданням для банків є досягнення балансу між зручністю та безпекою платіжних послуг.

Аналіз поточного стану електронних банківських послуг в Україні показує стрімке зростання, зокрема, завдяки новим технологіям, таким, як безконтактні платежі та токенизація, а також зростанню кількості користувачів дистанційного банкінгу та підвищенню рівня фінансової інклюзії. Однак, є виклики, пов'язані з кібербезпекою, адаптацією до нових регуляторних вимог та забезпеченням доступності послуг для всіх категорій населення.

Задля безпечного користування електронними банківськими послугами на нашу думку, банкам необхідно інвестувати в сучасні технології для захисту даних клієнтів та зниження ризиків кібер-шахрайства, варто запроваджувати багаторівневу аутентифікацію та системи моніторингу підозрілих транзакцій. Також для процвітання ринку електронних банківських послуг потрібно запровадити спеціальні програми для вразливих груп населення, що сприятимуть доступу до електронних фінансових послуг, використовувати гнучкі рішення для обслуговування клієнтів у надзвичайних ситуаціях, зокрема, забезпечення мобільних банківських рішень для територій із обмеженим доступом до традиційної інфраструктури. Не менш важливим є розробка цифрових продуктів, які спрощують управління фінансами та облік для підприємців, наприклад, інтеграція банківських послуг із системами управління бізнесом.

Запропоновані заходи спрямовані на забезпечення стійкого розвитку ринку електронних банківських послуг в Україні й покликані підвищити доступність, ефективність і безпеку фінансових сервісів для громадян та бізнесу, одночасно сприяючи цифровій трансформації банківської системи. Таким чином, реалізація цих пропозицій стане важливим кроком до підвищення конкурентоспроможності банківського сектору в умовах сучасних викликів.

ДЖЕРЕЛА

1. Гасій, О., Скорба, О., Рошко, Н. Вплив інтернет-банкінгу та мобільних додатків на зручність та доступність банківських послуг для клієнтів в Україні. *Економіка та суспільство*, 2024. №59. С. 123-145.
2. Операції з використанням платіжних карток в Україні та за кордоном. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/operatsiyi-z-vikoristannyam-platijnih-kartok-v-ukrayini-ta-za-kordonom-iv-kvartal-2023-roku>
3. Петренко В. Вплив війни на розвиток банківських електронних послуг в Україні. *Фінанси України*. Київ, 2022. № 3. С. 112-120.

ФІНТЕХ ІННОВАЦІЇ У ФІНАНСОВОМУ БІЗНЕСІ

Термін «FinTech» (фінансові технології) виник у контексті стрімкого розвитку технологій, які змінюють традиційні фінансові послуги. Його історія тісно пов'язана з ініціативою, запущеною компанією Citicorp у початку 1990-х років. Ця ініціатива, відома як «Financial Services Technology Consortium», була націлена на покращення співпраці між фінансовими установами та технологічними компаніями [1, с.68].

Проект «Financial Services Technology Consortium» став першим великим кроком у напрямку інтеграції новітніх технологій у фінансовий сектор. Основною метою було створення платформи для обміну ідеями, технологіями та рішеннями, що допоможуть фінансовим організаціям адаптуватися до швидко змінюваного ринку. FinTech охоплює широкий спектр компаній – від стартапів до великих банків, які впроваджують новітні технології для покращення фінансових процесів, зменшення витрат і підвищення зручності для споживачів [2, с.102].

Сьогодні фінансові інновації все більше інтегруються з традиційними банківськими системами через співпрацю між банками та фінтех-компаніями. З'являються моделі відкритого банкінгу (Open Banking), де клієнти можуть використовувати різні фінансові сервіси через один додаток, отримуючи доступ до своїх рахунків у кількох банках. Держава також відіграє важливу роль, розробляючи нормативно-правову базу для регулювання фінансових інновацій, що включає захист прав споживачів та забезпечення фінансової стабільності. Таким чином, еволюція фінансових інновацій продовжується, і фінтех залишається рушійною силою глобальних змін у фінансовому секторі.

Можна сказати, що фінансова інновація — це процес впровадження нових або суттєво вдосконалених фінансових продуктів, послуг, технологій або процесів, які сприяють підвищенню ефективності фінансових операцій, покращенню доступу до фінансових ресурсів, зниженню витрат, а також збільшенню зручності і безпеки для користувачів.

На рис. 1 ілюструється поняття «фінансова інновація», де відображено взаємозв'язок різних компонентів класифікації. Тут показано, як нові об'єкти, інноваційні продукти, матеріали, послуги та технології пов'язані між собою, а також з елементами фінансової інфраструктури та механізмами регулювання і контролю діяльності фінансових установ. Також вказані потенційні результати впровадження та використання фінансових інновацій у фінансовому секторі, що демонструє їхній вплив на загальний розвиток галузі.

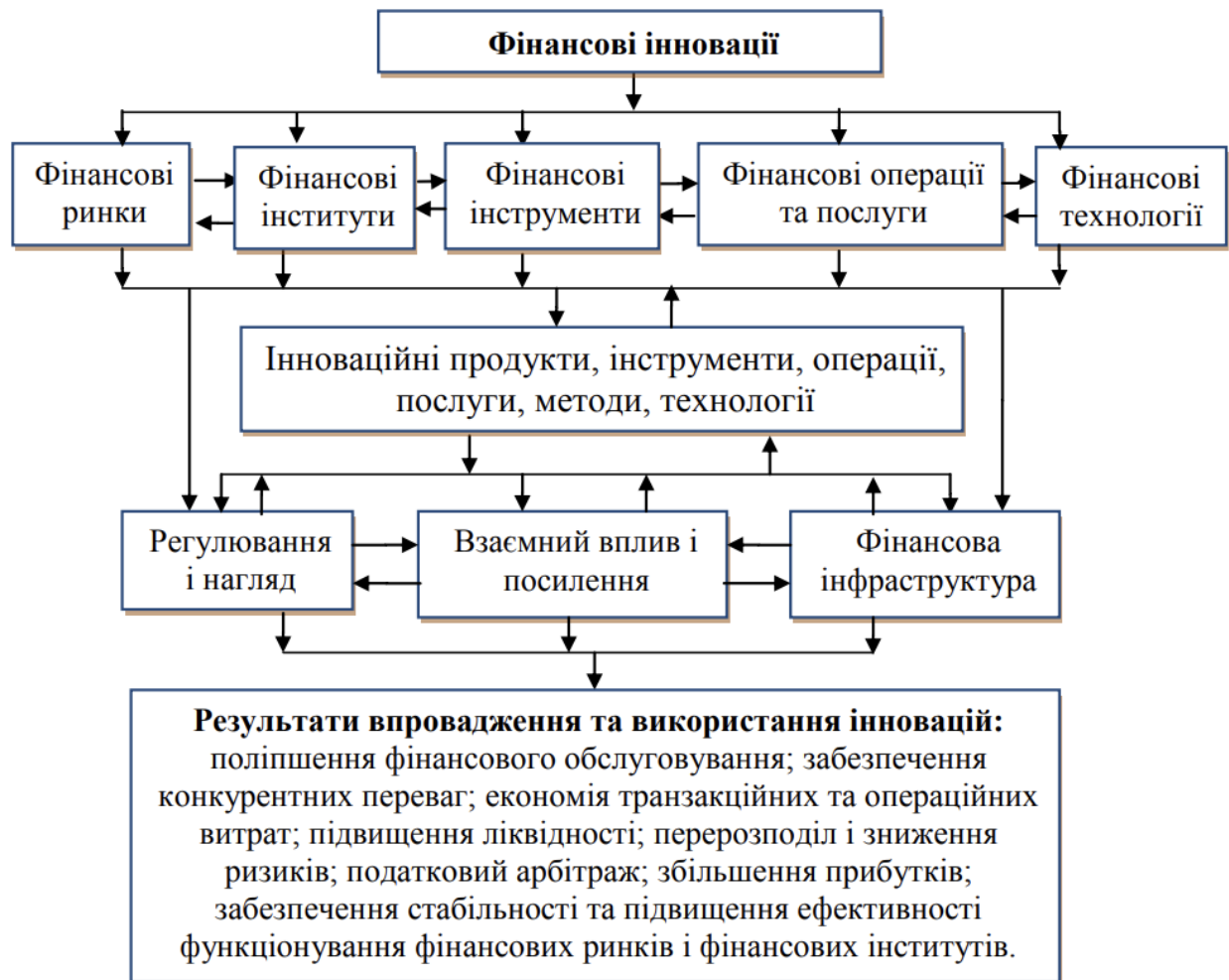

Рис. 1 – Структурна схема поняття «фінансова інновація»
Джерело: розроблено автором на основі [3].

Фінансова інновація, зазвичай, є складовою банківської інновації, оскільки банки відіграють ключову роль у фінансовій системі та здійснюють значну частину фінансових операцій. Ці інновації включають нові або вдосконалені продукти, послуги та процеси, які допомагають банкам покращити свою ефективність, знизити витрати та задовольнити потреби клієнтів.

Одним із найгрунтовніших підходів до вивчення впливу FinTech інновацій на організацію та функціонування ринку фінансових послуг є методологія, представлена у звіті Світового економічного форуму. Цей підхід передбачає виокремлення шести основних видів фінансових послуг, які зазнають технологічних трансформацій. До них належать: платежі і перекази, послуги інфраструктурних учасників ринку, інвестиційний менеджмент, страхування, позики та заощадження та нарощення капіталу [4, с. 135].

Цей підхід знайомий також у роботах багатьох українських і зарубіжних дослідників, а також у звітах міжнародних фінансових організацій. Наприклад, у звіті PwC наведено аналогічний перелік, проте інвестиційний менеджмент об'єднано з послугами інфраструктурних учасників у єдину категорію.

Рада з фінансової стабільності детальніше уточнює категорії фінансових послуг, підкреслюючи, що швидкий розвиток FinTech інновацій охоплює всі сегменти ринку, що стосується як послуг для фізичних осіб і домогосподарств, так і для малого та середнього бізнесу, а також для корпоративного сектора, включаючи підприємства та небанківські фінансові установи. Таким чином, FinTech технології суттєво трансформують весь спектр фінансових послуг, адаптуючи їх до нових вимог ринку [5].

Основні механізми FinTech можна класифікувати за кількома напрямками:

- *блокчейн та дистрибуція даних;*
- *штучний інтелект (ШІ) та машинне навчання;*
- *аналітика великих даних;*
- *мобільні платформи та електронні гаманці;*
- *краудфандинг та P2P-кредитування;*
- *робо-консультанти.* [6, с.156].

Цей різнобічний підхід до класифікації демонструє, як технологічні інновації впливають на різні аспекти фінансової діяльності. Таким чином, класифікація FinTech інновацій в основному ґрунтується на розподілі за типами фінансових послуг, які вони трансформують: платежі та перекази, інфраструктурні послуги, управління інвестиціями, страхування, кредити та заощадження, а також залучення капіталу. Однак FinTech інновації не лише змінюють окремі продукти чи процеси, але й трансформують увесь ринок фінансових послуг, що веде до появи нових учасників і перегляду бізнес-моделей вже існуючих компаній.

Трансформаційний вплив FinTech інновацій на національну економіку можна спостерігати в усіх її секторах, що охоплює сектор фінансових корпорацій, включаючи як банківські, так і небанківські фінансові установи. Крім того, важливими є зміни у секторі домогосподарств, де нові технології впливають на фінансову поведінку сімей. Не менш значущим є вплив на сектор підприємств, зокрема на нефінансові корпорації, які адаптують свої бізнес-моделі до нових умов. Також важливо врахувати сектор публічного управління, де FinTech рішення сприяють оптимізації державних фінансів та підвищенню ефективності адміністративних процесів. Таблиця 1 детально описує зміни в секторі фінансових корпорацій під впливом FinTech інновацій.

Таблиця 1 - Зміни в секторі фінансових корпорацій під впливом FinTech інновацій [7, с.49].

Аспект	Опис
Вплив на суб'єктів сектору	- Поява нових учасників: FinTech компанії та технологічні гіганти, які входять у фінансовий сектор. - Втрата традиційними фінансовими посередниками монополії на ринку фінансових послуг.
Зміни в бізнес-моделях	- Традиційні банки переходять до інноваційних бізнес-моделей, наприклад, створення діджитал-банків та необанків. - Розвиток партнерств з FinTech-компаніями та створення власних FinTech-підрозділів.

Трансформація фінансових послуг	- Зміна підходів до надання послуг: платежі, кредитування, управління інвестиціями, страхування тощо. - Витіснення готівкових операцій безготівковими через електронні гроші та мобільні платіжні системи.
Альтернативне онлайн-фінансування	- Розвиток реер-to-реер кредитування, що дозволяє фізичним особам отримувати позики без посередництва банків. - Краудфандинг для фінансування стартапів та проектів через об'єднання ресурсів інвесторів.
Конкуренція між фінансовими установами	- Поява нових напрямків у FinTech, що змагаються з традиційними постачальниками фінансових послуг. - Зростаюча ефективність банків через співпрацю з FinTech-компаніями, зниження транзакційних витрат.
Технологічні переваги FinTech	- Мінімальні витрати на інфраструктуру завдяки хмарним рішенням. - Зростання використання мобільних пристроїв для фінансових операцій, що зменшує потребу в фізичних відділеннях.
Перспективи розвитку	- Прогнози на 2025-2030 роки вказують на можливу відсутність традиційних банків. - Зростання інвестицій у FinTech-сектор, залучення уваги IT-гігантів та соціальних медіа до фінансових технологій.

FinTech інновації значно впливають на функціонування сектору публічного управління, відкриваючи нові горизонти для вдосконалення державної політики. Вони надають урядам нові інструменти та механізми для ефективного регулювання та нагляду, що дозволяє покращити контроль за фінансовими потоками та інвестиційними процесами. Це, у свою чергу, стимулює економічний розвиток і впровадження інновацій, адже державні органи отримують можливість швидше реагувати на зміни в економічному середовищі.

Проте разом із новими можливостями FinTech приносить і значні ризики. Оскільки ці інновації є відносно новими для фінансового сектору, їх правове регулювання залишається недостатньо чітким, що призводить до утворення "сірих зон" – ділянок, які не підпадають під дію чинного законодавства. У таких зонах можуть виникати діяльності або фінансові операції, які можуть бути використані для тіншових схем або незаконних дій. Цей феномен ставить під загрозу стабільність фінансового ринку і ускладнює діяльність державних органів [8, с. 204].

Узагальнюючи, FinTech-інновації відіграють важливу роль у розвитку національної економіки, сприяючи підвищенню фінансової доступності, оптимізації фінансових процесів та підтримці економічного зростання. Однак, для максимальної вигоди від цих технологій важливо також вирішувати питання регулювання і захисту прав споживачів, щоб забезпечити стабільний і безпечний розвиток фінансової системи.

ДЖЕРЕЛА

1. Банківська система України: інституційні зміни та інновації: кол. моногр./ [Л.О. Примостка, М.І. Диба, І.В. Краснова та ін.]; за заг. ред. Л.О. Примостки. – К.: КНЕУ, 2015. – 434 с.

2. Семенов А. Ю. FinTech-послуги: сутність, роль і значення для економіки країни / А. Ю. Семенов, С. В. Цирулик, Я. М. Кривич. // Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. – 2018. – №2. – С. 100–105.
3. Коваленко В. В. Розвиток FinTech: загрози та перспективи для банків України. Приазовський економічний вісник. 2018. № 4(9). С. 127–133. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://rev.kpu.zp.ua/journals/2018/4_09_uk/24.pdf (дата звернення: 20.11.2024).
4. Худолій Ю.С., Халевіна М.О. «Фінтехнології в банківському бізнесі: реалії та перспективи». Проблеми економіки, бр. 1, 2021, С. 134–142.
5. Шевчук Я. FinTech-компанії як складова інфраструктури ринку проектного фінансування. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Економіка і управління». 2018. Т. 29. № 4. С. 155–162.
6. Рада з фінансової стабільності [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/stability/radafinstab> (дата звернення: 20.11.2024).
7. Безпалій Р. Фінтех-інновації: передумови становлення та сучасні тенденції. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 2. С. 44–49.
8. Калашнікова Т., Самохіна С. Розвиток ринку фінансових технологій в Україні як фактор сприяння фінансовій інклюзивності. Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія Економічні науки. 2018. № 3. С. 201–210.

Мирончук Ю.В.,
*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня,
Державний податковий університет,
Ірпінь, Україна*
Науковий керівник:
Вергелюк Ю.Ю.,
*к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансових ринків і технологій,
Державний податковий університет,
Ірпінь, Україна*

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ІНШУРТЕХУ

Страховий ринок України в цілому та ринок страхування відповідальності зокрема з початком воєнних дій на території країни зіткнулися з низкою зовнішніх та внутрішніх викликів. Це змусило страховиків, які провадили діяльність в Україні, використовувати адаптивні механізми для безперервного надання страхових послуг в умовах підвищених ризиків. Така ситуація негативно позначилася на фінансовій стійкості страховиків, зменшила кількість клієнтів і, як наслідок, призвела до зниження прибутковості бізнесу. Окремі страховики змушені були закрити свій бізнес, інші – змогли налагодити діяльність і пристосуватися до нових умов.

У таких, здавалося б, ускладнених умовах, коли підтримка основної діяльності є ключовим завданням страховиків, інноваційна діяльність переходить на другорядний план. Проте цифровізація фінансового ринку сьогодні – це не перевага, а необхідність. Без впровадження цифрових технологій страховий ринок перестає бути конкурентоспроможним.

Цифрові технології мають свої специфічні особливості впровадження на українському страховому ринку, а кількість іншуртех-проектів залишається обмеженою. Враховуючи світовий досвід і сучасні тенденції діджиталізації, для розвитку страхового сектору України важливими стануть такі напрями: впровадження штучного інтелекту та алгоритмів машинного навчання для точнішого визначення цільових груп клієнтів; перехід на електронні страхові поліси; використання мобільних платформ для зручності клієнтів; застосування блокчейн-технологій для управління та захисту даних, що допоможе знизити ризик шахрайства; посилення співпраці між страховими компаніями та іншуртех-стартапами; а також запровадження платформ для підвищення ефективності бізнес-процесів.

Вагому роль у розвитку цифрових технологій у сфері страхування відіграють insurtech-компанії, які пропонують різноманітні ІТ-рішення для вирішення широкого спектра завдань. Іншуртех (від англ. Insurance Technology – страхові технології) – це впровадження ІТ-інновацій у страхову галузь. До таких інновацій зазвичай відносять технології штучного інтелекту, розробки у сфері кібербезпеки, аналіз великих даних, мобільні додатки тощо.

Слід погодитися з науковцями, які зазначають, що в умовах розвитку цифрової економіки суттєвого вдосконалення потребує не тільки ринок кіберстрахування, а й загалом механізм функціонування та розвитку страхового ринку України [1]. При цьому розвиток іншуртеху надає переваги як страховикам, так і страхувальникам. Для страховиків, в першу чергу, це — підвищення ділової активності, спрощення бізнес-процесів, співпраця з ІТ-компаніями, диверсифікація послуг. Для страхувальників — зручність, економія часу на підбір та купівлю страхових послуг, індивідуальні страхові продукти.

Суттєвою перепоною для впровадження сучасних цифрових технологій, зокрема іншуртеху, на страховий ринок України є висока вартість цифрових продуктів, а також процесів їх впровадження та адаптації. При цьому вітчизняні страховики вже працюють в умовах дефіциту фінансування та обмеженого доступу до фінансових ресурсів. Окрім того, впровадження іншуртеху не позбавлене ризиків, які можуть бути як специфічними, так і стосуватися цифрових технологій загалом. У таблиці (табл. 1) наведено перелік ризиків впровадження іншуртеху та шляхи їх усунення. Незважаючи на численні ризики, вітчизняні науковці наголошують на необхідності процесу інтеграції іншуртеху, адже страховики, як один із видів фінансових корпорацій, стимулюють економічне зростання та сприяють інтеграції України в світовий ринок фінансових послуг [2].

До того ж справедливим є твердження, що іншуртех є системою вдосконалення страхової діяльності, адже дозволяє приймати швидкі рішення, покращує обслуговування клієнтів, розкриває потенціал передової аналітики та заощаджує кошти страховиків [3].

Таблиця 1.

Ризики впровадження іншуртеху та шляхи їх усунення

Ризики впровадження іншуртеху	Шляхи усунення ризиків
Недостатній рівень кібербезпеки	Інвестування в сучасні системи кіберзахисту, регулярний аудит безпеки
Низька цифрова грамотність персоналу	Проведення навчальних програм, тренінгів і підвищення кваліфікації співробітників.
Висока вартість впровадження ІТ-рішень	Пошук грантів, залучення інвесторів або партнерів, поступова інтеграція технологій.
Недовіра клієнтів до цифрових продуктів	Підвищення прозорості процесів, інформування клієнтів через маркетингові кампанії.
Ризик втрати даних через технічні збої	Впровадження систем резервного копіювання та відновлення даних.
Невідповідність технологій законодавчим вимогам	Проведення правового аналізу та адаптація процесів до вимог регулятора
Конкуренція з великими технологічними компаніями	Розробка унікальних продуктів, фокус на нішевих потребах клієнтів.

Джерело: побудовано автором.

Для того, щоб не упустити можливості, які відкривають новітні технології, страховикам необхідно глибше зануритися в різні етапи ланцюга створення вартості. Володіючи такими даними, компанії зможуть переосмислити свої бізнес-моделі та інвестиційні стратегії, а також вдосконалити портфелі технологічних інвестицій. Пріоритетне визначення напрямків взаємодії з інноваціями в галузі дозволить підвищити ефективність їхніх стратегій, об'єднавши досвід у виробництві, технологічні можливості та галузеві знання з сильними партнерами. Завдяки цьому, страхові компанії зможуть скористатися перевагами цифрової трансформації, що охоплює різні сектори бізнесу, розширити свої інноваційні можливості, вийти на нові ринки, залучити нових клієнтів і збільшити прибуток. Ці зміни передбачають адаптацію традиційних ІТ-систем до відкритих інноваційних платформ, що дозволить отримувати нові дані, формувати єдине уявлення про клієнта та забезпечити узгоджене обслуговування споживачів на всіх етапах взаємодії.

Незважаючи на те, що частка іншуртеху у загальному обсязі цифрових технологій є незначною (за даними Української асоціації фінтех та інноваційних компаній у 2024 році 43% складав сектор ІТ серед сфер діяльності засновників фінтех-компаній, 17% – банківські установи, 13% – фінансові компанії, 4% – страхування, 4% – консалтинг, 2% – кредитування [4]), переваги іншуртеху в контексті якості страхових послуг є колосальними. Таким чином, ринок страхових послуг та ринок страхування відповідальності потребують модернізації та впровадження сучасних технологій, що дозволить не лише бути конкурентними на світовому ринку фінансових послуг, а й адаптуватися до нових складних викликів. Інвестиції в іншуртех забезпечують страховикам децентралізацію та широку диверсифікацію послуг, що, в свою чергу, робить ринок більш швидким, прозорим та ефективним. Диверсифіковані фінансові ринки можуть сприяти адаптації до обмежень і зменшити операційні ризики.

ДЖЕРЕЛА

1. Парубець О.М., Подоляк О.Л. Трансформація механізму функціонування та розвитку страхового ринку в умовах цифровізації економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2024. №2 (38). URL: <http://preu.stu.cn.ua/article/view/314105/305039>
2. Пухальська Н. О., Болдова А.А., Болдова Ю.А. Фінансові корпорації та їх вплив на економіку України. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. №4 (70). С. 90 – 94. URL: <http://biblio.umf.dp.ua/jspui/handle/123456789/4225>
3. Бридун Є.В. Іншуртех як система вдосконалення страхової діяльності. *У Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «ПРОРИВНІ ІННОВАЦІЇ НА СТРАХОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ»*. URL: https://prestige-ic.com.ua/storage/other/dopovd_brydun202110_1.pdf
4. Вергелюк Ю. Ю., Ганцяк М. О., Фомов Д. О. Fintech як драйвер економічного відновлення України. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. Серія: "Економічні науки". 2024. № 10. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-10-10402>

Михальченко Н.В.,
здобувач ступеня бакалавра

Чеховська М.М.,
д.е.н., проф., завідувач кафедри фінансово-економічної безпеки
Національна академія Служби безпеки України
м. Київ, Україна

SWOT-АНАЛІЗ ТОКЕНІЗАЦІЇ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

На сьогодні актуальності набуває питання токенізації цінних паперів. Під токенізацією розуміється «процес конвертації прав на будь-який різновид активів у цифровий токен на блокчейні» [1].

У той же час цікавим є досвід здійснення стратегічного аналізу, зокрема, SWOT-аналізу при вивченні стану забезпечення економічної безпеки та її складових. Як відомо, SWOT-аналіз набув поширення у сфері маркетингових досліджень, але з плином часу почав використовуватися й у стратегічних дослідженнях. Завдяки SWOT-аналізу визначаються сильні та слабкі сторони, а також можливості та загрози в діяльності підприємств або процесів [2, с. 42].

Зважаючи на зазначене, нами було здійснено SWOT-аналіз токенізації цінних паперів, де ми визначили сильні/слабкі сторони та можливості/загрози цього процесу (табл. 1).

Таблиця 1

SWOT-аналіз токенізації цінних паперів*

Сильні сторони: <ul style="list-style-type: none"> • Підвищення ліквідності; • Доступність для інвесторів; • Глобальна доступність; • Зниження витрат на операції; • Прозорість транзакцій; • Швидкість транзакцій; • Захищеність від підробок та злому.	Слабкі сторони: <ul style="list-style-type: none"> • Правова невизначеність; • Низька обізнаність громадян; • Залежність від технологічної інфраструктури; • Висока волатильність крипторинку; • Ризик кіберзагроз; • Анонімність блокчейну.
Можливості: <ul style="list-style-type: none"> • Підвищення ефективності ринку цінних паперів; • Доступ до інвестицій; • Інтеграція з традиційними фінансовими ринками; • Доступ до глобального ринку капіталу; • Підтримка малого та середнього бізнесу.	Загрози: <ul style="list-style-type: none"> • Юридичні та регуляторні ризики; • Ризик шахрайства; • Можливі технологічні збої; • Конкуренція з традиційними фінансовими ринками; • Зловживання даними.

*Джерело: [1, 3, 4, 5].

Таким чином, токенизація цінних паперів має як переваги, так і недоліки. Разом з тим, активна цифровізація фінансового ринку свідчить про пошук і впровадження нових інноваційних рішень.

ДЖЕРЕЛА

1. Сизоненко В. Токенизація активів – реалії та можливості. URL : <https://yur-gazeta.com/publications/practice/informaciune-pravo-telekomunikaciyi/tokenizaciya-aktiviv--realiyi-ta-mozhливosti.html>. (дата звернення: 07.12.2024).
2. Денисов О.Є. Методичні підходи до оцінки стану та рівня економічної безпеки галузі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 2. С. 41-43.
3. Белінська Я.В., Онишко С.В., Дюк Р.І. Токенизація фінансових активів як інноваційний напрям розвитку фінансового ринку. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2023. № 30 (58). С. 22-29.
4. Бойко В., Ліскевич С. Стратегії забезпечення економічної безпеки підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2023. № 4. С. 7-11.
5. Тульчинська С., Фалько М. Управління активізацією фінансового потенціалу підприємства на основі токенизації. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2024. № 5. С. 143-150.

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Банківська система на сучасному етапі економічного розвитку України, в умовах повномасштабної війни, євроінтеграції та світових трендів – глобалізації та деглобалізації, діджиталізації та цифровізації переживає трансформаційні процес. Крім того, виникають нові суб'єкти світового фінансового ринку, які становлять конкуренції традиційним суб'єктам, в першу чергу банкам. Як традиційні суб'єкти світового фінансового ринку, так і нові – фінтех компанії, онлайн-банки та інші використовують у своїй діяльності новітні, інноваційні інструменти і технології, що визначають їх конкурентоспроможність на ринку та здійснюють вплив як на національну економіку, так і економіки країн світу. Тому вітчизняні банки повинні використовувати новітні технології та імплементувати законодавство в контексті реалізації ключових напрямів євроінтеграційного руху.

До викликів у сфері банківської діяльності, на думку багатьох вітчизняних вчених слід віднести:

- зменшення кількості банків, зокрема за рахунок збиткових банків [1, С.9-10]. Водночас для банків, які залишають на вітчизняному фінансовому ринку притаманні такі фактори, як недостатня структуризація кредитно-фінансових ринків, неконтрольована інтенсивність капіталізації виробничих відносин, загострення кризи платоспроможності підприємств, навантаження на матеріально-технічну базу банків внаслідок ракетних ударів по енергетичній інфраструктурі тощо. Це ускладнює їх діяльність, і трансформаційні та модернізаційні процеси, які пом'якшать входження до європейського фінансового простору;

- зростання рівня довіри зацікавлених осіб до банків, зокрема у зв'язку з імплементацією угоди Базель III – нові вимоги щодо достатності капіталу [2; 3]. НБУ зазначає, що попри повномасштабну війну, терористичні акти в енергетичній сфері банківський сектор має стабільність у своїй роботі, обсяги вкладів населення мають тренд до зростання. Банківська система адаптувалася до війни, є ліквідною, стійкою та надійною;

- реформування банківського сектору, як один з пріоритетних напрямків в умовах євроінтеграції [4]. Оскільки державні банки займають вагомую частину банківського сектору України, то за участю МВФ, СБ та ЄБРР на сьогоднішній день впроваджуються стратегічні принципи «Засади стратегічного реформування державного банківського сектору», які були затверджені у лютому 2018 року. Основними завданнями згідно даного документу є оновлення підходів до механізму корпоративного управління та зміна бізнес-моделей банків з метою підвищення ефективності та зростання конкурентоспроможності;

- фінансування проєктів з відновлення енергетичної інфраструктури. Так, за першу половину 2024 року банки отримали 2484 заявки від бізнесу на кредитування проєктів із відновлення енергетичної інфраструктури на загальну суму 54,8 млрд грн. На даний час підписано угоди на суму понад 7,9 млрд грн., обсяг валового портфеля кредитів, пов'язаних з енергетичними потребами юридичних осіб, становить понад 2 млрд грн. [5].

Отже, в умовах війни виклики для банківської системи є багатогранними і глобальними, подолання яких позитивно вплине на ефективність вітчизняних банків, зростання їх прибутковості та результативності, забезпечить стійкість та стабільність не лише банків, а й вітчизняної економіки.

Для подолання викликів слід модернізувати банківську систему. Модернізацію банківської діяльності розглядаємо з двох сторін: перша, модернізації банківських продуктів, і друга, цифровізація. Модернізація банківських продуктів і послуг включає впровадження нових фінансових інструментів (наприклад, зелені облігації, структуровані депозити, інвестиційні рахунки), розвиток спеціалізованих кредитів і грантових програм для підтримки малого і середнього бізнесу, у тому числі для відновлення енергетичної інфраструктури, розширення кредитних інструментів, особливо на пільгових умовах.

Цифровізація банківських продуктів і послуг сприяє подальшому розвитку інтернет-банкінгу, мобільному банкінгу, що забезпечує більш зручний доступ до фінансових послуг зацікавлених осіб. Також цифровізація включає розширення можливостей безконтактних платежів (Apple Pay, Google Pay) та систем QR-кодів, підтримку блокчейн-технологій та інтеграцію цифрових активів у банківські продукти.

Модернізація банківської діяльності передбачає застосування банками сучасних технологій таких, як використання штучного інтелекту для оцінки кредитоспроможності, запобігання шахрайству та персоналізації клієнтського досвіду; використання Big Data та аналітики для аналізу поведінки клієнтів для створення персоналізованих банківських продуктів; використання блокчейн технологій для забезпечення безпеки та прозорості транзакцій; роботизація та автоматизація рутинних операцій, таких як обробка заявок і транзакцій.

Таким чином, сучасна банківська система стає більш спрямованою на клієнта та задоволення його потреб. Банки розроблюють та пропонують індивідуальні фінансові рішення на основі даних про клієнта, сприяють забезпеченню багатоканального обслуговування (використовуючи мультिकанальні системи, що об'єднують телефон, чат, відеозв'язок, відділення), запроваджують програми лояльності, кешбеків, бонусних рахунків.

Крім того, модернізація банківської діяльності спрямована й на посилення безпеки та захисту даних, що є однією з вимог стандартів Європейського союзу. Запроваджуються стандарти безпеки, такі як PSD2 (європейська директива про платежі), GDPR (захист персональних даних) та інші, використовуються біометричні дані (розпізнавання обличчя, відбитків пальців) для аутентифікації при здійсненні банківських операцій, запроваджуються інструменти протидії шахрайству.

Отже, загалом модернізація та цифровізація банківських продуктів і послуг сприяє підвищенню конкурентоспроможності банків, їхньої привабливості для клієнтів, ефективності діяльності та адаптації до сучасних економічних і технологічних викликів. Це допомагає створити стійкий, технологічно розвинений і клієнтоорієнтований банківський сектор, що відповідає європейським і міжнародним стандартам.

ДЖЕРЕЛА

1. Meshcheriakov A., Bodenchuk L., Liganenko I., Rybak O., Lobunets T. Trends in the development of the banking system of Ukraine under conditions of military actions and globalization influences. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2023. Volume 3 (50). Pp.8-22. DOI: 10.55643/fcaptp.3.50.2023.3993

2. Офіційний сайт НБУ. Банки в умовах тривалої війни зберегли довіру клієнтів, високу операційну ефективність та прибутковість – Огляд банківського сектору. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/banki-v-umovah-trivaloyi-viyeni-zberegli-doviru-kliyentiv-visoku-operatsiynu-efektivnist-ta-pributkovist--oglyad-bankivskogo-sektoru>

3. Офіційний сайт НБУ. Здійснено чергові кроки для наближення банківського регулювання до стандартів ЄС. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zdiysneno-cherгови-kroki-dlya-nablizhennya-bankivskogo-regulyuvannya-do-standartiv-yes>

4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. Банки державного сектору. <https://mof.gov.ua/uk/banki-derzhavnogo-sektoru>

5. Офіційний сайт НБУ. Банки за чотири місяці схвалили заявки на кредитування проєктів із відновлення енергетичної інфраструктури на 8 млрд грн – результати опитування банків. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/banki-za-chotiri-misyatsi-shvalili-zayavki-na-kredituvannya-proyektiv-iz-vidnovlennya-energetichnoyi-infrastrukturi-na-8-mlrd-grn--rezultati-opituvannya-bankiv>

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГЕННЯ НА БАНКІВСЬКУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ

Банки є одними з основних учасників фінансової системи та ринкової економіки загалом. За допомогою даного інституту ринкової економіки роботодавці, працівники, фізичні та юридичні особи, держава мають можливість здійснювати ефективний рух грошових потоків. Також банки зосереджують найбільшу частку кредитних ресурсів в країні, які можуть бути надані для задоволення певних потреб. Банки мають найбільше можливостей та потенційних ресурсів для забезпечення стабільності економіки.

Після початку повномасштабного вторгнення росії проти України життя кожного громадянина та всіх сфер економіки зазнало значних змін. Взагалі банківська система є доволі чутливою до впливу зовнішніх факторів, які можуть бути економічними, політичними чи правовими [4]. Тому важливо розглянути як війна, яка почалася 24 лютого 2022 року, вплинула на банківську систему України.

Для того, щоб банківська система вистояла та змогла ефективно функціонувати Національний банк України вжив ряд антикризових рішень, які базувалися на трьох ключових принципах [3]:

- захист інтересів клієнтів банків. Вони мають зберігати доступ до власних та кредитних коштів, платежів і переказів;
- підтримання діяльності банків та їх ліквідності. Негативний тимчасовий вплив бойових дій на показники діяльності банків не має призводити до визнання найбільш постраждалих з них неплатоспроможними;
- чесне відображення реального фінансового стану банків. Якими б не були збитки за результатами війни, їх не можна приховувати шляхом «покращення» звітності. Дуже важливо бачити справжню картину.

Враховуючи дані принципи, Правління Національного банку прийняло постанову №18 від 24 лютого 2022 року «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану». Відповідно до даної постанови було постановлено:

1. Банки продовжують роботу з урахуванням обмежень, визначених цією постановою.

2. Заборонити видачу в Україні готівкових коштів у гривнях з рахунку клієнта в національній валюті в обсязі, що перевищує 100000 гривень у день (без урахування комісії банку), крім готівкових коштів у гривнях відповідно до випадків, які передбачені даною постановою.

3. Здійснювати безготівкові розрахунки без обмежень, крім випадків, встановлених цією постановою.

4. Заборонити видачу в Україні готівкових коштів в іноземній валюті з рахунку клієнта в іноземній валюті в обсязі, що перевищує в еквіваленті 100000 гривень у

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

день (без урахування комісії банку), крім зняття готівкових коштів в іноземній валюті з рахунків, відповідно до випадків, які були передбачені даною постановою [5].

Вжиття даних заходів було та є необхідним для того, щоб:

1. забезпечити належний рівень стабільності фінансової системи країни;
2. підтримати діяльність ЗСУ;
3. здійснити всі необхідні виплати (пенсія, заробітна плата, соціальна допомога тощо);
4. об'єкти критичної інфраструктури могли здійснювати роботу безперебійно.

У перші дні війни для банківської системи було критично важливо пережити шок, який торкнувся всіх сфер економіки. Завдяки швидкій та ефективній взаємодії банківської системи та НБУ вдалося мінімізувати наслідки впливу війни на банківську систему.

Також важливе значення має те, як змінилася динаміка обсягу сумарної суми активів банків України (рис. 1).

Рис. 1 Сумарні активи українських банків з 2020 по 2024 р. (станом на 1 листопада, у млн. грн.)

Джерело: побудовано на основі [1]

З графіку видно, що незважаючи на вплив війни банківській системі вдалося не лише вистояти, а також продемонструвати збільшення кількості активів.

Станом на сьогодні, НБУ докладє зусиль не лише для забезпечення подальшої стабільності банківської системи в нинішніх умовах, а також намагається здійснювати її розвиток:

- 2 вересня НБУ було запропоновано здійснити перейменування української «копійки» на «шаг», що було зумовлено прагненням регулятора щодо відновлення історичної справедливості, відродження національної традиції та повного викорінення «російського»;
- майбутній запуск пілотного тестування е-гривні;

- продовження розвитку СЕП. Як було зазначено на сайті НБУ: «З 01 грудня 2024 року в Україні запрацювала нова версія СЕП з функціональністю миттєвих переказів» [2].

Отже, попри початок повномасштабного вторгнення росії проти України, національній банківській системі вдалося не лише вистояти, а також продовжити власний розвиток.

ДЖЕРЕЛА

1. Активи банків України (2008-2024). Мінфін: веб-сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/active/>
2. З 01 грудня 2024 року в Україні запрацювала нова версія СЕП з функціональністю миттєвих переказів. Національний банк України: веб-сайт. URL: <https://bit.ly/41kaMrm>
3. Панчук А. Роль Національного банку України в умовах війни. Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти: збірник матеріалів VII Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Ужгород 30 листопада 2022 р. Ужгород, 2022. С. 70–72
4. Правдиковська І.І., Дорошенко Н.О. Вплив війни на банківську систему України. *Молодий вчений*. № 9(109). 2022 С. 150–153
5. Про роботу банківської системи та валютного ринку в період запровадження воєнного стану з 24 лютого 2022 року в умовах воєнного стану по всій території України. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text>

Палига А.В.

здобувач освіти ступеня бакалавр

Пухальський В. В.

*к. е. н., доцент кафедри фінансів, банківської справи,
страхування і фондового ринку*

*Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
м. Хмельницький, Україна*

РОЛЬ АУДИТОРІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОЗОРОСТІ ФІНАНСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобалізація змінила сучасну економіку, відкривши нові можливості для розвитку бізнесу, але також створивши численні виклики. У цьому контексті питання прозорості фінансової інформації стало критично важливим, адже від нього залежить довіра інвесторів, ефективність ринків та фінансова стабільність економік. У забезпеченні цієї прозорості ключову роль відіграють аудиторів, які виступають незалежними експертами, що перевіряють, аналізують і підтверджують достовірність фінансових даних.

Прозорість фінансової інформації забезпечує відкритість, підзвітність та надійність, що важливо для всіх учасників ринкової економіки. Інвестори використовують фінансову звітність для оцінки прибутковості бізнесу, кредитори — для визначення платоспроможності підприємств, а регуляторні органи — для перевірки дотримання законів і податкових зобов'язань. Усі ці сторони потребують упевненості в тому, що надані компаніями дані є правдивими, і саме аудиторів надають цю впевненість. Вони незалежно перевіряють звітність і надають висновки, які підтверджують її відповідність міжнародним стандартам і реальному фінансовому стану підприємства.

Умови глобалізації вимагають від аудиторів роботи на міжнародному рівні, де їх роль виходить за межі національних стандартів. Транснаціональні корпорації здійснюють діяльність у багатьох країнах, і кожна з них має свої регуляторні вимоги. Аудиторів повинні адаптувати фінансову звітність до міжнародних стандартів, таких як Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), щоб забезпечити її зрозумілість для глобальних інвесторів і партнерів. Це не лише підвищує прозорість, але й сприяє інтеграції ринків та економік.

Окремо варто зупинитися на боротьбі із шахрайством, яке є однією з найбільших загроз для прозорості. У сучасному світі, де обсяги фінансових даних і кількість складних операцій постійно зростають, аудиторів грають ключову роль у виявленні фінансових махінацій. Вони аналізують транзакції, перевіряють систему внутрішнього контролю підприємства та виявляють аномалії, які можуть свідчити про шахрайські дії. Завдяки їхній роботі компанії можуть запобігти значним репутаційним і фінансовим втратам, а також забезпечити відповідність вимогам регуляторів.

Важливим аспектом діяльності аудиторів є дотримання етичних стандартів. Аудитор повинен бути справедливим і не допускати необ'єктивності чи

упередженості, конфлікту інтересів та впливу інших, які зашкодять його об'єктивності. [1, с 157]. Незалежність, об'єктивність та професійність аудиторів є фундаментом їхньої роботи. Однак у глобалізованому світі аудитори нерідко стикаються з викликами, які можуть загрожувати їхній незалежності. Компанії іноді чинять тиск на аудиторів, намагаючись вплинути на результати перевірки. У таких ситуаціях лише високі етичні стандарти й дотримання міжнародного Кодексу етики аудиторів можуть забезпечити об'єктивність висновків. Саме тому міжнародні організації, такі як Міжнародна федерація бухгалтерів (IFAC), постійно працюють над удосконаленням професійних стандартів, щоб забезпечити прозорість аудиторської діяльності навіть у складних умовах.

Окрім етичних викликів, сучасні аудитори стикаються з технологічними змінами, які впливають на їхню діяльність. Використання великих даних (Big Data), штучного інтелекту та автоматизації змінює традиційні підходи до аудиту. Сучасні системи дозволяють аналізувати мільйони фінансових операцій за короткий час, знаходячи потенційні помилки чи шахрайство. З іншого боку, такі технології вимагають нових навичок від аудиторів, що змушує їх постійно вдосконалювати свої професійні знання. Також важливо зазначити роль блокчейну в забезпеченні прозорості, адже ця технологія створює незмінний запис транзакцій, унеможливаючи маніпуляції з даними.

Робота аудиторів також сприяє зміцненню міжнародного співробітництва. Завдяки їхнім зусиллям фінансова інформація стає зрозумілою та стандартизованою у різних країнах, що полегшує міжнародну торгівлю, залучення інвестицій і створення глобальних ринків капіталу. Міжнародні аудиторські організації, такі як IAASB (Міжнародна рада зі стандартів аудиту та завірення), розробляють стандарти, які допомагають узгоджувати підходи до аудиту в різних юрисдикціях.

Прозорість фінансової інформації — це не лише питання відповідності стандартам, але й основа для довіри до бізнесу, стабільності фінансових ринків і сталого розвитку економіки. У цьому контексті аудитори є своєрідними «охоронцями» економічної безпеки, які гарантують, що фінансова звітність є чесною, відкритою і достовірною. Їхній внесок у боротьбу з шахрайством, сприяння етичній поведінці та використання новітніх технологій робить їх роботу незамінною в умовах глобалізації.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що роль аудиторів у забезпеченні прозорості фінансової інформації є визначальною для функціонування сучасної економіки. Завдяки їхній роботі забезпечується стабільність ринків, захист інтересів зацікавлених сторін і підвищення довіри до бізнесу. У світі, що стає дедалі більш глобалізованим, важливість аудиторської діяльності лише зростатиме, адже прозорість і довіра є основою будь-якої успішної економічної системи.

ДЖЕРЕЛА

1. Шестерняк М. Федішин І. До питання професійної етики аудитора. Міжнародна науково-практична Інтернет-конференції «Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія». 17 грудня 2021 року, м. Тернопіль. С. 157-159.

Печоріна Н. О.

Студентка 2 курсу

Факультету економіки та управління

Васечко Л. І.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан в Україні, запроваджений у лютому 2022 року через широкомасштабну агресію росії, суттєво змінив умови функціонування українських підприємств. Протягом 2022 року бізнес зіткнувся із низкою критичних викликів: фізичні руйнування інфраструктури, окупація частини територій, масова міграція населення, порушення ланцюгів постачання та зниження внутрішнього попиту. У цей період акцент робився на виживанні підприємств, переміщенні виробничих потужностей до відносно безпечних регіонів та адаптації до надзвичайних умов.

Внаслідок російського вторгнення в Україну значна кількість підприємств - понад 50% - у 2022 році скоротили свою діяльність як на окупованих територіях, так і по всій Україні, а близько 25% взагалі припинили роботу на окупованих територіях та поки не планують її відновлювати.[2]

Звичайний режим роботи для своїх працівників зберегли лише 9,7% опитаних підприємств. Також до цієї групи підприємств можна додати 19% підприємств, які зазначили, що частина їхніх робітників працює віддалено (хто має таку можливість), а решта – на своїх робочих місцях. Це корелює із твердженням про те, що 16,7% підприємств не відчували критичних змін. Водночас на 38,9% підприємств працівники оформили відпустки чи перебувають у простої, що також корелює з даними про підприємства, які призупинили свою діяльність (23,6%).[2]

Наслідки впливу російського вторгнення в Україну на діяльність вітчизняних підприємств у 2022 році представлено на рис.1.

В подальшому дослідженні зауважимо, що станом на кінець 2023 – початок 2024 року ситуація значно змінилася. Попри продовження воєнного стану, український бізнес демонструє високий рівень адаптації та відновлення. Зокрема, значна частина підприємств завершила процес релокації та змогла відновити виробничі процеси. Внутрішній ринок поступово оживає завдяки поверненню частини переселенців та зростанню споживчого попиту у відносно безпечних регіонах. Розширюється експорт, особливо у сільськогосподарській,

ІТ та металургійній галузях, що стало можливим завдяки відкриттю альтернативних шляхів доставки, таких як "Шляхи солідарності" з ЄС.

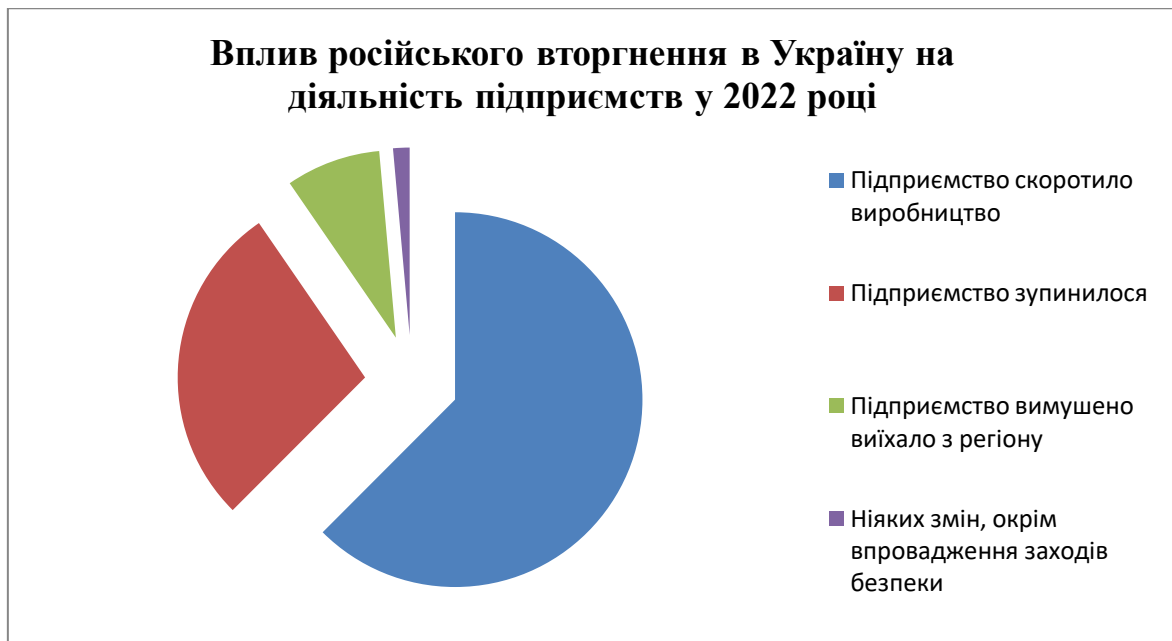

Рис.1. Вплив російського вторгнення в Україну на діяльність вітчизняних підприємств у 2022 році

Основні проблеми, з якими стикається бізнес, включають відсутність кваліфікованих працівників, недостатній капітал, нестачу платоспроможних клієнтів, непередбачувані дії держави та непрогнозованість ситуації в країні. Проблеми у взаємодії з державними органами включають блокування податкових накладних, відмову від бронювання співробітників, затримки з логістикою на кордоні та несправедливі рішення у процедурах державних закупівель.[3]

Підприємства також стикаються з труднощами у доступі до фінансування. Найбільшими перепонами є висока ставка за кредитами та побоювання не виконати боргові зобов'язання. Однак, частина бізнесів успішно використовує кредити та власні накопичення для підтримки своєї діяльності.[3]

Незважаючи на значні втрати, бізнес зміг продемонструвати високу стійкість. Багато підприємств переорієнтували свою діяльність на потреби війни, спрямовуючи ресурси на виготовлення продукції для оборони, медичних засобів та гуманітарної допомоги. Паралельно розвивалася співпраця з міжнародними партнерами, що дозволило розширити експортні можливості та забезпечити стабільність окремих секторів. Особливо важливою стала роль сільськогосподарської та ІТ-галузей, які не лише змогли частково відновити довоєнні обсяги, а й стати опорою економіки в умовах кризи.

Український бізнес став прикладом гнучкості та інноваційності, але його подальший розвиток залежатиме від зовнішніх і внутрішніх чинників. Міжнародна підтримка, стабільність фінансових систем, успіхи у відновленні інфраструктури та забезпечення безпеки стануть ключовими факторами для повоєнної реконструкції економіки. Водночас підприємства мають можливість продовжувати трансформацію, посилюючи свою конкурентоспроможність на глобальному ринку. Україна поступово формується як країна, здатна не лише долати кризи, але й використовувати їх як стимул для стійкого економічного зростання.

ДЖЕРЕЛА

1. Діяльність вітчизняних підприємств під час війни в Україні. URL: http://www.recpc.org/wp-content/uploads/2022/11/National_businesses_during-war_2022.pdf
2. Як українській бізнес адаптується та відновлюється під час війни. URL: https://lb.ua/blog/cid_center/626058_yak_ukrainskiy_biznes_adaptuietsya.html
3. Прибуток як центральна категорія в економіці підприємства URL: <http://repository.vsau.org/getfile.php/6374.pdf>

Плющ М.В.,
здобувач ступеня бакалавра
Кужелєв М.О.,
д.е.н., професор, професор кафедри фінансів
Національний університет «Києво-Могилянська Академія»
м. Київ, Україна

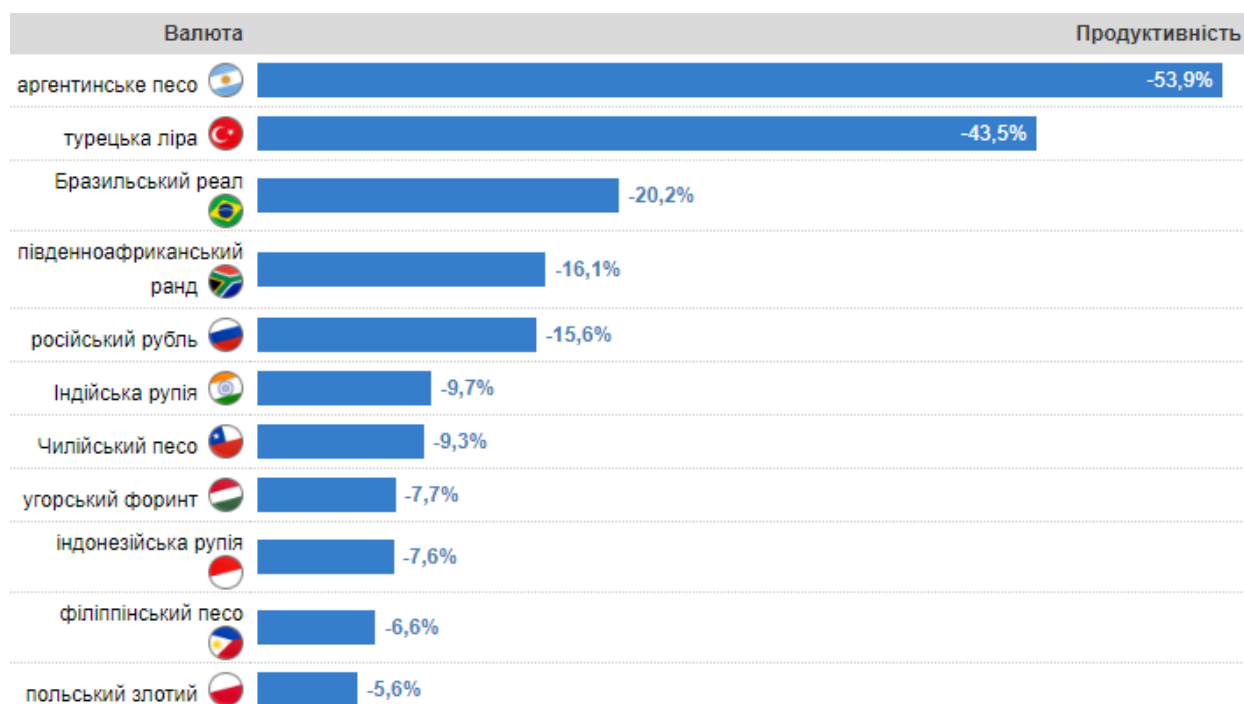
ФІНАНСОВІ КРИЗИ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК

Забезпечення стабільності фінансового сектору економіки будь-якої країни потребує системності, адже не існує якогось одного методу чи інструменту, щоб запобігти кризі або ж з неї вийти.

Фінансова криза – проміжок часу, процес, за якого ціни на активи стрімко падають, підприємства та люди (споживачі) не можуть сплачувати боргові зобов'язання, а економічна активність стає все меншою і меншою, що може призвести до рецесії економіки (значного зниження економічної активності).

Загалом існує чотири групи фінансових криз, а саме: валютні кризи, кризи раптової зупинки, боргові кризи та банківські кризи [1].

Валютні кризи – процес, за якого відбувається девальвація або «знецінення» валюти країни. Для того, щоб «втримати» власну валюту – країни, зазвичай, підвищують процентні ставки, ж встановлюють фіксований курс валюти (проте у випадку останнього доведеться витратити великі обсяги резервних коштів, щоб підтримувати економіку). Прикладом валютної кризи можна назвати ситуацію 2018 року в Аргентині, коли за один рік аргентинська валюта «песо» знецінилася більш ніж на 50% (рис. 1)

Рис. 1 Падіння валют, що розвиваються [2]

Кризи раптової зупинки – вони також відомі як «кризи платіжного балансу». Під час таких криз різко падає приплив міжнародного капіталу до країни. Фактично, під час таких криз не тільки падає приплив міжнародного капіталу, а й починається процес виводу іноземного капіталу з країни. Прикладом кризи раптової зупинки можна назвати ситуацію в Україні, коли за декілька місяців до повномасштабного вторгнення, через розповсюдження інформації про повномасштабну війну у ЗМІ – іноземні капітали почали стрімко виводитися з країни, а більшість людей почали скуповувати валюту, щоб мати заощадження.

Боргові кризи – ситуація, за якої країна не здатна обслуговувати свої зовнішні або ж внутрішні боргові зобов'язання. Борги накопичуються, зростає відсоткова ставка, тому банки беруть менше позик у центрального банку й їм доводиться підвищувати відсоткові ставки для споживачів, як наслідок – останні теж скорочують обсяг взятих позик. Знижується економічна активність, борги ростуть ще більше до того моменту, поки банки втрачають змогу їх виплачувати та банкрутують. В свою чергу, центральний банк теж втрачає можливість виплачувати зовнішній борг, оскільки він росте швидше, ніж з'являються кошти на його виплату. Прикладом такої кризи можна вважати боргову кризу у Греції (2010-2015) [3], коли після світової фінансової кризи 2008 року економіка Греції потрапила у боргову яму через надмірне накопичення державного боргу, прихованого дефіциту бюджету та падіння економічної активності.

Банківські кризи – це економічна ситуація, коли банківська система країни втрачає стабільність через низьку довіру вкладників або ж через нездатність банків виплачувати свої боргові зобов'язання. Цьому може сприяти безліч чинників, таких як: занадто велика кількість кредитів (або ж навпаки – занадто мала), економічні шоки, війна, погана репутація банків тощо.

Прикладом такої ситуації можна вважати банківську кризу в Україні у 2014-2015 роках, коли через анексію Криму та війну на сході України відбувалось стрімке знецінення гривні, а як наслідок – багато банків ставали неплатоспроможними. Щоб вирівняти ситуацію та не дозволити боргам накопичуватись Національний банк України провів масштабне «очищення» фінансової системи й понад 90 банків припинили свою діяльність [4].

Щодо вирішення проблем, то розпочнемо з першого виду криз – валютні кризи. Як вже було зазначено, основна проблема – знецінення валюти. Для того, щоб вирішити цю проблему, пропонуємо комплекс заходів:

- підвищення процентних ставок: це допоможе зменшити тиск на національну валюту шляхом зменшення економічної активності;
- фіксований валютний курс: інструмент, який допоможе призупинити знецінення валюти, але державі доведеться використовувати валютні резерви;
- поліпшення торгового балансу: підвищення експорту та зниження імпорту, що зменшить залежність країни від іноземної валюти (долар, євро).

Криза раптової зупинки. Основна проблема – вивід іноземного капіталу з країни (зазвичай це відбувається через те, що з'являється інформація у ЗМІ, яка стимулює іноземних інвесторів виводити кошти), через що дуже падає економічна активність. Шляхи вирішення:

- пошук внутрішніх інвесторів, щоб замінити іноземних (звісно, якщо вони є та здатні замінити хоча б частково, щоб не дати економіці впасти);
- диверсифікація джерел іноземного фінансування: співпраця з міжнародними фінансовими інститутами та країнами (фактично, замінивши одних іноземних інвесторів на інших);
- надійна інформаційна політика: потрібно сприяти притоку іноземних інвесторів, показувати прозорість дій уряду та механізмів;
- використовувати валютні резерви, які допоможуть тимчасово компенсувати відтік капіталу.

Боргові кризи. Основна проблема – борги зростають швидше, аніж їх виплачують. Напрями вирішення:

- реструктуризація боргу;
- оптимізація бюджету (скорочення витрат);
- стимулювання економічної активності: підтримка бізнесу, інвестиції в інфраструктуру, інновації, які зможуть збільшити ефективність робіт.

Банківські кризи. Основна проблема – низька довіра до банків, як наслідок – зменшення економічної активності і накопичення боргів.

Вирішення:

- посилення державних гарантій – тобто захист вкладів громадян;
- очищення банківської системи (як це зробила Україна у 2014-2015 роках);
- рефінансування банків: надання допомоги від центрального банку для підтримання належного рівня ліквідності.

Варто відмітити, що актуальною перспективою в економіці є розробка механізму таргетування інфляції [5].

Отже, ситуація, коли країна потрапляє до кризової ями потребує комплексного підходу, більше того – потрібно своєчасно реагувати на розвиток кризових процесів, інакше, як у випадку з боргами – з часом вони накопичуються настільки, що вже неможливо буде їх виплатити і зупинити цей процес, доведеться оголошувати дефолт.

ДЖЕРЕЛА

1. Ogun O. International Banker. URL: <https://internationalbanker.com/finance/anatomy-of-financial-crises/>
2. Descalabro del peso argentino: ¿Qué está pasando en la economía del gobierno de Macri? URL: <https://www.emol.com/noticias/Economia/2018/08/30/918967/Que-pasa-en-Argentina-cuya-moneda-se-sigue-hundiendo.html>
3. Πώς Έφτασε Η Ελλάδα Στα Μνημόνια; - Dianeosis. *Dianeosis*. URL: https://www.dianeosis.org/2016/04/pos_ftasame_sta_mnimonia/
4. Акімова І., Комаров В. Банки України: як вибратися з петлі недовіри. *Дзеркало тижня*. URL: https://zn.ua/ukr/macrolevel/banki-ukrayini-yak-vibratisya-z-petli-nedoviri-vihid-iz-bankivskoyi-krizi-yak-rozirvati-kolo-nedoviri_.html
5. Kuzheliev M., Zherlitsyn D., Rekunen I., Nechyporenko A., Nemsadze G. The impact of inflation targeting on macroeconomic indicators in Ukraine. *Banks and Bank Systems*. 2020. №15(2). P. 94–104.

Поботаєва Е.І.,
здобувачка освіти
Науковий керівник: Сулима М.О.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

АКТУАЛЬНИЙ СТАН ТА ОЦІНКА СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Банківська система є визначальним компонентом фінансового ринку, контроль за стійкістю та ефективністю якої спроможні забезпечити стабільність функціонування ринкових відносин. Її беззаперечна приналежність до механізму забезпечення розвитку національної економіки полягає в позиції банківського сектору як основного джерела формування капіталу в економіці. Таким чином, маючи основну функцію – перерозподіл грошових коштів та фінансових ресурсів між різними галузями та суб'єктами господарювання, банківську систему можна вважати одним з ключових індикаторів актуального стану економіки України.

Українська банківська система є дворівневою. Перший рівень належить центральному банку - Національному Банку України, який виступає в ролі регулятора й займається розробкою та проведенням єдиної державної грошово-кредитної політики, яка, з розрахунком на актуальну проблематику, спрямована на забезпечення стабільності національної валюти та фінансового сектору. Оскільки НБУ – ключовий учасник даної системи, для зміцнення потенціалу, залучення іноземних інвестицій, забезпечення сталого розвитку держави та її інтеграції до світової економічної системи, регулятор активно співпрацює з міжнародними фінансовими інституціями [1]. Другий рівень представляють комерційні банки, які підпорядковуючись умовам регулятора, акумулюють основну частину грошових ресурсів та забезпечують суспільство понад 90% фінансових послуг [2].

Вітчизняна банківська система підпорядковується ЗУ «Про банки й банківську діяльність», однак з запровадженням воєнного стану та появі значного ризику невизначеності факторів впливу, обов'язок НБУ полягає в активній підтримці стабільності, у зв'язку з чим, були впроваджені нормативно-правові акти, що спрямовані на висвітлення заходів регулювання та встановленням лімітів.

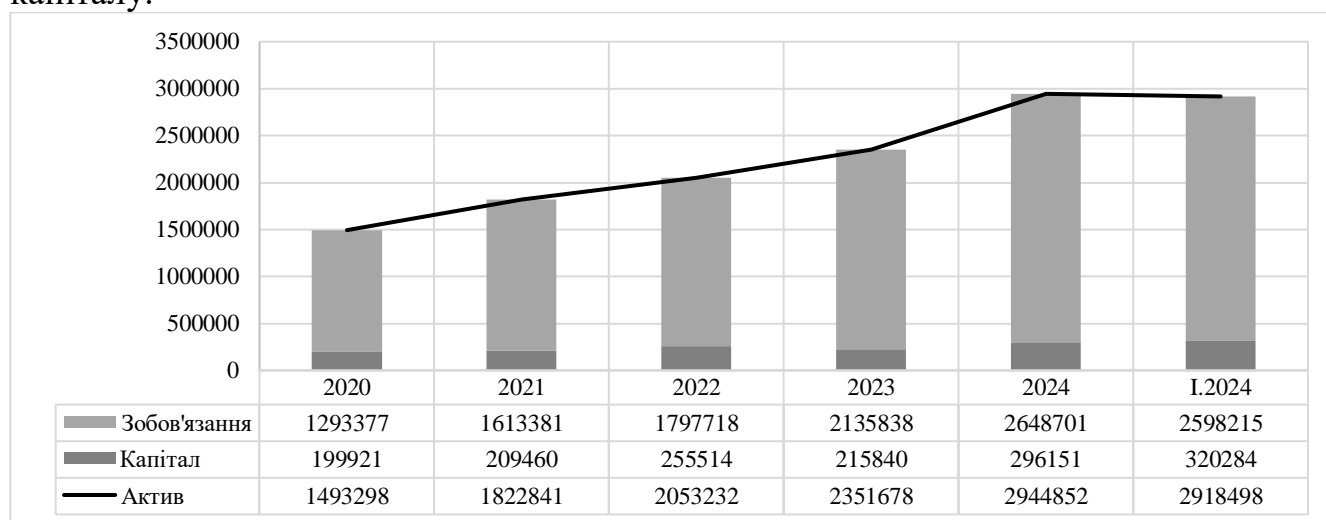
Відповідно до нових обмежень, неминучими виявились зміни в структурі комерційних банків, їх кількості та рейтингу. Облік кількості учасників банківського ринку показав вибуття гравців, що можна вважати «очищенням» ринку від неконкурентоспроможних суб'єктів.

Динаміка кількості функціонуючих банків за 2021-2023 рр. та I й II квартал 2024 р. [3]

2021		2022		2023		I. 2024		II. 2024	
71		67		63		63		62	
Державні	4	Держ.	4	Держ.	5	Держ.	6	Держ.	6
Іноземні	20	Іноз.	16	Іноз.	14	Іноз.	14	Іноз.	14
Приватні	47	Прив.	47	Прив.	44	Прив.	43	Прив.	42

Варто виділити, що динаміка спаду банків спостерігалась ще довоєнного періоду. Нововведення від НБУ та поступове посилення контролю за їх діяльністю приводить до того, що за 15 років роботи, банківська система у 2024 році складає лише третину учасників 2008 року [4]. Ця динаміка продовжує діяти й надалі, й актуальні дані вказують, що наявне щорічне вибуття 4 гравців. На початку процедури вибуття фігурували в основному приватні українські банки, однак з початком повномасштабного вторгнення виведення з ринку стало стосуватись іноземних банківських груп, у зв'язку з виходом банківських установ з російським капіталом. Варто додати, що за останні 1,5 року відбулось переструктурування й до повністю державних було додано Сенс Банк, а до тих, контроль над якими належить державі більшістю акцій – Перший інвестиційний банк. Такий формат ліквідації не можна вважати виключно негативним, оскільки під впливом девальвації гривні, посилення законодавчих меж, економічної та політичної нестабільності, неконкурентоспроможні банки зіткнулися з робочими проблемами, тож це «очищення» можна вважати забезпеченням впевненістю у стабільності сучасної банківської системи.

Основні тенденції у діяльності банківського сектору можна з'ясувати шляхом аналізу основних показників: обсягу і структури активів, сумі зобов'язань та капіталу.

Рис. 1. Динаміка активів та пасивів банківського сектору на перший день 2020-2024 рр. та на кінець I кварталу 2024 р. (млн грн) [5]

Згідно з графіком, результат балансової рівності щорічно зростає й, в порівнянні граничних значень, складає різницю у 95,4%. Такий результат в комбінації з переважно зростаючою тенденцією дохідності банків дає зрозуміти, що стратегія виходу з ринку неконкурентоспроможних учасників не показала негативної аналітики [5]. Таким чином, протягом останніх років найбільше зросли ОВДП та обсяги депозитних сертифікатів НБУ. Зростання зазнали також чистий гривневий корпоративний кредитний портфель, у зв'язку з підвищенням попиту та зростання частки коштів НБУ в пасивах банків, через збільшення нормативів обов'язкового резервування коштами клієнтів. Навіть за актуальних нестабільних умов, банки мають достатній запас високоліквідних активів для забезпечення всіх розрахунків за своїми зобов'язаннями. Отже, попри кризові явища, НБУ, введенням оновлених нормативів, намагається стабілізувати комерційні банки, щоб вони й надалі здійснювали мобілізацію та розміщення грошових коштів й залишалися ефективно функціонуючими посередниками в національній економіці.

Відповідно, що задля підтримання роботи грошового ринку, збалансованості попиту та пропозиції, управлінці банківської структури здійснюють суспільний нагляд за актуальною проблематикою та приймають рішення щодо усунення або мінімізації тих чи інших ризикових процесів.

Рис. 2 Фактори ризику на банківську діяльність [6]

Так, як проблеми банківського сектору тісно пов'язані з актуальним станом економічної політики, кожному учаснику, слід розділяти мікро- та макроекономічні чинники (рисунок 2).

Варто зауважити, що з більшістю перерахованих проблем, українська банківська система працювала дуже давно і їх можна вважати вже базовими факторами ризику. Однак, повномасштабне вторгнення безумовно внесло в перелік ще фактори невизначеності по багатьох аспектах. Й хоч, в аналітичних даних було визначено результати поступового відновлення, однак дані ризики продовжують існувати, а постійна мінливість зовнішніх умов може змінити ступінь небезпеки ризику. Тож для ефективного функціонування банківського сектора важливим є безперервний контроль, розрахунок перспектив та заходи для гнучкої адаптації.

На жаль, мінливість впродовж багатьох років стала однією з характеристик фінансового ринку, тож напрямками подальшого розвитку банківської системи є: ефективне законодавче регулювання, удосконалення системи контролю та стратегії оперативного вжиття заходів, підвищення безпеки учасників банківської системи та їх грошових коштів, продовження тенденції цифровізації, підвищення умов якості капіталу, контроль за управлінськими рішенням та аналіз їх результатів, ведення інноваційних технологій та обладнання, розвиток електронного банкінгу, вдосконалення програмно-технічного забезпечення СЕП й т. ін.

Подальшою тенденцією банківської роботи є початок врахування банками розрахункового розміру ринкового ризику та впровадження стратегії з розвитку кредитування, яке спрямоване на подальше нарощення кредитних портфельів та усуненню дисбалансу між кредитним попитом та пропозицією. Окрім того, плановим є проведення традиційної оцінки стійкості та стрес-тестування за різноформатними сценаріями, що покаже результати готовності до непередбачених подій [3].

Окрім вже зазначеної суттєвості злагоджених та вчасних дій регулятора та контролю комерційними банками структури та якості отриманих результатів, важливим для розвитку банківської системи є її цифровізація. Дистанційні канали обслуговування клієнтів, віддалені способи надання різносторонніх послуг, миттєва система електронних платежів є перевагами оновленої форми обслуговування клієнтів. Розширення можливостей віддаленої комунікації є основою успішної діяльності, коли фізичне обслуговування стало проблематично здійсненне, через введення спочатку карантинних обмежень, а пізніше й появою нових умов воєнного стану.

Злагодженість дій регулятора та банків показали гарну адаптивність та безперервність роботи в кризових умовах. Втрати банківського сектора можна вважати помірними, а показники рентабельності та доволі високий рівень ліквідності дозволяють продовжувати безперервну роботу механізму обслуговування населення.

ДЖЕРЕЛА

1. Офіційні дані НБУ. Фінансова фортеця України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_NBU.pdf

2. Руцишин Н. М., Пелех О. Р., Козак А. Р., Криворучко Н. М. Сучасний стан банківської системи України та перспективи її розвитку. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. No 75, 2024 (стр 27-36). URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1512/1423>
3. Офіційні дані НБУ. Огляд банківського сектору за серпень 2024 р. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2024-08.pdf?v=8
4. Мінфін. Кількість банків в Україні (2008-2024). URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/>
5. Офіційні дані НБУ. Основні показники діяльності банків України. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Indicators_Banks_2024-05-01.xlsx
6. Птіц О.О. Фактори ризику банківських установ та шляхи їх мінімізації. URL: <https://www.economy-confer.com.ua/full-article/3671/>
7. Гатаулліна Е. І., Клименко М. А. Особливості сучасної структури банківської системи України. Економіка та суспільство №37, 2022. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1204/1159>
8. Рац О. М. Дослідження ефективності функціонування банківських установ України в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство №47, 2023. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2153/2082>

Позур Р.С.,
здобувач ступеня магістра
Науковий керівник: Нечипоренко А.В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Діяльність малих підприємств завжди була пов'язана з великими ризиками та високою конкуренцією, у зв'язку з чим власники та управлінці таких підприємств ігнорують або безсистемно використовують фінансове планування своєї діяльності, ставлячи в пріоритет свою поточну діяльність.

Фінансове планування є ключовим інструментом фінансового управління, що дозволяє, в тому числі, малому підприємству більш раціонально використовувати наявні ресурси, мінімізувати свої ризики та забезпечувати стабільність фінансової діяльності.

Традиційно процес планування охоплює такі послідовні етапи роботи, як:

- визначення загальних цілей діяльності;
- визначення конкретних деталізованих короткострокових цілей;
- визначення шляхів і засобів досягнення цілей;
- контроль над досягненням поставлених цілей шляхом порівняння фактичних та планових показників [1].

Фінансове планування можна трактувати як обґрунтований процес визначення джерел та напрямів використання фінансових ресурсів підприємства для забезпечення його ефективної діяльності та подальшого розвитку в майбутньому [2].

Фінансове планування для малих підприємств має низку особливостей, що обумовлені їхніми масштабами, ресурсними обмеженнями та гнучкістю у прийнятті управлінських рішень.

Можна виділити такі особливості, що притаманні саме малим підприємствам [3]:

- Обмеженість ресурсів. Малі підприємства зазвичай мають обмежені фінансові, матеріальні та кадрові ресурси, що впливає на обсяг і детальність фінансового планування.
- Спрощеність процесів. Планування часто має менш формалізований характер, з мінімальним використанням складних фінансових моделей або програмного забезпечення.
- Орієнтація на короткострокові цілі. Через високу чутливість до змін ринку та фінансових ризиків малі підприємства більше фокусуються на короткостроковому плануванні, ніж на довгострокових стратегічних цілях.

- Гнучкість і швидкість у прийнятті рішень. Завдяки простішій структурі управління малі підприємства можуть швидше адаптувати фінансові плани до змін у зовнішньому середовищі.
- Обмежений доступ до фінансування. Малі підприємства часто стикаються з труднощами в залученні капіталу, тому фінансове планування включає пошук економічно ефективних джерел фінансування.
- Залежність від власника чи керівника. Фінансове планування у малих підприємствах часто залежить від знань, досвіду і бачення власника чи невеликої групи керівників.
- Простота облікових систем. Використання спрощених форм бухгалтерського обліку та звітності впливає на доступність і якість інформації для планування.
- Ризик залежності від зовнішніх факторів. Малі підприємства більш вразливі до змін у ринкових умовах, що потребує врахування потенційних ризиків у фінансових планах.
- Орієнтація на виживання та стабільність. Основний акцент робиться на забезпеченні ліквідності та платоспроможності, а не на максимізації прибутку або масштабуванні.
- Використання зовнішніх консультацій. Через брак внутрішніх фінансових фахівців малі підприємства часто залучають зовнішніх експертів для допомоги у розробці фінансових планів.

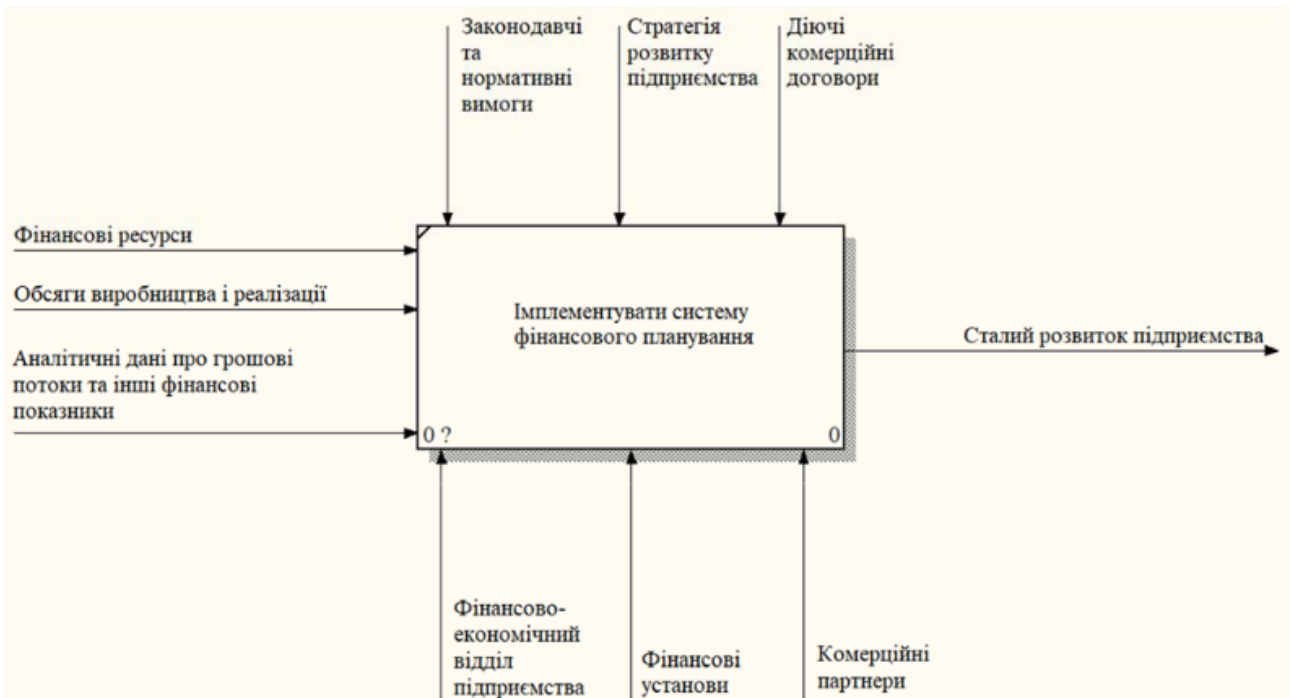
Проте, навіть якщо керівник малого підприємства усвідомлює відмінність свого становища у порівнянні з середніми та великими підприємствами, без розуміння факторів, які потрібно включати у планування та знання його етапів, навіть звернення до зовнішніх експертів для проведення фінансового планування може дати лише частковий і короткостроковий результат.

Одна з головних цілей будь-якого підприємства – його сталий розвиток, а це означає, що потрібно імплементувати фінансове планування на системному рівні, зважаючи, в тому числі, на обмеженість ресурсів та кадрів.

Цю проблему можна вирішити звернувшись до концептуальної моделі фінансового планування діяльності малого підприємства, авторами якої є Недільська Л.В., Сус Ю.Ю. та Кондратюк Д.О. [4].

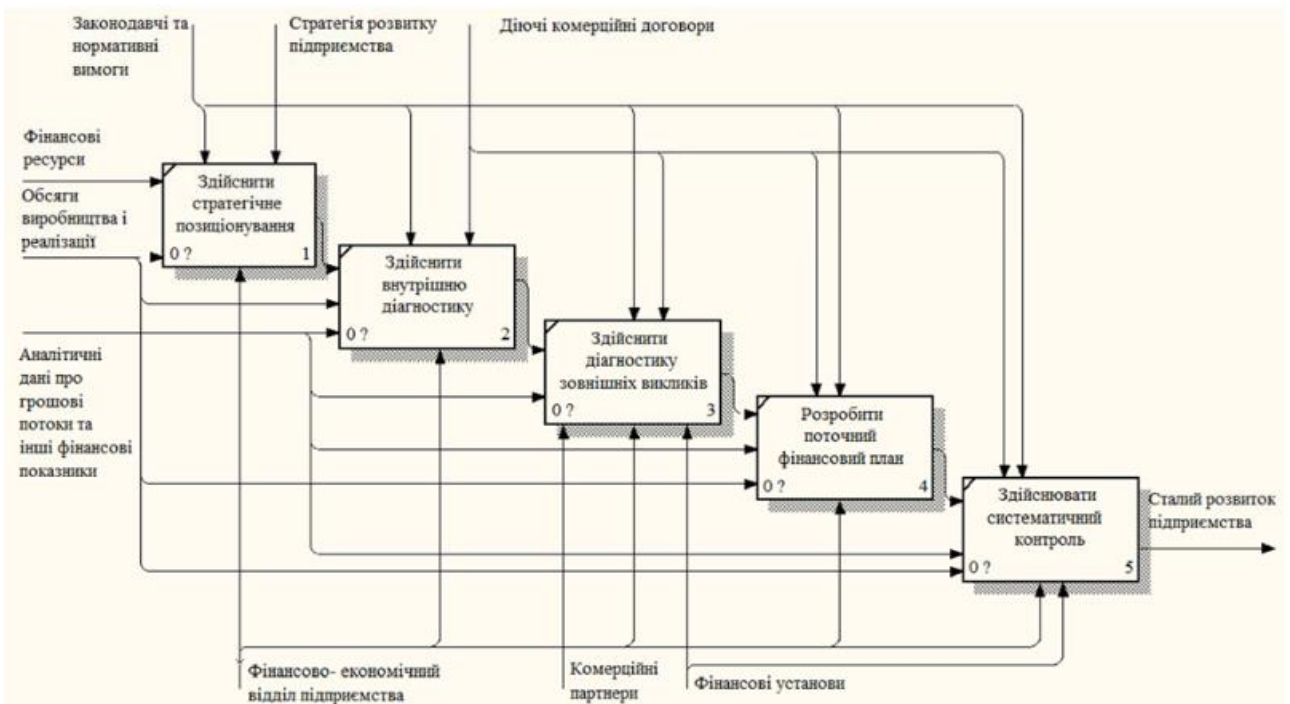
Концептуальна модель фінансового планування діяльності малого підприємства охоплює складові елементи фінансового забезпечення та використання фінансових ресурсів, їхні взаємозв'язки та взаємозалежність від загальної цілісної системи управління підприємством. Одна з ідей такої моделі фінансового планування полягає у візуалізації основних інструментів, які задіяні в механізмі фінансового планування діяльності малих підприємств та дозволяє власникам й керівникам таких структур налагодити чітку процедуру планування: визначити об'єкти планування, встановити вимоги й обмеження, призначити відповідальних осіб та чітко окреслити цілі й задачі [4].

Контекстна діаграма концептуальної моделі фінансового планування діяльності малого підприємства представлена на рис. 1.

Рис. 1. Контекстна діаграма концептуальної моделі фінансового планування діяльності малого підприємства [4]

Подальша деталізація та конкретизація елементів контекстної діаграми концептуальної моделі дозволили авторам сформулювати поетапний алгоритм реалізації та активізації кожного з виділених етапів з урахуванням їхніх взаємозв'язків (рис. 2).

Рис. 2. Декомпозиційна діаграма концептуальної моделі фінансового планування діяльності малого підприємства [4]

Отже, дана концептуальна модель передбачає п'ять етапів впровадження фінансового планування [4]:

1. Стратегічне позиціонування.

Формування чи коригування місії, визначення мети, чітка постановка цілей, встановлення критеріїв й норм щодо очікуваних результатів в межах кожного з виділених етапів фінансового планування.

2. Внутрішня діагностика підприємства.

Визначення та оцінка чинників внутрішнього впливу на діяльність підприємства, виявлення ймовірних ризиків, аналіз фінансового стану та виявлення резервів підвищення ефективності діяльності підприємства.

3. Діагностика зовнішніх викликів.

На цьому етапі враховуються економічні, політичні, соціально-культурні, технологічні та інші аспекти розвитку регіону і держави, які можуть впливати на функціонування як окремого підприємства, так й малого бізнесу в цілому.

4. Розробка поточного фінансового плану.

Побудова поточних завдань діяльності підприємства, вибір конкретних індикаторів, фіксування планових значень показників і встановлення конкретних термінів досягнення очікуваного результату.

5. Систематичний контроль.

Безперервний контроль господарських процесів.

Ці етапи є послідовними та циклічними, що забезпечує повну інформацію та легкість розуміння для власників малого бізнесу, які не є спеціалістами у сфері фінансів та можуть бути не готові до складних фінансових розрахунків чи використання інших спеціальних методів.

Таким чином, на малих підприємствах, за умов обмеженості ресурсів та фахівців, може застосовуватися концептуальна модель фінансового планування діяльності малих підприємств, що спрямована на забезпечення ефективності самого процесу планування й досягнення стратегічних цілей його розвитку.

ДЖЕРЕЛА

1. Фастовець А.А., Фисун І.В. Фінанси малого бізнесу : навч. посібник. Київ : Кондор-Видавництво, 2013. 302 с.

2. Нечипоренко А.В., Стабіас С.М. Фінансове планування та прогнозування в системі управління підприємством. *Ефективна економіка*. 2022. № 10. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/653>

3. Люта О. В. Особливості фінансового менеджменту в малому бізнесі. *Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції*. Серія Підприємництво, менеджмент та маркетинг : збірник наукових праць. Рівне, 2006. Вип. XII №2. С.80–88.

4. Недільська Л.В., Сус Ю.Ю., Кондратюк Д. О. Концептуальна модель фінансового планування діяльності малих підприємств. *Економіка та суспільство*. 2024. №63. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-37>

Попель С.А.,
канд. екон. наук, доц.
Кліпацька А.Ю.,
студентка 4 курсу

*Хмельницький університет управління та права ім. Л. Юзькова,
м. Хмельницький*

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ НІМЕЧЧИНИ

Податкова система є важливим елементом економіки будь-якої країни, оскільки вона забезпечує фінансування державних функцій і послуг, таких як освіта, охорона здоров'я, оборона та соціальний захист. Вона наявність різноманітні податки, які стягуються з громадян, підприємств та організацій. Кожна країна має свою унікальну модель податкової системи, що відображає її економічні, соціальні та політичні особливості, і Німеччина не виняток.

Податкова система Німеччини є однією з найбільш розвинених та ефективних у світі, що характеризується чіткою структурованістю та багаторівневістю. Вона побудована за принципом федералізму, що передбачає розподіл податкових надходжень між федеральним, регіональним (землі) та місцевим рівнями влади. Особливістю німецької податкової системи є її соціальна спрямованість, що відображається у прогресивній шкалі оподаткування доходів фізичних осіб та наявності широкого спектру соціальних фондів. Система відрізняється високим рівнем прозорості, автоматизацією процесів та ефективним адмініструванням, що забезпечує стабільність та повноту надходжень до бюджетів усіх рівнів.

Податки відіграють ключову роль в економічній системі Німеччини, забезпечуючи близько 80% всіх доходів державного бюджету. Вони є основним інструментом реалізації соціально-економічної політики держави, дозволяючи фінансувати широкий спектр соціальних програм, інфраструктурних проєктів та забезпечувати стабільний розвиток економіки. Через податкову систему здійснюється перерозподіл національного доходу, що сприяє зменшенню соціальної нерівності та підтримці економічно слабших регіонів. Крім того, податкова система Німеччини активно використовується як інструмент стимулювання інвестицій, інновацій та екологічно відповідального бізнесу, що робить її важливим фактором забезпечення сталого економічного розвитку країни [1, с. 98-99].

Податкова система являє собою комплексну структуру, де центральне місце посідають прямі податки. Основним є податок на доходи фізичних осіб (Einkommensteuer) з прогресивною шкалою від 14% до 45%, що забезпечує соціальну справедливість оподаткування. Для бізнесу ключовим є корпоративний податок у розмірі 15%, який доповнюється податком на солідарність (5,5%). Особливістю системи є наявність церковного податку для членів офіційно визнаних релігійних організацій, що відображає історичні традиції та соціальну структуру суспільства. Значну роль у системі відіграють непрямі податки, серед яких найвагомим є ПДВ (Mehrwertsteuer) зі стандартною ставкою 19% та пільговою ставкою 7% для соціально значущих товарів і послуг. Система акцизних податків охоплює специфічні товари - алкоголь, тютюн, паливо та електроенергію, виконуючи подвійну функцію: наповнення бюджету та регулювання споживання

певних видів продукції. Така структура непрямого оподаткування дозволяє ефективно розподіляти податкове навантаження та впливати на споживчу поведінку населення [2].

Важливим елементом системи є місцеві податки, які забезпечують фінансову автономію муніципалітетів. Торговий податок (14-17%) є суттєвим джерелом місцевих надходжень, доповнюючись податком на нерухомість (Grundsteuer) та транспортні засоби (Kraftfahrzeugsteuer). Особливістю транспортного податку є його екологічна спрямованість - розмір залежить від технічних характеристик автомобіля та рівня викидів CO₂, що стимулює використання більш екологічних транспортних засобів та відображає загальний курс на захист навколишнього середовища. Соціальна складова системи представлена комплексом обов'язкових внесків, що формують основу системи соціального захисту. Це включає пенсійне страхування (18,6% від заробітної плати, розподілене між працівником та роботодавцем), медичне страхування (14,6%), страхування на випадок безробіття (2,4%) та страхування по догляду (3,05%). Важливим аспектом є наявність верхньої межі бази оподаткування для соціальних внесків, що робить систему більш збалансованою та запобігає надмірному навантаженню на високооплачуваних працівників. Така структура забезпечує стабільне фінансування соціальних програм та підтримку різних верств населення [3].

Досвід німецької системи оподаткування фізичних осіб може бути особливо цінним для України в контексті реформування податкової системи. Зокрема, варто розглянути впровадження більш гнучкої системи податкових класів, яка враховуватиме сімейний стан та джерела доходів платників податків, що сприятиме соціальній справедливості та підтримці сімей. Корисним було б запозичення німецького підходу до прогресивної шкали оподаткування з чітко визначеним неоподатковуваним мінімумом, що дозволить зменшити податкове навантаження на громадян з низькими доходами. Особливу увагу варто приділити системі податкових пільг та соціальних внесків, яка в Німеччині ефективно поєднує соціальний захист із стимулюванням економічної активності. Впровадження подібної системи в Україні могло б сприяти детінізації доходів, підвищенню соціальних стандартів та формуванню більш справедливої системи перерозподілу доходів [1, с. 100].

Отже, податкова система Німеччини є ефективною та прозорою, забезпечуючи стабільні бюджетні надходження та підтримуючи соціальну справедливість через прогресивне оподаткування. Її досвід може бути корисним для вдосконалення податкової системи в інших країнах, зокрема в Україні.

ДЖЕРЕЛА

1. Крисоватий А. І., Мельник В. М. Фіскальний федералізм у системі податкового регулювання Німеччини: досвід для України. *Вісник КНТЕУ*. 2021. № 4. С. 91-106.

2. Bundesministerium der Finanzen. Das System der öffentlichen Haushalte. 2023. URL: https://www.bundesfinanzministerium.de/Web/DE/Themen/Oeffentliche_Finzen/Bund_eshaushalt/bundeshaushalt.html

3. Destatis. Tax revenue: Germany, years, tax type. 2024. URL: https://www.destatis.de/EN/Themes/Government/Taxes/Tax-Revenue/_node.html

Починкова Д.Д.,
студентка 3 р.н.
Кужелєв М.О.,
д.е.н., професор, професор кафедри фінансів
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
м. Київ, Україна

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ВАЛЮТИ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Світ фінансів швидко змінюється і ці зміни лише прискорилися, оскільки кількість онлайн-продажів та онлайн-платежів особливо зросла під час пандемії Covid-19. Комп'ютерний код наразі став предметом повсякденного використання, замінюючи фізичні банкноти в гаманці.

Віднедавна криптовалюти, як біткойн чи ефірум, зазнали значного розвитку та збільшення вартості. Вони є новітніми грошима поза офіційною системою, які обіцяли забезпечити пришвидшення фінансових операцій, зручність та безпечність. Уже сьогодні віртуальні фінансові активи та токени є значною частиною торгівлі на світових фінансових ринках [1; 2]. Проте є й недоліки таких валют, що дає привід для хвилювання. Тож задля забезпечення інновацією усіх верств населення та зменшення зловживань у цій сфері було запропоновано новий проєкт – цифрова валюта центрального банку (ЦВЦБ).

Можливість запровадження цифрової валюти розглядають близько 93% банків та перебувають на різних стадіях запровадження, за опитуванням BIS 2022 року. Таким чином, країни світу, що розглядають можливість випуску ЦВЦБ, розділяють на умовні три групи [3]:

1. Країни, що досліджують ЦВЦБ. Прикладом є такі країни, як Австралія, Данія, Нова Зеландія, Норвегія.
2. Країни, що вже здійснили практичні дії щодо впровадження ЦВЦБ. Такими країнами є Сенегал, Сінгапур, Туніс.
3. Країни, що виступають зі скептичною думкою щодо ЦВЦБ, або згорнули свої дослідження в даній фінансовій сфері. Прикладом є такі країни, як Еквадор, Японія, Естонія.

Національний банк України став одним з перших у світі, який почав досліджувати запровадження випуску цифрової валюти центрального банку — е-гривня. Вивчення цього питання почалось у 2016 році та у 2018 році було проведено пілотний проєкт із випуску е-гривні для роздрібних платежів на платформі блокчейн. Також у 2022 році ДП “Український інститут інтелектуальної власності” зареєстрував торгівельну марку “е-гривня” (“e-hryvnia”), яка наразі належить Національному банку України [4; 5].

З метою впровадження е-гривні Національний банк України серед учасників українського фінансового ринку провів опитування, де розглядалися такі варіанти використання е-гривні [4]:

1. *Інструмент для роздрібних безготівкових платежів (P2P, P2B, P2B).* Розгляд е-гривні як альтернативної можливості для здійснення миттєвих платежів, що може замінити такі інструменти та засоби роздрібних платежів як готівку, платіжні картки, електронні гроші. Дана модель має значні переваги, такі як захищеність, миттєвість, прозорість та безпечність для користувача.

2. *Інструмент для цільових соціальних виплат (G2P).* Проведення соціальних виплат в е-гривні з можливістю “програмованих” грошей, що можуть бути витрачені виключно на певні цілі чи в певний момент часу.

3. *Інструмент для розрахунків за цінними паперами та іншими фінансовими інструментами (B2B).* Розгляд е-гривні для забезпечення швидких розрахунків за цінними паперами або іншими фінансовими інструментами, що забезпечить прямий доступ до ринку небанківських установ.

4. *Інструмент для корпоративних платежів юридичних осіб (B2B).* Використання е-гривні для швидких платежів між фінансовими інститутами в країні.

5. *Інструмент для транскордонних платежів (B2B, P2P, P2B).* Одним з можливих функцій е-гривні є транскордонні платежі між юридичними та/або фізичними особами. Дані фінансові операції будуть запечені завдяки співпраці між центральними банками різних країн.

6. *Дохідний фінансовий інструмент.* Е-гривня є фінансовим інструментом, який можна використати задля зберігання чи накопичення коштів на рахунку.

В опитуванні, що було проведене у 2021 році, взяло участь 100 експертів з різних сфер діяльності: роздрібний бізнес та інновації, корпоративний бізнес, фінансові ринки, цифрова трансформація органів державної влади, віртуальні активи. Респонденти відповідали на 30 питань, зокрема оцінювали варіанти використання («юзкейси») е-гривні.

Так, відповідаючи на питання «Який “юзкейс” е-гривні є найперспективнішим?» респонденти надали перевагу Інструменту для роздрібних безготівкових платежів фізичних осіб (P2P, P2B) (найвищий середній бал – 4,33) (рис. 1).

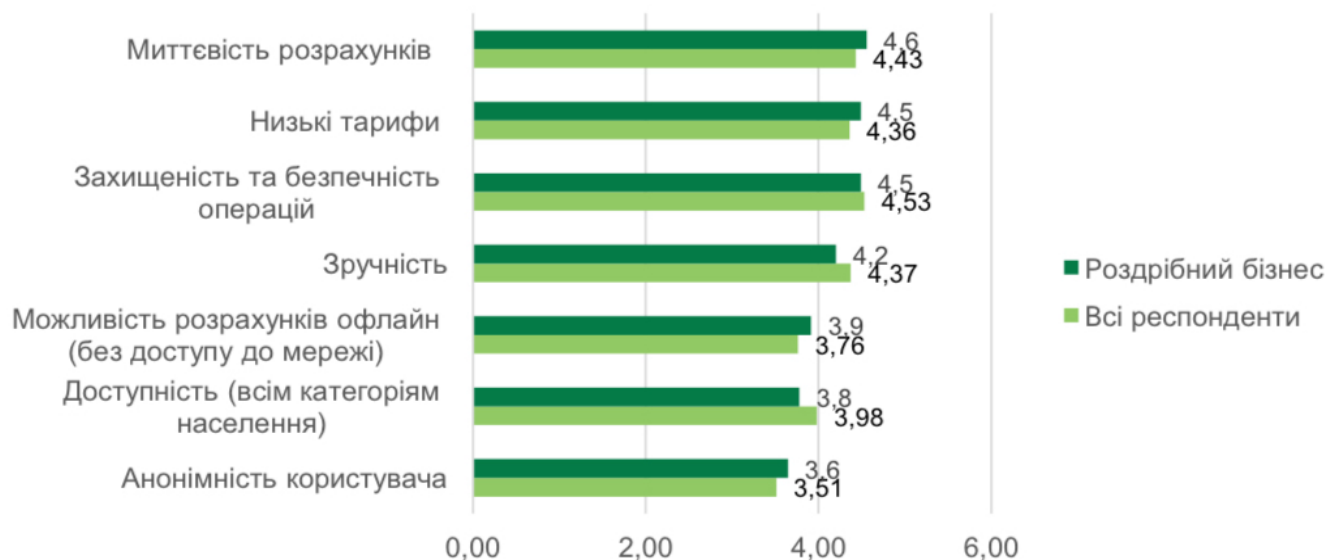

Рис 1. Середній бал відповідей респондентів на питання «Який “юзкейс” е-гривні є найперспективнішим?»

Джерело: [4]

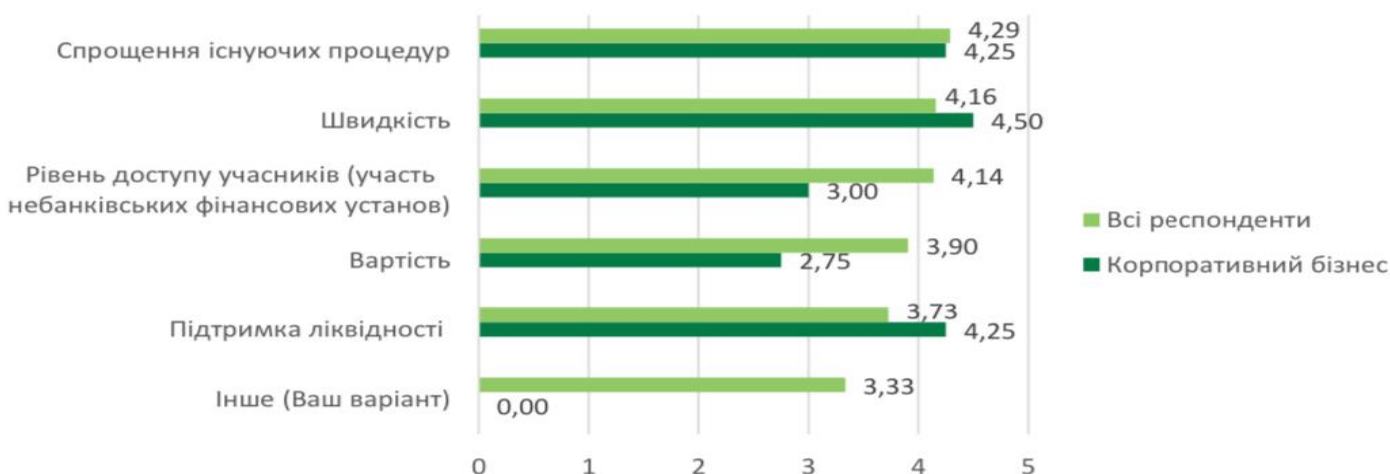
На основі результатів опитування НБУ, можна зробити висновок, що е-гривня пропонує широкий спектр переваг, які сприяють модернізації фінансового ринку України. Е-гривня є перспективним інноваційним інструментом, який може значно підвищити ефективність фінансової системи та конкурентоспроможність української економіки. Щодо позитивного впливу на кінцевого споживача, то е-гривнях забезпечує захищеність та безпечність операцій, низькі тарифи та миттєвість розрахунків (рис.2).

Рис. 2 Середній бал відповідей респондентів на питання «Які властивості е- гривні для роздрібних безготівкових платежів можуть бути вирішальними для обрання її користувачем?»

Джерело: [4]

Для бізнесу ключовими факторами залишаються швидкість операцій, підтримка ліквідності та спрощення існуючих процедур (рис.3).

Рис. 3 Середній бал відповідей респондентів на питання «У разі запровадження е-гривні для корпоративних платежів юридичних осіб усередині країни, яка з існуючих характеристик може бути поліпшеною?»

Джерело: [4]

У листопаді 2022 року Національний банк України презентував представникам банків, небанківських фінансових установ та ринку віртуальних активів для обговорення та отримання зворотного зв'язку проєкт концепції е-гривні – цифрових грошей Національного банку України. Під час розробки проєкту концепції е-гривні було враховано результати опитування експертів фінансового ринку щодо попиту на е-гривню, проведене у 2021 році, світовий досвід розробки цифрових валют центральних банків й зокрема власні дослідження. НБУ продовжує опрацьовувати проєкт концепції е-гривні з учасниками платіжного ринку, учасниками ринку віртуальних активів та державними органами. Відповідно результатом опрацювання стане створення концепції е-гривні – із комплексним урахуванням інтересів та потреб учасників ринків та потенційних користувачів [5].

Отже, е-гривня є важливим інструментом для модернізації фінансової системи України, сприяючи її інтеграції у глобальний простір, підвищення довіри до національної валюти та стимулюванню економічного зростання країни. Як цифрова валюта центрального банку, е-гривня має потенціал значно підвищити ефективність платіжних систем, знизити витрати на обіг готівкових коштів і забезпечити прозорість фінансових операцій. На противагу цьому є низка викликів, що пов'язана з впровадженням е-гривні, зокрема кібербезпека даної валюти, адаптації законодавства до нових реалій, масштабування проєкту та розробка технологічної платформи. Проте успішна реалізація цього проєкту відкриє нові можливості для держави, бізнесу та громадян.

ДЖЕРЕЛА

1. Baranovskyi O., Kuzheliev M., Zherlitsyn D., Serdyukov K., Sokyрко O. Cryptocurrency market trends and fundamental economic indicators: correlation and regression analysis. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2021. № 3(38). P. 249–261.
2. Кужелєв М. О. Інтегрування ринку криптовалют у фінансову систему України: теоретичні аспекти. *Економічний вісник університету*. 2023. Вип. 56. С. 137–142.
3. Аналітична записка за результатами пілотного проєкту із впровадження платформи «Е-гривня». *Національний банк України*. Київ, 2019. 45 с. URL: https://bank.gov.ua/ua/file/download?file=Analitichna_zapiska_E-grivnya.pdf
4. Результати опитування щодо можливості запровадження е-гривні. *Національний банк України*. Київ, 2021. 32 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/E-hryvnya_2021.pdf?v=9
5. Національний банк представив учасникам платіжного ринку та ринку віртуальних активів проєкт концепції е-гривні. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-predstaviv-uchasnikam-platijnogo-rinku-ta-rinku-virtualnih-aktiviv--proyekt-kontseptsiyi-e-grivni>

ІТ-ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА СУЧАСНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Інвестиції відіграють ключову роль у запуску будь-якого бізнесу, визначаючи його успішність. У цифрову епоху інвестиції все частіше асоціюються зі стартапами, особливо у сфері ІТ, яка залучає найбільші обсяги іноземних інвестицій в Україні [1].

ІТ-інвестиції є важливою складовою сучасного економічного розвитку, оскільки вони значно покращують ефективність бізнес-процесів, сприяють інноваціям та створюють нові можливості для розвитку ринку. Вкладення в інформаційні технології дозволяють підприємствам автоматизувати операції, знижувати витрати, підвищувати продуктивність та зменшувати час, необхідний для прийняття управлінських рішень. У глобалізованому світі, де технології швидко змінюються, інвестиції в ІТ стали не лише бажаним, а й необхідним інструментом для конкурентоспроможності та сталого розвитку.

Особливо важливими ІТ-інвестиції стають у періоди криз, таких як війна. В умовах глобальних чи локальних збройних конфліктів, коли традиційні інфраструктури можуть бути пошкоджені або зруйновані, саме інформаційні технології дають змогу підтримувати життєздатність державних і бізнесових структур. ІТ стають основою для організації безперервного функціонування важливих державних інститутів, а також для збереження економічної стабільності, навіть у надзвичайних умовах. Війна вносить додаткові виклики в економічне життя країни, однак завдяки ІТ, підприємства та організації можуть мінімізувати збитки та оперативно адаптуватися до нових умов.

Особливу роль у таких умовах відіграють технології, що забезпечують кібербезпеку. У часи війни зростає ризик кібератак, і тому інвестиції в надійний захист інформаційних систем, баз даних та комунікацій стають надзвичайно важливими. Захист від кібератак дозволяє не тільки уникнути фінансових збитків, а й забезпечити збереження стратегічно важливої інформації, що може мати критичне значення для обороноздатності країни. За допомогою новітніх технологій можна захистити державні та приватні установи від атак, що можуть зруйнувати економічну та соціальну інфраструктуру.

Крім того, цифрові платформи й хмарні технології в умовах війни дозволяють підприємствам і державним органам працювати без перерв, навіть якщо традиційні канали зв'язку та фізична інфраструктура зазнають шкоди. Вони забезпечують зручний доступ до інформації, дозволяють організовувати віддалену роботу та підтримувати комунікацію з клієнтами, партнерами та громадянами. Важливим є й

той факт, що в умовах воєнного часу, коли фізична інфраструктура часто може бути знищена або пошкоджена, хмарні технології забезпечують безпеку та доступність даних, навіть при збої в традиційних системах.

ІТ-інвестиції також значно полегшують доступ до освіти, медичних послуг та соціальних програм, що є критично важливим у воєнний час. Зокрема, онлайн-освіта дозволяє забезпечити навчання навіть у періоди, коли фізичні школи та університети можуть бути закриті або зруйновані. Водночас, інноваційні медичні технології дозволяють дистанційно консультивати пацієнтів, що особливо важливо в умовах обмежених можливостей для фізичних візитів до лікарень. ІТ також допомагають в організації соціальної підтримки, наданні гуманітарної допомоги та в управлінні ресурсами в кризових ситуаціях [2].

В умовах війни ІТ-інвестиції не лише допомагають бізнесам зберігати свою діяльність, але й стають основою для відновлення економіки після конфлікту [3]. Вони дозволяють зменшити соціальні та економічні наслідки, підтримувати рівень зайнятості, відновлювати інфраструктуру та сприяти швидкому відновленню після кризи. Під час відбудови країни після війни саме ІТ-сектор відіграватиме одну з ключових ролей у відновленні економічної активності та соціальних послуг, адже технології забезпечують доступ до глобальних ринків, сприяють розвитку нових галузей та створенню робочих місць.

З огляду на визначені фактори, можна зробити такі висновки, ІТ-інвестиції є важливою складовою стратегії розвитку як для бізнесу, так і для держави. Вони дозволяють не лише адаптуватися до швидких змін у технологічному середовищі, але й виступають як фундамент для стабільності та відновлення в кризові періоди. У часи війни інформаційні технології стають незамінним інструментом для забезпечення національної безпеки, економічної стабільності та соціального прогресу, відкриваючи нові горизонти для відновлення та подальшого розвитку після кризи.

ДЖЕРЕЛА

1. В. Литвин, Національний університет «Львівська політехніка», кафедра менеджменту і міжнародного підприємництва, м. Львів URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5533>

2. Тимошенко Н.Ю, «Проблеми та перспективи розвитку ІТ-індустрії в Україні», м. Київ, № 35. С. 384–386. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/17_ukr/57

3. Довгань Л.Є., Козинець А.В. Розвиток ІТ-сфери: проблеми та шляхи вирішення в забезпеченні конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/viewFile/130936/126661>

Процюк І.О.,
студентка 3 року навчання спеціальності 073 «Менеджмент»
Кужелєв М.О.,
д.е.н., професор, професор кафедри фінансів
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Страховий ринок України на початку війни зазнав зниження показників. Це було пов'язано з тим, що більшість страхових компаній на початку 2022 року розглядали військові ризики як форс-мажорне страхування, що дозволяло не виплачувати відшкодування з пошкодженням майна за стандартними полюсами. Також масова евакуація населення, паніка та нерозуміння ситуації щодо майбутнього не дозволяло інвестувати у цю сферу. Проте у 2 кварталі 2022 року можна було відслідковувати покращення, що було зумовлено потребою у страхуванні свого життя й майна у військових умовах і зростанням потреби на полюс «Зелена картка», який був необхідний аби в'їхати на територію ЄС. Також зріс обсяг міжнародних вантажних та пасажирських перевезень, що зумовлює попит на «Зелену картку» [1].

У 2022 році кількість страховиків становила 128 (зменшення на 27), що є доволі суттєвим коливанням для ринку. Але така кількість ліквідованих страховиків не є наслідком виключно воєнного стану, а пов'язане в тому числі й зі змінами вимог Національного банку України [2].

За даними журналу Insurance TOP за січень-вересень 2023 року український ринок страхування зріс на 20,2%, а валовий розмір зріс з 28,4 млрд грн до 34,14 млрд грн [3]. За даними учасників НАСУ, основними драйверами росту страхових премій у I кварталі 2023 році порівняно з аналогічним періодом 2022 року були наступні види страхування: КАСКО (+ 365 млн грн), ОСЦПВ (+ 320 млн грн) та Зелена картка (+ 301 млн грн) [4].

На даний момент постає нова проблема перед страховим ринком. За прогнозами керівників Національного банку України ринок страхування буде скорочуватись. Це зумовлено набуттям чинності з 1 січня 2024 року оновленого Закону України «Про страхування» [5], який змінює роботу страхових компаній, адже потребує відповідності до вимог Європейського Союзу. Зміни стосуються страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів та виплат страховими компаніями при втраті ліцензії. Зміни зокрема стосуються введення страхового бізнесу.

До основних проблем розвитку страхування в Україні слід віднести наступне:

- недовіра до страхових компаній, адже неодноразово населення зіштовхувалось зі недобросовісними діями страховиків;
- нерозуміння більшості українців принципів страхування, що воно їм дає та які ризики покриває;

– економічна криза призводить до зниження платоспроможності населення, що змушує людей відмовлятися від додаткових витрат, таких як страхування, яке потребує платежів;

– пошкодження об'єктів інфраструктури та приміщень підприємств тягне за собою зростання безробіття та неплатоспроможності, що зменшує кількість потенційних клієнтів страхових компаній.

Водночас ринок страхування є перспективним, оскільки в Україні відбувається поступова євроінтеграція та є потенціал для розвитку страхового ринку. Важливим є державне регулювання страхової діяльності, що має здійснюватися на засадах системності, плановості, компетентності й прозорості та з урахуванням сучасного стану економіки, існуючих ризиків та прийнятих цілей розвитку [6; 7].

Одними із ключових факторів, які здатні збільшити ринок є:

– збільшення PVI страхування серед українських компаній, оскільки незначна кількість надіє таку послугу («AON» та «INGO») [8]. Страхування ризиків, пов'язаних з війною (PVI) варто включити у вже наявні програми або створювати виключно PVI пакети.

- забезпечення ліквідності страхових компаній через програми рефінансування;
- створення державних програм страхування для населення та бізнесу;
- активне використання цифрових каналів продажів та обслуговування клієнтів.

Розробка зручних додатків та використання сучасних фінансових технологій;

– співпраця з банками, телеком-операторами та іншими фінансовими інститутами для розширення доступу до страхових продуктів.

Впровадження інноваційних ідей є ключовим фактором розвитку страхового ринку України, зокрема:

– створення персональних та гнучких програм страхування, що дозволить коректувати пакет відповідно до даних клієнта та його ризиковості. Наприклад, при страхуванні автомобілю, відповідно до наявності штрафів, компанія матиме право підняти тариф. Якщо страхувальник у певному місяці не скоював авто-транспортних порушень матиме змогу отримати спеціальну знижку або бонус;

– поширення у соціальних мережах навчального та розважального контенту від страхових компаній. Це дозволить вибудувати лояльність та підвищити фінансову обізнаність українців. Створення контент плану, який включатиме використання трендів для просування;

– розробка програм страхування, що буде доступна для незахищених верств населення (людей з інвалідністю, ветеранів війни, дітей-сиріт, ВПО). За рахунок нижчої ціни це дозволить залучити більшу кількість клієнтів та зробити страхування доступнішим;

– кооперація з державою та створення спільних проєктів на кшталт «ЄОселя» або «ЄПідтримка». Такий проєкт дозволить збільшити обсяги продажів пакетів та отримати захист інтересів страхового сектору на державному рівні.

– покращення асоціації зі страховими компаніями. Поширення інформації про участь таких компаній у волонтерській діяльності, яка сфокусована на підтримку українців;

– українським страховим компаніям варто звернути увагу на досвід Ізраїлю, оскільки ця країна активно розвинула свої ринки страхування при військовому стані. Країна надає перевагу вітчизняним компаніям, що впливає позитивно на економіку країн. Ізраїль страхує від воєнних ризиків інвестиції в промисловість та авіаперельоти, співпрацюючи з Міністерством Фінансів.

ДЖЕРЕЛА

1. Національний банк підбив підсумки роботи страхового ринку у першому півріччі 2022 року. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-pidbiv-pidsumki-roboti-strahovogo-rinku-u-pershomu--pivrichchi-2022-roku>

2. Кужелев М. О., Стабіас С. М. Діяльність небанківських фінансових установ в Україні в умовах воєнного стану. *Економічний вісник університету*. 2023. № 58. С. 99–105.

3. Страховий ринок України за 9 місяців 2023. Insurance TOP визначив страховиків-лідерів. *FORINSURER*. URL: <https://forinsurer.com/news/23/11/20/43262>

4. Ключові тенденції страхового ринку України у 2023-2024 роках. Упевнений рух до Європейського Союзу. *Національна асоціація страховиків України (НАСУ)*. URL: <https://www.nasu.com.ua/klyuchovi-tendencziyi-strahovogo-rynku-u/>

5. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 №1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>

6. Кужелев М.О. Формування парадигми державного регулювання системи комерційного страхування в Україні. *Світ фінансів*. 2014. Вип. 2. С. 95–99.

7. Нечипоренко А. В. Державне регулювання страхової діяльності в Україні: теоретичний аспект. *Ефективна економіка*. 2021. №7. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/7_2021/96.pdf

8. Як українські бізнеси страхуються від воєнних ризиків | *ingo.ua*. *Страхова компанія «ІНГО» – страхування онлайн | ingo.ua*. URL: <https://ingo.ua/news/yak-ukrayinski-biznesi-strahuyutsya-vid-voyennih-rizikiv-dosvid-strahovoyi-kompaniyi-ingo-ta-developera-alterra-group>

Савченко К.Д.
здобувач ступеня бакалавра

Адонін С. В.

*к. е. н., доц., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна*

РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ ІНСТИТУТІВ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

У сучасних умовах глобалізації ризик-менеджмент інститутів фінансового ринку набуває критичного значення для забезпечення стабільності та ефективного функціонування цих установ. Макроекономічна нестабільність, ризик ліквідності ринку, інфляційні ризики, геополітичні ризики, швидкі технологічні зміни та багато інших створюють нові виклики для банків, страхових компаній, інвестиційних фондів та інших суб'єктів фінансового ринку. У цих умовах впровадження системи управління ризиками є обов'язковим елементом діяльності всіх фінансових установ, оскільки дозволяє мінімізувати негативні наслідки внутрішніх і зовнішніх факторів.

Інститути фінансового ринку – це суб'єкти фінансової системи, які виконують функції посередників між інвесторами та позичальниками, забезпечуючи ефективне функціонування фінансових ринків. Вони сприяють накопиченню, розподілу та використанню фінансових ресурсів. До інститутів фінансового ринку належать банки та небанківські установи, такі як кредитні спілки, ломбарди, страхові компанії, недержавні пенсійні фонди, інвестиційні компанії тощо. Їх діяльність спрямована на надання фінансових послуг, створення умов для обігу капіталу та управління ризиками, що виникають у процесі фінансових відносин [3].

Ефективне управління ризиками дозволяє забезпечити стабільність, конкурентоспроможність і довіру клієнтів до фінансових установ. Для розуміння ролі ризик-менеджменту в забезпеченні стійкості фінансової системи та для забезпечення ефективного управління ризиками необхідно детально розглянути сутність, класифікацію, сучасні підходи до управління та інструменти ризик-менеджменту.

Ризик-менеджмент інститутів фінансового ринку – це система заходів, методів та інструментів, що використовуються фінансовими установами для виявлення, оцінки, моніторингу і контролю ризиків, які виникають у процесі їхньої діяльності. Основною метою ризик-менеджменту є забезпечення стабільності та фінансової стійкості інститутів, зниження ймовірності виникнення значних фінансових втрат, а також підтримання довіри клієнтів і регуляторних органів. Ризик-менеджмент охоплює різні види ризиків, зокрема зниження фінансової стійкості, неплатоспроможності, ризик ліквідності ринку, інвестиційний, інфляційний, процентний, валютний, депозитний, кредитний, ринковий, податковий, інноваційний, стратегічний, операційний, репутаційний, також необхідно зазначити, що з розвитком фінансових технологій, інструментів тощо, можуть з'являтися й нові фінансові ризики [1].

Ризик зниження фінансової стійкості є одним із найбільш суттєвих для фінансових інститутів. Він виникає внаслідок незбалансованої структури капіталу, особливо якщо значну частку займають позикові кошти. Це створює дисбаланс між позитивними та негативними грошовими потоками, що може призвести до банкрутства. Управління цим ризиком є ключовою складовою ризик-менеджменту, оскільки фінансова стійкість є базисом для довгострокового розвитку будь-якого інституту.

Ризик неплатоспроможності (ризик незбалансованої ліквідності) – це ризик, який виникає через дефіцит ліквідних активів, що ускладнює виконання фінансових зобов'язань та призводить до дисбалансу грошових потоків. Він є одним із найнебезпечніших, адже може спричинити банкрутство. Для ефективного ризик-менеджменту фінансові установи мають впроваджувати механізми моніторингу ліквідності та забезпечувати доступ до резервних джерел фінансування.

Ризик ліквідності полягає у неспроможності вчасно виконати фінансові зобов'язання через недостатність ліквідних активів. У фінансових інститутах він може проявлятися у вигляді касових розривів чи дефіциту коштів для задоволення клієнтських потреб. Ефективний ризик-менеджмент має враховувати цей ризик, розробляючи інструменти для забезпечення стабільної ліквідності.

Інвестиційний ризик відображає можливість фінансових втрат при інвестуванні. Він є особливо актуальним для банків, страхових компаній та інших фінансових організацій, які працюють з активами клієнтів. Управління цим ризиком передбачає аналіз ринкової кон'юнктури та ретельний вибір інвестиційних стратегій, що мінімізує потенційні втрати.

Інфляційний ризик виникає через знецінення реальної вартості активів або доходів внаслідок інфляції. Фінансові інститути, які зберігають кошти клієнтів або працюють із довгостроковими зобов'язаннями, повинні враховувати цей ризик у своїх операціях. Контроль інфляційного ризику є важливим елементом ризик-менеджменту, оскільки дозволяє зберігати фінансову стабільність навіть в умовах зростання цін.

Процентний ризик пов'язаний зі змінами процентних ставок на ринку. Для банків, які працюють з кредитами та депозитами, це може означати втрати через невідповідність доходів і витрат. У рамках ризик-менеджменту важливо прогнозувати динаміку ставок та адаптувати портфелі активів і пасивів.

Валютний ризик стосується інститутів, які проводять операції в іноземних валютах. Коливання валютного курсу можуть спричинити як втрати, так і додаткові витрати.

Депозитний ризик характеризується ймовірністю втрати депозитів через ненадійність обраного банку. Для фінансових інститутів це також включає ризики повернення залучених коштів клієнтам. Управління цим ризиком зосереджене на виборі партнерів та надійності проведення депозитних операцій.

Кредитний ризик виникає через можливу неспроможність суб'єкта виконати свої фінансові зобов'язання за угодами. Він характерний для діяльності, де фінансовий результат залежить від платоспроможності позичальника, емітента цінних паперів або інших сторін.

Ринковий ризик виникає внаслідок коливань ринкових цін на фінансові інструменти. Цей ризик безпосередньо впливає на інвестиційні портфелі фінансових інститутів. Для його мінімізації застосовуються стратегії диверсифікації та аналіз ринкових трендів.

Податковий ризик пов'язаний із можливими змінами податкового законодавства, що можуть вплинути на фінансові результати інститутів. Ризик-менеджмент у цій сфері передбачає моніторинг законодавства та адаптацію бізнес-моделей до нових умов.

Інноваційний ризик виникає при впровадженні нових технологій та інструментів. Він може стати як джерелом конкурентної переваги, так і причиною фінансових втрат. У межах ризик-менеджменту інновації слід оцінювати з точки зору їхньої ефективності та безпеки для клієнтів і організації.

Стратегічний ризик виникає внаслідок помилок у визначенні довгострокових цілей, виборі стратегії розвитку або недостатнього врахування ринкових тенденцій.

Операційний ризик пов'язаний із можливими помилками в операційній діяльності, збоями у внутрішніх процесах або недоліками в організаційній структурі. Наприклад, банк може зіткнутися з втратами через кібератаку або неправильно виконану транзакцію.

Репутаційний ризик виникає через негативне сприйняття фінансового інституту з боку клієнтів, партнерів чи регуляторів. Причинами можуть бути скандали, незадоволення клієнтів або порушення етичних норм. Репутація є надзвичайно важливим фактором для фінансових установ, адже довіра клієнтів безпосередньо впливає на їхній фінансовий успіх.

Всі фінансові інститути, чи то банки, страхові компанії чи інвестиційні фірми, стикаються з різними типами ризиків, що можуть вплинути на їхнє фінансове становище та довіру клієнтів. Правильне управління ризиками дозволяє мінімізувати можливі збитки та забезпечити довгострокову стабільність інституцій.

Один із найбільш поширених інструментів управління ризиками в фінансових установах – це статистичні та математичні моделі, серед яких найбільш відомим є метод Value-at-Risk (VaR). Value-at-Risk – це фінансовий показник, який оцінює ризик інвестицій, точніше, це статистичний метод, який використовується для вимірювання розміру потенційних збитків, що можуть виникнути в інвестиційному портфелі протягом певного періоду часу. VaR показує ймовірність втратити більше заданої суми в даному портфелі. Цей метод дозволяє оцінити максимальний можливий збиток для певного портфеля активів за заданий період часу з певним рівнем ймовірності. Наприклад, якщо фінансова установа має портфель активів, VaR може вказати максимальну суму збитків, яку вона може понести за 1 день або 1 місяць з ймовірністю близько 90 %. Використання VaR дозволяє фінансовим установам обґрунтовано визначати розмір резервів, необхідних для покриття потенційних збитків. Однак важливо зазначити, що VaR не вказує на величину збитків у разі, якщо вони перевищують обумовлені межі, що може створювати ризики у разі екстремальних ринкових подій [5].

Ще один важливий метод, що застосовується для оцінки стійкості фінансових установ до екстремальних, але можливих ситуацій – стрес-тестування. Цей метод

передбачає моделювання різноманітних негативних сценаріїв, таких як різка зміна процентних ставок, валютних курсів, ринкової ліквідності або макроекономічних потрясінь (наприклад, фінансові кризи, природні катастрофи). За допомогою стрес-тестування фінансові установи можуть оцінити, наскільки їхні активи та пасиви стійкі до таких шоків. Цей метод дає змогу прогнозувати потенційні втрати у випадку непередбачуваних змін ринку та дозволяє встановити політику для захисту від таких ситуацій [2].

Одним із найбільш простих і ефективних способів зниження ризику є диверсифікація. Цей метод передбачає розподіл інвестицій на різні активи, сектори, країни та валюти для зменшення залежності від окремих ризиків. Наприклад, фінансова установа може розподіляти свої кошти між акціями, облігаціями, нерухомістю та іншими інвестиційними інструментами. Диверсифікація дозволяє зменшити ризик великих втрат у випадку, якщо певний сектор ринку чи конкретна компанія зазнає збитків. У разі падіння вартості одних активів диверсифікація допомагає компенсувати ці втрати через зростання інших активів, що є важливим для забезпечення стабільності та довгострокової вигоди[4].

Хеджування – це метод зниження ризику шляхом відкриття зворотних позицій на фінансових інструментах. Іншими словами, це застосування фінансових інструментів, таких як ф'ючерсні контракти, опціони або свопи, для компенсації можливих збитків від змін у вартості активів чи курсах валют. Хеджування дозволяє фінансовим установам зменшити негативний вплив ринкових коливань на їх портфелі. Наприклад, якщо банк надає кредити у валюті, він може застрахуватися від ризику коливань валютного курсу шляхом укладення ф'ючерсних контрактів на купівлю або продаж валюти в майбутньому. Це дозволяє знизити ймовірність того, що змінення курсу валют спричинить значні фінансові втрати.

Звісно, що управління ризиками в фінансових установах включає різноманітні методи та техніки, які дозволяють знижувати ймовірність чи мінімізувати негативні наслідки від потенційних загроз, наприклад ще є такі методи, як: уникнення, збереження, обмін, перенесення, запобігання та зменшення втрат тощо. Кожен з методів має свої переваги і недоліки, а вибір найбільш підходящих методів залежить від конкретної ситуації, типу ризику та стратегічних цілей установи. Також важливо розуміти, що ці методи в більшості випадків повинні застосовуватися в комплексі для досягнення максимальної ефективності в управлінні ризиками.

Отже, можна зробити висновок, що ризик-менеджмент інститутів фінансового ринку є невід'ємною складовою їхньої діяльності, яка забезпечує стабільність, ефективність і довіру клієнтів. Сучасні фінансові інститути стикаються з різноманітними ризиками, що виникають через зміни в економічному, політичному та технологічному середовищі. Ефективне управління ризиками дозволяє знижувати ймовірність значних фінансових втрат і забезпечувати фінансову стійкість установ. Основними методами управління ризиками є статистичні та математичні моделі, стрес-тестування, диверсифікація, хеджування та інші. Кожен з цих методів має свої переваги й недоліки, і їх застосування залежить від специфіки інституту та ризиків, з якими він стикається. Інвестиційні, валютні, кредитні, ліквідні та інші ризики можуть мати значний вплив на фінансовий стан установи, тому необхідно постійно

моніторити й оцінювати рівень ризику. Сучасні підходи до ризик-менеджменту дозволяють не тільки ефективно реагувати на зміни ринку, але й забезпечувати стійкість інститутів фінансового ринку в умовах нестабільності. Застосування комплексного підходу, що включає різні інструменти та стратегії, є ключем до забезпечення фінансової стійкості та довгострокового успіху фінансових установ у світі, що постійно змінюється.

ДЖЕРЕЛА

1. Лактіонова О. А. Управління фінансовими ризиками: навчальний посібник / Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. 256 с. С. 13-15. URL: https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/1460/1/Навч%20посібник%20УФР%2027_10_2020.pdf.
2. Стрес-тестування банків як інструмент банківського регулювання. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Stress-test_Dadashova_pr_2020-06-19.pdf?v=8.
3. Hayes A. What Is a Financial Institution?. Investopedia. URL: <https://www.investopedia.com/terms/f/financialinstitution.asp#:~:text=Financial%20institutions%20encompass%20a%20broad,size,%20scope,%20and%20geography>.
4. Segal T. What Is Diversification? Definition as Investing Strategy. Investopedia. URL: <https://www.investopedia.com/terms/d/diversification.asp>.
5. Value at Risk (VaR). Corporate Finance Institute. URL: [https://corporatefinanceinstitute.com/resources/career-map/sell-side/risk-management/value-at-risk-var/#:~:text=Value%20at%20Risk%20\(VaR\)%20is,a%20specified%20period%20of%20time](https://corporatefinanceinstitute.com/resources/career-map/sell-side/risk-management/value-at-risk-var/#:~:text=Value%20at%20Risk%20(VaR)%20is,a%20specified%20period%20of%20time).

Сокальський А. О.,
здобувач ступеня бакалавра
Ткачук Н. М.,
к. е. н., доцент кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та фондового ринку
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова,
м. Хмельницький, Україна

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Із розвитком кредитних відносин, почала розвиватися банківська система, що в сучасній економіці відіграє надзвичайно важливу роль. Банки здійснюють акумулювання тимчасово вільних коштів та перерозподіляють їх тим самим забезпечуючи спрямування капіталу в найбільш ефективні сфери його використання. Банківські установи відіграють надзвичайно важливу роль в функціонуванні економіки, а стабільність та ефективність банківської системи впливає на благополуччя громадян, підприємств та фінансову безпеку країни.

Після початку повномасштабної війни банківська система України зазначала значних змін. Суттєво змінилося довіра населення, зменшилася ліквідність банків та зріс ризик кредитування, що в загальному позначилося на функціонуванні банків та банківської безпеки. Тому, на наш погляд, надзвичайно важливо дослідити вплив повномасштабної війни на функціонування банківської системи України.

Військова агресія росії суттєво вплинула на стан банківської системи нашої держави, адже змінилася кількість банків та їх основні показники діяльності: активи, доходи, фінансові результати та рівень рентабельності. Використовуючи офіційні дані Національного банку України розглянемо значення вказаних показників у динаміці задля виявлення характерних тенденцій (табл. 1).

Таблиця 1

Кількість діючих банків та їх прибутковість за 2020-2024 рр. [1, 3].

Показники	2020р.	2021р.	2022р.	2023р.	2024р.*
1. Кількість діючих банків	73	71	67	63	62
з них: - з іноземним капіталом, у тому числі:	33	33	29	27	26
- зі 100%-им іноземним капіталом	23	23	22	19	19
2. Активи, млн грн	1822841	2053232	2351678	2944313	3180663
3. Доходи, млн грн	250171	273863	357549	446804	420653
4. Витрати, млн грн	210445	196488	335628	364124	295099
5. Чистий прибуток, млн грн	39727	77376	21921	82680	125554
6. Прибутковість активів, %	2,44	4,09	1,04	3,23	5,15
7. Прибутковість власного капіталу, %	19,22	35,08	9,68	30,2	45,79

*Примітка. Дані поточного року станом на 1.10.2024р.

Так, наприкінці 2021р. в Україні офіційно було зареєстровано 71 діючих банківських установ, а наступного року їх кількість вже зменшилася на 4 банку до 67. Це було зумовлено виходом з банківської системи банків з іноземним капіталом, зокрема російських банківських установ. Загалом з кінця 2022 року по жовтень 2024 рік, кількість діючих банків зменшилася ще на 5, з них зі 100%-им іноземним капіталом 3 банки.

Розгортання повномасштабної війни також суттєво вплинуло на кількість структурних підрозділів банків. За даними НБУ, на початок 2022р. в Україні було зареєстровано 6685 структурних підрозділів банків, а вже через рік їх кількість скоротилася на 1349 до 5336 одиниць, а станом на 1 жовтня 2024 р. - зменшилася до 5053 од. [2]. Загалом, з 2022р. по жовтень 2024 р. кількість підрозділів банків зменшилася на 24,4%, що було також зумовлено окупацією територій на яких вони діяли та загальним зменшенням кількості діючих банків.

Для оцінки поточного стану банківської системи України вважаємо за необхідне розглянути динаміку активів та фінансових результатів банків за досліджуваний період. Так, на початок 2021р. активи банків склали 2053,2 млрд грн, а в 2023р. збільшилися до 2351,7 млрд грн, проте, рівень прибутковості активів зменшився з 4,09% у 2021р. до 1,04% у наступному році. У період квітень-липень 2022р. рентабельність активів набула від'ємного значення, що стало очевидним наслідком зниження доходів і прибутку банків через значну кількість неповернених кредитів внаслідок окупації територій та руйнування підприємств.

Із запровадженням на території України воєнного стану суттєво зросли витрати, внаслідок чого чистий прибуток банків у 2022р. зменшився до 21921 млн. грн. У березні-червні внаслідок зниження рентабельності до від'ємного рівня банки стали збитковими, схожа ситуація відбувалася останнього разу в 2017р. Загальне збільшення чистого прибутку банків зумовлене переважно зменшенням витрат банків, аніж збільшенням їх доходів. Так у 2023 році податки на прибуток склав 76650 млн грн у витратах банківських установ, а у 2024 році 37466.

Зауважимо, що в 2023р. рентабельність активів та власного капіталу банків почала зростати, що зумовлено отриманням банками чистого прибутку в розмірі 82680 млн грн, що на 6,9% більше ніж у 2021р. У 2023р. та в поточному році прибутковість банківських активів та власного капіталу вже перевищувала довоєнні роки. За 10 місяців поточного року банки отримали чистого прибутку в розмірі 125554 млн грн, що на 51,9% більше, ніж за попередній рік. Повернення довоєнних рівнів рентабельності пояснюється збільшенням розміру відсоткових ставок за пропонувані банками кредити, а також отриманням доходів банками від інвестування в цінні папери, зокрема, в облігації внутрішньої державної позики та військові облігації. Прибутковість капіталу банків станом на жовтень 2024р. була більша на 30,5% ніж у 2021р. й становила 45,8%, а прибутковість банківських активів збільшилася відповідно на 25,9% й досягла рівня 5,2%.

Отже, підсумовуючи вищевикладене можемо зазначити, що за досліджуваний період можна спостерігати загальне скорочення кількості банків та їх структурних підрозділів. Окрім цього, суттєво змінилися й основні показники діяльності банків: їх активи, доходи, фінансові результати та рівень прибутковості. На функціонування

банків також суттєво впливає зростання рівня оподаткування, адже це збільшує їх витрати, тим самим спонукаючи банки переходити в тінь та збільшувати відсотки по кредитах. Тому державі слід здійснювати моніторинг діяльності банків використовуючи монетарні важелі впливу.

ДЖЕРЕЛА

1. Доходи та витрати банків України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1> (дата звернення: 26.11.2023).
2. Кількість структурних підрозділів банків. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1> (дата звернення: 26.11.2024).
3. Основні показники діяльності банків. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1> (дата звернення: 26.11.2024).

Солошенко М.О.,
аспірант

Жацько К. С.,

*д.е.н., завідувач кафедри підприємництва та економіки підприємства
Університет митної справи та фінансів
м. Дніпро, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СФЕРІ КРЕДИТУВАННЯ

Незважаючи на те, що цифровізація сприяє підвищенню ефективності кредитних процесів, багато банків та підприємців стикаються з низкою труднощів. Підприємці часто мають труднощі з отриманням кредитів через жорсткі вимоги банків, у тому числі недостатню прозорість їх діяльності для оцінки кредитоспроможності. У свою чергу, банки ризикують при наданні кредитів новим підприємствам через недостатню інформацію та високі ризики неплатоспроможності. Проблема полягає у необхідності створення більш гнучких та прозорих механізмів взаємодії банків та бізнесу з використанням сучасних інформаційних технологій.

Насьогодні налічується 61 вид економічної діяльності по яким банки надають кредити як в національній, так і в іноземній валюті суб'єктам господарювання. Станом на перше липня 2024 року найпопулярнішими сферами кредитування є: — «Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами»; — «Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами»; — «Операції з нерухомим майном»; — «Будівництво будівель»; — «Складське господарство та допоміжна діяльність у сфері транспорту» [1]. Тобто класифікація кредитування є достатньо різноманітною та критеріїв оцінювання кожного підприємства також досить багато.

Українська банківська система є в перших лідерах по впровадженню цифрових фінансових технологій. Інсталювання банками цифрових технологій і адаптації традиційних бізнес-процесів банків до нової реальності допомогли в умовах війни та тяжкого економічного середовища — адаптуватися та підтримувати економіку країни. В українських банках діджиталізацією охоплено значну частину традиційних та нетрадиційних операцій, в тому числі і кредитування взагалі і роздрібно зокрема. Кредитування, за допомогою сучасних технологій, дозволяє розширити доступ до фінансових послуг: скорочуючи операційні витрати, вона робить економічно вигідним надання невеликих позик. Розширення доступу до фінансових послуг відбувається також за рахунок підвищення фінансової та цифрової грамотності споживачів, завдяки чому вони можуть раціональніше управляти своїми боргами [2].

Можна привести приклад з державною програмою «Доступні кредити 5-7-9%», де підприємець здатний в онлайн форматі подати заявку для участі в цій програмі, а банк зі своєї сторони для того, щоб перевірити наданні дані не змушує підприємця збирати купу бумаг, а сам в автоматичному режимі робить запит у

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

відповідні державні органи. Також підприємець може зручно відслідковувати стан свого кредиту в онлайн-банкінгу, або на веб-сайті банку [3].

Від початку 2024 року українські підприємці отримали 13 119 пільгових кредитів за програмою «Доступні кредити 5-7-9%» на загальну суму 50 млрд гривень, з яких від банків державного сектору економіки – 9 922 кредити на 25,8 млрд гривень. Понад дві третини від цієї суми припадає на сектори сільського господарства та переробної промисловості [4].

Необхідно також зазначити, що ця програма в першу чергу спрямована саме на підтримку мікро, малого та середнього підприємництва — де з усього моменту старту цієї компанії було укладено 92 083 кількість кредитних договорів. Справлятися із таким величезними обсягами клієнтів та встигати швидко обробляти подані документи для подальшої перевірки можливо тільки за допомогою цифровізацією банківських процесів.

Також можна виділити програму швидкого кредиту для підприємців та корпорацій, де використовується пільгова ставка — Країна Успішного Бізнесу (КУБ). Для того, щоб підпадати під цю програму необхідно, щоб бізнес існував більше одного року.

В цілому, можна виділити наступні категорії бізнесу для котрих розповсюджується дана програма [5]:

- Для юридичних осіб або ФОП;
- Для придбання сільськогосподарських ресурсів або техніки фермерам;
- Для підприємців, що працюють у сфері туризму;
- Для ФОП або фізичних осіб під заставу майна (авто або нерухомість);

Як проходить процес отримання кредитних коштів, спочатку підприємець повинен ввести свій номер телефону, отримати та ввести код для проходження ідентифікації. Потім необхідно вибрати конкретну програму по якій хочете отримати фінансування. Далі разом зі співробітником банку обрати зручний графік погашення кредиту та підготувати електронний пакет документів. Після чого можна дистанційно в застосунку «Приват 24 для бізнесу» дистанційно відправити документи [6,7].

За допомогою автоматизації та цифровізації весь процес проходить як можна швидше. Так, наприклад, підприємцю немає необхідності постійно відвідувати банк для подачі документів або отримання кредиту. Також, форму для заповнення стандартизована, що для клієнта це надає змогу проще та зрозуміліше її заповнити, а для співробітників банку це спрощує процес аналізу вхідних даних для подальшої обробки. Так як, більшість документів та підписів мають у цифровій формі, то це також спрощує процес прискорення отримання кредиту.

Із недоліків є те, що не дивлячись на достатньо жорсткі правила для ідентифікації — залишається шанс, що зловмисник зможе оформити кредит не на себе. Але тут за частіше провина знаходиться на боці клієнта банку, так як сам він не потурбувався щодо свого кіберзахисту. Наступне вразливе місце можна виділити, це процес передачі даних між клієнтом та банку — так як, якщо використовується застаріле шифрування даних, то цією вразливістю також можуть скористатися.

Напоследок, завжди є вірогідність системного збою в самому банку, що може привести або втрати даних клієнтів, або до їх викрадення.

За допомогою спрощення та прискорення процесу кредитування підприємці отримають можливість оптимізувати свій час та не витратити купу сил для отримання кредитних коштів. Банки же в свою чергу витрачають менше коштів для обслуговування кожного клієнта та стандартизують процес кредитування.

По вище перерахованим причинам напрямками цифровізації банківського сектору повинні включати [8]: розвиток цифрового банкінгу; покращення віддаленої ідентифікації та авторизації; надалі розвивати платіжно-розрахунковий сектор; займатися широкомасштабним впровадженням сучасних технологій, котрі використовуються для підвищення рівня організації внутрішніх процесів банків, що включає за собою спроможність швидкої обробки великого обсягу даних.

Інформаційні технології значно впливають на кредитування підприємництва, роблячи цей процес більш ефективним і доступним. Незважаючи на існуючі виклики, такі як високі ризики та вимоги до прозорості бізнесу, впровадження ІТ-рішень продовжує трансформувати кредитну діяльність, забезпечуючи більш гнучкі та персоналізовані умови кредитування.

ДЖЕРЕЛА

1. Розподіл кредитів, наданих суб'єктам господарювання в національній та іноземній валютах за видами економічної діяльності, що класифікуються за розділами, з них непрацюючих у визначенні, наведеному в Положенні № 351 станом на 1 липня 2024 року. *Національний банк України* : вебсайт. URL: surl.li/cfpntb [дата звернення 01.12.2024].

2. Кретов, Д. (2024). Вплив цифровізації на кредитування фізичних осіб в Україні. *Scientific Collection «InterConf»*, (188), 51–54. URL: surl.li/wbdumb [дата звернення 01.12.2024].

3. ПриватБанк – учасник програми «доступні кредити 5-7-9%» : вебсайт. URL: surl.li/zduzhh [дата звернення 01.12.2024].

4. Міністерство Фінансів України. За час дії воєнного стану в Україні видано 57 261 кредит на 227,3 млрд грн за програмою «Доступні кредити 5-7-9%» : вебсайт. URL: surl.li/vdydeb [дата звернення 02.12.2024].

5. ПриватБанк — «КУБ» під заставу : вебсайт. URL: surl.li/tkhdrx [дата звернення 05.12.2024]

6. ПриватБанк — форма для подачі заявки : вебсайт. URL: surl.li/xjkuw [дата звернення 04.12.2024]

7. ПриватБанк — «Як працює програма для кредитування бізнесу КУБ» : вебсайт. URL: surl.li/xqnoet [дата звернення 05.12.2024]

8. Гусєва О. Ю., Легомінова С. В. Діджиталізація – як інструмент удосконалення бізнес-процесів, їх оптимізація. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2018. Вип. 1. С. 33–39.

ВПЛИВ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ (FINTECH) НА ТРАНСФОРМАЦІЮ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ

Фінансові технології (FinTech, Фінтех) стрімко трансформують банківську сферу, забезпечуючи інноваційні підходи до обслуговування клієнтів, розширення спектру послуг та автоматизацію процесів. У світовому масштабі інвестиції у FinTech є значними. Для України розвиток фінтеху є ключовим через потребу в підвищенні конкурентоспроможності банків, покращенні фінансової інклюзії та інтеграції у глобальну цифрову економіку.

FinTech суттєво трансформує банківський сектор України через впровадження інноваційних технологій, таких як блокчейн, штучний інтелект і відкритий банкінг, сприяючи підвищенню ефективності та доступності фінансових послуг. Тому набуває актуальності питання щодо аналізу впливу фінансових технологій на трансформацію банківського сектору України та оцінки перспектив їхнього впровадження.

Ключовими тенденціями розвитку FinTech можна визначити наступне:

– Мобільні фінансові послуги. Згідно з дослідженням компанії Mastercard, “94% власників карток в Україні сьогодні користуються цифровим банкінгом, причому переважна більшість з них (75%) віддають перевагу саме мобільним додаткам” [1], причому понад 94% операцій з платіжними картками в Україні – безготівкові [2].

– Штучний інтелект. Банки інвестують у нові IT у всьому світі, зокрема підвищується інтерес до штучного інтелекту. Люди прагнуть живих розмов, тому все більше банків використовують готові чат-боти чи навчені моделі ШІ для асистування.

– Альтернативні платежі. 60% компаній у 2022 році впровадили QR-коди та цифрові гаманці в якості альтернативного способу оплати [3].

Вплив FinTech на банківський сектор:

– Розширення співпраці банків із фінтех-компаніями для впровадження інновацій. “Межа між банками та фінтехами стерлася, ми в одній лізі. Тож маємо знайти золоту середину”, – впевнений Володимир Москаленко. Із запуском відкритого банкінгу у 2025 році, конкуренція зростає, тому зараз банки кооперуються з фінтехом задля надання найкращих послуг [4].

– Зниження витрат та підвищення продуктивності через автоматизацію процесів і використання блокчейну.

– Виникнення конкурентів традиційним банкам – необанків і P2P платформ. Необанки стали надзвичайно важливими в розвитку фінансових технологій.

З метою оцінки впливу фінтеху в Україні порівняємо ситуацію в США, як з одним з провідних інвесторів у цю сферу (табл. 1).

Вплив FinTech у США та Україні

Критерій	США	Україна
Обсяг інвестицій	\$73,5 млрд у 2023 році (41% від глобальних інвестицій у FinTech)	Загальний обсяг українського ринку фінансових технологій оцінюють у \$1 млрд. При цьому 66% компаній фінансуються лише власним коштом, а 10% планують залучити не менше \$1 млн інвестицій наступного року
Ключові сектори зростання	Платіжні системи, інновації у кібербезпеці, використання штучного інтелекту	Платіжні рішення, необанки, цифрові активи, Open Banking та хмарні сервіси
Роль регулятора	Стимулювання відкритого банкінгу та інновацій у цифрових валютах через стабільну регуляторну базу	Прийняття закону України "Про платіжні послуги" та пілотні проєкти з Open Banking
Проблеми	Зниження фінансування криптовалют через регуляторний тиск, виклики високих ставок та інфляції	Військові дії, низька фінансова грамотність, обмежений доступ до інфраструктури

Джерело: складено на основі [5-8]

США лідирують у глобальних фінтех-інвестиціях, стимулюючи розвиток кібербезпеки, штучного інтелекту та ESG-рішень. Водночас Україна впроваджує відкритий банкінг та активно розвиває цифрові фінансові сервіси навіть в умовах війни. При цьому в обох країнах головні виклики включають регуляторні бар'єри та нестабільну економічну ситуацію, але з різним акцентом.

До основних викликів FinTech можна віднести наступне:

– Кібербезпека. У 2023 році в Україні кількість кібератак зросла на 16% і в 2024 році хакерські атаки на фінансову сферу продовжуються [9].

– Регуляторні бар'єри. Відсутність уніфікованої законодавчої бази для криптовалют і цифрових активів гальмує розвиток галузі. Незважаючи на низку законів, спрямованих на врегулювання ситуації, залишається ще ряд невирішених питань.

– Нерівність доступу до фінансових технологій через низьку цифрову грамотність. Частка дорослого населення із цифровими навичками нижче базового рівня становить 40,4% [10].

Таким чином, підсумовуючи можна зробити висновки, що FinTech значно трансформує банківський сектор України, сприяючи цифровізації, розширенню доступу до фінансових послуг та підвищенню ефективності операцій. У той же час проблеми, пов'язані з кібербезпекою, нерівним доступом і нормативними перешкодами, не дозволяють фінансовим технологіям повністю реалізувати свій потенціал. Подальший розвиток залежить від вдосконалення нормативно-правової бази, інвестицій у підвищення цифрової грамотності населення та розширення освітньої діяльності.

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

ДЖЕРЕЛА

1. Жирій К. Більше половини українців готові користуватися тільки цифровим банкінгом. *УНІАН*. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/bilshe-polovini-ukrajinciv-gotovi-koristuvatisya-tilki-cifrovim-bankingom-doslidzhennya-12206697.html>
2. У пріоритеті українців – безготівкові та безконтактні розрахунки платіжними картками. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/uprioriteti-ukrayintsiv--bezgotivkovi-ta-bezkontakti-rozrahunki-platijnimi-kartkami>
3. Цифрова комерція у світі: ключові тенденції в 2022 та перспективи у 2023. *Fintech Insider*. URL: <https://fintechinsider.com.ua/cyfrova-komercziya-u-sviti-klyuchovi-tendencziyi-v-2022-ta-perspektyvu-u-2023/>
4. Цифровий банкінг без банків, диджиталізація Private banking та платіжні методи майбутнього: про що говорили на Digital Banking 2024. *Fintech Insider*. URL: <https://fintechinsider.com.ua/cyfrovyj-banking-bez-bankiv-dydzhytalizacziya-private-banking-ta-platizhni-metody-majbutnogo-pro-shho-govoryly-na-digital-banking-2024/>
5. Pulse of Fintech H1'23. KPMG. URL: <https://kpmg.com/ua/en/home/insights/2023/08/pulse-of-fintech-h1-2023.html>
6. Кужелєв М.О. Інноваційні технології як чинник розвитку ринку цінних паперів. *Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України*: матеріали між нар. наук.-практ. конф. м. Ірпінь, 20-22 березня 2019 р. Ірпінь, 2019. С. 47–48.
7. Telnova H., Kolodiziev, O., Krupka I., Boiko N. Foreign direct investment in the eurozone countries: stochasticity of the financial influence factors. *Financial and Credit Activity-Problems of Theory and Practice*. 2020. №4 (35). P. 107–120.
8. Дюк Р. Український фінтех у 2023 році: стан, виклики і перспективи. *Спека - онлайн медіа про технології та підприємництво | SPEKA.media* | URL: <https://speka.media/ukrayinskii-fintex-u-2023-roci-stand-vikliki-i-perspektivi-p1r1dv>
9. Названа кількість кібератак в Україні за минулий рік. *Слово і Діло*. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/01/31/novyna/suspilstvo/nazvana-kilkist-kiberatak-ukrayini-mynulyj-rik>
10. Цифрова грамотність в Україні 2023. *Дія.Цифрова громада*. URL: <https://hromada.gov.ua/research/cifrova-gramotnist-v-ukrayini-2023>

Трифан М.В.,
здобувач фахового молодшого бакалавра
Науковий керівник: Рябченко І.М.,
к.е.н., викладач
Відокремлений структурний підрозділ
«Конотопський індустріально-педагогічний фаховий коледж»
Сумського державного університету
м. Конотоп, Україна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА ІННОВАЦІЇ У ФІНАНСАХ

Цифровізація фінансового сектора є однією з окремих тенденцій сучасного економічного розвитку. Завдяки швидкому прогресу технологій, фінансові установи змінюють свої підходи до надання послуг, впроваджують інноваційні рішення та адаптуються до нових умов цифрової економіки. Інновації в галузі фінансів, банківства та страхування не тільки покращують ефективність роботи фінансових установ, але й відкривають нові можливості для користувачів. Давайте розглянемо, які основні напрямки та інновації стали місцем для фінансів [1]:

1. Фінансові технології (FinTech):

- FinTech охоплює широкий спектр технологій, які змінюють традиційний фінансовий ландшафт. Це включає в себе процеси автоматизації, нові способи платежів, цифрові активи та інші інструменти. FinTech допоможе зробити фінансові послуги доступнішими, зручнішими та дешевшими.
- Популярні мобільні платформи для фінансів, які можуть клієнтам виконувати операції за допомогою смартфонів без необхідності відвідувати відділення банків.
- Платежі в реальному часі (Платежі в реальному часі, RTP) запобігають миттєві перекази, що змінює класичні фінансові процеси.

2. Блокчейн та криптовалюти:

- Блокчейн — це технологія для створення дистрибуційних баз даних, що дозволяє зберігати інформацію в режимі реального часу без потреби в центральному адміністраторі. Блокчейн широко використовується в криптовалютах, таких як Bitcoin, Ethereum, і дозволяє забезпечити прозорість, безпеку та анонімність транзакцій.
- Технологія також використовується для створення смарт-контрактів, які автоматизують виконання умов угод без необхідності посередників.

3. Штучний інтелект (AI) та машинне навчання:

- Штучний інтелект активно використовується у фінансовому секторі для покращення аналітики, прогнозу ризиків, оцінки кредитоспроможності, а також для антифрод-систем, що виявляють шахрайство.
- Машинне навчання дозволяє з оброблених даних отримувати прогнози та оптимізувати фінансові рішення для клієнтів, наприклад, створювати персоналізовані інвестиційні портфелі за допомогою роботизованих консультантів (Robo-advisors).

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

4. Open Banking:

Open Banking — це підхід, який дає можливість банкам і фінансовим організаціям ділитися своїми даними з іншими компаніями через спеціалізовані програмні інтерфейси (API). Це дозволяє стороннім постачальникам фінансових послуг створювати нові інструменти та додатки для клієнтів, використовуючи дані банківських рахунків та операцій. Open Banking стимулює розвиток фінансових додатків та інших інноваційних рішень, які забезпечують більш персоналізований і комфортний досвід для клієнтів.

5. Цифрові валюти центральних банків (CBDC):

- Цифрові валюти центральних банків (Central Bank Digital Currencies, CBDC) — це новітній інструмент монетарної політики, який дозволяє уряду і центральним банкам створювати цифрові форми своїх національних валют. Вони забезпечують зручність використання національних валют у цифровому вигляді, скорочують транзакційні витрати та знижують ризики, пов'язані з криптовалютами.
- Введення CBDC може змінити роль банків і фінансових установ, після чого вони можуть стати посередниками в цифрових грошових транзакціях.

6. Мобільні та безконтактні платежі:

- З розвитком цифрових технологій мобільні платежі стали надзвичайно популярними. Apple Pay, Google Pay, Samsung Pay — це лише кілька прикладів того, як смартфони стали основним інструментом для здійснення фінансових операцій, таких як покупка товарів, оплата рахунків і перекази.
- Безконтактні платежі залишаються стандартом у розвинених країнах, забезпечуючи швидкість і зручність для користувачів. Це дозволяє банкам знижувати витрати на операційні послуги, а користувачам — зручно проводити платежі без введення пін-коду чи підписів.

7. Цифрові банки:

- Цифрові банки — це фінансові установи, які надають усі послуги через Інтернет, без фізичних відділень. Вони можуть відкривати рахунки, робити переведення та отримувати кредити через мобільні додатки чи інші онлайн-платформи.
- Цифрові банки часто надають більш привабливі умови, за рахунок знижених витрат на утримання відділень, а також за рахунок можливості надання цілодобових послуг.[2]

8. Інтернет-рішення для страхування (InsurTech):

- InsurTech — це підсегмент FinTech, що охоплює інноваційні технології в страховому секторі. Це включає в себе автоматизовану обробку заявок, використання аналітики великих даних для оцінки ризиків, а також створення нових форматів страхових продуктів, таких як мікрострахування через мобільні додатки.
- Страхові компанії також пропонують телематичні пристрої для моніторингу ризиків (наприклад, пристрої в автомобілях для визначення стилю водіння) та зниження страхових премій [1].

Технології у фінансах за категоріями

Технологія	Опис	Застосування у фінансах
Фінансові технології (FinTech)	Використання нових технологій для покращення фінансових послуг	Платіжні системи, кредитування, інвестиційні платформи
Блокчейн	Дистрибуційні системи для запису транзакцій	Криптовалюти, смарт-контракти, прозорість транзакцій
Штучний інтелект (AI)	Машинне навчання для автоматизації та аналітики даних	Оцінка кредитоспроможності, антифрод-системи
Цифрові центральних банків (CBDC)	Цифрова форма національних валют, контрольована центральними банками	Мобільні платежі, державні фінансові системи
Open Banking	Обмін даними між фінансовими установами через API	Треті сторони створюють нові фінансові сервіси

Вплив цифрових технологій на фінансові послуги

Технологія	Вплив на фінансові послуги	Приклад застосування
Блокчейн	Підвищення прозорості, безпеки та зменшення шахрайства	Криптовалюти, смарт-контракти
AI/Машинне навчання	Персоналізація послуг, автоматизація процесів	Роботизовані фінансові консультанти, антифрод-системи
Open Banking	Розширення доступу до фінансових послуг через сторонні додатки	Мобільні банківські платформи, інвестиційні послуги
Цифрові валюти	Зниження витрат на транзакції, прискорення розрахунків	Мобільні платежі, CBDC

Цифровізація та інновації у фінансах мають значний вплив на розвиток фінансової сфери, змінюючи традиційні підходи до обслуговування клієнтів, надання послуг та управління фінансовими установами. Технології, такі як FinTech, Blockchain, Штучний інтелект (AI), Open Banking та Цифрові валюти (CBDC), дозволяють створити більш ефективні, прозорі та зручні фінансові інструменти для користувачів. Особливо важливою є персоналізація фінансових послуг, де аналітика

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

великих даних і роботизовані консультації можуть запропонувати індивідуальні продукти. Технології Open Banking та API не забезпечать доступ до нових фінансових сервісів, створених третіми сторонами, а впровадження блокчейну та цифрових валют відкриває нові горизонти для безпечних, швидких та дешевих транзакцій. Однак, попри всі переваги, виникають також проблеми, зокрема в питаннях кібербезпеки, регулювання цифрових активів і забезпечення захисту даних. Врахування цих аспектів стане ключовим для забезпечення сталого і безпечного розвитку фінансових технологій. Перспективи цифровізації вказують на те, що в майбутньому фінансовий сектор стане більш інтегрованим і доступним для користувачів. Однак це потребує постійного розвитку інфраструктури, оновлення нормативно-правових актів та активного впровадження нових технологій для забезпечення безпеки та прозорості.

ДЖЕРЕЛА

1. Федорова Л.А. Цифровізація фінансової діяльності. Матеріали IV Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції "Сучасні тенденції в розвитку банківської системи та фінансових ринків України". Дніпро: ДНУ ім. О. Гончара, 2024. С.49-51. URL: https://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/2024/materiali_konferenc/3_Suchasni_tend_rozv_bank_sistemi_ta_finans_rinkiv.pdf
2. Худолій Ю. С., Халєвіна М. О. Фінтехнології в банківському бізнесі: реалії та перспективи. Проблеми економіки № 1 (47), 2021. С 134-142. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2021-1_0-pages-134_142.pdf

Цимбалюк Я.О.,
здобувачка ступеня бакалавра
Кужелєв М.О.,
доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів
Національний університет «Києво-Могилянська Академія»
м. Київ, Україна

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БАНКІВНИЦТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Розвиток банківської системи, як складової фінансової системи держави, є важливою складовою розвитку національної економіки. Повномасштабне вторгнення РФ спричинило багато викликів для вітчизняного банківництва, адаптація до яких стала підґрунтям для реалізації унікальних шляхів розвитку банківської системи України. Дослідження сучасних тенденцій може стати основою для прогнозування особливостей подальшого функціонування банківського сектору та економіки держави в цілому, що й зумовлює актуальність дослідження.

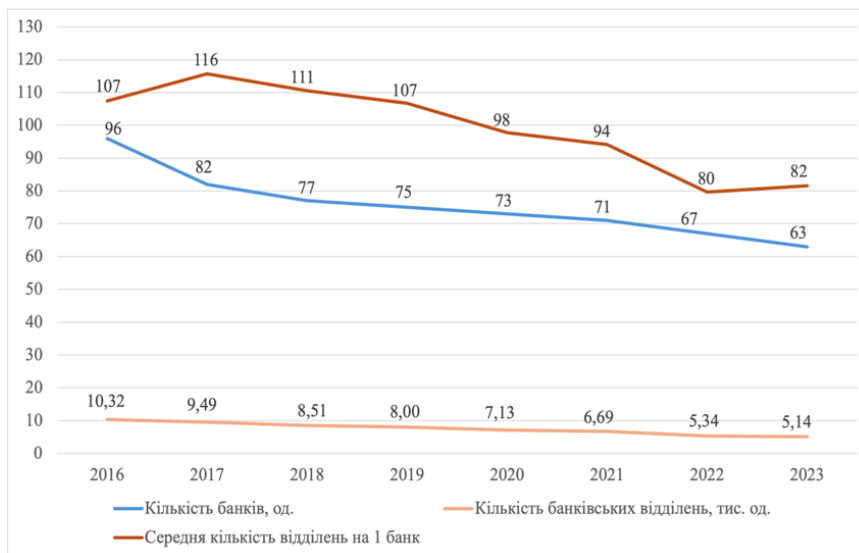
До основних проблем банківської системи України, спричинених війною, можна віднести нестачу трудових ресурсів, фінансові втрати та посилення інфляційних ризиків [1; 2]. Перша проблема виникла переважно внаслідок різкого зменшення чисельності працездатного населення держави через міграцію. Зокрема, за даними Центру економічної стратегії, упродовж періоду з кінця лютого 2022 року по кінець червня 2023 орієнтовно 5,6–6,7 млн осіб покинули Україну через війну, з них найбільшу частку (18 %) становили жінки віком 35-49 років [3]. Фінансові ж втрати стали наслідком ряду факторів, серед яких зменшення доходів населення й попиту на депозити і кредити, втрати за виданими кредитами, та зниженням корпоративного кредитного портфелю [4].

Незважаючи на негативний вплив війни на банківський сектор, фінансові результати банків свідчать про його розвиток (рис. 1).

Рис. 1 Фінансові результати банківського сектору України
Джерело: [4]

Перш за все, у зв'язку з нестачею трудових ресурсів, тимчасовою окупацією частини території держави та необхідністю в зменшенні витрат, в Україні суттєво зменшилась кількість банківських відділень [5]. І, хоч поступове скорочення кількості структурних підрозділів банків було характерним для країни і до повномасштабного вторгнення, війна стала поштовхом до більш різких змін (рис. 2).

Рис. 2 Співвідношення кількості відділень до кількості банків у 2016-2023 рр.
Джерело: [4; 6]

Одним з наслідком цього стало посилення тенденції цифровізації банківських послуг. Зокрема, популярності в Україні набуває онлайн-банкінг, або ж необанкінг, тобто банки без відділень. Так, незважаючи на падіння показників банківського сектору після початку війни, вже у 2023 році кількість користувачів таких банків збільшилась на 42% порівняно з 2021 роком, а у 2028 році за прогнозом має перевищити позначку у 1,5 млн осіб (рис 3).

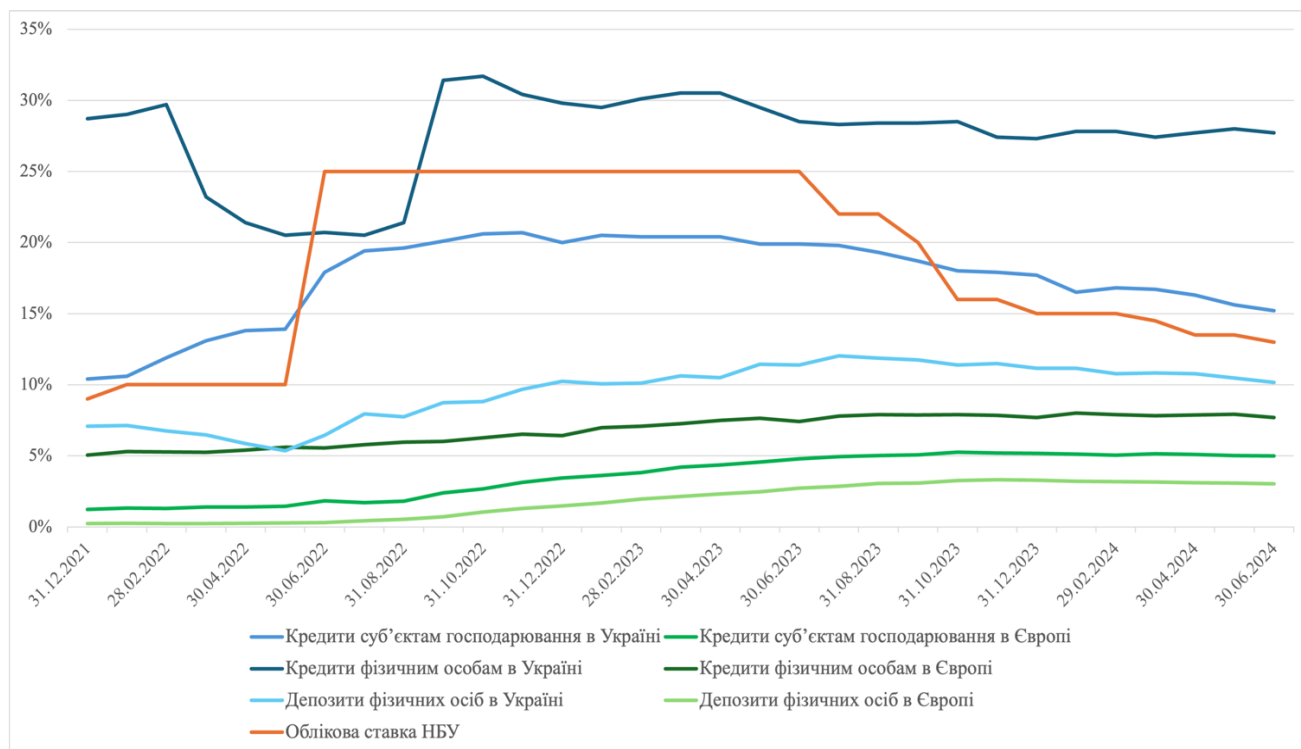
Рис. 3 Кількість користувачів онлайн-банків в Україні за роками, тис. ос.
Джерело: [7]

Наступною тенденцією розвитку банківського сектору України в умовах війни є посилення ролі держави. Як і до повномасштабного вторгнення, так і впродовж нього, на державні банки, яких станом на 2023 рік всього п'ять, припадає приблизно половина загальних активів сектору [4]. Крім того, саме через банки здійснюється підтримка населення. Так, вісім банків є партнерами державної програми “еОселя”, у дванадцяти - можна відкрити картку “еВідновлення”, а в одинадцяти – “Національний кешбек” [8]. Крім того, у 2023 році за державною програмою “Доступні кредити 5-7-9” було видано 90% нових кредитів бізнесу в Україні [9].

Наступною важливою складовою розвитку українського банківського сектору є вдосконалення механізмів кіберзахисту з метою забезпечення банківської системи від хакерських атак, особливо актуальних під час війни. Значним кроком на цьому шляху стала постанова Правління Національного банку України від 12 серпня 2022 року № 178 "Про затвердження Положення про організацію кіберзахисту в банківській системі України та внесення змін до Положення про визначення об'єктів критичної інфраструктури в банківській системі України". Згідно зі статтею 11 цього положення Національний банк України є відповідальним за створення та належне функціонування Центру кіберзахисту [10]. Цей центр забезпечує діяльність команди реагування на кіберінциденти в банківській системі України CSIRT-NBU, інформування вітчизняних банків про кіберзагрози, налагодження інформаційного обміну між банками тощо [10]. Банки своєю чергою зобов'язані створити підрозділ з питань кіберзахисту, який буде відповідальним, зокрема, за здійснення інформаційного обміну та заходів з протидії кіберзагрозам, або покласти відповідні функції на підрозділ інформаційної безпеки [10].

Головним завданням центрального банку є забезпечення стабільності національної валюти. Для цього він прагне використовувати традиційні інструменти монетарного регулювання, а саме: регулювання процентних ставок, інтервенції валют, адміністративні обмеження, регулювання грошової маси тощо [11].

Особливістю розвитку та функціонування Національного банку України як ключової складової банківської системи в умовах війни є пріоритетність стримування інфляційних процесів. Основним інструментом цього стримування стало різке підвищення облікової ставки з 10% до 25% річних у червні 2022 року [4]. Для порівняння, рекомендована облікова ставка у країнах Європи наразі становить 3% річних [12]. Підвищення облікової ставки спричинило, здорожчання кредитів у банках другого рівня, що відповідно зменшило попит населення на них. Наразі процентні ставки за кредитами для фізичних осіб в Україні перевищують середньоєвропейські приблизно в 3,5 рази (рис. 4).

Рис. 4 Облікова ставка НБУ, відсоткові ставки за кредитами й депозитами в Україні та Європі протягом 31.12.2021-30.06.2024, % річних
Джерело: [4; 13; 14]

Одним з наслідків таких змін стала тенденція до диверсифікації джерел доходу та створення інноваційних послуг. Відповідно окрім традиційних банківських послуг банки також пропонують сучасні послуги за допомогою відповідних сервісів, застосунків тощо.

Таким чином, повномасштабна війна, наслідком якої стали нестача трудових ресурсів, фінансові втрати банків та посилення інфляційних ризиків, спричинила значні зміни в банківському секторі України, водночас ставши підґрунтям для його розвитку за унікальними тенденціями. Серед цих тенденцій варто виділити цифровізацію банківських послуг, посилення співпраці держави та вітчизняних банків, вдосконалення системи кіберзахисту банківського сектору, а також розширення різноманітності банківських послуг.

ДЖЕРЕЛА

1. Руцишин М.Н., Пелех О. Р., Козак А. Р., Криворучко Н. М. Сучасний стан банківської системи України та перспективи її розвитку. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. 2024. №75. С.27–36.
2. Кужелєв М.О., Нечипоренко А.В. Вплив монетарних інструментів на ринок праці України в умовах війни. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2023. №2(12). С. 135–143.

3. Біженці з України: хто вони, скільки їх та як їх повернути? Друга хвиля дослідження - Центр економічної стратегії / Г. Вишлінський та ін. *Центр економічної стратегії*. URL: <https://ces.org.ua/refugees-from-ukraine-ukr-final-report/>
4. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>
5. Матвійчук Н. М. Сучасні тенденції розвитку державних банків в Україні. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. № 6(06). С. 86–91.
6. Кількість банків в Україні (2008-2024). *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/.4>
7. Digital Banks - Ukraine | Statista Market Forecast. *Statista*. URL: <https://www.statista.com/outlook/fmo/banking/digital-banks/ukraine#users>
8. Державні послуги онлайн. *Дія*. URL: <https://diia.gov.ua>
9. Бігун Н. Уряд переорієнтовує програму «Доступні кредити 5-7-9%» на інвестиційні цілі. *Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-pereorientoivuie-prohramu-dostupni-kredyty-5-7-9-na-investytsiini-tsili-nadiia-bihun>.
10. Про затвердження Положення про організацію кіберзахисту в банківській системі України та внесення змін до Положення про визначення об'єктів критичної інфраструктури в банківській системі України : Постанова НБУ від 12.08.2022 № 178. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_12082022_178
11. Baranovskyi, O. I., Zherlitsyn, D. M., Nechyporenko, A. V., Sokyрко, O. S. Econometric models of monetary policy effectiveness in Ukraine. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol 3. № 30. P. 226–235.
12. Eurocontrol Standard Inputs for Economic Analyses - 46 Discount rate. *Aviation Intelligence Portal*. URL: <http://surl.li/untzmt>
13. Bank interest rates - deposits from households with an agreed maturity. *ECB Data Portal*. URL: <https://data.ecb.europa.eu/data/datasets/MIR/MIR.M.U2.B.L22.A.R.A.2250.EUR.N>
14. Bank interest rates - Bank interest rates - loans to households for consumption. *ECB Data Portal*. URL: <https://data.ecb.europa.eu/data/datasets/MIR/MIR.M.U2.B.A2B.A.R.A.2250.EUR.N>

Чуднівєць А.Б.,
здобувачка ступеня бакалавра
Нечипоренко А.В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Кредитні відносини зародились багато років тому й будувались на бажанні людей збільшувати свою купівельну спроможність. Першими формами кредитування були «займи». Тоді люди могли позичати один в одного різноманітні речі й потім віддавали їх.

На сьогоднішній день кредити стали незамінними продуктами для вирішення фінансових питань населення. Є різні підходи до визначення сутності поняття «кредит». Так, кредит розглядається як відносини, які пов'язані з наданням ресурсів у тимчасове користування на умовах повернення із погашенням зобов'язань, які при цьому виникають [1]. Слід зауважити, що таке визначення охоплює майже усі види кредитних відносин.

У широкому розумінні кредит – це форма реалізації кредитних правовідносин, коли одна особа тимчасово набуває право кредитора стосовно іншої особи незалежно від юридичних підстав його виникнення; у вузькому розумінні – це правовідносини, що виникають між банком та позичальником на підставі кредитного договору [1]. Основними формами кредиту є такі: банківський, комерційний, лізинговий, іпотечний, бланковий, консорціумний, споживчий тощо [2].

Банки видають кредити тільки повнолітнім дієздатним особам й при цьому велику роль відіграє джерело доходу (заробітна плата, пенсія та ін.) та кредитна історія (інформація про всі кредити позичальника, про дисципліну їх погашення). На основі проведеного аналізу цих даних банк вирішує, чи може прокредитувати особу та на яких умовах.

Банківські установи мають великий спектр послуг, але значний дохід їм приносять саме позики. Тому кожен банк має великий вибір продуктів кредитування. Візьмемо для прикладу ПриватБанк. Він є найбільшим банком нашої країни. ПриватБанк має найбільшу базу клієнтів серед всіх банків України. Він пропонує своїм клієнтам наступні види кредитування: кредитна карта, кредит готівкою, програма кредитування ЄОселя, різні програми кредитування на нові автомобілі та ті, що були у вжитку, кредит на СЕС, ВЕС, оплата частинами та інше.

Дуже популярним є кредит на житло. Багато українців після повномасштабного вторгнення залишились без домівок, а тому переїхавши на безпечну територію починають замислюватися над питанням щодо купівлі будинку чи квартири. Так як коштів не завжди вистачає, то люди звертаються до банківської установи за програмою кредитування ЄОселя. Ця програма стартувала у жовтні 2022 року. Наразі відомо, що понад 8 тисяч українських родин скористались

цією програмою.

Зараз у нашій країні війна і кредити не втрачають своєї актуальності. Багато людей оформлюють позики на різноманітні цілі, наприклад: лікування, допомога близьким, придбання техніки, ремонт пошкоджених будинків, купівля житла чи автомобіля, навчання та інше. Також популярністю серед населення користуються послуги перекредитування більш дорогих кредитів дешевшими.

Відповідно розвиток ринку споживчого кредитування в умовах воєнного стану дозволяє національній економічній системі функціонувати стабільніше, підтримує громадян, стимулює підприємницьку активність та допомагає згладжувати наслідки кризових явищ [3]. В свою чергу, розвиток споживчого кредитування відбувається в рамках визначеної монетарної політики держави [4].

Кредитування фізичних осіб набуває популярності. На ринку банківських послуг відбувається конкурентна боротьба між банками за клієнтів. Тому фінансові установи постійно вдосконалюють системи кредитування, заключають нові домовленості з партнерами для видачі кредитів на вигідних умовах. За даними, наведеними у таблиці 1, можна зробити висновок, що найбільше кредитів видав ПриватБанк.

Таблиця 1

Рейтинг банків по видачі кредитів фізичним особам

№	Банк	Кредити фізособам, тис грн
1	ПриватБанк	73 596 983
2	СЕНС-БАНК	34 031 442
3	УНІВЕРСАЛ БАНК	25 322 664
4	ПУМБ	22 257 611
5	Ощадбанк	17 744 422

Джерело: [5]

З таблиці 1 можна зробити висновок, що найбільше клієнти довіряють і оформлюють кредити у ПриватБанку, СЕНС-БАНКУ, УНІВЕРСАЛ БАНКУ, ПУМБ та Ощадбанку.

В Україні банківська система розвивається з урахуванням вимог часу. Майже всі банки мають свої додатки, які клієнт може встановити на свій телефон і зручно проводити фінансові операції. Це свідчить про високий рівень діджиталізації банківської системи України. Однак є фактори, які негативно впливають на розвиток банків, до них можна віднести: низькі доходи населення, високі відсоткові ставки по кредитах, зниження довіри до банків, зростання інфляційних та девальваційних очікувань, відсутність дієвих правових механізмів захисту прав позичальника.

Проте, через військову агресію росії, більшість банків знизили відсотки по кредитним послугам, прибрали додаткові комісії та штрафи за несвоєчасні платежі. Для військовослужбовців створили можливість надати документи, які підтверджують, що він дійсно знаходиться на службі, для того, щоб вони не сплачували відсотки за кредитами, а тільки їх тіло.

На рис.1 вказана динаміка видач мікрокредитів фізичним особам за 2020-2023 роки.

Рис. 1. Кількість мікрокредитів за 2020-2023 роки

Джерело: [6]

Аналізуючи дані рисунку 1 можна зробити висновок, що у 2022 році було видано найменше мікрокредитів у порівнянні з іншими роками. Це пояснюється політичною ситуацією в країні. Найбільше ж було видано мікрокредитів у 2021 році.

На рис.2 наведені суми мікрокредитів за 2020-2023 роки. За наведеними даними бачимо, що у 2022 році було видано 23,92 млрд грн, а у 2023 році 40,62 млрд грн, що майже у 2 рази більше ніж за попередній рік.

Рис. 2. Сума мікрокредитів видана фізичним особам за 2020-2023 роки, млрд. грн

Джерело: [6]

Отже, можна зробити висновок, що кредитування фізичних осіб набуває широкого розповсюдження на території України. Це пов'язано з багатьма факторами: військова агресія сусіда, зменшенням робочих місць, посиленням інфляції, збільшенням рівня неплатоспроможності населення. Саме через ці чинники зросла потреба у кредитах. Вони допомагають людям збільшувати платоспроможність, покращувати рівень життя.

Проте у вітчизняній банківській системі є проблеми з кредитуванням, які були наведені в дослідженні. Щоб їх виправити потрібно вдосконалити організаційно-правову систему, впровадити нові програми кредитування, створювати нові державні програми кредитування, щоб держава покривала більшу частину відсотків, тоді для фізичних осіб зменшиться відсоткова ставка по кредитах. Також важливим чинником є чесна конкуренція банків на ринку фінансових послуг та надання повної інформації клієнтам про продукти кредитування.

ДЖЕРЕЛА

1. Куртвелієва Д.Д. Сучасний стан кредитування фізичних осіб в Україні та шляхи його вдосконалення. *Ефективна економіка*. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=237>
2. Просяник І. В. Кредитування фізичних осіб та його особливості в Україні. *Мукачівський державний університет*. 2016. № 2. С. 594–598.
3. Кужелєв М.О., Нечипоренко А.В. Розвиток ринку споживчого кредитування в умовах воєнного стану. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2024. №2(14). С. 156–165.
4. Kuzheliev M., Zherlitsyn D., Rekunenko I., Nechyporenko A., Nemsadze G. The impact of inflation targeting on macroeconomic indicators in Ukraine. *Banks and Bank Systems*. 2020. №15(2). P. 94–104.
5. Рейтинг надійних банків України 2024 (вересень). *Forinsurer*. URL: <https://forinsurer.com/rating-banks>
6. Кількість мікрокредитів зросла у 1,5 рази за 2023 рік. *Опендатабот*. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/mfo-2023>

Шавурська Л. В.,
здобувачка ступеня магістра
Житар М. О.,
д.е.н., професор, професор кафедри фінансів
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

НАПРЯМИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКОЮ УСТАНОВОЮ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Банківські установи є ключовими учасниками фінансового ринку діяльність яких напряму впливає на фінансову стабільність економіки країни. Функціонування банків України у досить мінливих та нестабільних умовах вимагає постійного покращення та вдосконалення їх діяльності.

Стратегічне управління відіграє значну роль для розвитку банківської установи, адже воно спрямоване на розробку довгострокових планів, успішне їх виконання та контроль за співставленням між прогнозованими результатами та фактичними, які досягаються. Варто зазначити, що стратегічне управління націлене на збереження та покращення конкурентоспроможності банків. Це в свою чергу, безпосередньо впливає на рівень залучення та потік клієнтів, а також прибутковість банківської установи.

У науковій літературі не існує єдиного підходу щодо визначення поняття «стратегічне управління». Так, Юрченко Ю. О. визначає, що стратегічне управління - це «дієво орієнтована система, яка включає не лише процес реалізації стратегії, а також оцінку і контроль» [6]. Довгань Л. Є. Каракай Ю. В. Артеменко Л. П. тлумачать поняття «стратегічне управління», як «динамічний процес аналізу, вибору стратегій, планування, забезпечення та реалізації розроблених планів організацією» [1].

Враховуючи погляди різних науковців, можна зробити висновок, що стратегічне управління – це процес, який включає в себе аналіз поточних результатів діяльності банку, визначення перспективних напрямків розвитку та оцінку можливих несприйнятливих ризиків, що можуть виникнути під час досягнення планових фінансово-економічних показників. Стратегічне управління є важливою складовою діяльності банківської установи. Воно суттєво впливає на формування місії та стратегії банку, які мають забезпечити стійкість та конкурентоспроможність установи на фінансовому ринку банківських послуг.

Стратегічне управління дозволяє банку налагодити свою діяльність та адаптуватись до мінливих умов зовнішньо-економічного середовища країни. Воно базується на конкретних принципах, застосування яких сприяє розвитку та життєздатності комерційного банку (табл.1).

Принципи стратегічного управління банківською установою включають в собі декілька основних аспектів. До них можна віднести детальний аналіз зовнішнього середовища. Так, банки повинні реагувати на зміни в законодавстві країни, детально

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

проводити аналіз ринку банківських послуг, оцінюючи діяльність конкурентів, з метою забезпечення та розвитку власної діяльності. Створення та розробка стратегії повинні бути спрямовані на досягнення основних цілей банку. Це може включати в себе розробку інноваційних та сучасних продуктів, які є конкурентоспроможними та сприяють залученню нових клієнтів. До аспектів на яких сформовані принципи стратегічного управління банківської установи варто також віднести ефективне управління ризиками та управління фінансовими ресурсами банку. Це сприяє ефективному веденню банківської діяльності і в свою чергу забезпечує належний рівень прибутковості банку.

Таблиця 1

Принципи застосування у стратегічному управлінні банківських установ

Принцип	Сутність
Принцип перспективності	Створення банківською установою стратегічного планування та прогнозування на довгострокову перспективу.
Принцип пріоритетності	Управління банківською установою та всі процеси діяльності повинні базуватись на певній пріоритетній стратегії.
Принцип реалізації	Усі поставлені стратегічні цілі банківської установи повинні реалізовуватись на основі наявних внутрішніх ресурсів та особливостях зовнішнього середовища.
Принцип поетапності та циклічності	Досягнення довгострокових цілей відбувається поетапно, тобто спочатку досягаються короткострокові та середньострокові завдання.
Принцип комплексності	Формування та розроблення стратегії банківської установи враховує усі фактори змін зовнішнього та внутрішнього середовища.

Джерело: сформовано автором на основі [2]

В умовах цифрової трансформації та впровадженні інноваційних процесів виникає необхідність у створенні та розробці такої стратегії управління банківською установою, яка б відповідала б розвитку та сучасним потребам фінансового ринку.

Цифровізація фінансового ринку полягає у зростанні відкритості, автоматизації, персоніфікації та орієнтованості на споживача. Застосування нових технологій у діяльності учасників фінансового ринку сприяє зростанню фінансової доступності та покращенню конкурентоспроможності.

Банківські установи вимушені формувати та адаптувати свою стратегію управління відповідно до сучасних умов діджиталізації. В першу чергу, це має передбачати розвиток нових продуктів та послуг, створення автоматизованих програм, які б забезпечували зниження витрат та сприяли підвищенню фінансово-економічних результатів банку.

Цифровізація діяльності банку – це система заходів, спрямованих на поглиблення співпраці з фінтех-стартапами з метою досягнення довгострокових цілей розвитку пов'язаних з упровадженням інноваційних методів роботи, нових банківських продуктів і послуг для збільшення та розширення клієнтської бази і підвищення конкурентоспроможності банку [5,7].

Основна увага банківських установ в умовах діджиталізації приділяється зростанню комунікаційних каналів з користувачами, які б характеризувалися зручністю та сучасністю. Цифровізація банківських процесів проявляється у створенні нових моделей обслуговування клієнтів, зростанні лінійки інноваційних продуктів та послуг, можливості цілодобового доступу до банківських процесів.

Банківські установи застосовують у своїй діяльності цифрові технології, які сприяють покращенню та спрощенню бізнес-процесів банку. Однією з найбільш поширених технологій є децентралізована фінансова система – блокчейн. На основі даної технології будується електронний документообіг, формуються захищені банківські рахунки, розробляється процес обміну валют тощо. Використання блокчейн технологій сприяє зменшенню фінансових витрат та зниженню ризиків.

Особливістю блокчейну є те, що ця технологія забезпечує прозорість, безпеку та незмінність даних, що робить її особливо корисною в банківській діяльності. Дана цифрова технологія здатна забезпечити належний рівень захисту інформаційних даних банківської установи та зменшує рівень шахрайських дій та кібератак по відношенню до банків.

Big Data є цифровою технологією, яка використовується у банківській діяльності. Її сутність полягає в аналізі та обробці значних баз даних, які формують портрет клієнта. Дана технологія створює та розробляє спеціальні пропозиції банківських послуг для споживача на основі його вподобань та фінансових можливостей. Застосування Big Data є гарним інструментом зростання продажів банківських продуктів.

До цифрових технологій, які застосовуються у банківській діяльності, відносять NFC- технологію, завдяки якій виникає можливість розрахунку за допомогою смартфонів та зменшується необхідність у пластикових картках. В свою чергу це впливає на зниження операційних витрат банківської установи.

Цифровий банкінг дозволяє користувачам отримувати банківські послуги цілодобово без фізичного відвідування відділень. Розвиток діджиталізації у банківських процесах сприяє географічному розширенню надання послуг. За допомогою цифрового банкінгу створюється можливість швидкого та безпечного переказу коштів, здійснюються міжнародні перекази, виникає змога онлайн-кредитування за декілька хвилин тощо. Всі ці процеси сприяють зростанню зацікавленості та довіри з боку споживачів.

Також варто відмітити чат-боти та онлайн помічники банківських установ, які забезпечують автоматизацію процесів комунікації з клієнтами. За допомогою них, споживачі банківських послуг мають змогу отримати всю інформацію щодо продуктів та процесів банку, стану рахунків тощо.

Суб'єкти управління банківською установою при створенні стратегічного планування мають брати до уваги розвиток інноваційних технологій. Так, потрібно

спрямовувати діяльність на вдосконалення банківських продуктів та послуг через цифрові канали продажу. Це сприяє зменшенню витрат банку та зростанню прибутків. Проте, при формуванні стратегії управління варто зважати на ефективність та перспективність впровадження цифрових технологій у банківську діяльність. Інноваційні продукти вимагають значних витрат на розробку та мають ризики щодо успішності реалізації, тому банкам потрібно детально вивчати нові послуги та продукти, які вони планують впроваджувати.

Банківські установи повинні застосовувати цифрові технології не лише задля розвитку своїх продуктів, а це також має проявлятися в автоматизації внутрішніх банківських процесів, розробці електронного документообігу, створенню програм ризик-менеджменту, управлінському обліку тощо.

Таким чином, стратегічне управління банківською установою в умовах цифрової трансформації повинне включати комплексне управління інноваціями, розвиток нових цифрових каналів, підвищення рівня безпеки та інтеграцію з фінансовими технологіями. Такий підхід має сприяти досягненню основних цілей банку: покращенню якості та розширенню банківських продуктів, досягненню лідерських позицій на фінансовому ринку, зростанню прибутків та інших економічних показників, підвищенню конкурентоспроможності та зниженню витрат.

ДЖЕРЕЛА

1. Довгань Л. Є, Каракай Ю. В, Артеменко Л. П. Стратегічне управління. Доступ до ресурсу: <http://kk.nau.edu.ua/article/1397>
2. . Гарафонова О. І. Стратегічне управління: принципи та підходи до класифікації стратегій розвитку / *Чернігівський науковий часопис Чернігівського державного інституту економіки і управління*. № 1. - С. 49-58. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chnch_ekon_2013_1_9.
- 3..Вплив блокчейн-технологій на український банківський сектор. PaySpace Magazine. Доступ до ресурсу: <https://psm7.com/uk/blockchain/vpliv-blokchejn-tehnologij-na-ukrayinskij-bankivskij-sektor.html>
4. Журнал «Ефективна економіка» - наукове фахове видання з питань економіки. Доступ до ресурсу: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/1_2019/58.pdf
5. Цифровізація - Інноваційний напрям розвитку банку. Доступ до ресурсу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6741>
6. Юрченко Ю. О. Еволюція практики стратегічного управління / *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2019. № 1. С. 222-229.
7. Aliksieiev Ihor, Zhelizniak Roman, Glibova Nataliia, Pavlenko Liudmyla, Kovalenko Volodymyr, Zhytar Maksym. Development of The Model For Forecasting Indicators of Banking Microcrediting of Small Business Entities. Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice. № 2 (49). 163-180.

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕДУРОЮ АВТОСАНАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇЇ ФІНАНСУВАННЯ: ДОСВІД КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

На сьогодні у світі можна засвідчити співіснування різних підходів до проведення процедури банкрутства, а також реалізації та фінансування санації та автосанації підприємств. Враховуючи це, а також приймаючи до уваги процеси трансформації, що тривають в економіці України, для вітчизняної економічної науки важливого значення набуває проблематика вибору та запровадження кращих світових підходів до вказаних процедур.

Досвід Китайської Народної Республіки (КНР) може бути цінним для України, оскільки на практиці довів свою ефективність. Варто зазначити, що перед Україною все гостріше постає проблема ефективності використання усіх видів ресурсів, в першу чергу трудових, а також має місце погіршення конкурентних позицій в системі світових економічних відносин та міжнародного поділу праці. Успішне вирішення подібних проблем в КНР є важливим фактором, що визначає доцільність вивчення досвіду цієї країни.

Закон Китайської Народної Республіки “Про банкрутство підприємств” (надалі – Закон КНР “Про банкрутство” або Закон) прийнято Всекитайською радою народних представників 27 серпня 2006 року [1] та введено в дію 1 червня 2007 р. [2]. Одночасно з цим припинено дію попереднього Закону КНР “Про банкрутство підприємств (для використання в пробному порядку)”. Питання санації регулюються розділом 8 “Фінансове оздоровлення” [3], який, до речі, є найоб’ємнішим розділом Закону, вміщуючи 25 статей при тому, що весь Закон складається з 136 статей в 12 розділах, які згруповані в трьох параграфах (клопотання про введення фінансового оздоровлення (ФО) та терміни проведення, розробка і затвердження плану ФО, виконання плану ФО). Ініціювати фінансове оздоровлення боржника, згідно статті 70 Закону Китайської Народної Республіки “Про банкрутство”, можуть або кредитори боржника, або сам боржник (в тому числі акціонер чи співвласник боржника, частка якого в статутному капіталі не менша 1/10). В другому випадку слід вести мову про автосанацію боржника, оскільки реалізувати процедуру ФО пропонується під керівництвом самого боржника.

На відміну від українського законодавства, Законом КНР “Про банкрутство” не встановлено чітких обмежень щодо терміну ФО, часові рамки визначаються тільки планом ФО (стаття 72). В той же час, термін подання плану ФО на затвердження народним судом визначено чітко – 6 місяців з можливістю пролонгації на 3 місяці (стаття 79). В період проведення ФО боржник, звернувшись із клопотанням і отримавши дозвіл народного суду, може під наглядом керуючого

самостійно управляти майном і здійснювати господарську діяльність (стаття 73), що чітко вказує саме на наданні перевазу автосанації в КНР.

Варто зазначити, що Закон КНР “Про банкрутство” має загалом продебіторську спрямованість. Про це свідчить, зокрема, той факт, що в статті 75 “Застава на майно боржника” передбачено, що в період проведення ФО дія застави майнових прав на будь-яке окреме майно боржника припиняється (хоча й заставаотримувач має право звернутися в народний суд з клопотанням про відновлення майнової застави при можливому заподіянні шкоди або помітному зниженні вартості застави).

Продебіторська спрямованість Закону підтверджується також тим фактом, що в змісті проекту плану фінансового оздоровлення повинні міститися дані щодо коригування прав кредиторів. Загалом проект плану ФО містить такі відомості: 1) план господарської діяльності боржника; 2) класифікація прав кредитора; 3) план коригування прав кредитора; 4) план виплат з прав кредитора; 5) терміни виконання плану ФО; 6) строки здійснення нагляду за виконанням плану ФО; 7) інші плани проведення ФО боржника в інтересах кредиторів (стаття 81) [3].

План ФО вважається прийнятим при схваленні проекту плану всіма групами, що мають право голосу (стаття 86). У разі несхвалення плану будь-якими окремими групами, боржник або керівник можуть провести узгодження з групами, що мають право голосу і не схвалили цей план, але результати такого двостороннього узгодження не можуть завдавати шкоди інтересам інших груп, які мають право голосу. Дані групи можуть після узгодження провести повторне голосування, а в разі відмови групи провести таке голосування або у випадку повторного несхвалення даного плану, боржник або керівник можуть звернутися в народний суд з клопотанням про затвердження плану ФО, проте тільки при дотриманні цілого ряду умов, наприклад: план ФО здійснений, справедливо підходить до членів усіх груп, здійснює рівне і справедливе коригування прав та інтересів учасників (вкладників капіталу), пропорції погашення звичайних вимог кредиторів не нижче пропорції, встановленої для проведення процесу ліквідації та банкрутства при затвердженні плану ФО та ін.

Відповідальність за виконання плану ФО несе боржник (стаття 89), а контроль за виконанням плану з моменту його затвердження народним судом і в період спостереження здійснює управляючий (стаття 90).

Хоча й в Законі КНР “Про банкрутство” і не має окремих статей, в яких були б чітко визначені джерела й особливості фінансування автосанації підприємства, проте в розділі 8 “Фінансове оздоровлення” певні вказівки на це присутні. Так, статтею 75 передбачена можливість використання зовнішнього залученого фінансування, оскільки боржнику надано право вільно брати позики з метою продовження господарської діяльності з наданням майнової застави. Така застава, що була надана з метою виконання плану ФО, залишається в силі у випадку невдачі реалізації вказаного плану (стаття 93) [3].

На використання внутрішніх джерел фінансування санації підприємства вказує стаття 77 Закону КНР “Про банкрутство”. Всі отримані в процесі господарської діяльності доходи спрямовуються на продовження такої діяльності та

реалізацію плану ФО, оскільки учасники (вкладники капіталу) боржника не можуть вимагати розподілу доходів на капітал в період проведення ФО.

Також створено умови для максимальної зацікавленості керівників та власників в успішності реалізації автосанації, оскільки члени ради директорів, ревізори і керівники вищої ланки не мають права без згоди народного суду передавати свої акції боржника іншим особам в період проведення ФО. Цим самим створюються умови для використання зовнішнього власного фінансування на китайських підприємствах (залучення коштів співвласників та керівників).

Також Законом визначено певні умови зменшення видатків боржника. Основна можливість для цього – відмова кредиторів від частини своїх вимог (а це, як було вказано вище, – обов'язковий елемент плану ФО боржника). Звільнення або зменшення боргових зобов'язань регулюється також статтею 94 Закону, де вказано, що у разі, якщо план ФО передбачає звільнення або зменшення будь-яких боргових зобов'язань, після виконання плану ФО боржник не несе обов'язків щодо погашення даних боргових зобов'язань.

Перебування у процедурі санації чи автосанації до певної міри захищає боржника від ризику втрати орендованих чи отриманих на інших умовах активів: так, стаття 93 Закону КНР “Про банкрутство” не дозволяє стороннім особам достроково вимагати свою власність, майно чи інші права у боржника під час реалізації плану ФО.

Необхідно зазначити, що в процесі санації та автосанації можуть бути реструктуризовані усі борги підприємства перед усіма групами кредиторів, в тому числі і перед персоналом (що повинно створювати стимули для участі працівників в процедурі ФО свого підприємства). Єдиною захищеною статтею витрат є заборгованість з витрат на соціальне страхування. Так, згідно статті 83 Закону КНР “Про банкрутство”, план ФО не може передбачати звільнення боржника від заборгованості за видатками на соціальне страхування і кредитори за даними витратами не можуть брати участь в голосуванні за проектом плану фінансового оздоровлення [3].

Підсумовуючи, зазначимо, що хоча в Україні і більш тривалий досвід регулювання процедур банкрутства, санації та автосанації на ринкових засадах в порівнянні з КНР, проте може бути доцільним використання в нашій державі окремих елементів китайської системи фінансового оздоровлення, особливо стосовно створення умов для максимальної зацікавленості власників, керівників та працівників в успішності реалізації плану ФО.

Враховуючи викладене вище, а також результати інших досліджень автора, які стосуються проведення та фінансування санації та автосанації підприємства [4-5], варто зазначити, що досвід Китайської Народної Республіки щодо регулювання процедури фінансового оздоровлення боржника (як санації, так і автосанації) потребує більш глибокого та ретельного дослідження з метою визначення доцільності, можливості, підходів та шляхів використання кращих його елементів в Україні.

ДЖЕРЕЛА

1. Закон КНР “Про банкрутство підприємств”. Законодавство Китаю. URL: http://chinalawinfo.ru/economic_law/law_enterprise_bankruptcy (дата звернення 14.11.2024).

2. Закон КНР “Про банкрутство підприємств”. Розділ XII. Додаткові положення. Законодавство Китаю. http://chinalawinfo.ru/economic_law/law_enterprise_bankruptcy/law_enterprise_bankruptcy_ch12 (дата звернення 14.11.2024).

3. Закон КНР “Про банкрутство підприємств” Глава VIII “Фінансове оздоровлення”. Законодавство Китаю. http://chinalawinfo.ru/economic_law/law_enterprise_bankruptcy/law_enterprise_bankruptcy_ch8 (дата звернення 14.11.2024).

4. Яцюк О. С. Автосанація підприємства: історико-філософський генезис. *Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (серія “Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості”)*. 2023. Вип. 1 (27). С. 76-89. DOI: 10.31471/2409-0948-2023-1(27)-76-89

5. Яцюк О. С. Інноваційні підходи до проведення та фінансування санації підприємства з використанням зарубіжного досвіду. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. Проблеми економіки та управління. 2007. № 579. С. 330-334.

СЕКЦІЯ 3. ВПЛИВ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНО-СТРУКТУРНИХ ЗМІН НА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Ахновський Д.В.

здобувач ступеня магістра

Донецький національний університет імені Василя Стуса

м. Вінниця, Україна

РОЗВИТОК ФІНТЕХ СТАРТАП-ЕКОСИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Фінансові інновації об'єднують технології для забезпечення платіжного досвіду та інклюзивного сервісу для кінцевого споживача фінансових продуктів. На сьогодні у світі нараховується майже 60 фінтех-єдинорогів з венчурним капіталом 213,5 млрд. дол. США. Глобальні інвестиції у фінтех-компанії сягають близько 40 млрд. дол. США, роблячи фінтех однією з найпривабливіших ринків для венчурних інвесторів і демонструючи дуже високий потенціал розвитку. Глобальна екосистема фінансових інновацій включає кредитування, страхування, віртуальні активи, ринки капіталу, регтех, управління капіталом, персональні фінанси, перекази, білінг, іпотеку тощо. Найперспективнішими нішами фінтеху щодо інвестування є платіжні сервіси, кібербезпека, бігдата-аналітика, регтех, управління капіталом, рішення для ринку нерухомості, AI та іншуртех. Надання фінтех-гравцями вільного (безкоштовного) доступу до цифрових платформ та продуктів в умовах пандемії COVID-19 почало формувати новий споживацький досвід.

Сьогодні українська стартап-екосистема стикається з безліччю викликів на кшталт необхідності створення безпечних умов праці при обстрілах, забезпечення неперервної роботи при виключенні світла, залучення інвестицій в інтелектуальний капітал при міграції працівників за кордон та зниження мотивації через втому і виснаженість. Теоретико-методологічні засади стартап-екосистем досліджували І. Губарева, Н. Демчишак, О. Дума, К. Завтура, О. Левковець, А. Мазур, Н. Ситник, В. Смачило, Д. Солодков, В. Халіна, М. Хильченко, Р. Циган, К. Циган, Д. Чайка та інші. Враховуючи, що фінансові інновації переживають сьогодні бурхливий розвиток в усьому світі, здається необхідним приділяти більше уваги як концептуальним засадам їх функціонування, так і різним аспектам впровадження фінансових технологій в українську економіку.

Метою дослідження є поглиблення теоретико-методологічних засад розвитку фінтех стартап-екосистеми.

В умовах повоєнного відродження України саме розвиток фінансових інновацій може стати драйвером відновлення та стійкості фінансової системи країни. Вже сьогодні є інвестори, готові вкладати гроші в українські фінтех-стартапи, банки активно впроваджують цифрові рішення для бізнесу, розвиваються мобільні додатки в області краудфандингу, фандрайзингу, страхування тощо. Найвідомішими національними фінтех-стартапами є Monobank, NovaPay, CreditX, N-iX, Portmone, DiloPay. Отже, для розробки ефективного механізму

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

функціонування фінтех у підтримуючому середовищі необхідно зупинитися на теоретичних засадах діяльності таких стартапів (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення поняття «стартап-екосистема» у науковій літературі

Джерело	Визначення
Губарева І. [1]	«Процес формування людьми і стартапами на різних етапах життєвого циклу та різними локальними організаціями (фізичними чи віртуальними), які взаємодіють між собою як система для створення і масштабування нових стартап-компаній»
Демчишак Н., Хильченко М. [2]	«Сукупність розробників, підприємців та інфраструктури, які діють і взаємодіють з метою створення нових стартапів, підтримки і розвитку існуючих, створення умов для збільшення їх кількості та якості за посередництва й підтримки держави і фінансових інституцій»
Дума О., Завтура К. [3]	«Набір різного роду та призначення організацій, які в сумі формують додану вартість на ринку через зростання капіталізації стартап-компаній, доходу інвесторів та вигоди кінцевого клієнта»
Левковець О. [4]	«Сукупність суб'єктів, між якими складається система взаємозв'язків у процесі ідентифікації, підтримки, розвитку, комерціалізації стартапів; відкрита динамічна система, утворена інституціями, що мають спільне бачення стратегічного напрямку руху, об'єднані розгалуженою мережею взаємозв'язків, функціонують на принципах саморегуляції, еморджентності, коеволюції, адаптивності, саморозвитку»
Мазур А. [5]	«Набір елементів, які прямо чи опосередковано впливають на бізнес-середовище та створюють можливості для підтримки і розвитку стартапів на кожному етапі життєвого циклу. Це динамічне явище, що змінюється залежно від внутрішніх і зовнішніх тенденцій ринку»
Ситник Н. [6]	«Підсистема інноваційної екосистеми, спрямована на стимулювання розвитку індустрії стартапів»
Смачило В., Халіна В., Чайка Д. [7]	«Сукупність взаємодіючих інституцій, що забезпечують сталий розвиток стартапів»
Циган Р., Солодков Д., Циган К. [8]	«Різні категорії інститутів, що забезпечують комплексний розвиток малих інноваційних фірм»

Аналіз наукової літератури з даної проблеми [1-8] дає можливість зробити висновок, що на сьогодні не існує єдиного визначення стартап-екосистеми, науковці розглядають її як процес, сукупність суб'єктів, сукупність об'єктів (елементів), фактор розвитку. Також слід зробити акцент на класифікації стартапів залежно від:

- 1) ринкової вартості – до 1 млрд дол США, юнікорни (більше 1 млрд дол США), декакорни (більше 10 млрд дол США), гектакорни (більше 100 млрд дол США);
- 2) потенціалу – гепарди (можуть стати юнікорнами за чотири роки) та газелі (можуть стати юнікорнами за два роки);
- 3) географічних ознак – Європи, Північноамериканського, Азіатського регіону тощо;
- 4) галузевої приналежності – у галузі SAAS, AI тощо;
- 5) суб'єктів ринку – на ринку B2B, B2C, B2G;
- 6) ступеня новизни продукту – інноваційні та з покращеними продуктами;
- 7) ступеня зв'язку з існуючими компаніями – автономні та афілійовані;
- 8) стратегічної поведінки – агресори (відрізняються високим потенціалом і швидкими темпами захоплення ринку), клони (використовують стратегію зняття вершків), «темні конячки» (стартапи, перспективи яких не ясні, зважаючи на їхню інноваційність, креатив та високий ризик), «бульбашки» (невдачі);
- 9) мети створення: технологічні, соціального впливу, у сфері е-комерції, лайфстайл.

Зростання кількості досліджень у галузі AI, криптовалют, кібербезпеки сприяє появі і розвитку інноваційних рішень у фінансовій сфері. Проте, розвиток фінтех стартап-екосистеми в Україні сьогодні зіштовхується з низкою проблем, зокрема з невизначеністю під час війни, браком інвестицій, руйнуванням інфраструктури, відтоком інтелектуального капіталу за кордон, високою конкуренцією на ринку тощо.

З метою подальшого розвитку фінтех стартап-екосистеми в Україні необхідно посилення фінансової грамотності населення, наявність чіткого законодавства, запозичення зарубіжного досвіду розвитку фінтех-стартапів, сприятливі регуляторні вимоги, державна підтримка фінтех-стартапів

ДЖЕРЕЛА

1. Губарева І. Екосистеми стартапів в Україні: проблеми, тенденції, перспективи. *Економіка та суспільство*. 2023. №55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-95>
2. Демчишак Н., Хильченко М. Стартап-екосистема: інституційні та фінансові аспекти стимулювання розвитку в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. №13-14. DOI: 10.32702/23066814.2021.13—14.5
3. Дума О., Завтура К. Екосистема стартапів в Європі: кращі практики та уроки для України. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2021. №3(1). С.120-130. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2021/jun/23780/menedzhment121-121-132.pdf>
4. Левковець О. Стартап-екосистема України в контексті завдань збереження та розвитку інноваційного потенціалу. *Економічна теорія та право*. 2022. №3(50). С. 59-85. URL: http://econtlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/12/Economic-Theory-and-Law-2022-3_59-85.pdf

5. Мазур А. Регіональні стартап-екосистеми України. *SCIENTIA FRUCTUOSA*. 2023. № 5. DOI: 10.31617/1.2023(151)09

6. Ситник Н. Екосистема стартапів як складова інноваційної екосистеми. *Бізнес-Інформ*. 2017. №8. С. 89-94. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=binf_2017_8_13

7. Смачило В., Халіна В., Чайка Д. Формування локальної стартап-екосистеми. *Економіка та суспільство*. 2021. №23. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-23-9>

8. Циган Р., Солодков Д., Циган К. Адаптована комплексна методика оцінки стартап-екосистеми України. *Ефективна економіка*. 2019. №5. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.5.38

Гущин Р.М.,
здобувач ступеня бакалавра
Бобирь О. І.,
канд. екон. наук, доц., доцент кафедри
фінансів, банківської справи та страхування
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна

ВПЛИВ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНО-СТРУКТУРНИХ ЗМІН НА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Сучасна грошово-кредитна політика України проходить етап трансформації, оскільки їй необхідно підвищити ефективність економіки, впровадити інновації та забезпечити стійкість до зовнішніх викликів. Інституційні зміни спрямовані на зниження рівня корупції, забезпечення прозорості грошових потоків та адаптацію до нових економічних реалій.

Структурна реформа економіки, зокрема розвиток таких секторів, як Інформаційні технології, "зелена" енергетика та агропромисловий комплекс, потребує відповідної фінансової підтримки та модернізації інституційного регулювання.

Економіка нашої країни стикається з високими транзакційними витратами, низьким рівнем довіри до фінансових інститутів та недостатньою прозорістю економічних процесів. Як зазначає Норт (North, 1991), зміцнення інституційного середовища є ключовим завданням для зниження цих витрат і підвищення інвестиційної привабливості.[1]

Останніми роками було проведено безліч реформ, спрямованих на поліпшення економічного середовища. Зокрема, реформа охоплює банківську систему, адміністративну та судову системи, антимонопольне регулювання та земельні відносини. Боротьба з корупцією стала важливим аспектом, що сприяє підвищенню прозорості та поліпшенню інвестиційного клімату. Однак впровадження реформ стикається з проблемами, включаючи відсутність ефективних механізмів впровадження та управління, зовнішні фактори, такі як військові конфлікти та глобальна економічна криза.[2]

Військові дії значно збільшили системні ризики та негативно вплинули на умови фінансування підприємств. У 2022 році, за даними НБУ, рівень державного боргу зріс з 49,0% ВВП до 78,5%, а інфляція досягла 26,6%. Водночас оперативні дії Національного банку України та міжнародна фінансова підтримка дозволили уникнути краху фінансової системи.

Структурні реформи української економіки спрямовані на зміцнення таких перспективних напрямків, як Інформаційні технології, зелена енергетика та агропромисловий комплекс. Це вимагає значних інвестицій, інноваційних технологій та адаптації нормативно-правової бази. Наприклад, частка експорту інформаційних технологій в структурі ВВП зростає, що вказує на потенціал цього сектора в зниженні залежності від традиційних галузей промисловості.

Зелена енергетика стає пріоритетом для України в контексті глобального переходу до відновлюваних джерел енергії. Для цього важливо розвивати інфраструктуру, впроваджувати новітні технології та створювати стимули для інвесторів. Агропромисловий комплекс, один з важливих експортних секторів, потребує модернізації виробничого обладнання та диверсифікації ринку збуту.[2]

Інституційні реформи повинні бути спрямовані на забезпечення довіри до державних інститутів, прозорості та ефективності економічної політики. Успіх таких реформ, як дерегуляція бізнесу, цифровізація державних послуг та розвиток фінансової архітектури, стане основою для стабільного економічного розвитку.

Економіка України залежить від міжнародного фінансування. Міжнародні фінансові інститути (МВФ, МБРР, ЄБРР) є важливим джерелом зовнішнього фінансування та основними партнерами України. Таким чином, кредити МВФ використовуються для стабілізації економіки, підтримки обмінного курсу гривні та фінансування дефіциту платіжного балансу.[3]

Станом на 2014 рік зовнішній борг України перевищив 660 мільярдів доларів. Доступ до міжнародних ринків капіталу обмежений, тому фінансування здійснюється в основному через МФО. Але відсутність ефективної співпраці і зростання заборгованості створюють додаткові проблеми. Для покращення співпраці з МФО держава має:

- 1) Вдосконалювати управління зовнішнім боргом.
- 2) Реалізувати економічно обґрунтовані реформи.
- 3) Сприяти економічному зростанню та модернізації підприємств.

Успішна реалізація реформ дозволить Україні стабілізувати економіку, залучити інвестиції, підтримати розвиток приватного бізнесу та покращити добробут громадян.[3]

Інституційні та структурні зміни є основою сталого фінансово-економічного розвитку України. Ефективність реформ залежить від ефективної координації дій уряду, залучення бізнес-спільноти та міжнародних партнерів. Інтеграція в міжнародні фінансові ринки вимагає адаптації внутрішнього законодавства до європейських стандартів і впровадження сучасних інструментів управління економічними процесами.

ДЖЕРЕЛА

1. Вплив соціально-економічних інститутів на розвиток обліку та внутрішнього аудиту інноваційної діяльності Н.М.Столярчу URL:

https://eaprk.com.ua/web/uploads/pdf/Vol.%2022,%20No.%209,%202015_apk-60-67.pdf

2. Influence of institutional and structural changes on the financial and economic development of Ukraine , Zhytar Maksym URL:

https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/49753/1/M_Zhytar_FCSPFD_2_13_24.pdf

3.ЗНАЧЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ДЛЯ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ Павлюк А. URL:

<https://core.ac.uk/download/pdf/141443584.pdf>

Данилюк А. І.,
здобувачка освіти
Науковий керівник: Сулима М.О.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

СУЧАСНІ МЕТОДИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Цифрова трансформація, яка охопила всі сфери життя, не оминула й бізнес. Підприємства все активніше використовують новітні технології для оптимізації своїх процесів, підвищення ефективності та отримання конкурентних переваг. Одним із ключових аспектів цього процесу є оцінка фінансового стану, яка зазнає значних змін під впливом цифрових інструментів та технологій.

Багато вітчизняних підприємств зазнало значного впливу наслідків пандемії COVID-19, а потім і повномасштабного вторгнення та бойових дій, що суттєво підірвало їх фінансову стійкість. Цифровізація економіки дозволила підприємствам досить швидко адаптуватися до сучасних умов [1]. Вплив цифровізації на роботу підприємств і їх фінансовий стан безпосередньо впливає на економіку та розвиток бізнесу. В Україні, як і в усьому світі, робляться важливі кроки в напрямку цифрової трансформації підприємств та сфери бізнесу [5].

Аналіз фінансового стану підприємства дає можливість виявити найважливіші аспекти та найслабші позиції компанії. Результати аналізу дають у відповідь питання, які найважливіші способи покращення фінансового стану підприємства у конкретний період його діяльності.[5] Проте, головна мета даного аналізу – своєчасне виявлення та усунення фінансових проблем та пошук резервів для зміцнення фінансового стану підприємства.

Представимо графічно найпоширеніші методи, що використовуються для фінансової оцінки роботи підприємств на рис. 1:

Рис.1. Методи оцінки фінансового стану підприємства.
Джерело: створено автором на основі [2].

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

Схематично зобразивши основні методи фінансової оцінки, дослідимо їх детальніше.

У методі групування виокремлюються спільні риси підприємства, категоризуються і аналізуються таким чином;

У методі оцінки за рейтингом визначення ефективності фінансової діяльності підприємства відбувається через багатофакторний аналіз показників, стратегії. Але у цьому методі є свої обмеження: наприклад, у ньому не можна проаналізувати широкий спектр факторів, він більше підходить для точкового фінансового аналізу;

У методі математичної статистики відображається як показники впливають і корелюються між собою;

У матричному методі здійснюється загальний аналіз діяльності підприємства, більше робиться акцент на якісних показниках;

Метод рангової оцінки передбачає розробку нормативної системи оцінки показників, яка упорядковує показники шляхом призначення їм відповідних рангів за закономірностями темпів їх зростання, однак не дозволяє однозначно оцінити рівень ефективності управління діяльністю;

Метод експертних оцінок базується на припущенні, що експертні знання дають змогу оцінювання ефективності управління підприємством, однак наявним є суб'єктивний елемент і ймовірне помилкове судження при здійсненні оцінок.

Вибір методу для аналізу фінансової діяльності та показників підприємства залежить від багатьох факторів та їх пріоритетності. У цілому, процес активної цифрової трансформації, який активізувався після кризи 2008 року, спонукав переглянути ставлення до функціонування бізнесу в Україні та відповідати загальним стандартам розвитку, що були висунуті ЄС [3].

Цифровізація сприятиме ефективному моніторингу ситуації та своєчасному реагуванню на загрози й ризики, які пов'язані з конкурентами, споживачами, державними органами та міжнародними відносинами [1]. Крім цього, підприємства отримують нові перспективи для залучення фінансування, встановлення міжнародних партнерських відносин, а також активного навчання на вітчизняних і міжнародних онлайн-платформах, часто безкоштовно та в дистанційному режимі.

Враховуючи цифрові зміни, які так само вплинули на український бізнес, зазначені методи можна легше впроваджувати через їх діджиталізацію і таким чином мінімізувати включеність людини на етапі систематизації та аналізу даних [4]. Наприклад, штучний інтелект та машинне навчання дозволяють автоматизувати рутинні завдання, такі як збір даних, класифікація та прогнозування. Технологія блокчейн забезпечує високий рівень безпеки та прозорості фінансових транзакцій, що є важливим для проведення аудиту та оцінки фінансового стану. Роботизована автоматизація процесів PRA дозволяє автоматизувати повторювані завдання, що звільняє час аналітиків для виконання більш складних задач.

Таким чином, цифровізація виступає якісною новою парадигмою розвитку економіки і бізнесів [6] вимагаючи нових, більш комплексних і динамічних методів оцінки фінансового стану підприємств, здатних враховувати особливості цифрової економіки.

ДЖЕРЕЛА

1. Танклевська Н. С., Мірошніченко В. О. Фінансова стійкість підприємств в умовах цифрової економіки. Бізнесінформ. 2024. № 3. С. 249-255.
2. Квітка С., Танклевська Н. С., Мірошніченко В. О. Фінансова стійкість підприємств в умовах цифрової трансформації як сучасний тренд періодичного циклу розвитку суспільства. Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. Спецвипуск. 2020. С. 131–134. <http://doi.org/10.36.030/2664-3618-2020-si-131-134>
3. Квітка С., Мазур О. (2019). Доступ до мережі Інтернет через мобільні пристрої: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні. Аспекти публічного управління. 2019. Т. 7, № 9–10. С. 5-18. doi: 10.15421/151944.
4. Косоруков А. А. Технології штучного інтелекту в сучасному державному управлінні. Соціодинаміка. 2019. № 5. С. 43–58. doi: 10.25136/2409-7144.2019.5.29714.
5. Заєць. М. А., Боденчук С. В., Тернова Ю. В. Проблеми оцінки фінансового стану підприємства в умовах кризи. Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор». Випуск 2. 2024. С. 246 - 251
6. Мехед А. М., Варналій З. С. Фінансова безпека підприємств в умовах цифрової економіки. Науковий вісник університету банківської справи. 2021. № 3. С. 55-59.

ІНСТИТУЦІЙНІ РЕФОРМИ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В українській економіці фінансовий сектор є фактично одним із ключових областей її формування, тому його інституційне удосконалення є визначним критерієм успішності економічного стану країни. Цей сектор акумулює та розподіляє фінансові ресурси, що напряду впливає на розвиток економіки України. Враховуючи сучасні трансформації та виклики, такі як воєнний стан, глобалізація економічних процесів та технологічних змін, фінансовий сектор повинен швидко реагувати та відповідно адаптовуватися до невизначених ситуацій. Саме це зумовлює необхідність впровадження інституційних реформ у фінансовому секторі.

Український фінансовий ринок має значні розриви порівняно з міжнародними стандартами через недостатню імплементацію нормативів та брак ефективних засобів регулювання ними. Тому, це ще один важіль, який дає зрозуміти, що постає необхідність у покращенні регуляторної бази та удосконаленні інституційних структур. Окрім цього, для інтеграції в ЄС, Україні необхідно інтегрувати з міжнародними фінансовими стандартами для ефективного функціонування, що в результаті даватиме не тільки конкурентну позицію у цьому секторі, а й в глобальному економічному контексті. Також в Україні залишається питання щодо недовіри населення до банківських та централізованих фінансових послуг, що свідчить про потребу у впровадженні інституційно-стратегічних реформ [1-3].

При аналізі фінансового сектора з інституційної точки зору важливо розуміти роль інституцій у встановленні ринкових правил та умов. Протягом останніх десятиліть фінансовий сектор України зазнав значних змін під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Зокрема, світова фінансова криза 2008 року, вступ України до Світової організації торгівлі та отримання міжнародної фінансової підтримки від глобальних фінансових установ призвели до перегляду інституційної структури фінансового сектора та впровадження нових регуляторних норм [1].

Структурні зміни у фінансовому секторі включають процеси консолідації, реструктуризації та інновацій. Наприклад, зростання кількості банківських установ, їх злиття та коригування стратегій у відповідь на зміни в регуляторному середовищі. Поява фінансових технологій (FinTech) також суттєво вплинула на структуру фінансового сектора, прискорюючи цифрову трансформацію та змінюючи взаємодію між учасниками ринку [1].

Україна постійно стикається з різноманітними викликами, серед яких особливе значення має війна російської федерації проти нашої країни. Введення воєнного стану не лише змінює політичний та соціальний ландшафт, але й суттєво впливає на економіку та фінансову систему. У цих умовах фінансово-економічна політика України набуває особливої ваги, вимагаючи глибокого аналізу, стратегічного

планування та оперативного реагування. Тому дослідження впливу воєнного стану на фінансово-економічну політику України, окреслення ключових викликів та пошук можливих шляхів подолання економічних труднощів в умовах нестабільності та кризи є надзвичайно актуальним [1].

Проаналізуємо стан фінансового сектору України.

Банківський сектор: капіталізація банків є одним із ключових показників стійкості фінансової системи. За даними НБУ, у 2023 році середній коефіцієнт достатності капіталу українських банків становив 18%, що перевищує мінімальні вимоги Базеля III. Це свідчить про значний запас міцності в банківській системі. Однак проблема нерівномірного розподілу капіталу між банками різного розміру все ще залишається актуальною. Показники кредитування економіки свідчать про зростання: зокрема, у 2023 році кредитний портфель збільшився на 12%. Проте рівень непрацюючих кредитів (NPL) залишається високим і становить приблизно 35% [1].

Інституційні зміни: Важливим аспектом інституційних змін є реформування регуляторних органів. Останнім часом було здійснено низку змін у структурі та функціях Національного банку України та Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Крім того, в Україні швидкими темпами розвивається FinTech-сектор, що позитивно впливає на доступність фінансових послуг [1-2].

Щодо макроекономічних показників, то зовнішній борг України є високим, становлячи близько 60% ВВП (Рис 1).

Рис 1. План та факт виконання бюджету під час війни [1]

Виклики та перспективи інституційних реформ фінансового сектору у відбудові України:

1. Інституційна структура банківського сектору та фінансових ринків України має бути узгоджена з регуляторними стандартами Євросоюзу та Банківського союзу ЄС, особливо у питаннях фінансового законодавства та наглядових процедур. Для зміцнення доступу до міжнародного капіталу та інтеграції з європейськими фінансовими ринками Україна повинна адаптувати свою фінансову систему до європейських стандартів. Це не потребує негайного повного копіювання

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

нормативної бази ЄС, проте поетапне впровадження ключових регулювань є важливим кроком для інтеграції у банківську та фондову системи Європи, що дозволить використовувати їх ресурси й експертизу. Одним із пріоритетних заходів може стати підписання угоди з Єдиним наглядним механізмом ЄС, що допоможе узгодити українські стандарти нагляду із європейськими практиками. Також адаптація таких європейських принципів, як прозорість та відповідність Міжнародним стандартам фінансової звітності (IFRS), стандартам сталого розвитку та вимогам Європейського органу з цінних паперів і ринків, сприятиме виходу провідних українських компаній на міжнародні фондові біржі, зокрема у Франкфурті, Лондоні, Парижі та Варшаві. Це дозволить залучити значні іноземні інвестиції та покращити якість корпоративного управління. Для зміцнення стабільності іпотечного ринку України доцільно запровадити міжнародні стандарти заставного кредитування, такі як обмеження співвідношення кредиту до вартості активу (loan-to-value) та боргового навантаження до доходу (debt-to-income). Додатково необхідно розвивати ринок забезпечених облігацій та створювати спеціалізовані кредитні установи, наприклад ощадно-позичкові асоціації або кредитні спілки [4-6].

2. Реформи фінансового сектору повинні бути спрямовані на подолання наслідків воєнних руйнувань та створення умов для ринкового розподілу капіталу. Необхідність рекапіталізації банків та покриття втрат, викликаних війною і збільшенням обсягу непрацюючих кредитів, є очевидною. Для цього важливим є впровадження механізмів страхування від ризиків, пов'язаних із війною, а також розвиток державно-приватного партнерства, щоб зменшити інвестиційні та кредитні ризики в умовах постійної загрози [6].

Відповідно в умовах воєнного стану та необхідності розбудови країни після перемоги особливого значення набувають операції на ринку фінансових послуг загалом та на сегменті небанківських фінансових установ, так як він має значний потенціал щодо розвитку в умовах ринкових відносин. В зв'язку з війною ринок небанківських фінансових послуг потребує з боку державних інституцій системи нормативних, організаційних та фінансових заходів з управління ризиками [7].

3. Ефективність фінансового сектору України можна підвищити через створення трьох ключових інституцій для координації донорів, залучення інвестицій та інтеграції міжнародних фінансових ринків, а саме:

Національна рада відбудови та реформ (НРВР) – орган, що визначатиме загальне бачення відновлення, узгоджуватиме реформаторські програми та контролюватиме їх виконання; Український банк розвитку (УБР) – інституція для посилення потенціалу банків у відбудові країни, залучення капіталу для ключових секторів (інфраструктура, енергетика, будівництво) та співфінансування проектів спільно з міжнародними банками; Платформа розвитку України (ПРУ) – інструмент для стратегічного планування та координації донорських зусиль у відбудові, що забезпечить стандарти якості та сприятиме спільному фінансуванню проектів [5-6].

Отже, можна зробити висновки, що інституційні реформи фінансового сектору України відіграють критичну роль у стабілізації економіки, післявоєнному відновленні та інтеграції у європейський і глобальний фінансовий простір.

Основними викликами залишаються наслідки війни, низький рівень довіри до фінансових установ, значний обсяг проблемних кредитів та недостатній рівень адаптації міжнародних стандартів.

ДЖЕРЕЛА

1. Житар М.О. Теоретико-методологічні засади інституціонально-структурних змін у фінансовому секторі економіки України. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/49365/1/M_Zhytar_ZEEB_2_11_24.pdf (дата звернення: 25.11.2024).
2. Клепанчук О.Ю. Інституційні реформи фінансового ринку України. *Науковий вісник НЛТУ України*, 2021, т. 31, № 2. С. 63–67.
3. Онишко С. В. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів : монографія / за заг. ред. д.е.н., професора С. В Онишко. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. 452 с.
4. Заплановані інституційні реформи в Україні. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3868701-zaplanovani-institucijni-reformi-v-ukraini.html> (дата звернення: 25.11.2024).
5. Відновлення та стійкість фінансового сектору в Україні. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/events/vidnovlennya-ta-stiykist-finansovogo-sektoru-v-ukrayini> (дата звернення: 25.11.2024).
6. Відбудова України: варіанти політики для побудови ефективної фінансової архітектури. *VoxUkraine*. URL: <https://voxukraine.org/vidbudova-ukrayiny-varianty-polityky-dlya-pobudovy-efektyvnoyi-finansovoyi-arhitektury> (дата звернення: 25.11.2024).
7. Кужелєв М. О., Стабіас С. М. Діяльність небанківських фінансових установ в Україні в умовах воєнного стану. *Економічний вісник університету*. 2023. № 58. С. 99–105.

Коберняк Д.О.,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Сергієнко Т. І.,
к.політ.н, доцент, доцент кафедри бізнесу та управління
Національний університет «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна

ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ЗМІН: СТРАТЕГІЇ ВІДНОВЛЕННЯ ПІСЛЯ ВІЙНИ

Актуальність обраної теми обумовлена глибокими економічними та соціальними наслідками, що виникли через збройну агресію росії проти України. Територіальна цілісність української держави зазнала серйозних загроз, що призвели до колосальних руйнувань в економічній, інфраструктурній та соціальній сферах. Війна принесла велику суспільну небезпеку та має безпрецедентні наслідки для функціонування державних та приватних інституцій. В умовах такої кризи надзвичайно важливо розробити ефективні стратегії відновлення економіки, що ґрунтуються на нових інституційних змінах, які сприятимуть не лише відбудові зруйнованих структур, але й створенню основ для сталого розвитку в майбутньому.

В умовах, коли економіка країни зазнала суттєвих втрат, завдання відновлення та модернізації на всіх рівнях економіки стало надзвичайно важливим. Одним із найбільш серйозних викликів є зміни в інституційному середовищі, оскільки традиційні моделі управління, на жаль, не відповідають новим умовам, що виникли внаслідок війни. Відновлення державних і приватних інститутів, створення нових механізмів для підвищення ефективності економічних процесів і відбудови інфраструктури є ключовими елементами повоєнної стратегії розвитку.

Дослідження впливу інституціональних змін на відновлення економіки є важливою частиною наукових досліджень, і в Україні вже сформована значна кількість дослідників, таких як В. Геєць, Ю. Уманців, М. Ільїна, Г. Притула, Г. Возняк та ін., які досліджують різні аспекти економічного розвитку та функціонування інституцій в умовах кризи. Однак незважаючи на значну кількість досліджень, залишається багато невирішених проблем, що потребують додаткових наукових розробок. Зокрема, необхідно з'ясувати, як на практиці здійснювати перехід до нової моделі економічного управління, що поєднувала б відновлення з інноваційними інституційними змінами, які стали необхідними в умовах постійної нестабільності.

Наслідки військової агресії для економіки України є критичними. Так, у березні 2022 року експорт товарів скоротився вдвічі, а імпорт — більш ніж утричі порівняно з попереднім місяцем, що свідчить про серйозні проблеми в міжнародній торгівлі та експортному потенціалі країни. Підприємства, що виробляють основні види продукції, зокрема для зовнішнього ринку, зазнали масштабних збитків. Окрім того, зупинка багатьох підприємств призвела до значних втрат у бізнес-середовищі, і наразі зберігається висока ймовірність подальшого зниження ділової активності.

Більшість підприємств, за даними опитувань, фактично припинили свою діяльність або працюють на знижених потужностях. Соціальні наслідки війни також мають серйозний вплив на економіку. За офіційними даними, понад 10 мільйонів українців були змушені покинути свої домівки, із яких більше ніж 7,5 мільйонів виїхали за кордон. Такий масовий міграційний потік спричинив дефіцит робочої сили, і, за прогнозами, рівень безробіття може перевищити 30%. Зниження рівня заробітної плати та збільшення заборгованості перед працівниками ще більше погіршують ситуацію на ринку праці.

Відновлення економіки стане можливим лише після припинення бойових дій. Однак вже зараз необхідно розробити стратегію, яка б враховувала всі аспекти повоєнного відновлення. Важливим є формування комплексного плану відбудови, який буде підтриманий не лише українським урядом, але й міжнародними донорами [2, с. 234]. Тільки при такому підході можна досягти необхідної ефективності та забезпечити сталий економічний розвиток у майбутньому. Потенціал для відновлення в Україні є значним. Країна володіє багатими природними ресурсами, зокрема родючими землями та запасами руди, що є важливим активом для відновлення індустріальних та аграрних секторів. Крім того, диверсифіковане виробництво і високий інтелектуальний капітал відкривають широкі можливості для створення нових галузей і розвитку інновацій. Однак для реалізації цього потенціалу необхідно здійснити глибокі інституціональні реформи та впровадити прогресивні управлінські технології, які дозволять забезпечити швидке реагування на зміни та ефективне управління всіма сферами діяльності.

Таким чином, відновлення економіки України після війни вимагає комплексного підходу, який об'єднує державу, бізнес та міжнародних партнерів. Стратегія відбудови повинна бути чіткою, послідовною та орієнтованою на довгостроковий розвиток, що дозволить Україні досягти нового рівня економічного зростання та стійкості в умовах глобальних змін [1]. Так, наприклад до основних шляхів відновлення та розвитку економічної політики України після війни, можна віднести кілька ключових аспектів, що підкреслюють важливість комплексного підходу до відновлення економіки (див.табл.1)

Таблиця 1. Основні напрямки відновлення економіки України після війни

№	Напрямок відновлення економіки	Опис
1	Розробка інституційних реформ	Проведення глибоких реформ державних структур і підприємницького середовища, боротьба з корупцією, створення нових ефективних механізмів управління.
2	Інвестиційні стратегії та міжнародна підтримка	Залучення міжнародних фінансових ресурсів та інвестицій, створення інвестиційно привабливого середовища, співпраця з міжнародними організаціями (Світовий банк, МВФ, ЄС).
3	Цифровізація економіки та впровадження інновацій	Сприяння переходу до цифрових технологій, розвиток ІТ-галузі, електронної комерції та цифрових державних послуг.

4	Відновлення інфраструктури	Реконструкція і модернізація критичної інфраструктури, включаючи транспортні мережі, енергетичні та соціальні об'єкти.
5	Соціальна політика та забезпечення соціальних гарантій	Відновлення соціальних програм для підтримки громадян, відновлення ринку праці та створення нових робочих місць.
6	Екологічні виклики та сталий розвиток	Розробка стратегій сталого розвитку, енергоефективності, відновлювальних джерел енергії та збереження природних ресурсів.
7	Розвиток регіональної економіки	Підтримка малих і середніх міст та сільських територій, розвиток підприємств у постраждалих регіонах.
8	Забезпечення продовольчої безпеки	Підтримка аграрного сектору, відновлення сільськогосподарських підприємств та гарантування продовольчої безпеки.
9	Освітня і кадрова політика	Інвестиції в освіту та розвиток людського капіталу, модернізація освіти, підготовка кадрів у сферах інженерії, ІТ та сталого розвитку.
10	Визначення стратегії зовнішньої економічної політики	Перегляд зовнішньої економічної стратегії, розвиток торговельних зв'язків, залучення інвестицій та партнерств.

Таким чином, відновлення економіки України після війни потребує комплексного і всебічного підходу, що включає інституційні реформи, залучення інвестицій, розвиток інноваційних технологій, відновлення критичної інфраструктури та забезпечення соціальних гарантій для населення. Важливими складовими цього процесу є також сталий розвиток, екологічна безпека, підтримка аграрного сектору та розбудова регіональної економіки. Успішне відновлення буде можливе лише за умови тісної співпраці між державою, бізнесом та міжнародними партнерами, що забезпечить стабільність і зростання економіки в умовах глобальних змін. Формування чіткої стратегії відновлення та її поступова реалізація стануть основою для досягнення стійкості української економіки та забезпечення її процвітання в майбутньому.

ДЖЕРЕЛА

1. Проект плану відновлення України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/economic-recovery-and-development.pdf> (дата звернення 19.10.24);
2. Сергієнко Т.І., Крайнік О.М. Управління ефективністю зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств на мегарівні. *Промисловий потенціал складних соціально-економічних систем цифрового суспільства: макро-, мезо- та мікрорівень*; колективна монографія/ за ред. д.філософ.н., проф. Воронкової В.Г., д.е.н., проф. Метеленко Н.Г. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика». 2022. С. 195-245.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЕКОНОМІЧНОГО ВПЛИВУ МІСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЙ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Міські агломерації прогресують важливу роль у забезпеченні сталого розвитку національної економіки. Урбанізація, яка охоплює дедалі більше територій у всьому світі, створює численні можливості для економічного зростання, соціального розвитку та інновацій. У той же час вона породжує значні виклики, зокрема екологічні загрози, соціальну нерівність та перевантаження інфраструктури. Саме тому забезпечення сталого розвитку міських агломерацій є одним із окремих напрямків національної та міжнародної політики.

Дослідження міжнародного досвіду розвитку національних економік показало, що для досягнення сталого розвитку міських агломерацій необхідно орієнтуватися на стратегічні пріоритети, які включають інклюзивність, яка забезпечує рівний доступ до економічних і соціальних благ для всіх жителів, незалежно від їхнього соціального статусу чи доходів. Продуктивність є ще одним ключовим аспектом, крім самої економічної ефективності міських територій визначено внесок агломерацій в національну економіку. Крім того, екологічність стає основоположним принципом розвитку, що дозволяє зменшити негативний вплив на довкілля та забезпечити раціональне використання природних ресурсів. Компактність і доступність міського середовища є необхідними умовами для підвищення якості життя, сприяючи розвитку громадського транспорту, зелених зон та міської інфраструктури [1].

Одним із центральних напрямків забезпечення сталого розвитку агломерацій є розвиток інклюзивної економіки. Це забезпечує створення умов для економічної активності, яка приносить користь усім групам населення. Наприклад, програми підтримки малого бізнесу та підприємництва сприяють економічному зростанню і водночас знижують рівень безробіття. Розвиток освітніх і професійних програм допоможе залучити до економіки населення різного віку, забезпечуючи їм доступ до сучасних технологій і можливостей. Гендерна рівність також є важливою складовою інклюзивної економіки, оскільки вона сприяє максимальному використанню людського капіталу.

Екологічний аспект прогресує вирішальну роль у забезпеченні сталого розвитку міських агломерацій. Зелені інвестиції, спрямовані на енергоефективність, зменшення викидів і раціональне використання природних ресурсів, є одним із ключових напрямів сучасної політики. Наприклад, у Європейському Союзі активно впроваджуються програми, пов'язані з розвитком «зелених» технологій та зменшенням вуглецевого сліду. Програма Smart Cities включає впровадження інноваційних технологій для оптимізації енергоспоживання, транспорту й

управління відходами. Китай є ще одним прикладом успішного розвитку зеленої економіки: значні інвестиції в розвиток сонячної та вітрової енергетики дозволили зменшити залежність від традиційних видів палива та покращити екологічне забруднення у великих містах.

Міське та територіальне планування є ще одним ключовим аспектом забезпечення сталого розвитку агломерацій. Наприклад, у США значну увагу приділяють адаптивному містобудівному плануванню, яке дозволяє реагувати на нові виклики, такі як зміни клімату чи глобальні пандемії. Пандемія COVID-19 підкреслила важливість цього аспекту: місту з ефективним плануванням краще справитися з обмеженнями та забезпечити належний рівень послуг для своїх мешканців. Одним із прикладів є можливість працювати дома, що дозволяє зменшити навантаження на транспортну систему та підвищити ефективність роботи [2].

Громадське здоров'я також займає центральне місце в політиках сталого розвитку. Пріоритезація заходів з покращення охорони здоров'я в міських агломераціях є необхідною умовою для забезпечення високої якості життя населення. Наприклад, розвиток системи громадського транспорту зі зниженим рівнем забруднення дозволяє знизити захворюваність, пов'язану із забрудненням повітря. У ЄС реалізуються програми, спрямовані на інтеграційні заходи з охорони здоров'я у ширші стратегії міського розвитку.

Інновації та технології виступають рушійною силою сталого розвитку агломерацій. Широке використання цифрових технологій дозволяє оптимізувати процеси управління, підвищити якість послуг і забезпечити доступність ресурсів. Наприклад, у багатьох містах світу активно впроваджуються платформи «розумного міста», які дозволяють автоматизувати процеси управління транспортом, енергетикою й комунальними послугами [3].

Для України важливо розвивати та адаптувати міжнародний досвід. Це включає впровадження політики інклюзивності, залучення «зелених» інвестицій та розвиток сучасних систем управління міськими територіями. Крім того, інтеграція цифрових технологій та розвиток адаптивного містобудівного планування дозволять Україні ефективніше реагувати на глобальні виклики. Успішна реалізація таких підходів стане запорукою конкурентоспроможності національної економіки та покращення якості життя в містах.

ДЖЕРЕЛА

1. ARTEMCHUK, M., MARUKHLENKO, O., SOKROVOLSKA, N., MAZUR, H., & RIZNYK, D. (2024). The Impact of Economic Recession on the Financial Support of State Functions during Crisis Situations. *Theoretical And Practical Research In Economic Fields*, 15(2), 350-364. doi:10.14505/tpref.v15.2(30).15 (дата звернення: 02.11.2024).

2. Kozhemiakina, S., Lutay, L., Marukhlenko, O., Oklander, T., Zhus, O., Serohina, N. (2024). Perspectives of Human Resources Professionals on AI's Role and Impact in the Recruiting Process. In: *Khamis, R., Buallay, A. (eds) AI in Business: Opportunities and*

Limitations. Studies in Systems, Decision and Control, vol 515. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-48479-7_32 (дата звернення: 02.11.2024).

3. Rossikhin, V., Babichev, A., Marukhlenko, O., Kravchuk, O., & Shtykun, O. (2023). Development of territorial communities' potential as a factor of socio-ecological development of territories: Desarrollo del potencial de las comunidades territoriales como factor de desarrollo socioecológico de los territorios. *Cuestiones Políticas*, 41(77), 205-226. (Web of Science). DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4177.14> (дата звернення: 02.11.2024).

Лемешко В.В.
*Здобувачка ступеня магістра
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЗБЕРЕЖЕННЯ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ

Державна політика у сфері збереження ментального здоров'я нації набуває все більшого значення в сучасному світі, де численні виклики, такі як пандемія, економічна нестабільність, соціальна нерівність і військові конфлікти, спричиняють зростання рівня психічних розладів серед населення. Забезпечення психічного благополуччя громадян є не лише етичним обов'язком держави, а й ключовим елементом стабільного економічного і соціального розвитку. Інтеграція ментального здоров'я в загальнонаціональну політику стає необхідною умовою для формування здорового суспільства [1].

Основою державної політики в цій сфері є забезпечення доступу до якісних послуг із психічного здоров'я для всіх груп населення. Важливим аспектом є створення доступної та ефективної системи психічної допомоги, яка охоплює як первинну ланку, так і спеціалізовані медичні послуги. Наприклад, у країнах Скандинавії реалізується модель інтеграції психічного здоров'я в систему первинної медичної допомоги, що дозволяє виявляти та виробляти лікування розладів на ранніх стадіях. Цей підхід забезпечує ефективне використання ресурсів і знижує стигматизацію.

Державна політика спрямовується не лише на лікування, але й на профілактику психічних захворювань. У цьому контексті є розвиток програми із популяризації здорового способу життя, управління стресом і підвищення рівня обізнаності про ментальне здоров'я. Наприклад, у Великій Британії діють масштабні кампанії, спрямовані на зниження стигми щодо психічних розладів, такі як «Time to Change». Вони допомагають змінити ставлення суспільства до психічного здоров'я і сприяють тому, щоб люди зверталися за допомогою без страху осуду [2-3].

Окрему увагу варто приділити ролі освіти у формуванні культури піклування про ментальне здоров'я. Державні програми мають включати навчальні курси для школярів та студентів, спрямовані на розвиток емоційного інтелекту, навичок управління емоціями та вирішення конфліктів. Наприклад, у США запроваджено ініціативу Social Emotional Learning (SEL), яка допомагає дітям і підліткам розвивати навички саморегуляції та емпатії, що зменшує ризик розвитку психічних розладів у майбутньому [4-6].

Особливу увагу необхідно відзначити вразливим групам населення, таким як ветерани, люди похилого віку, жінки, які пережили насильство, або особи, які перебувають у стані хронічного стресу. У Канаді діє програма «Veterans Affairs Canada», яка включає широкий спектр послуг для ветеранів, включаючи підтримку їх психічного здоров'я через консультування та реабілітацію. Аналогічні ініціативи

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

можуть бути корисними для України, зокрема в контексті допомоги ветеранам війни.

Фінансове забезпечення системи ментального здоров'я є ще одним компонентом державної політики. Успішні приклади свідчать, що фінансування не повинно обмежуватися медичними послугами; воно має включати програми підготовки фахівців, дослідження в галузі психічного здоров'я, а також фінансування неурядових організацій, які надають психологічну підтримку. Наприклад, в Австралії реалізується програма «Better Access Initiative», яка забезпечує субсидії на психологічні консультації, що робить послуги доступними для широких верств населення [7-8].

Інновації та цифрові технології відіграють важливу роль у сучасній державній політиці збереження ментального здоров'я. Платформи телемедицини, мобільні додатки для самоконтролю психічного стану, онлайн-терапія та гарячі лінії є інструментами, які розширюють доступ до послуг, особливо у віддалених регіонах. Наприклад, у Новій Зеландії успішно функціонує мобільний додаток «Mentemia», який користувачам надає можливість керувати рівнем стресу та покращує емоційний стан. Подібні технології можна адаптувати до потреб українського суспільства.

Міжнародні організації, такі як ВООЗ, виконують на важливу роль у розробці стандартів та рекомендацій для державної політики у сфері психічного здоров'я. ВООЗ пропонує комплексний підхід, що включає інтеграцію психічного здоров'я у стратегії національного розвитку, боротьбу зі стигматизацією та розвиток партнерства між державою, громадянським суспільством і приватним сектором. Україна, як член ВООЗ, може не мати цих рекомендацій для розробки ефективних програм.

Україна, з огляду на сучасні виклики, зокрема війну, повинна приділити особливу увагу питанням збереження психічного здоров'я нації. Це включає створення системи реабілітації для військовослужбовців та їхніх сімей, надання підтримки переселенцям, а також інтеграцію психологічних послуг у систему первинної медицини. Крім того, важливо розвивати партнерство з міжнародними організаціями та використовувати успішний досвід інших країн.

Державна політика у сфері збереження психічного здоров'я є компонентом загальнонаціональної стратегії розвитку. Інтеграція сучасних підходів, таких як профілактика, інновації та доступність послуг, дозволить забезпечити високу якість життя населення та підвищити стійкість суспільства до кризи. Використання міжнародного досвіду та адаптація його до українських реалій стануть запорукою успіху в цій світовій сфері.

ДЖЕРЕЛА

1. Вовк С.М. Механізми державного управління системними змінами у сфері охорони здоров'я : автореферат дис. ... докт. з держ. управл. : 25.00.02. Маріуполь, 2019. 42 с.

2. Державна політика у сфері охорони здоров'я : кол. моногр. : у 2 ч. / кол. авт. ; упоряд. Я.Ф. Радиш ; передм. та заг. ред. М.М. Білинської, Я.Ф. Радиша. Київ : НАДУ, 2013. Ч. 1. 396 с.

3. Економічний компонент угоди про асоціацію між Україною та ЄС: професійний аналіз та публічна дискусія. URL: http://www.ier.com.ua/ua/Ukraine_EU_project.

4. Карамішев Д.В. Державне регулювання інноваційних процесів у системі охорони здоров'я : дис. ... д-ра наук держ. управління: 25.00.02; Національна академія держ. управління при Президентіві України, Харківський регіональний ін-т держ. управління. Донецьк, 2007. 494 с.

5. Карамішев Д.В., Удовиченко Н.М. Основні принципи функціонування системи охорони здоров'я в контексті загальнолюдських цінностей соціальної держави. Медичне право України: правовий статус пацієнтів в Україні та його законодавче забезпечення (генезис, розвиток, проблеми і перспективи вдосконалення) : матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції 17-18 квітня 2008, м. Львів. С. 129-136.

6. Кризина Н.П., Радиш Я.Ф. Державна політика галузі охорони здоров'я в контексті Концепції розвитку охорони здоров'я населення України. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej2/txts/galuz/05knpznu.pdf>.

7. Про Концепцію розвитку охорони здоров'я населення України : Указ Президента України від 7 грудня 2000 року. №1313/2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1313/2000>.

8. Співак М.В. Державна політика здоров'язбереження: світовий досвід і Україна : монографія. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України ; Видавництво «Логос», 2016. 536 с.

Палига А.В.

здобувач освіти ступеня бакалавра

Ткачук Н.М.

к. е. н., доцентка кафедри фінансів, банківської справи,

страхування і фондового ринку

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

м. Хмельницький, Україна

РОЗВИТОК ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ БАНКІВ ТА ІНВЕТОРІВ

Розвиток фінансових технологій, або фінтеху, є одним із найважливіших явищ сучасного економічного світу, яке докорінно змінює підходи до банківської діяльності та інвестиційної практики. Цей процес характеризується швидким впровадженням інноваційних рішень, що забезпечують більшу ефективність, доступність і прозорість фінансових операцій. Для банків та інвесторів фінансові технології відкривають нові можливості для розширення бізнесу, оптимізації послуг і збільшення прибутковості, хоча водночас ставлять перед ними певні виклики.

Фінансові технології пропонують альтернативу традиційним банківським послугам, роблячи їх більш зручними для клієнтів. Інтернет-банкінг, мобільні додатки, системи електронних платежів, такі як Apple Pay, Google Pay, PayPal, стали невіддільною частиною життя сучасної людини. Банки та інші фінансові установи завдяки технологіям інтернету набули нових комунікативних та обчислювальних можливостей та вже вибудовують на їх основі бізнеси принципово нового типу [1, с. 119]. Інновації, такі як блокчейн, роблять фінансові операції прозорими та безпечними, дозволяючи банкам швидше та дешевше обробляти транзакції, особливо міжнародні. Однак фінтех є не лише інструментом для вдосконалення банківської діяльності, але й конкурентом для традиційних фінансових установ. Фінтех-компанії часто пропонують клієнтам гнучкіші та швидші рішення, які враховують індивідуальні потреби. Це змушує банки адаптувати свої бізнес-моделі та впроваджувати цифрові трансформації, щоб зберегти свою конкурентоспроможність. Деякі банки обирають шлях партнерства з фінтех-компаніями, щоб інтегрувати інноваційні технології у свої послуги, інші — розробляють власні фінтех-проекти.

Для інвесторів розвиток фінансових технологій створює нові можливості для диверсифікації портфельів і підвищення ефективності управління активами. Платформи автоматизованої торгівлі, які базуються на алгоритмах і штучному інтелекті, дозволяють здійснювати угоди швидше, ніж будь-коли. Робо-адвайзери надають персоналізовані фінансові консультації та допомагають будувати оптимальні інвестиційні стратегії. Це особливо важливо для інвесторів із невеликим капіталом, які раніше не мали доступу до висококваліфікованих фінансових послуг. Крім того, токенизація активів дозволяє перетворювати матеріальні об'єкти, такі як нерухомість чи твори мистецтва, на цифрові токени, якими можна торгувати на спеціальних платформах. Це розширює можливості для інвестицій і знижує бар'єри для входу на ринок. Ще однією важливою інновацією є краудфандинг та

«Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»

краудлендинг. Ці платформи дозволяють приватним інвесторам вкладати кошти у стартапи чи невеликі проєкти, які потребують фінансування. Таким чином, інвестори отримують доступ до нових ринків, а підприємці — до альтернативних джерел фінансування. Це створює симбіоз, у якому виграють усі сторони.

Попри численні переваги, фінтех також створює серйозні виклики. Серед них — питання регуляції, безпеки даних і кіберзагроз. Оскільки фінансові технології розвиваються швидше, ніж юридичні системи можуть адаптуватися до цих змін, виникає ризик правової невизначеності. Це може стати перешкодою для інвесторів, які прагнуть прозорих і безпечних умов для вкладення коштів. У той же час, зростаюча кількість кіберзлочинів вимагає значних інвестицій у захист інформації та систем. Іншою проблемою є соціальний аспект фінансових технологій. Автоматизація процесів може знижувати потребу в людських ресурсах, що може призвести до втрати робочих місць у традиційних банківських структурах. Це, у свою чергу, піднімає питання про необхідність перепідготовки кадрів та соціальної адаптації. У майбутньому розвиток фінансових технологій продовжуватиметься в ще швидшому темпі. Розширення використання штучного інтелекту, хмарних обчислень, квантових комп'ютерів і аналітики великих даних відкриє нові горизонти для банківської справи та інвестицій. Щоб досягти успіху в цих умовах, банки повинні розвивати інноваційні підходи, співпрацювати з фінтех-компаніями та забезпечувати дотримання сучасних стандартів безпеки й прозорості. Інвесторам же варто навчитися швидко адаптуватися до нових технологій і використовувати їх для отримання конкурентних переваг.

Розвиток фінансових технологій є однією з ключових рушійних сил трансформації сучасної економіки. Він створює нові можливості для банків і інвесторів, пропонуючи інструменти, які покращують ефективність, прозорість і доступність фінансових послуг. Інновації, такі як блокчейн, автоматизовані платформи торгівлі, робо-адвайзери та токенизація активів, дозволяють банкам і інвесторам не лише оптимізувати свої процеси, але й виходити на нові ринки та пропонувати клієнтам унікальні рішення. Попри переваги, фінтех ставить перед учасниками ринку значні виклики. Зокрема, це питання регуляторного регулювання, кібербезпеки та адаптації бізнес-моделей до нових умов. Для банків це означає необхідність цифрової трансформації та співпраці з фінтех-компаніями. Інвесторам важливо бути готовими до швидкого освоєння нових технологій та ефективного управління ризиками.

Майбутнє фінансових технологій обіцяє ще більші зміни завдяки розвитку штучного інтелекту, великих даних і квантових обчислень. Щоб залишатися конкурентоспроможними, банки та інвестори мають активно впроваджувати інновації, адаптуватися до швидких змін і забезпечувати безпеку фінансових операцій. В умовах цифрової епохи ті, хто зможе швидко освоїти нові можливості, будуть лідерами ринку.

ДЖЕРЕЛА

1. Вишневський В. П., Вієцька О. В., Гаркушенко О. М., Князев С. І., Лях О. В., Чекіна В. Д., Череватський Д. Ю. Смарт-промисловість в епоху цифрової економіки: перспективи, напрями і механізми розвитку. Київ. 2018. С. 192.